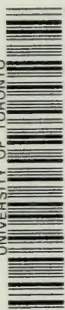

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00058663 6

PG
703
B83
Kn.13

БЪЛГАРСКИ СТАРИНИ

КНИГА XIII.

Л. МИЛЕТИЧЪ

ЕДНА БЪЛГАРСКА АЛЕКСАНДРИЯ ОТЪ 1810 ГОД.

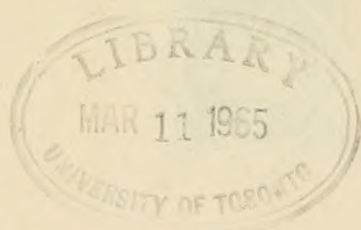
ИЗДАВА
БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЪ

СОФИЯ
ПЕЧАТНИЦА П. ГЛУШКОВЪ
1936

Докладвано въ Историко-филологическия клонъ на Българската академия
на наукитѣ на 6. априль 1936 г.

PG
703
B83
Кн. 13

967040

Една българска Александрия отъ 1810 год.

Отъ Л. Милетичъ.

Смѣлятъ походъ на Александра Велики и неговитѣ романтични завоевания, предметъ на многобройни разкази почти у всички народи презъ срѣднитѣ вѣкове, сж интересни отъ сравнително-литературно гледище поради различнитѣ версии на тая тема, плодъ на особенитѣ схващания у разнитѣ народи съобразно съ тѣхното културно състояние.

Най-стариятъ писменъ източникъ на всички сетнешни повести за царъ Александъръ Македонски е единъ гръцки текстъ отъ II—III вѣкъ сл. Христа, известенъ подъ името на Псеудо-Калистенъ, чието първо критично издание се дължи на Карлъ Мюллеръ въ Дидотовата сбирка (*Pseudo Kalistenis Historiam fabulosam ex tribus codicibus nunc primum edidit Carolus Müller, Parisiis, 1845*). Твърде рано се явява и латински преводъ на Калистеновия текстъ, следъ което сж следвали по-нови гръцки и латински преправки и преводи на всички европейски езици, та съ време се е набрала голѣма литература за живота на Александра Велики. И славянскитѣ литератури не сж останали назадъ съ ранни преводи. Чехитѣ и поляцитѣ сж черпили отъ латински и нѣмски източници, а на славянския изтокъ се явяватъ различни преводи отъ гръцки варианти на Псеудо-Калистеновия текстъ. Доказа се, че най-рано е преведена Александрията отъ гръцки на старобългарски, а този преводъ сетне е проникналъ и въ старосръбската и староруската книжнина, главно чрезъ тъй нареченитѣ хронографи.¹ Още първиятъ преводъ на лѣтописа на Йоанъ Малала въ времето на царъ Симеона ще да е съдържалъ и старобългарски преводъ на живота на Александра Велики. Колкото и да е спорно това последното, установено е, че най-късно въ XII вѣкъ е вече съществувалъ български текстъ на Александрията.

Съ въпроса за най-стария български преводъ на Александрията и отношението къмъ него на старосръбскитѣ и старорускитѣ текстове най-напредъ сериозно се занима пок. В. Ягичъ. На 1866 год. Ягичъ обнародва откъслекъ изъ живота на Александра Велики по единъ кирилски ръкописъ отъ XVI вѣкъ въ своята сбирка образци отъ старохърватски езикъ („*Primëri starohèrvatskoga jezika*“ ч. II. Zagreb, 1866, стр. 111—133). Ягичъ съ право е подозиралъ, че по-стариятъ оригиналъ

¹ Вж. изданието на В. Истринъ, *Александрія русскихъ хронографозъ*. Москва 1893 г.

на този текст може да е билъ български¹ и затова паралелно под линия той напечати и единъ новобългарски преводъ съ оговорка, че можелъ да послужи за разяснение на хърватския текстъ, а същевременно и като образецъ на новобългарското „наречие“ (Za razjašnjenje ovoga teksta dodajem prevod novobugarski da ujedno čitatelj uzmogne uporediti novobugarsko narječje)². Малко по-късно Ягичъ обнародва единъ другъ пълень хърватски текстъ, съдържащъ живота на Александра Велики, въ „Starine“ III т., с. 203—331 (Zagreb, 1871 г.) съ уводна студия, гдето той изтъква по-важнитъ съчинения изъ богатата библиография върху Александрията, а следъ това специално се спира и по въпроса за старобългарския преводъ на Псеудокалостеновия трудъ презъ времето, когато е билъ преведенъ и византийскиятъ лѣтописъ на I. Малала. Въ връзка съ въпроса за източниците на Александрията въ сръбскитъ ржкописи и за да се разясни той по-добре, Ягичъ издаде единъ пълень хърватски текстъ, нареченъ „руднички“, който споредъ него освенъ литературно-историческа има твърде важна стойностъ и за историята на хърватския езикъ. Ягичъ обяснява рудничкия текстъ съ сравнителни бележки възъ основа на други четири сръбски ржкописа и заключава, че преводътъ е билъ направенъ по гръцки източникъ, вѣроятно отъ нѣкой сръбски книжовникъ, за доказателство на което посочи три мѣста въ текста, гдето изрично се споменува „сръбски езикъ“ (с. 215). Обаче това си мнение Ягичъ побърза да поправи като възприе, че възприснитъ сръбски текстове се основаватъ върху по-старъ български

¹ Че наистина оригиналтъ е билъ български, сега мога отъ своя страна да посоча между друго и явни следи отъ склоняванъ задпоставенъ членъ, напр.: и тоу въ земли-той люди обрете; на поле дълго и широко дошьдыше, и езеро же бѣ на поли-томъ бистро и сладко зѣло, образъ же чловѣчь оу злате изваянь на краи ъзера стояше того. Александръ же къ образоу-тому на кони потекъ и слова гръцска на стѣлпе-томъ обрете (112); и людие съ гори-тоу видеше (113), людие же отока-того срѣтоше его; вошиемъ отока-сего питаемъ се ми (119).

² Ягичъ тогава не каза, отъ где е взелъ новобългарския текстъ, но това лесно се установява чрезъ сравнение на хърватския текстъ съ текста на първата печатана у насъ Александрия въ 1844 год.: „Istoria na velikij Aleksandra Makedonca, която описува неговото рождѣние, живѣтъ, юначество и смъртъ“. Преведе отъ гръцки Карловскій словено-българскій учитель Христо П. Василіевъ Протопоповичъ отъ Карлово. Бѣлградъ. Въ княжеско-сърбската Типографѣа. 1844, малка 8°, 160 стр.“. Самъ Ягичъ по-сетне събщи, че му е била известна тази книжка (Archiv f. slav. Philologie 1877, т. II, 27) и че той е препечаталъ точно отъ нея откъслецитъ, които бѣ далъ паралелно съ своя текстъ. Последниятъ не се сходя напълно съ българския, който на мѣста е доста съкратенъ. Указва се, че отъ българския текстъ сж взети страницитъ отъ 92 до 97. („И отишалъ при една рѣка широка... Александръ като чулъ тѣя рѣчи, зачудилъ се и рекълъ: отъ сребро и злато по-почтенно е оученіето, защо премъдрю чловѣкъ на мжненъ способъ (назоръ) избавлява хілады чловѣцы, но безимъно изгъбова други толкова“). Следъ това, като се прескачатъ страницитъ до 151 („Единъ день отишли при Александра двама братія, единъно се назовалъ Леукадусъ, а другіо Врионусъ“) се завършва съ 155-та страница („Прочее Александръ повелѣлъ и выкали писарѣтъ му и написалъ завѣтътъ, послѣ го прочѣлъ предъ сичките“). Въ нашето печатно издание отъ 1844 г. следватъ до края още петъ страници.

преводъ. Това Ягичъ обясни въ студията си „Život Aleksandra Velikoga po tekstu recensije bugarske“ (вж. „Starine“, т. V, с. 22—27), гдето говори за единъ текстъ отъ „българска“ или по-добре „влахобългарска“ (vlaško-bugarska) редакция, намиращъ се въ публичната библиотека въ Петербургъ. Въ тоя текстъ, споредъ Ягича, „най-пълненъ отъ досега известнитѣ текстове на този популяренъ романъ на срѣднитѣ вѣкове“, нѣма турски думи както въ рудничкия — харачъ, драгоманъ, нѣма „барони“, а само „вельмжжѣ“, а тамъ, гдето въ рудничкия текстъ се казва „сръбъскии ѳезикъ“, и на третѣ мѣста се обяснява значението на досежитѣ думи „по словѣньскому азыкоу“. Въ обще — казва Ягичъ — въ този влахобългарски ржкописъ текстътъ на Александрията има значително по-старъ и по-правиленъ видъ, отколкото въ до сега известнитѣ сръбски ржкописи“. Ягичъ цитува мѣста отъ рудничкия въ сравнение съ съответни мѣста отъ петербургския български ржкописъ за да потвърди казаното свое второ мнение. На първата страница на последния листъ на тоя ржкописъ има приписка отъ г. 1562, въ която е казано: „... нача сѧ и съвърши сѧ книга, рекомаа Алеѳандрѣа, повеленѣмъ и даанѣмъ преисвѣщеннаго митрополита Квр Григорѣа Соучавскаго и Нѣмецъскы...“

Допълнителни обяснения относително тоя влахобългарски текстъ на Александрията и отношенията му спрямо новогръцкитѣ ѳ редакции и др. даде Ягичъ въ студията си „Ein Beitrag zur serbischen Annalistik mit literaturgeschichtlicher Einleitung“ (вж. Archiv f. sl. Philologie, т. II, 1877 г. стр. 25—27).

Отъ гореизложеното се вижда, че още отъ първитѣ изследвания по въпроса за славянския преводъ на Александрията проличава приоритетътъ на старобългарския преводъ, който по-сетне е намѣрилъ почва за нови преписи и преправки и въ Ромъния, гдето най-сетне се явяватъ и ромънски преводи на Александрията.

Особено обстоятелно се занима съ различнитѣ редакции на Александрията проф. А. Н. Веселовскій въ съчинението си „Изъ исторіи романа и повѣсти. Выпускъ первый: грековизантѣйскій періодъ“ (Спб. 1886, стр. 511), гдето между друго той посочва и романски елементи въ нѣкои съ латински окончания форми на собствени имена, въ което Веселовски съзира влияние на западноевропейски версии на Александрията съ по-сетнешни вметнати части (интерполации) и отъ библейски характеръ. Въ една своя рецензия върху „Die altslavische Erzählung vom Trojanischen Kriege“ (вж. Archiv f. sl. Phil. X. 27 ff.) Веселовскій дава по-подробни сведения за споменатитѣ латински окончания, различно изопачени, които се срѣщатъ и въ известната Троянска българска повесть, а отъ частъ и въ Александрията. Тукъ се обяснява и названието дучипалъ, дадено на коня на Александъръ Велики (отъ bucephalus, вж. стр. 40—41, ц. с.). По-рано и Ягичъ бѣше обърналъ внимание върху еднаквитѣ собствени имена, които се срѣщатъ въ Троянската повесть и въ Александрията (Arch. f. sl. Phil. II. 24—25). Въ една гръцка втора редакция на Александрията, въ която тѣй сѣщо

се говори и за Троянската война, се вмъкнали споменатитѣ латински окончания, а това сочи на латинско влияние и въ гръцката Александрия (вж. и у Веселовский за това въ Arch. f. sl. Phil. X. 40).

Не влиза тукъ въ моята задача повече да се простирамъ по въпроса за първоизточниците и вариантите на Александрията у славянитѣ, та направо ще премина къмъ главния си предметъ — българската Александрия, отъ която единъ неизвестенъ до сега текстъ отъ 1810 година тукъ обнародвамъ. И у българитѣ, отъ край време силно влияни отъ гръцката литература, предметътъ на Александрията е представявалъ особена привлѣкателностъ, още повече, че въ нея се говори за Македония и за македонци та въ България е имало доста разпространени български ржкописи на Александрията. Тѣ сж били популярни, и то не само, че сами по себе си, както се каза, сж били забавенъ романтиченъ разказъ за приказни събития, но и защото у насъ по-рано слабо се е правила разлика между македонцитѣ българи и древнитѣ македонци на Александъръ Велики.

Отъ по старитѣ наши ржкописи, съдържащи Александрията, малко се запазили въ България, главно поради липса на сигурни книгохранилища въ турско време. Въ основаната следъ освобождението на България народна библиотека въ София сега сж прибрани петъ различни ржкописа въ българска и въ сръбска редакция. Въ единъ ржкописенъ Сборникъ отъ XV в. (272 листа, въ описанието на Б. Цоневъ II подъ № 771) началнитѣ 193 листа съдържатъ на смѣсенъ езикъ (български съ много сърбизми) една илюстрирана Александрия. По-стариятъ оригиналъ е писанъ съ сръднобългарски правописъ, съ обикновеното смѣсване на носовкитѣ, което се вижда отъ уцѣлѣлитѣ листове на този оригиналъ (27—30, 48—50, 54, 61—62). Интересна е тази Александрия, че въ нея се разказва и за влизането на Алаксандра Велики въ Троя (л. 44 нат.), както се срѣща и въ други текстове на Александрията. Връзката съ сръднобългарската „Троянска притча“ (вж. изданието на Фр. Миклошичъ въ „Stagione“ т. III, стр. 148—189) се вижда отъ формата на собственитѣ имена като Врионушъ, Пелешъ, Скамандруша река, Фарижъ и др. Съ подобно съдържание има въ Народната библиотека и друга Александрия отъ XVI в., сръбска редакция (безъ начало и край, 118 л.). Отъ сжщия вѣкъ е единъ откъслеченъ ржкописъ въ сръднобългарска редакция (вж. у Цоневъ I. № 319). Отъ XVII в. е една Александрия, сръб. редакция, 181 л. 16° съ твърде неправиленъ езикъ (вж. Цоневъ, I, № 434). Откъмъ езика по-интересенъ е единъ фрагментаренъ (само 24 л.) новобългарски текстъ отъ Александрията — отъ XIX в. (вж. у Цонева II. № 773).

Между многото български ржкописи, попаднали въ Русия и сега отчасти съхранявани въ рускитѣ библиотеки, е имало и съ текстове на Александрията, които и тамъ се преписвали въ руска редакция. Само въ петербургската царска библиотека Ягичъ бѣ отбележилъ (вж. „Stagione“ V. 22) измежду „многото ржкописи за живота на Александъръ

Велики“ като особено интересен споменатият по-горе „влахо-български текст“ от 1562 л. А такива влахо-български текстове ще да е имало още по-вече въ самата Ромъния, която бѣ станала втори плодовитъ разсадникъ на сръднобългарската писменостъ, особено следъ падането на България подъ турцитѣ. Възъ основа на тия български текстове въ Ромъния се преписвали други, по-нови. Отъ български Александрията е била превеждана и на ромънски. Още въ 1883 г. М. Gaster съ право се бѣ произнесълъ, че ромънската повестъ за Александра Велики се основава на славянски оригиналъ (*Die rumänische Alexandersage, die auf einem slavischen Original beruht...* вж. *Archiv f. slav. Philologie*, VII, 290). Gaster е ималъ на рѣка ромънска Александрия въ рѣкописъ отъ 1784 год.

Единъ отъ тия ромънски текстове на Александрията е послужилъ за оригиналъ на единъ българинъ, който въ 1810 год. е превелъ Александрията на български. Можахъ да се сдобия съ пълненъ екземпляръ отъ тоя преводъ, който тукъ сега обнародвамъ.¹ Авторътъ саморъчно пише, че трудътъ му е преводъ отъ „влашки“. Това е казано на вътрешната заглавна страница на рѣкописа: „История Александрия, исписана и приведена изъ молдавалахийский изъ влашки на македонски болгарски езикъ, славно и похвално блаженнои памети вечния задунайски булгаринъ македонскои родотетель Павелъ Хажиски Банку хажу Кирияковъ, Калоферян, 1810 года, мѣцъ Іюнь, 29 (вж. приложеното въ края тукъ факсимиле).² Че Александрията е писана отъ рѣката на сѣщия Павелъ х. Кирияковъ, се вижда отъ начертанието на буквитѣ въ самия текстъ, гдето тукъ-таме покрай уставното писмо попадатъ и отдѣлни курсивни букви. И Кирияковъ ще да е смѣталъ древнитѣ македонци за славяни и ще да ги е отъждествявалъ съ днешнитѣ македонци та въ заглавието казва, че е превелъ „на македонски-болгарски“ езикъ, ако и да е неговъ роденъ говоръ калоферското наречие, което той — книжовно съвсемъ неповлиянъ — добре е владѣялъ. Той е писалъ чисто фонетически съ постоянни, свойствени на малограмотнитѣ колебания, предавайки писмено собственото си произношение. Отъ думитѣ „болгарски“ езикъ“, „задунайски булгаринъ“ и „1810 года“ се вижда, че нашиятъ авторъ е зналъ нѣщо отъ руски езикъ, отъ който обаче, съ рѣдки изключения, въ превода си не се указва повлиянъ. Въ формата „булгаринъ“ се отразява и ромънско влияние. Забележително е, че ако и да е превеждалъ отъ ромънски оригиналъ, въ превода не се указватъ значителни ромънизми; русиз-

¹ Рѣкописътъ принадлежи сега на г. проф. Георги Данаиловъ, комуто много благодаря, че можахъ да го използвамъ. На външния бѣль листъ на рѣкописа отъ горе има бележка „Сіе книга на протопопа Андрея Свищовли“. И на втория бѣль листъ има бележка: „Благородному Господину Алекси протопопъ Андрея въ Свищовъ“. Сѣщата бележка се повтаря и на грѣцки. Протопопъ Андрей е прадѣдо, а Алекси — дѣдо на проф. Данаиловъ.

² Подъ това заглавие най-отдолу съ друга рѣка има дребна бележка: „1820 кѣпи а за гроша 15 Столнъ Колю.“

рѣа деспре мѣреле Алеѣ́андрѣ ꙗ́пѣрат: ꙗ́тра чѣ́а врѣ́ме
кѣнд ера кѣрсѣл лѣмѣй чѣ́нчи мѣй доа ѿ сѣ́те ши чѣ́нчѣ
зечѣ́ де а́нѣ“. Съ сѣщо такѣво заглавие почва и текстѣтъ на нашата
преведена Александрия: „Исторѣа или Александрѣа Велѣкомѣ цѣрю Але-
ксандрѣ макидонскомѣ ѿ сѣзданѣа мѣра ѿ адама: началѣ: 5250 томѣ годѣ
бѣлѣ цѣрь Алексѣ́андрѣ сѣнѣ Фѣ́липовѣ“. Отѣ по-натѣтъшио сравнение
се указа, че тѣкмо отѣ тая, печатана ромѣнска Александрия Кирияковѣ
е превелѣ своята Александрия въ 1810 год. И датата 1809 година, ко-
гато е напечатана ромѣнската Александрия, се съгласува съ това. Не-
значителнитѣ различия, които намѣрихъ въ двата текста, главно се
дѣлжатъ на честитѣ, понѣкога длѣжки перифразирания на нашия авторѣ,
за които се каза по-горе и поради които преводѣтъ му се указва и по-
обемистѣ — 192 стр. гол. 8^о срещу 275 16^о на ромѣнския текстѣ. По-
следниятѣ се указва по-пѣленѣ само на едно мѣсто, гдето се говори
за влизането на Александра въ Троя (Троада). Въ ромѣнския текстѣ
има подробности за причинитѣ на Троянската война, за хубавата
Елена („Еленѣша“), за бѣгството ѣ съ „Фариз“, за Менелая, за измѣ-
ната на Елена, тая „кѣрва Елинѣша“, заради която изгиналѣ толкова
народѣ, както сѣ разправяли на царѣ Александра въ Троя (стр. 75—79).
Въ нашата Александрия всичко туй е изоставено, а само се споменува,
че Александѣръ Велики трѣгналѣ кѣмѣ „Анадолската“ земя и стигналѣ
до „Троада“, гдето му поднесли въ дарѣ сабята на „царѣ Анцелѣш“ и
прѣстена на царицата му. Следѣ това Александѣръ заминалѣ за Пер-
сия (вж. въ нашата Александрия стр. 39—40). И въ бѣлгарската печатана
Александрия отѣ 1844 год., преведена отѣ грѣцки, за която по-
горе споменахъ, сѣщо тѣй се разказва за дохаждането на Александра
въ Троя, за троянската война и за хубавата Елена, но разказѣтъ тукѣ
се различава отѣ ромѣнския. Между друго тукѣ Елена, като виновница
да се избиятъ толкова хора, се нарича „вонеща жена“ (стр. 48) — вул-
гаренѣ изразѣ, известенѣ и отѣ други рѣкописи на Александрията отѣ
грѣцки източникѣ. Кѣмѣ дребнитѣ отклонения отѣ оригинала у нашия
преводачъ се отнасятъ и нѣкои наименования на мѣста и земи, за които
обикновено се прибавя и турското название. Така напр. вмѣсто
„Асѣа“ въ ромѣнския текстѣ е казано въ превода „Анадолская земя“;
„Богданско“ вм. Молдова, „Влашка земя“ вм. Ромѣния, „Ляцка земя“
— Полша — вмѣсто „цара Лешаскѣ“ (на друго мѣсто Лашескѣ) и др.
Въ нашия преводѣ е изпуснато и името „Ардѣл“ (Трансилвания: „Ардѣл
ꙗ́ Молдова ши ꙗ́ цара рѣмѣжнескѣ“ (стр. 78), „спре цара Лешаскѣ ши
спре марѣ акрѣм Татар, че съ кѣлѣмѣ Ардѣл ши Молдѣва ши цара Рѣ-
мѣжнѣскѣ“ (стр. 73). Вмѣсто данѣ, както е преведено въ нашата Але-
ксандрия, въ ромѣнския текстѣ винаги се казва: харѣ́а ч, харѣ́а чюл.
И въ печатаната ромѣнска Александрия конѣтъ на царѣ Александра
постоянно се нарича „дучипал“, както и въ рѣкописната отѣ 1795 год.,
за която се спомена по-горе. Нашиятѣ преводачъ нарича конѣ „еди-
норогѣ“, а нѣколко пѣти и „зергидан“ (?), а само веднажѣ
употрѣбѣва думата „дочипалѣ“ (вмѣсто bucephalus — название, което

очевидно така е било преправено на латинска почва). Въ печатаната наша, отъ гръцки преведена, Александрия отъ 1844 г., коньтъ се нарича „бикоглавъ“. Нашиятъ авторъ си служи съ тритѣ названия на коня — единорогъ, зергиданъ и дучипалъ. Въ края, гдето се говори, че при умирация Александъръ по негово желание довели коня му, е казано: „Доведете ми коньтъ мой единорогатъ, да са проста сасъ мѣлиньки мой конъ любезний. И тоя часъ дуведоха коня единорога при царя Александра. И видя коньтъ единорогатъ царя Александра чи умира... И подади си Александръ ръката и фана конятъ си за гривата и цалуна гу три пъти и рѣчи: охъ, мѣлиньки мой конъ, единорогъ, зергиданъ и дочипалъ, прости са сасъ мѣни днесъ... И коньтъ единорогатъ пакъ цвилиши...“ (стр. 187—88). Въ печат. ромънска Алексиндрия коньтъ се именува само дучипалъ. Названието „единорогъ“ нашиятъ авторъ, изглежда, е съчинилъ може би по подобие на названието „инорогъ“, което се срѣща въ ромънския текстъ нпр. „де мѣй де коарне де инорог (стр. 109), доа ѿ сѣте ешѣва инорогъ“ (67). Нека забележимъ, че нашиятъ авторъ е взелъ отъ ромънския оригиналъ и формитѣ „македонѣни“, „солунѣни“; вмѣсто „Римъ“, „римляни“ се употребяватъ формитѣ „Ржм“, „Ржмъл“, „ржмлъний“ (вж. стр. 63). Сжщо тѣй и окончанието -ѣ въ „Александръ“ нашиятъ преводачъ е взелъ направо отъ ромънския си оригиналъ.

Каза се по-горе, че ромънската Александрия изобщо е била преведена отъ славянобългарски текстове, които сж били разпространени въ Ромъния. И въ печатаната ромънска Александрия отъ 1809 год., която тукъ ни интересува, има и прями указания за това, вънъ отъ множеството български думи, изобщо проникнали въ ромънския езикъ и доста чести въ печатания ромънски текстъ. Така на стр. 162 (рѣв) се разказва, че царъ Александъръ е срещналъ единъ човѣкъ голъ: „Съ дѣтмпинъ къ зн ѿм гол“ и му рекълъ: „миръ тебѣ, брате, а декѣ (=което ще каже) пѣче цѣе фрѣте“. Интересно е, че се обяснява името „Александръ“, дадено на кръщението на новородения синъ на царъ Филипъ Македонски, като се казва, че това гръцко име на „сжрбѣще“ (сир. на сърбски“, както ромънитѣ сж казвали въ смисълъ на „български“) означава „избранъ“, а на ромънски сжщото: „шил благословитъ попѣй шѣй пѣсѣръ нѣмеле Алѣандру, грѣчѣще аша съ кѣамъ, сжрбѣще избрѣн, нар рѣмжнѣще мѣре алес къ ера май алес де кѣт тоци“ (с. 13)¹. Непремѣнно трѣбва въ първоначалния български оригиналъ да е било изтълкувано гръцкото име Александъръ, че означава „избранъ“, та ромънскиятъ преводачъ е прибавилъ, какво означава на ромънски думата „избранъ“. Нашиятъ преводачъ е изоставилъ това последното. Сжщо такова значение иматъ и думитѣ въ ромънския текстъ „о всѣком (sic) радости“ (162), къмъ които се при-

¹ Къмъ XVII вѣкъ у ромънитѣ името „сърбинъ“ почнало да се разбира въ смисълъ на „българинъ“. Възможно е, че това се дължи на сношенията между ромънитѣ и сърбитѣ въ Унгария (вж. Минсб. IX. 272, бел.).

бавя: „а декъ пентръ тоате бѣхърїиле“ (162). На стр. 165 въ ромънския текстъ е казано: „ох блаженіе Ивантіе“ съ прибавка: „а декъ о фериците“.

* * *

Знае се, че главното множество български думи въ ромънския езикъ, между които немалко сж културни и отвлѣчени (абстрактни) думи, сж заемки прямо отъ езика на българското население, което, бавно възприемайки ромънския езикъ, докрай е запазило и свои, български изрази, станали най-сетне и общоромънски, — въ голъма частъ сж употребявани и въ ромънския книжовенъ езикъ. Впечатлението отъ тѣзи български заемки, остатъци отъ казания бавенъ процесъ на етническо смѣсване между двата елемента — български и ромънски, не е толкова силно, когато ги виждаме въ ромънскитѣ речници, колкото — въ текстове популярна ромънска проза, каквато е и повестъта за Александра Велики. За характеристика на тая своеобразна езикова смѣсница въ занимаващия ни ромънски текстъ на Александрията, гдето на всѣка страница има българизми, ще ги отбележа по-долу, както се срѣщатъ и въ цѣли ромънски изречения. Нѣкои отъ тѣхъ често се повтарятъ. Цитувамъ ги по редъ отъ 1 стр. нататкъ, за да се види, какъ наистина почти на всѣка страница се срѣщатъ български изрази:

краи (краль): ла Македония ера Филип краю; къ краю л Еѳіопилор; тоци краи (стр. 1 и др.).

четитор (познавачъ, четецъ): четитору де стѣле (с. 2).

четинд (прич.: четейки): Даріе апарат четинд картѣ... (4).

сила: къ сила лѣй (4 и пр.); сила та де ла апарѣцїа та (4).

стража: цине стража аколо (6) и пр.

глас: ла мине тримите глас (6).

гѣтѣскъ (готвя се): съ се гѣтѣскъ де маете (6).

топї: Неѳанав фѣкъ нище врежиторий, топї чарѣ (6).

веселиш: а мѣлти ани те веселїш (7).

роби: ши де астѣ зи фи веци роби тврчилор лѣй Даріе (7).

одихнѣск (отдѣхвамъ си, почивамъ си): съ се одихнѣскъ (7).

врач: Неѳанов вращл; ѣн врач фѳарте маре (9): ши зїсе врачле (11).

врѣме: ши съ мѣ кїеми кжд ва врѣмѣ съ нащи коконл (12).

хрѣнї (храня): де а шил хрѣнї (12).

час: часл нащерїи винї; маете час рѣз (12).

прост: тѣ вей наще ѳм прост (13).

благослови: Неѳанав а лѣз а брацъ шил благословї (13); шил благословїрь попїй (13).

добжди (добивамъ, получавамъ): къ ай добждїт фичор дин Ѣлимбїлда (14); Александръ добждї кай бѣни (37).

веселї: ши съ веселї Филип краю (15); ши мѣлт съ веселї краюл (16) и пр.

прїимѣще: ши прїимѣще ал тѣз ла тїне (18).

ловй: ши съ ловйръ кѣ сълицеле ши съ тѣръ кѣ сабѣиле (19), ши съ ловй Алеѣандрѣ кѣ Калистенѣш (28) и др.

сѣлицѣ (копие): ши съ ловйръ кѣ сѣлицеле (19) и пр.

сабѣа, мн. ч. сабѣй — 19, 25 и пр.

сѣбѣар: съ факъ сѣбѣарѣй сабѣй (41).

драгѣл: ѿ драгѣл мѣз Алеѣандре (19 и пр. и пр.)

съ сѣвжрши (сѣърши се, умрѣ): ши съ сѣвжрши Неѣанав (21) и пр.

порѣнчи (порѣча): ши Филип краю порѣнчи съ факъ... (22). Въ рѣкописната Александрия отъ 1795 г. е казано: Алеѣандрѣ порѣнчи съ стрѣнгъ ощице... (листъ 22 б).

де граб (скоро — отъ грабя): тоци бохрѣй де граб съ мѣргъ дѣпъ Алеѣандрѣ (24).

гонѣт: ши де Македонѣнѣи гонѣт ва фи (25).

войничѣи (ед. ч. войник): динтра чѣа зи стрѣнсе о мѣ войничѣи (26); ши съ яи ѿ сѣтъ де войничѣй (28) и пр.

врѣме: дѣтра чѣа врѣме (26) и пр. и пр.

остров: съ мѣ лаши съ мѣ дѣк ла ѿстровѣл Далѣѣонѣлѣй (28).

трѣба; ши съ яй гѣлбени мѣлци де тоатъ трѣба та (27).

требѣйт: ши гѣлбени мѣлци ши алтеле де че лѣз требѣйт (28).

болнѣвию: ачѣа че болнѣвию (32).

разбой: съ мерг ла рѣзбѣй (32); рѣзбоул (37).

трѣмбѣце: ши дѣтеръ дѣ трѣмбѣце (33).

стрѣжѣй: ши фѣръ стрѣжѣй (33).

зѣбовѣм (забавѣм): кѣт не зѣбовѣм ной, яръ алѣѣи нѣ съ вор зѣбовѣа венѣ спре ной (40).

четѣй: логафѣтѣл четѣй картѣ (45).

грижѣщи: ... ши че те грижѣщи де цѣра мѣ (45).

пофѣтѣщи: ши пре мѣне пофѣтѣщи тѣнѣр (46).

слѣжѣск: съ слѣжѣск порѣѣи тале (46).

хрѣнѣщи: ... ши съ мѣ хрѣнѣщи (46).

требѣѣще: нѣ требѣѣще съ рѣзѣ кѣ нище кѣ вѣнте ка ачѣстѣ (46).

цѣѣа майчѣи (майчина цѣа): пѣнѣ вою дѣѣрка ла цѣѣа майчѣй мѣле (46).

клѣтѣй (клѣти, заклѣти): ши ѿ четѣ Алеѣандрѣ ши клѣтѣй кѣ капѣл (48).

милостивѣщи: ши съ те милостивѣщи спре ной, Алеѣандре (51).

прѣѣмѣ дѣрѣл: четѣ Алеѣандрѣ картѣ ши прѣѣмѣ дарѣл бѣкѣрос (52).

стрѣжѣ: ши пѣсѣръ стрѣжѣ (57).

праф (прахѣ, баругѣ): пѣсерѣ праф адекѣ ярѣ де пѣшкѣ (56).

пѣшкѣ (ibid.).

сфат (сѣвѣтъ): ши фѣкѣръ сфат (55 и пр. и пр.).

сѣѣе (суча): кѣръ дѣкѣ мѣ сокотѣщи кокѣн мѣк че сѣѣе цѣѣѣ (56).

жѣртвѣ: съ ле фачеци жѣртвѣ (58).
гонѣрь: ши гонѣрь пре Алѣксандрѣ (59).
опрѣ (опрясе): нѣ потѣ опрѣ пре Македонѣнѣй (60).
пагѣбѣ: ши съ ꙗкинарь дѣпѣ пагѣбѣ (61).
дарѣри: ши адѣсѣрь дѣрѣри ши хара чюл ши съ веселирь
акола мѣлтѣ (63).
сфѣтинчи (свѣщници): ши ей ꙗкъ авѣ дойспрезѣче сфѣтинчи
де жѣдека Ржмѣл (63).
ꙗподобите (безподобни): еширь къ доаѣ мѣй де фѣте ꙗпо-
добѣте (64).
къдѣлнице: къ къдѣлнице де аѣр (65).
милостивѣй: ши съ милостивѣй Алѣксандрѣ (69).
прорѣк: Данѣил прорѣк (67).
образ: ера къ... образ ка де мѣѣре (69).
цѣцеле (цици): ера къ цѣцеле де мѣѣре (69).
сѣбѣѣ: шискоасерѣ сѣбѣѣ лѣй Аремелѣш, краю де ла Троѣда (67).
поклѣн: ачѣста фѣ поклѣн ꙗпѣрѣтѣск (67); шѣи дѣтерѣ по-
клѣн сѣбѣѣ лѣй Анцелѣш краѣи (77).
Цариград: Визѣнтѣе воевод еши ла Цариград (72).
скжрѣйт: ши ерѣ скжрѣйт Алѣксандрѣ (74).
болнав: дѣ врѣ фѣ ѡмѣл болнав (77).
дѣрник (даритель): дѣрник ши милостѣв ши дѣлче ла къ-
вжнт (78).
милостивѣй: Алѣксандрѣ съ милостивѣй спре ей (77).
сѣбѣрѣл: нѣстѣ ной, сѣбѣрѣл Іерѣсалимѣлѣй, скрисѣм (80).
слѣжѣще: нѣрѣ Дѣрѣе слѣжѣще идолилар (81).
прорѣк: ꙗнѣе пре Іеремѣѣ прорѣк; Іеремѣѣ прорѣклѣ (82).
благослови: ши благословѣ Іеремѣѣ пре Алѣксандрѣ (84).
магѣрилол: скрѣю воаѣ... магѣрилол Египѣтѣнилол (86).
отрѣвѣщи, отрѣвѣскѣ (отравѣмѣ): сѣл отрѣвѣщи... Фѣлипп
врѣчѣл вѣ съ те отрѣвѣск къ ѣрѣѣриле лѣй (87).
грѣшѣла (грѣшка, заблуждение): ши цѣ вѣѣю ертѣ грѣ-
шѣла та (94).
сѣла: еѣ воѣу венѣ ла тине къ сѣла мѣ (94).
магарѣюл: скрѣѣ шѣе Дѣрѣе, магарѣюл турчилор (96).
ѣѣци ка пѣперѣюл (люти като пѣперѣ): дарѣ нѣ шѣи къ Македо-
нѣнѣи сѣжнт ѣѣци ка пѣпѣрѣюл (96).
прѣиде: чи тот сѣл гонѣщи пжнѣ ꙗл вей прѣиде (98).
ржсѣпѣще (разсѣпѣмѣ, убѣивѣмѣ): къ шѣици вой, къ тѣрчѣй сѣжнт
ѡиле нѣрѣ Македонѣнѣй сѣжнт лѣпѣи ши зн лѣп мѣлте ѡи ржсѣпѣще (99).
гонѣй: нѣрѣ тѣрчѣй ꙗчѣпѣрѣ а фѣѣѣ, ши Македонѣнѣй ай гонѣй (99),
индиѣни а фѣѣѣ, ши Македонѣнѣи ай гонѣй (101).
сѣ гѣтѣй: нѣрѣ Алѣксандрѣ сѣ гѣтѣй де разбѣѣю ши ꙗкълѣкѣ
пре дѣѣипал (100).
грѣжѣ: ши де акѣм ꙗинте ной вом фѣ фѣрѣ грѣжѣ (101).
слобѣзѣй: нѣрѣ Алѣксандрѣ прѣнсе мѣлци вѣй шѣй слобѣзѣй (102).

слѣжбѣ: ꙗтро нѡапте четъцѣни фѣкъръ слѣжбѣ дѣмнезѣйлор (103).

веселѣръ: ши съ веселѣръ Македонѣній кѣ Вавилонѣній (105).

сѣла: кѣ май мѣчѣй мѣей спѣрсеръ сѣла мѣ (106).

жалѣ: ши май кѣржд сосѣ жалѣ (106).

драгѣл: Дарѣе зѣсе ѡ драгѣл мѣеѣ Амвѣсе (107).

чинстѣтъ: мѡартѣ тѣ ва фѣ май чинстѣтъ (107).

ловѣ: Алѣѣандрѣ зѣсе мѣ ловѣ мѣнѣ Македонѣскѣ кѣ сѣбѣе Персидѣскѣ.

скѣрбѣ: нѣ те скѣрбѣ, ꙗпѣратѣ (107).

слѣга: еѣ сѣнт слѣга лѣй Дарѣе ꙗпѣрат (109).

мѣлѣтъ: кѣ де мѣк мѣз крескѣтъ ши мѣз мѣлѣтъ.

мѣлѣ де жалѣ: ѣръ ми вѣ фѣкѣ мѣлѣ де жалѣ лѣй (109).

веселѣск: ши съ веселѣск пре домнѣл мѣеѣ (109).

вѡѣ (воля): ши зѣсе кѣм ва фѣ вѡѣ лѣй Дѣмнезѣеѣ (110, 114).

грѣжѣ: нѡй вѡм фѣ фѣръ грѣжѣ (101).

слѣжбѣ: фѣкъръ слѣжбѣ дѣмнезѣйлор (103).

плѣтъ (плати): ꙗл плѣтъ кѣ кѣпѣл (111).

жалник: ши еѣ ꙗл вѣзѣю трѣст ши жалник плѣнѣгѣнд (109).

слѣжѣ: шѣл вѡю слѣжѣ де асѣ зѣ ꙗнѣнте (111).

смерѣще: ши чѣне съ смерѣще ꙗнѣлѣсѣ (111).

прѣимѣ: Алѣѣандрѣ прѣимѣ пре Амвѣс шѣл кресѣ (112).

ꙗподобѣтъ (безподобно): ꙗподобѣтъ фрѣмѡс (113), ши шѣ зѣ ꙗжѣ де аѣр ꙗнподобѣтъ (115).

врѣме: кѣнд вѣне врѣме (113).

надѣждѣ: съ погоѣръ фѣръ де нѣдѣждѣ лѣй (113).

невѡе (неволя): ел те ва скѡате дѣн невѡе (113).

жалѣ: ѣръ вѡевѡзѣй плѣнсѣръ кѣ жалѣ... (114).

скѣмпе (скѣпи): кѣ пѣетри скѣмпе (115).

вѡйничѣ: ꙗпрежѣрѣл лѣй стѣ тѡтъ вѡйничѣ тѣнерѣ (115).

стѣлпи: ерѣ патрѣзѣчи де стѣлпи де мармурѣ (115).

сѣбѣѣ: ши тѡци пѣри де сѣбѣѣ македонѣнилор (117).

либѡвничѣ: Алѣѣандрѣ зѣсе кѣчи кѣ сѣнт тѡци кѣ зѣл, либѡвничѣ ши вѣтѣжи бѣнѣ (118).

стрѣжилѣ: кѣ мѣз трѣмѣс ꙗпѣратѣ съ токмѣск стрѣжилѣ (121).

токмѣск (тѣкѣя): съ токмѣск стрѣжилѣ (121).

зѡрилѣ (вѣ призѡри): сосѣ кѣ зѡрилѣ лѣ ꙗпа Сѣнарѣлѣй (122).

повѣстѣѣ (ѡпѡвести, разказа): ши лѣ повѣстѣѣ, чѣ аѣ пѣтрекѣтъ лѣ Дарѣе (122).

ѡкѣйникѣл: ѣтъ еѣ Дарѣе ѡкѣйникѣл (125).

чѣтъ, клѣтъ: Пор ꙗпѣрат чѣтъ кѣртѣ ши клѣтъ кѣ кѣпѣл (127).

жалникѣл: еѣ Дарѣе ѡкѣйникѣл ши жалникѣл (125).

чинстѣтъл (чѣститѣ): скрѣю ал тѣне чинстѣтъл ши мѣрѣлѣ Пор ꙗпѣрат (125).

вѣсте (весть): ши доаръ .лци ва фѣ венѣт вѣсте (125).
 пѣзѣци (отъ: пазя): Пѣр ле зѣсе, пѣзѣци съм приидѣци пре
 фечѣрѣл лѣй Филип, ши се пѣзѣци де ва да афѣцѣй (127).
 придѣци (стб. приидж): приидѣци пре фечѣрѣл лѣй Филип (127).
 гонѣци: съл гонѣци пжнѣ .л вѣци прѣнде (127).
 съ веселѣй: нѣрѣ Дарѣе съ веселѣй (128).
 рѣзбою юте (бой люте): ши зѣсъ ошилор съ пѣрчазѣ ла раз-
 бою юте (128).
 юци (люти): ши сжнѣ фѣарте юци (129).
 хрѣбор: ла разбою юте ши хрѣбор; ши пѣрчазѣ ошѣле тѣре
 ши хрѣбор спре Дарѣе (128).
 слобозѣрѣ: а вой ле слобозѣрѣ (128).
 прѣф, прѣфул (прахѣ) 129.
 гонѣл: нѣрѣ Алѣксандрѣ гонѣл пре Дарѣе, нѣрѣ Дарѣе фѣцѣл (131).
 слѣвил: ох амѣр цѣ Дарѣе, кѣм те славѣл тоатѣ лѣмѣ (132).
 слѣвил: ерам слѣвил де тоатѣ лѣмѣ (132).
 рѣнѣт: ши а вѣзѣ рѣнѣт (132).
 съ противѣл: еѣ сжнѣ Дарѣе, чѣла че съ противѣл лѣй Дѣм-
 незѣ (132).
 немилостѣв: нѣ ѣщи немилостѣв (133).
 тоѣгѣл: ши лѣѣ тоѣгѣл лѣй Дарѣе де азѣ (134).
 жѣле: Дарѣе плжнсе кѣ жѣле (135).
 дрѣгѣл, дрѣга: ѡ дрѣгѣл свѣлѣтѣл мѣеѣ ..., дрѣга мѣ Рѣ-
 ксанда (135).
 нѣдѣжде: ши фѣр де нѣдѣжде (135).
 вѣк: еѣ мѣрѣ ѣстѣзи ла нѣд, нѣде мерг тоци дѣн вѣк (137).
 съ сфжрѣшѣй: ши мѣрѣ Дарѣе .лпѣрат ши съ сфжрѣшѣй (137).
 грѣапа (гробѣ): Алѣксандрѣ петрѣкѣ пре Дарѣе пжнѣ ла грѣапа
 лѣй (137).
 драгѣстѣ: нѣ щѣлм драгѣстѣ мѣерѣй (140).
 стрѣйн, стрѣйн (чуждестранѣнѣ): Алѣксандрѣ зѣсе: дарѣ еѣ нѣ
 стрѣйн ... (188).
 хрѣнѣй: баѣтемѣт съ фѣе чѣла че ва хрѣнѣй (138).
 хрѣнѣци: ѡ мѣе де кѣи хрѣнѣцѣй (141).
 повѣднѣчи: ши ѡ мѣе де кѣи повѣднѣчи (141).
 глас: ши стрѣгѣ кѣ глас мѣре ши зѣсе (142).
 слѣвѣск: пре ачѣла слѣвѣск че ѡдѣхнѣще пре хѣрѣвѣми
 шѣл слѣвѣск сѣрафѣми (143).
 хрѣнѣци: зѣсе Алѣксандрѣ, вой тоци воѣнѣчилѣр хрѣнѣци
 вѣ кѣи бѣне де акѣм .лтрѣн ан (143).
 веселѣци: ши съ вѣ веселѣци (143).
 съ гѣтѣй, гѣтѣск: Алѣксандрѣ съ гѣтѣй де разбою кѣ тоатѣ
 ѡшѣле (144); ши стрѣгѣ съ се гѣтѣск де рѣзбою (144).
 бѣволи: зѣчи мѣи де бѣволи (145).
 крѣи (крѣлье): ши вѣе тоци крѣи ши воѣвозѣй (144).
 завѣзи: ѡ мѣе де завѣзи (145).

стжлп, слóво, слóвеле: Сахнос ꙗпрѣт скрие ꙗ столп,
ши ера скрис кꙋ слово елинѣши, ши слóвеле ашѣ зисѣръ (149);
Алѣксандръ ꙗкъли стжлплꙋ кꙋ плѣшка, съ нꙋ четѣскъ (150).

рай: Еꙋ Сахнос ши врѣм съ мерг ла рѣю; чи чинева врѣ съ
мѣргъ ла раю (150).

сѣлице: де ловѣръ дой кълѣраши кꙋ сѣлице (151).

знóпѣи (снопи): ѡръ сълбѣтечѣй сфжрширъ лѣмнеле ши
пѣтреле, ...ей зичѣ ка знóпѣй (151).

драцѣи (драги, стб. мн. ч. дрази): ѡ драцѣй мѣй Македо-
нѣни (152).

ѡбразꙋл: възꙋ дой стжлпи де пѣатръ... ши скрис ꙗтржншѣй
ѡбразꙋл лꙋй Ераклѣе (154).

прѣчина: ши възꙋ слóве елинѣши, ши спꙋнѣ аколѡ прѣчина
лор кꙋм аз ешит дин лꙋме (153).

сфжршит: ши сав сфжршит ашѣ (153).

скꙋмпе: пѣетри скꙋмпе (154).

ѡстров: Потоломѣи кꙋ шапте войничѣ съ дꙋсе ла ѡстров (155).

гол, гóли: съ дꙋсе ла ѡстров ши гꙋсѣ ѡамени гóли (155);
возꙋ пре Ивѣнт ...гол свѣт ꙋн пом (162).

сѣрачи (сирѣци): сжнтем нѣще гóли ши нѣще сѣрачи.

хрѣна: ши не ꙋсте хрѣна динтра ачѣши поми... (156); ши не
хрѣнѣм кꙋ де ачѣсте пѣаме (158).

безакóнѣй: ши рѣзбѣае ши мꙋлте безакóнѣи (156).

войнѣк: ши мꙋрѣ ꙋн кѣл ал ꙋнꙋй войнѣк (160).

корѣбѣи: ши фѣкꙋр зѣче мѣи де корѣбѣй ши бꙋгъ ꙗ корѣ-
бѣи ши плѣкъ пре мѣре (157).

прокопсѣт (грꙋц. д.): ши май скꙋмп, ши май кꙋрѣт де кжт
ѡмꙋл прокопсѣт (158).

миръ тебѣ брате: съ ꙗтимпинѣ кꙋ ꙋн ѡм гол ши зѣсе Алѣ-
ксандръ: миръ тꙋбѣ брате! а декъ: пѣче цѣе фрѣте (162).

ѡ всѣком радости: ел зѣсе: ѡ всѣком радости — адекъ:
пентръ тоате бꙋкꙋрѣйле (162).

рѣчи (рѣци): ꙗтрѣ нѣапте ешѣръ рѣчи мꙋлци ши кꙋзꙋръ рѣчѣи
ꙗ грѣпи (160).

глѣсꙋл: глѣсꙋл лꙋй съ азѣѣ де трѣй зѣле (161).

клѣтѣ: клѣтѣ кꙋ кѣплꙋ ши зѣсе (168).

нивѣлникъ: ѡх, Алѣксандре, ꙗпрѣте, дин лꙋме тѣкꙋлѣасъ ши
нивѣлникъ (163).

пофторѣ (повтарѣ): нꙋ трѣбꙋѣще а пофторѣ ѡмꙋлꙋй ꙗцелѣпт
кꙋвинте ꙗцелѣпте (164).

поклѣн: съ ци адꙋс поклѣн де че съ гасѣще ла нѣй; съ вꙋ
дав ши еꙋ поклѣн (164).

блѣжѣнѣе: Алѣксандре зѣсе: ѡх блѣжѣнѣе — адекъ ѡ фѣричѣте
Ивѣнтѣе (165).

грѣшѣй: Адам ерѣ ꙗ раю ши грѣшѣй лꙋй Дꙋмнезѣꙋ ши сколсе
дин раю (166).

остров: де ънде ацй венѣт аичѣ ꙗтрачѣст ѡстров (165).

жале: плжнѣ Адам кѣ Eva кѣ маре жале (166).

ꙗгрѣдите кѣ зид (заградени): ной авем мѣрѣй, чи ни лѣкѣск кѣ ной, чѣ лѣкѣск ꙗталт ѡстров ши сжнт ꙗгрѣдите кѣ зид де ара́мъ (168).

околит (заобиколенъ): ꙗсте ѡколит раюл кѣ апъ (169).

зидѣт (обзиданъ): ꙗст околит раюл кѣ апъ ши зидѣт кѣ ара́м (169).

стрѣжѣск: пре поартъ став херѣвимѣи ши серафимѣи ши стрѣжѣск зѣа ши ноапѣ (169).

трѣпѣл: Иванѣе зѣсе: нѣ поате ведѣ трѣпѣл чи нѣмай сѣф-лѣтѣл (169).

Нѣгомждрѣи (?): шил сѣртѣръ тоцѣ Нѣгомждрѣи пжнѣ ешѣрѣ дине ѡстров (170).

зидѣрѣ стжлп: Алеѣандрѣ зидѣрѣ стжлп де пѣтрѣ ши скрѣсѣ ел ꙗ стжлп кѣ слѡве елинѣщи ши ѡврѣещи (172).

пѣщерѣ: ꙗтрѣ Алеѣандрѣ ꙗ пѣщерѣ (174).

прѣставѣл: стрѣгѣ прѣставѣл ꙗ пѣщерѣ (174).

войнѣкѣл: то́т войнѣкѣл сѣ скоацѣ че ва дин пѣщерѣ (174).

гѣскѣ: ера́ маре кжт ѡн ѡѣ де гѣскѣ (175); ꙗсте пѣтрѣ не-стемѣтѣ ка ѡн ѡѣ де гѣскѣ (179).

гласѣри чѣдѣте: ши плжнѣ нище плжнѣри минѣнѣте кѣ нище гласѣрѣ чѣдѣте (172).

отрѣвѣ (отрови): ши вѣзѣ аколо скриптѣри ши четѣ Алеѣандрѣ слѡвеле ши зисѣрѣ ашѣ: сѣ щѣ Алеѣандре ... ши де моартѣ нѣ вей скѣпа, ши те вор отрѣвѣ чей че слѣжеск цѣе (176).

скжрѣбѣ: Алеѣандрѣ сѣ скжрѣбѣ фѡарте (177).

невредничоа́сѣ: Алеѣандрѣ зѣсе: ѡ моарте невредни-чоа́сѣ (177).

скжрѣбѣт: ера пентрѣ моартѣ лѣй скжрѣбѣт (178).

клѣтѣ: Алеѣандрѣ читѣ картѣ ши клѣтѣ кѣ капѣл (180).

воа (воля): кѣ воа лѣй Дѣмнезѣ Саваѡѡ (181).

неха́рничи: спѣймжнѣацѣ де нище неха́рничи Индѣѣни (185).

прѣѣтен (приятель): скрѣз ла дра́гѣл мѣѣ прѣѣтен Филѡн ши ла дра́га мѣ ꙗпѣртѣса Рѣѣанда (187).

бѣволи: ѡ мѣе де бѣволи ши ѡ мѣе де таѣри (188).

одихнѣтѣ; Филѡн сосѣ кѣ ѡастѣ лѣй ѡдихнѣтѣ (190).

драгостѣ: ници лѣмѣ тоатѣ нѣ мѣ ва деспѣрѣцѣ де драгостѣ лѣй Алеѣандрѣ (196).

хрѣнѣци (охранени): ѡ сѣгѣ де мѣй де кай хрѣнѣци аре-пѣщи (201).

глѣмѣц (шегаджия): Потоломѣю ера глѣмѣц (207).

клопот: ши пѣсе ѡн клопот маре (211).

кип, кѣпѣл (образѣ, статуя): ѡн зѣграв бѣн сѣ зѣгрѣвѣскѣ кѣ-пѣл лѣй Алеѣандрѣ (213).

копáчю, копáчюл: ши със ън ꙗтр ън копáчю ка са скапе де моáрте копáчюлѣй (213).

грешнѣици: къ че ещи милостѣв спре грешнѣицѣй (217). слѣгъ: шил ꙗвѣцъ ка пре ѿ слѣгъ (217).

грижѣй: Алеѡандрѣ зисе: нѣ грижѣй та де ачѣѣ ши ꙗтръ ꙗ пещеръ (220).

гадѣни: доѿ гадѣни къ обрáзеле де лез (220).

гжлчáвъ: ши възв свѣт шѣрпи гжлчáвъ мѣлтъ (221).

немилостѣви: бодрѣй немилостѣви (222).

платѣще: ши ън пѣр дин кáпѣл тѣѣ платѣще тоатъ лѣмѣ (230).

цара Лешáскъ (Лешка земя — въ нашия преводъ: Ляцка земя): Инглитера ши Венецѣѣ ши цара Лешáскъ (237).

трѣпѣл: трѣпѣл тѣѣ (239); ѣръ свѣлетѣл къ трѣпѣл съ ꙗвѣиг (241).

ржсипѣсъва: ши съ щѣй въ трѣпѣл тѣѣ ржсипѣсъва (239).

веселѣ: си вор веселѣ (239).

сфѣшникѣл: къ тѣ ещи лѣмѣна гречилор ши сфѣшникѣл Македѣнѣей (244).

мáйка: че фаче майка мѣѣ Ѣлимбѣѣда (244); майка та ꙗпѣрътѣса Ѣлимбѣѣда (245); майка мѣѣ (246).

Нѣгомжндрѣй: ши съ щѣй дáскале, къ ам мерс ла Нѣгомжндрѣй ла Макарон (244).

драгѣл мáйкѣй: чи мѣ рѣг драгѣл майкѣй (248). (Обикновено се употрѣбѣва думата мѣма (=мама): мѣмъ тá, мѣмъ са, мѣма лѣй и пр.)

цица: чи мѣ рѣг драгѣл мáйкѣй ши те жѣр пентрѣ цица де ла мѣне, карѣ ѣй свѣт (248).

пѣхáрникѣл: зисе пѣхáрникѣл: Алеѡандре ꙗпѣрате фѣзрар ън пѣхáр (248).

(д)вѣрникѣл: грѣи вѣрникѣл лѣй Алеѡандрѣ (248).

требѣе: аша требѣе съ фѣе (248).

пѣстѣит (опустошилъ): ши ѿ ам пѣстѣит къ витѣшѣй мѣей (251).

чѣрнѣ, чернѣщи, чернѣла: възв Алеѡандрѣ пре ън тѣрк ... ши ера бѣтрѣн ши шѣ чернѣ бáрба съ фѣе тѣнѣр (251); ѿ драгѣл мѣе, къчѣ ꙗци чернѣщи барба: ѣстеци де чева а жѣтѣрю чернѣла (251).

пѣзѣще: пѣзѣще те кътева ꙗшала ... (251).

слѣбѣщи: ѣръ дин пичѣаре слѣбѣщи ши тѣ те цѣи тѣнѣр (251).

глѣмиръ: ши ржсѣръ мѣлт бодрѣй деачáста ши глѣмиръ краѣа (252).

милѣѣскъ: ѣръ ꙗпѣрáциѣ съ ѣрте ши съ милѣѣскъ (253).

дáръл: Алеѡандрѣ зисе: дáръл ꙗпѣрътеск мáре ѣсте (253).

дѣръѣй: ши ꙗтро зѣ дѣръѣй Алеѡандрѣ пре Аристотел дáскалѣл лѣй (253).

ѡбрѡк: шій дѣте зѣче гълѣте адек обрѡк де мѣргѣритара-
рїи (253).

пророчїт, прорѡчїи, богáтѣл: Алеѣандрѣ зїсѣ: адеврáт
къ аз пророчит прорѡчїи къ ꙗ зилеле мѣле съ вор áфла комо-
риле лѣй Іѡв богáтѣл (254).

пивнїца: ... ѡнде аз фост кáселе лѣй Іѡв богáтѣл ши деско-
перїрѣ пивнїца лѣй Іѡв (255).

бѣци (парчета): гѣсїрѣ чинчи сѣте де буци де галбени (=жъл-
тици) (255).

милѣѣщемѣ: зїсе: милѣѣщемѣ ꙗпѣрате... (255).

поводнїчи: кѣ кай поводнїчи (286).

чѣдáте: жѣкáрѣ алте жѡкѣри чѣдáте (261).

токмї: нарѣ Алеѣандрѣ токмї тѡци ꙗпѣрáцїй ши крáи ши
воївѡдзїй (258) и пр.

стѡлѣл: кѣ стѡлѣл лѣй (258).

тѣмпене, сѣрле, трѣмбице: дѣтерѣ ꙗ тѣмпене, ꙗн сѣрле,
ꙗ трѣмбїце (259) и пр.

пиской: ши ѡрганиле кѣ шапте сѣте де пискѡй (259) и пр.

воїничи: пѣсе Алеѣандрѣ тот воїничи тинѣри (260).

скѣрбї: ши съ скѣрбї Алеѣандрѣ петирѣ Іеремїѣ проро-
кѣл (260).

ꙗгрѡпáци (погребе): ши ле дѣчѣци ла Алеѣандрїѣ ши ле ꙗгро-
пáци ꙗ четате (261).

избѣвї: кѣ въ вá избѣвї ... (261).

трѣбѣ: трѣбѣ съ не ведѣм мошїиле (262).

дай: ꙗпѣрате Алеѣáндре сѣм' дай Македѡнїѣ (264).

македѡнчиц: вою съ мѣ кїем Алеѣандрѣ македѡнчиц (264).

ѡтрѣвї (отрови): Левкадѣш девá ѡтрѣвї пре Алеѣандрѣ (264).

ѡтрáва: ши ꙗдáтѣ бѣгѣ ѡтрáва ꙗ пѣхар (266).

врáчѣле: о дрáгѣл мїѣѣ Филипе врáчѣлѣ (266).

топї: Филипї прїнсе а топї ѣрбиле кѣ тїрїáк (266).

витѣци ши хрáболи: о драцїй мїѣѣ витѣци ни хрáболи
Македѡнїи (268).

гол: ши бѣгѣ пре Алеѣандрѣ гѡл ꙗ мѣшкѣю (269).

мáйка: ши кїем Алеѣандрѣ пре мѣмѣ са Ѡлимбїáда ... нáтѣ
фрацилѡр майка мѣ (269).

токмѣщѣци: ши зїсе Филипї: томѣщѣци ꙗпѣрѣцїиле (269).

рѡби, вѣкѣл: кѣ ꙗ вѣкѣл де апѡй тѣрчїи вор лѣѣ Македѡнїѣ ши
вої вѣци фї лѡр рѡби кѣм не сѣнт ѣй нѡѡ астѣзи (270).

мѣкѣ: нарѣ кїемѣ пре Рѣѣáнда ши ѡ цинѣ де мѣкѣ (270).

рѣнд (редѣ): ашá кїемѣ пре тоци бѡлрїй пре рѣнд (271).

предрáгѣл: адѣчѣцим ши предрáгѣл мїѣѣ дѣчипал (271).

ѡбраз: шил сѣрѣт пре ѡбраз (272).

проклет, хрѣнї, кѣрѣѣ: Алеѣандрѣ зїсе: проклет съ фїѣ
чѣла че вá хрѣнї пре ѣчигѣтѡрїѡл де дѡмни ши кѣрѣѣ дин кáсѣ (272).

непрáсникъ (напрасна): нъ пѣтѣи скѣпá де мóарте непра-
сникъ (273).

вѣк: еъ вою мѣрце ѡнде аъ мѣрс тóци дин вѣк (273).

драцѣй: драцѣи мѣей боѡрѣй (273).

зидѣт, жжтнѣце: ѡнде аъ зидѣт Іусаф чел прѣфрѣмóс чѣле
шапте жжтнѣце лѣй фараон ꙗпрáт (274).

виноват: даръ еъ чѣц фѣсей виноватъ де мѣскосеш ꙗ цѣрѣй
стрѣине (275).

жалникъ: ши акѣм мѣ лáш жалникъ ши амѣржт (275).

извóарѣле: ши тóате ржѣриле ши извóарѣле ꙗтристá-
цивъ (275).

благословѣци: ши фѣрѣ ꙗ зилеле Благословѣци де Дѣм-
незѣъ (277).

съ съвжршѣй: ши съ съвжршѣй мареле ꙗпрáт Алеѣándрѣъ...
ла Алеѣándрѣа четате (277).

сфжршитѣл (край): сфжршитѣл Алеѣándрѣей (277).

* * *

Въ новата българска литература къмъ четиридесетѣтѣ години на
миналия вѣкъ се събужда отново интересъ къмъ романтичния животъ
на Александра Велики главно подъ гръцко влияние, та се явява у насъ
и споменатата вече напечатана Александрия въ преводъ отъ гръцки,¹
която става популярна книга и доживѣва още петъ издания. Първото ѝ
напечатване е отъ 1844 год. подъ споменатото по-горе заглавие. До
колко тя е била интересно четиво, се вижда отъ многото спомо-
ществователи, имената на които въ първото издание заематъ 28 печ.
страници. Тази Александрия е сжщата, отъ която, както посочихъ
по-горе, проф. Ягичъ бѣ далъ извадки. Второто издание на сж-
щата Александрия е отъ 1851 г., печатано въ Цариградъ, третото е
отъ 1867 год., печатано въ Букурещъ, четвъртото — въ Цариградъ
1870 год. и пето — въ София 1905 год. (печатъ и издание на Ив. К.
Божиновъ). Текстътъ на тая печатана Александрия много се откло-
нява отъ текста на нашата, преведена отъ ромънски въ 1810 г. Алексан-
дрия. Това се вижда още отъ първо сравнение. Не се сходжатъ много
собствени имена и отдѣлни епизоди въ двата текста, а има и по-
сжществени различия. Така, докато въ преведения отъ ромънски текстъ
се споменаватъ земи като напр. „Полша — лѣцкая земля“, „Влашка
земя“ („и превзеха влашка земля“, 38), река Марица (с. 10), Фи-
либийско поле (23), Бѣло море и пр., а сжщо и фрази: пиша теби
Дария, магари турскуе и казалбашкое (55), и др., за които въ печата-
ната българска Александрия нѣма поменъ, а отъ друга страна въ послед-
ната се говори, както се каза по-горе, за влизането на Александра

¹ Преведена е отъ гръцка Александрия: *Ιστορία τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα. Βίος, πολέμοι καὶ θάνατος αὐτοῦ. Ἐν Βενετίᾳ. Ἐκ τῆς ἐλληνικῆς τυπογραφίας τοῦ Φοινίκου* 1840 (вж. у В. Погорѣловъ, Описъ на старитѣ печатни български книги (1802—1877). София, 1923 (подъ № 95).

въ гр. Троя, за разорението ѝ, за Елена, за Ектора, Ахила и пр. (стр. 47—48), което пъкъ го нѣма въ нашия преводъ. Въ последния отъ друга страна силно преобладаватъ старобиблейско-еврейски елементи: господъ-богъ винаги се казва и Саваотъ, пророкъ Еремия играе важна роля, градъ Иерусалимъ се изтъква осебено много и пр.¹ Разбира се, двата текста, за които е дума, много се различаватъ и откъмъ езика: докато езикътъ на преведения отъ ромънски текстъ е чисто народно наречие, както въ подробности по-долу ще бжде показано, напротивъ езикътъ на печатаната българска Александрия е невъзможна смѣсница отъ наречия и книжовенъ езикъ: така напр. членната форма за м. р. ед. ч. окончава ту на *ѣт* (сир. *ѣт*), ту на *о*: свѣтѣтъ, бойѣтъ, образо, царѣо, вѣтаро и др. Глаголитъ въ сегаш. вр. 1 л. ед. ч. окончаватъ и по западно-български на *-им*, *-ем*, напр.: азъ като видѣхъ, защо не мѡжемъ да сѣдѣмъ, бѣгамъ отъ Егѣпетъ и пакъ ще *се* вжрнемъ; молемъ ви *са*; в срѣдъ грѣдѣтъ; ете азъ отивамъ да *се* бѣемъ и пр. и пр. Изобщо казано, това издание, което на времето си като популярно-забавно четиво е било добре посрещнато, има отъ днешно критично становище голѣми недостатѣци по отношение на езика и правописа.

Нека най-сетне да отбележа и неотколе напечатани нѣколко откъслека отъ Александрията въ книгата на проф. Йорданъ Ивановъ „Старобългарски разкази. Текстове, новобългарски преводъ и бележки“. (София 1935, Университетска библиотека № 165). Съ огледъ къмъ съществуващи две редакции на Александрията, въ едната отъ които повече се проявяватъ египетски патриотически тежнениа, а въ другата — християнски и еврейски елементъ, проф. Ивановъ дава образци отъ дветѣ редакции. Втората редакция е грѣцка, известна въ български и срѣбски текстове. За тази редакция г. Ивановъ казва: „Отъ новогрѣцки романътъ бѣ преведенъ на нѣколко пѣти на новобългарски. Най-старъ отъ тия преводи се дължи на Христо П. Василевъ Г. Протопоповичъ отъ Карлово и пр. Бѣлградъ 1844 г. Въ сжщностъ този преводъ не е най-старъ. Г-нь Ивановъ дава въ свой преводъ образецъ отъ Александрията: „Потекло Александрово“ по „първата редакция“ (стр. 150—162) и другъ образецъ — по „втората редакция“ (163—174), а следъ това печати и оригиналитъ, отъ които ги е превелъ. Смѣтамъ, че по-целесъобразно щѣше да бжде, ако се бѣ далъ образецъ отъ срѣднобългарски текстъ вмѣсто образца по руска редакция, взетъ отъ изданието на Истринъ (вж. стр. 273—284).

¹ Вж. за библейския характеръ, който по-сетне е получила Александрията, у Веселовскій, ц. с. 333 и Ягичъ въ Archiv f. sl. Ph. X 240.

Езикът на Александрията от 1810 г.

Мннавамъ къмъ главния предметъ на своята работа — Александрията отъ 1810 год., преведена отъ Павелъ х. Кирияковъ. Не толкова заради историко-литературното значение на тоя трудъ отъ времето на първитъ начала на новобългарската книжнина, колкото заради езика въ тоя ржкописенъ паметникъ се наехъ критически да го проуча и да го напечатамъ тукъ. Най-ценното му качество въ езиково отношение е, че авторътъ, както вече се изтъкна, се указва съвсемъ неповлиянъ книжново нито отъ по-старата българска писменостъ, нито пъкъ отъ първитъ зародиши на свѣтовната българска книжевностъ. Това се вижда и отъ правописа на автора, който, вижда се, не ще да е боравилъ съ кирилски ржкописи, та е ималъ за правописа слабо, далечно понятие. Така напр. той не е можалъ да разбере сжщинското значение на буквата *ы*, та я пише въ края на окончанието на прилагателни отъ мжж. родъ ед. число, сир. *-иы* вмѣсто *-ий*, докато покрай това, ако и по-рѣдко, пише *-ий* или *-ій*. Какво е можело да означава у него това *ы* въ края, по-долу опитвамъ да обясня. Споредъ ромънскитъ кирилски ржкописи, какъвто е билъ и неговиятъ оригиналъ, отъ който е превеждалъ (такъвъ е и споменатиятъ ромънски ржкописъ отъ нашата народна библиотека), Кирияковъ е турялъ разни вари и оксии почти надъ всички гласни. И съ ударението не е знаелъ добре да се справи, та често поставя по две и три ударения въ една дума. Само при твърде внимателно и вещо взирание може да се отличи у него сжщинското ударение на думата. Гдето сигурно можахъ да установя това, предавамъ и ударението въ това си издание на текста. Отстранихъ всички други непотрѣбни знаци. И гдето не е поставено ударение, то обикновено ясно личи отъ редукцията на неударенитъ гласни (*у* вм. *о*, *и* вм. *е*, по-рѣдко *а* вм. *ѣ* или *ѣ* вм. *а*, рѣдко *и* вм. *ѣ*, *я* (*а*) вм. *ѣ*). А що се отнася до тая редукция, нашиятъ ржкописъ е между рѣдкитъ отъ оная епоха на писмения ни езикъ, въ която диалектичното произношеие толкова вѣрно и последователно е предадено. Неграмотността на автора твърде личи и отъ честото раздѣляне частитъ на една и сжща дума, или обратно — свързване въ едно части отъ две думи. Слаботъмно произнасяне на еровия звукъ авторътъ обикновено предава чрезъ *а*, рѣдко чрезъ *ѣ* или *ѣ*; сжщо така и вмѣсто *ѣ* отъ староб. *ж* пише *а*, но че го произнася като *ѣ*, това се вижда отъ доста примѣри, гдето *ж* е предадено чрезъ *ѣ* (*ѣ*). На приложенигъ къмъ текста факсимилета отъ шестъ разни страници на оригинала се виждатъ особеноститъ на правописа. Като преписвахъ цѣлия текстъ, отстранихъ и буквитъ *і*, *ѣ*, *ѡ*, и *ы* и ги замѣнихъ съ *и*, *о*, *и*. Предадохъ развѣрзани и съкращението *ѡ* и нѣколко други, които сигурно се четатъ.

Особеноститъ на езика подробно проучихъ и досежнитъ си бележки системно излагамъ по-долу за пълна езикова характеристика на ржкописа.

Като се вземѣ въ внимание, че външно неповлиянъ възрастенъ човѣкъ обикновено говори езика на по-старото поколѣние отъ най-малко преди петдесетъ години, ще сметнемъ и езика на нашия ржкописъ за образецъ на народния говоръ — тукъ очевидно калоферския — че е отъ половината на XVIII вѣкъ.

Но нека преди това да се обясни, доколко чуждо влияние се указва въ езика на автора. Съ тая целъ азъ си отбележихъ всички отдѣлни примѣри отъ такова влияние въ нашия текстъ, отъ които се вижда, че авторътъ трѣбва да е билъ и въ Русия или поне да е челъ нѣкои руски книжки. Черковно-славянско влияние може да съзираме въ рѣдкитѣ фрази, сигурно запомнени отъ богослужението въ черква. Ромънско влияние се проявява много малко — само въ нѣкои термини. По-долу ще отбележа при цитуванитѣ примѣри съкратено съ ром. ромънско влияние, като се подразбира, че въ всички други случаи е руско влияние. Що се отнася до чуждо влияние, отразило се въ речника на автора, това влияние е било общо на родния му говоръ. (Цифритѣ означаватъ страницитѣ на ржкописа).

- избра Макадонію заради слава своя 1.
 в месец Мартія 15 дней 5.
 постави онува писмо на царскую трапезу 3.
 кога би исполни са 5.
 сиречь по грецки 5, отговориха греци 94.
 твой сонъ естъ праведянь 6.
 синъ твой царювичъ 6. — р.
 ни ще да са верни (глаго. 3 л. ед. ч.) 6, да са верни отъ тукъ назадъ 90.
 дай мне Александра 7. — р.
 и речи Филипъ царь: господахъ мои войводи! 10.
 во една нощъ 10. — ч.
 дуведуха Олимпиаду царицу 13 — ч.
 собра войска 13. — ч.
 речи: господахъ, мои начальници, научете мене 16.
 ваши царское пресветлое величество 17.
 да поставимъ войводи и генерали и капетани и полковници 17.
 молодой царевичъ Александру 18.
 проводи посланика своего Кандаркусъ войвода 18. — р.
 да стани предъ полкатъ си 23.
 призъ Ляцкою землю 35.
 и му речи: ступай, царю Александре, у градъ 44.
 труби доброгласни 23, 33 и др.
 великая Росія 34.
 пишимъ вамъ македонские господахъ 18.
 боѣри Филипуви 18. — ром.
 да ги напълнишъ 21.
 с божиемъ повелениемъ 22.
 слушайте вий мене сички 26.

обтънаха в крови и тръгнаха крови като реки 29, страшни
крови са проляха 58.

ваши царскѡе велѣчество 35.

началу тому году 37.

застави села и градове да праватъ корабли 37.

древо 28.

сяка корабля 37.

призъ Полша ляцкая 37.

согради градъ 37.

на сонъ 586.

ти ма мне от малекъ отрани 62.

милинка моя, душинка моя, сердце мой 80, сердце 176.

поѣ Руксандра за рука; от руката 81.

ще да ми е майка на месту мати мой 81 — ч.

полни сасъ жалтици 84; напълняватъ 107.

и него славлю и почитамъ 85.

перва 107.

да испишъ чаша смертная 164.

страшный судъ, судия 164; судъ 171. — чекр. в.

богъ боговъ 164.

яблоки и финици 90.

своя смерть ни щемъ да умремъ 99.

да ти дамъ щерката си царевна моя 126.

четверти пѣть 128.

немаши счета 166.

востанъ и восплачи Александре 182 — ч.

богомъ венчанимъ, богомъ даруванимъ Александръ..
подъемається сиречь излѣзи 132.

Минавамъ къмъ езиковия анализъ.

Звукове.

Езикътъ на ръкописа откъмъ фонетиката представя типиченъ източно-български говоръ, въ който само ударенитѣ гласни иматъ постояненъ гласежъ. Затова у неударенитѣ гласни неопредѣлеността на гласежа се проявява съ съответна колебливостъ между близкитѣ по учленение гласни, та това неточно се отразява и въ правописа, особено у малограмотни, какъвто е и нашиятъ авторъ, който не е въ състояние винаги точно да предава редуциранитѣ въ своя собственъ говоръ гласни (вокали).

1. Сравнително най-постоянно се предаватъ неударенитѣ гласни *е* и *о* чрезъ *и*—*у* и то дотамъ последователно, че дори само тая черта на ръкописа му придава известна опредѣлена диалектоложка стойностъ. Примѣри отъ тая редукция на гласнитѣ *о*, *е* има въ изобилие почти въ всѣки редъ на нашия текстъ като: мясту, времи, утиди, излязуха, ще да излѣзи, от негу, рѣчи, за мѣни, от себи си, куга сиднаха да вичерятъ макидоняни, многу, малку, дайтѣ ми, сиди мирну, цвѣти, и ми ѣ

жълну и мѣлу, и ѣдѣху у великий Римъ, плачи и жилѣй за тѣби, светиши кату слѣнци и пр. Рѣдко се случва *и* вм. неуд. *ѣ*: бигѣ приѣ очити, светиши, и пр. и пр. Разбира се, че тая редукция въ нашия текстъ не е последователно предадена, а напротивъ тя постоянно се замѣнява и съ съответнитѣ нередуцирани гласни *о* и *е*, въпрѣки че не сж подѣ ударение. Това колебание не е само неточностъ на писателя, а въ сжщностъ се дължи на неопредѣлеността на гласната, често произнасяна наполовина редуцирана та се чува *ѣ* — между *о* и *у*, *ѣ* — между *е* и *и* у едно и сжщо лице, поради което и нашиятъ авторъ така колебливо се отнася къмъ въпросната редукция. Понеже въ своитѣ изследвания на източнитѣ говори, слушайки какъ произнасятъ хора отъ народа така неопредѣлено неударенитѣ гласни *о* и *е*, се натъкнахъ на казаното срѣдно произношение, азъ си послужихъ въ своята диалектология *Das Ostbulgarische* (Wien, 1903) съ значитѣ *ѣ*, *ѣ*, за които казвамъ: *ѣ* означава едно по-закръглено *о*, което мжно се отличава отъ *у*; сжщо и за *ѣ*: *ѣ* е затворено *е*, което се произнася при по-високо издигнатъ преденъ езикъ и звучи твърде близко до *и* (ц. съч. стр. 35, 36).

2. По-рѣдко сж обратнитѣ замѣни — на неударено *у* чрезъ *о* и на неударено *и* чрезъ *е* — фонетична черта, свойствена на всички източни говори съ по-развита редукция. Отбележихъ си отъ ржкописа всичкитѣ примѣри отъ тая замѣна. По-долу всжду посочвамъ страницитѣ на ржкописа. Ще давамъ примѣритѣ и въ цѣли изречения.

о вм. *у*: показа *мо* (=му) са 2; торѣха му 13; поснѣха; поснѣ едно яецѣ; строшиха *мо* са костити 9; оловѣ, оплѣши са 10; одѣри са 11, одѣри 12; зговорна дрожина; тори си на главата шапка 70; посна конятъ 71, вятаръ голямъ дохна и поснѣ ги 76, постинити (=пустините) 91, кладенци стодени 93, ни знай *мо* са цената 95, сас синови и онуки 102; не *мо* са надѣя 102, глобенѣ (глубини) морския 104, и *мо* самъ привзель царство; домѣхъ (думахъ) 117, торни на главата си 128, и торнѣ гу на своятъ прѣстъ 81, споснаха са 91 ма ѣловиха 148, отичѣ (утечѣ) от смъртъ 144, спосна са 152, дошманинъ 156, имъ запостѣхми царствата 171, стодени жилиза 162.

3. *е* вмѣсто *и*: замери ги (замирѣ ги) 14, утеде (отиде) 14, стегнѣ Анархоса царя 14, преѣ (приѣ) гу 19, ни са грежи 20, обеколиха 29, една планена 65, отговѣря придѣ леце царюво, постави я пре сѣбе си 81, дету жевеяха 88, велиятъ (вилляетъ) 88, 92, езлязуха 92, са преблежи 97, преближиха 90, планена 90, жевя Адамъ 100, жевейти вий 102, глобенѣ морския 104, второ прешествие 105, убеколиха ги 115, 139, не са грежи за жѣвити, ами са грижи за мрѣвити 152. ми са ѣ заключелу сарцету 169, прелика 170, та си помесли царю 175, завсдлив 171, я сме слѣти братя 189, всички болясти и зленѣ 178.

4. *ѣ*, *ѣ* (предадено чрезъ *ѣ* (=я или 'а) вмѣсто редуцирано *ѣ*, *е* (стб. ѣ), и *е* предъ *н*, *м* и дори вмѣсто *и* — всички безъ ударение. Известно е, че въ източнитѣ говори, напр. отъ типа на ловчанския говоръ, къмъ който принадлежи и говорътъ на нашия авторъ, се развилъ слаботѣменъ палаталенъ — ирационаленъ вокалъ, който е близъкъ но

не и идентиченъ съ палаталенъ ъ (сир. 'ъ), съ който знакъ едно времѣ изключелно си послужи пок. Б. Цоневъ въ статията си „За източно-българския вокализъмъ“ (Минист. Сбор. III. 283 нат.), като напр. бал—б'ѣла, б'ѣло, св'ат—св'ѣтъ, дѣрв'ѣн, стѣкл'ѣн, грѣб'ѣн, дѣв'ѣр, пѣп'ѣл, к'ор'ѣн, п'ам'ѣт и пр. По-точно азъ опредѣлихъ тоя палаталенъ ерѣ, въ съченението си *Das Ostbulgarische*, като го отбелязвамъ съ знака *ѣ*, за който казвамъ, че означава палаталенъ, подобенъ на ерѣ, смѣсенъ срѣдноезиченъ вокалъ съ тъмна звукова боя (ц. с. 34). Съ тоя знакъ предавамъ всички случаи на редукия на *ѣ, ѡ, е, и*; гдето въпросниятъ вокалъ звучи по-близо до палаталенъ слаботъменъ ерѣ, предавамъ го съ знака *'а*: грѣб'ѣн, дѣрв'ѣн, к'ор'ѣн, п'ам'ѣт или п'ам'ѣт; да пр'ѣсп'ѣ, пр'ол'ѣт и пр. Въ ржкописа само въ една форма е предаденъ палаталния неопредѣленъ вокалъ *ѣ* чрезъ *е* и то въ формата земѣта (=земѣта отъ стб. зем'ѣтж): земѣта 22, земѣта да ма приеми 49, ду земѣта 73, и косити имъ бяха до земета 113, приклонї колената си на земѣта 127, сас земѣта равну 127.

Въ нашия текстъ, гдето и обикновениятъ тъменъ ерѣ съ рѣдки изключения се предава чрезъ *а*, и въпросниятъ палаталенъ неопредѣленъ вокалъ се отбелязва съ *я* (въ ржкописа *ѡ=я*), разбира се пакъ доста непоследователно, поради което си отбележихъ всичкитѣ случаи, които се срѣщатъ съ това *я*: б'олясти 2, праведянъ 6, болянъ 14, златянъ престолъ 19, 80, дванайсятъ 19, умянъ 20, 74, 73, п'очастъ 23 (но: почъстъ 32), атлазѣни 32, разумѣн 22, 74 (но и: разумѣнъ 20) р'авянъ, с бога 18, 53, 143, иди пр'ѣвѣянъ та са бий 43, 46, 69, кив'отъ господѣянъ 45, седимъ 46, 29, 83, болянъ 39. 47, сл'авѣянъ, 59, копр'анѣни чулуви 70, 84, дѣсятъ 65, животъ вѣчанъ 83, страшанъ 88, 97, огнѣянъ 148, жил'азѣянъ 149, стѣлпъ камянъ 90, 150, животъ мирѣянъ 159, прѣстѣянъ 39, два прѣстѣяна 169, пр'авѣдѣянъ 171, сладъ (=слѣдъ) постоянно така се предава; бѣши пр'авѣдѣянъ 102, заградени съ мѣдѣни стени бак'ѣрѣни 103, пл'амѣянъ 104, осямъ часа 107, ма'гѣрѣ (г. д. магерѣ) 109, ангелъ господѣянъ 109, силянъ 126, скрѣбѣянъ 39, 114, петъ хиляди п'алѣята (=палета) 132, царѣ славѣянъ и чудѣянъ 181, боляста нѣгова 188, тамъ сѣдѣха (сѣдѣха) 39, дай м'ѣсту да си живѣя и да си сѣдѣ 174.

5. Рѣдки сж примѣритѣ съ *'а* вмѣсто редуцирано *и*: г'одѣянъ (=годѣнъ) — седемъ годѣянъ 7, и' годѣянъ 11, м' годѣянъ 92, триндѣфѣлъ 32, с песни м'омѣянски 32, на времена ний тѣхъ биймъ, на времена тѣе намъ навиватъ 89, т'урчанъ 171.

6. Авторътъ е свикналъ да предава ъ-овия вокалъ чрезъ *а*, напр. каза му санѣ си 6, лакатъ 9, саградѣха 9, васѣдна гу 10, навасѣдаха войводи 10, цо самнувани 13, рацѣти 32, садр'ани дрехи 3, сабраха са 3, вазпрѣ войската 50, садрѣ гу 54, царѣ малакъ 56, дудѣ самнѣ 59, саблякоха ги 78, манички 89, мисалъ 103, дошалъ 94. — Единъ пжтъ намирамъ *е* вм. стб. ѡ: пещера темна 147. Въ примѣра дещери 103 сигурно първото *е* се дължи и на регресивна асимилация.

7. Рѣдко се срѣща редуцираното неударено *а* предадено чрезъ *ѡ*, което обикновено звучи слаботъмно освенъ въ случаи, когато съсед-

ството на съгласнитѣ, между които се намира, налага по-тъменъ произнось, напр. въ: мѣхнѣ сасѣ сабята 63, и гу щѣдѣ Дарий царь 51, при бѣщѣ си 51 или когато *а* следва подиръ *р* предъ зжбна съгласна, напр. какъ рѣстатъ човецити 184, брѣдѣ 172.

8. Както чрезъ *а* предава ъ-овия вокалъ, сжщо така авторътъ редовно си пише *а* и вм. стб. *ж*. При все това той въ много случаи издава истинското си произношение като пише *ѣ* или *ѵ*, та споредъ това е явно, че трѣбва всжду това *а* вм. стб. *ѣ* и *ж* у него да четемъ като *ѣ*, което е съгласно и съ фонетиката на източнитѣ говори, къмъ които принадлежи и говорътъ на автора. Отбележихъ си, за доказателство на казаното, всички досежни примѣри отъ нашия текстъ, гдето покрай обикновеното *а* вм. ст. *ѣ* и *ж* (напр. рака, рацѣти, пат, стапка три пати, щатъ, бада, баде и пр. и пр.) срѣщаме и *ѣ* (*ѵ*): лѣкуви, ни ще да пристѣпи 10, вѣтри 28, вѣнъ 28, гѣста гора 28, спуснѣха 36, потѣпкаха 36, трѣгнѣха сички 37, сѣдиши 47, както бѣде воля божия 35 (покрай: какту баде воля божия 12), да бѣдиш 44, ще да бѣди 68, рѣка 93, 63, на сѣнъ 44, укѣпа са 47, обтѣгнаха 29, тѣпчаха 29, дету сѣдатъ (сждатъ) 30, размѣтиха 31, изпѣдиха ги 58, да гу потѣпчишъ 58 б, четѣтъ (3 л. мн. ч.) 67, рѣката 72, трѣгнѣха 75; царь Александрѣ ми дава, което азъ щѣ (=хъщж) 48; тая чаша, аку я изпѣя, щѣ ли да съмъ живъ 49, да накладѣтъ много огньови 53, втори пѣтъ 58 б, пѣтъ 178, дарува скѣпо 60, стигнѣха 76, трѣгнѣха 87; като си чернишъ брадѣта 172, да завидѣтъ 95, пѣтятъ 95, виднѣшъ 103, 110, като сѣщии братя 79, мѣжъ 80, мѣжѣтъ 104, пристѣпишъ 107, да дадѣтъ 118, зѣби 129, кѣщи 132, мажѣти имъ седяхѣ извѣнъ градѣтъ 133, като сѣщому царю 146, поклониха му са като сѣщиму царю 10, тѣзи пещера 147, щѣ да та провода 145, какъ та зовѣтъ 144, щатъ да ядѣтъ 150, кадя гу динѣхти 171.

Въ примѣра „какъ сѣ напредѣ показувашъ сладакъ“ 72 вѣрно е предадено съ *ѣ* редуцираното произношение на стб. *а*, което обикновено е писано съ *а* сир. *са* вм. *сѣ*. Следва да заключимъ, че това *а* означава слаботѣменъ *ѣ*, а въ случаи като цитувания — предъ следващо *н* се произнася по-тъмно *ѣ*, та писачътъ неволно го е предалъ съ *ѣ*.

9. Ударено палатално *а*, прегласено предъ мека сричка въ *е* — по правилото на произношението на *ѣ* — е отбелязано въ следнитѣ примѣри: пищѣлки 13, засвириха в пищелки ясни 23, аѣинени 26, йерусалимене 46, солунени, македонени, байрѣци 33, и ѣди (яде) войската 90, да бѣдатъ здрави и еки 109, и месото имъ еди войска татарская 115, жѣлни глѣсуви 50, дицѣта християнски 141.

10. Въпрѣки факта, че говорътъ на писача е източнобългарски, въ нѣколко случая той пише *е* вм. *ѣ*, гдето правилно е произнасялъ *а*. Това сигурно е влияние предимно на черковното произношение: беха 5, 34. млеко 20, високое месту 10, на всяку месту 46, т'ва мѣсту свята 107 (но и: стой на мясту 107), хлебъ 97, хлепъ 100, сички светъ 46, на тоя светъ 65, 74, голѣмъ 4, 68, 75, Бѣлое море 10, чи й царсву голѣма рабута 65, на бѣлаго свята 37.

Интересно е, че въ глагола бѣше се срѣща и обратно я вмѣсто е: бяши 2, 47, 59.

11. Случаи съ у вмѣсто ж сж съвсемъ единични — срѣщаме у въ: буде 7, благословенъ да будешъ 10, 11, рука — цалуни му рука 8, цалуна рука 8, мука вечная 152. Това у очевидно е черковно влияние, както и единъ примѣръ съ я вм. стб. л: раздели нарядъ 161.

12. Въ съчетание съ плавнитѣ съгласни р, л писачътъ различно се колебае, предавайки вокала ъ, а предъ или следъ плавната:

а) *ѡр—рѡ*: *вѡрънъ* се назадъ 3, дуде са *вѡрна* 3, така са *сврѡши* 9, *расѡрдиха* са 27, са *вѡрнахъ* 28, *врѡшта* са 12, *смрѡтъ* 30, *врѡзанъ* 56, *трѡгна* 56, *трѡгнатъ* 75, *врѡзаха*, *скрѡбянъ* 37, *врѡзанъ* 67, *разврѡзанъ* 68, *дрѡшти* са 57, *мрѡвити* 58, *дрѡво* 61, *смрѡта* твоя 62, *доврѡшиха* си *дрѡвити*, *крѡви* 78.

б) *ѡр—рѡ* вм. *ра*: на *стѡрна* 59, от оная *стѡрна* 93, *стѡрна* 124, сички *стрѡни* 123, *хрѡна* 123, от други *стѡрни* 50.

в) *ар—ра* вмѣсто *ѡр—рѡ*: ни ежъ нищу *мрѡсну* мѣсу 5, да подражи царицу 5, *дражаха* 5, *фракаши* 6, *трагна* 7, *дравяни* сабли 8, щи да ти *й смратта* 8, Александру заварна конятъ 10, *сардитъ* 9, *сарцету* 34, *варна* назадъ 41, *прасна* му войската 15, сѣ са изврѡти сичку 18, *трагнаха* 24, са *расарди* 27, *градити* 32, *фракаха* 36, *варвяха* 50, да си *дражишъ* 54, *варнѣха* са 74, *вразанъ* 74, *варвяха* 75, 79, му *враза* ранити 78, *вятаръ* 75, *вятаратъ* 61, *вразъ* насъ 75, иди *вразъ* теби 52, са *тракаляши* в прахътъ 78, на *вартата* 110, го *дражи* майка му 158, *оскраби* са 107, 178, са *довратува* 187, *пресѣчи* като с *брасначъ* 63, *господъ* богъ *трапи* 67, *трасиха* 71.

Нека отбележимъ и *ар* вм. *рѡ*: *вартена* 154.

г) *ѡл—лѡ* вм. *ѡл—лѡ*: сас *длѡги* коси 36, чаша *пѡлна*, *слѡнциту* 54, *сѡлзи* 71, да го *погѡлни* 144, *дѡлбѡка* 147, ясно *слѡнце* 23.

д) *ал—ла* вм. *ѡл*, *лѡ*: *сланциту* 18, и му *изклаваха* очити 36, *жалтици* 60, *радостъ* *лажовна* 61, *лажовний* 65, *рекалъ* 65.

е) Името на Александъръ Велики постоянно се предава съ *-рѡ* вм. *-ѡр* или *-рѡ* въ края: *Александрѡ*. Това е несъмнено влияние на ромънския оригиналъ. Така е писано и въ ромънската Александрия отъ 1795 год., за която по-горе ставá дума. Но по изключение въ нѣколко рѣдки случая нашиятъ писачъ издава своето произношение като *пише* *Александрѡ*, *Александрѡ*, *Александарѡ*, а именно: *Александрѡ* 31, *Александѡръ* 117, *Александарѡ* 16, 78, 85, 125, 128, 130, 132.

Интересно е, че нѣколко пжти срѣщаме написано въ края *о*: *Александро* 91, *Александро* го попита 140, *драгий Александро* 159, *Александро* 171. Това крайно *о* сигурно е обикновената замѣна у писача на *у* съ *о*, сир. *Александро* вм. *Александрѡ*.

13. Отъ консонантизма ще отбележимъ, че съчетанията *здр*, *стр* се предаватъ редовно безъ зжбната съгласна, а именно въ следнитѣ случаи: *зравие* 14, сасъ *зрави* 25, *зравие* 43, *узряватъ* 48, *зравѡ* 50, *царувай* сасъ *зрѡви* 81, *зрѡвие* 83, да бѣдатъ *зрави* и еки 109, *зравѡ* 112; *срашно*

4, черни и *срашни* 88, *срашну* 75, от сички *сранї* 86, *срашну* 95, вър-
вяха *срелити* като градъ 27, *осра* сабя 43.

Правилно е предадено *стр*: *страшни* 4, *стрели* 10, *стрелити* 50, *страхъ* 58, *страшанъ* 88, 96.

Несъмнено е, че тая фонетична наклонност да се измѣта зжбната съгласна въ тѣзи съчетания е свойствена на говора на автора. Но и правилнитѣ примѣри, които преведохъ, не ще да сж книжовно влияние, а ще да се произнася така двойко — колебливо, както става и въ други наши народни говори, гдето тѣй сжщо доста е разпространено произношението *зр, ср* вм. *здр, стр*.

14. Трѣбва да отбележимъ едно постоянно отвѣрдяване на палаталната съгласна предъ личното окончание за 1 л. ед. ч. и 3 л. мн. ч. у глаголитѣ съ *и*-основа, така че въ нашия ржкописъ безизключително се предаватъ сегашнитѣ форми съ твърда съгласна, напр. вода, мола, носа — водат, молат, носатъ и пр. (вм. вода, моля, нося и пр). Това е свойство на родния говоръ на автора.

15. Нѣколко примѣра отъ еуфонично вмѣтане на вокалъ между мжчно произносими съгласни срѣщаме въ: занесї гу у черкувата 5, изгоря имъ и черкувата 29. в черкува 34, пят стотинъ бычуви 174, жалуби 169 (вж. за това у мене въ *Мак. прегледъ*, год. X, кн. 1—2, стр. 30).

16. Прехвърлне (антиципация) на палаталността показватъ примѣритѣ: добрѣ ми си дойшалъ 33, и сега си дойшалъ 54, 167, дойшла, найшла 176, кадилници сасъ таймянъ 33, кадилница таймянова 45, займя (змия) 178.

17. Консонантна дисимиляция: пехци (пѣшьци) 52, 56, 115, бихценни камени 60, рахчу са 13, писци и конници 17, но: пехковатъ (пѣсковатъ) 88, срв. *песякъ*, в *песякатъ* 98.

18. Нагледъ се запазва, споредъ инфинитивната основа, окончанието *-ова*: *принощова* 4, *трябова* 48, да ни помиловатъ, но сигурно тукъ имаме обикновената замѣна на неударено *у* чрезъ *о*, за която по-горе се дадохъ примѣри. Това се вижда и отъ формата: *трябува* 48.

19. Формата *сурмахъ* 17, 124, *сурмаси* 93, *сурмашия* 175, показва известния и отъ други източнобългарски говори рѣдъкъ примѣръ на гутурализация на вокала *и* въ 'у поради следващитѣ съгласни (*рм*), следъ измѣтане на *о* въ пълната форма *сиромах*.

Нека отбележимъ, че авторътъ редовно употребя формата *т'ва* (=това) съ изметната *о*.

20. Случаи отъ консонантна елизия представятъ примѣритѣ: какъ *моя* (=мога) азъ да отрова господина моего 49, да ли *моя* видя 104, не *мой* да ухапе 178, какъ *моишъ* (=можишъ) 22, *ща да утиа* (=отида) 55.

21. Премѣтане на *ур* въ *ру*: *крушумъ* 115, 140.

22. По дисимиляция *вн* вм. *мн*: *повнишъ* 152, *потавниъ* звезда твоя.

23. Замѣна на *ж* съ *з*: *планена* зелязна 36.

24. Изметната крайно *х*: *дору* ни *влезу* (=влѣзох) у градъ 44.

25. Стѣгане: *твоту* (=твоего) 68, *Дарюва* (=Дариова) войска 52, 58.

26. Вмѣтане на *х* противъ хията: Антихохъ (Антиохъ) войвода 91.
27. *ц* вм. *ст*: ковчегатъ цѣклянъ 111, цаклоту 111.
28. *к'* вм. *к*: единъ лак'ятъ 89, 1176.
29. Измѣтане на *т*: царсво, безумсву 63.
30. Срѣща се веднажъ веки: да вида вѣки Македонія 168.

Форми

Интересно е за историята на българския езикъ да се знае, до колко къмъ половината на XVIII вѣкъ още е имало по народнитѣ говори живи остатъци отъ старобългарската именна флексия, — падежни форми, а това може да се установи добре за говора на нашия писателъ, понеже, какго се изтъкна вече, у него не може да се предполага и толкова книжно влияние отъ по-старо време, колкото въ езика на нашитѣ дамаскини, който е повече или по-малко смѣсица отъ книжно-черковния и чисто народния езикъ, та критически трѣбва да се отдѣлятъ едно отъ друго. Докато падежнитѣ форми въ най-старитѣ новобългарски дамаскини, по езикъ отъ началото на XVII вѣкъ, какъвто е нпр. издадения отъ мене Коприщенски дамаскинъ (вж. Български старини, кн. II. 1908 г.) сж сравнително още доста чести, въ изданието ми на „Свищовския дамаскинъ“ (вж. Български старини, кн. VII. 1923), чийто езикъ ще отнесемъ къмъ началото на XVIII в., тѣ сж вече по-рѣдки, доколкото и въ първия и въ втория се взема въ огледъ и по-старото книжно влияние. Въ нашия ржкописъ отъ 1810 год., който представлява езика отъ втората половина на XVIII в., очакваме още по-рѣдко да срещнемъ стари падежни форми, като сме олеснени въ случая да не предполагаме казаното влияние. Това действительно се потвърждава, така че ржкописътъ ни представлява сжщинското състояние на новобългарския езикъ презъ това време, състояние, което се спогажда съ досежни свидетелства отъ други подобни достовѣрни източници. Предъ видъ на казаното важно значение на падежнитѣ остатъци въ нашия ржкописъ, азъ си ги отбележихъ всичкитѣ, които и цитувамъ тукъ.

1. Разбира се, че и въ нашия ржкописъ преобладаватъ косвени падежни форми за м. родъ ед. ч. — родителенъ и дателенъ падежъ; последниятъ повече е употребенъ при лични имена и то често съ функция на дателенъ притежателенъ. Най-рѣдки пакъ се указватъ падежни форми отъ а-основи, ж. р. ед. ч. За множествено число вече намираме падежнитѣ форми напълно измѣнени отъ общата падежна форма.

Родителенъ-винителенъ падежъ м. р. ед. ч.: да имъ проводи остраго меча 1, изляха Нееанава царя 3, от Нееанава царя егвпетскаго 2, подъ Дария царя персийскаго 2, плакаха жалну за своего царя 3, да ма ни дочаквашъ жива 4, има у нашего града 4, проболъ Наѳанава даскала 9, одари едного-ту ... и удари и вториятъ 12, гледа единорога коня 9, опозна господаря своего 9, васедна гу единорога ненаучина 10, ни ще да са опри на Александра, сина моего 10, да

пуснишь своего Александра 11, поиде на среща Алтамаша, царя татарскаго 13, синь Неѳанава царя вашего 51, имахми царя Неѳанава 51, нема чѣта (родителенъ отрицателенъ) 53, воседна единорога, коня своего 11, отъ люти рани Анархоса царя 14, погребуха великаго царя Филипа при Неѳанова царя егѳпетскаго 15, отъ страхъ бога Саваоѳа 57, ко́гу-ту пази богъ 64, имами ний законъ у на́шего царя Александра 69, равянь с бога турскаго 81, тръгна камъ истокъ слънца 88, да бъдишь и ти такъви кату тогѳзи рибнаго человека 109, и ни щешъ да умришь до вѣка 109, да са върнимъ у нашего града Амазона 134, видя теща своего 251, къщата на богатий Іова 174, коморити богатого Іова 174 (но и: раскрѣха житницити Іовови 174), палатити и къщити на богатий Іова 174, едноготу зовяха Левкадушъ, а другиятъ зовяха Вреонушъ 180.

2. Дателенъ пад. ед. ч. м. р.: подади гу Кандаркузу, Дариюву проводнику 20, каза Неѳанаву, царю егѳпетскому поклониха гу царю Филипу 7, приличанъ прекрасному Іосифу и Ераклию царю 7, и подади гу патриарху Аристотелу 7, иди на среща Алтамашу, царю татарскому 13, поклониха му са кату същиму царю 10, каза царю Филипу 9, поклони са отцу своему 11, поклони са отцу своему, царю Филипу 13, дади гу Еремѳю прорѳку 45, пишимъ брату моему, царю македонскому 14, да казувами на́шиму царю Дáрию 55, аку ли ни навѳймъ ний Пору царю 119, поклониха са като същому царю 146, Антиоху войводу 147, и на богу хуляха 150, на сънятъ царю А́лександру 162.

3. Винителенъ ед. ч. м. р. и: така ми са иска, да ѳ проводите сина Филипова да слугува на моити порти персидски 18.

4. Винителенъ-дателенъ ж. р. ед. ч.: отиде до царици и поклони са царѳци 4, погледа в лицѣту прекрасной царици 4 (но: хубость царичина 4), написа писмѳ до царици Клеофили 146, да загинишь безъ надежди 160, рѣчи царици Роксанди 176 поклониха са царици Олимпияди 177, до земли 64, 177.

5. Винителенъ ж. р. ед. ч. Общиятъ падежъ нѣколко пѣти има окончание у вмѣсто ѳ (стб. ж), сигурно по подражание на ромънския правописъ, та пише и Александръ вм. Александрѣ. Затова нѣколко пѣти формѳтъ царицу, Олимпиаду ще да означаватъ въ сжщность царицѣ, Олимпиадѣ: сас царицу Олимпиаду 4, поиде при царицу 7, привтасаха писма от царицу Олимпиаду 6, при бащѣ си 51, видя царицу Олимпиаду прекрасна и хубава 14, не слуша бащѣ си и майка си 170 и си вапцоваша брадѣта 171.

6. Звателенъ падежъ ед. ч. Заслужава да се отбележи формата смърте, по анелѳгия: ох смърте нивѳрная и свете лажовний 114; госпожду (= госпождо) царице 155: человекѳ божий 174.

7. Творѳтеленъ ед. ч.: Поклони са лицемъ до земли 64, пристѣпи и поклони са лицемъ до земли мѳлий свои мати (sic) 177.

8. Родителенъ множ. ч. ж. р.: следъ лѣ годинъ 3, за седемъ годинъ 8, сичку десетъ годинъ 81' седемъ стóтинъ гусли 178.

9. Покрай обикновенитѣ общи множествени падежни форми, нѣкои се отличаватъ отъ тѣхъ та заслужаватъ да бждатъ отбелязани тукъ: отъ царъ и князь множествената форма гласи цари или царий, князи, но се срѣща и князуви: царъ надъ царии (постоянно се употрѣбява) 5 и пр., царй и князи и всички войводи 16; македонци наши са като звери и аслани 22; излязуха раки гулѣми 96, дрѣви висóки 97; дрѣвити 91, на дрѣвити имаши птици 98, бяхши издялана от дрѣви ивансуви 153; роби 186.

Вмѣсто окончанието -ове авторътъ пише -ови, защото произнася крайното *е*, което е безъ ударение, като *и*: градови 5, лякови 183, лъкуви 135, князуви 151, трупови 36, гласуви 50, áтуви 60, стълпови 67, цветови 65, мечуви 66, волови 87.

Събирателни ед. ч. съ мнжествено значение: овожито имъ бяха слатки 98, нивято и овожиту 2, да сидимъ вилиетито 170. Нека отбележимъ още: стигнаха гу на врати градскии 10, твойти рѣци 160.

10. Говорътъ на автора принадлежи къмъ балканскитѣ *ѣтѣ*-говори, което се потвърждава отъ членната форма за мъжки родъ ед. ч., редовно окончаваща на -ѣт (ат). Споредъ навика на автора да предава слаботъмния ерѣ чрезъ *а*, членътъ обикновено се пише -*ат*: напр. попъть 5, чадъратъ, чардакатъ 9, рогатъ 9, прозорницатъ 9, тѣлат 13, огънятъ 30, данатъ (данѣктъ) 31, диванатъ 67 и пр. Но има примѣри, гдето членътъ е подъ ударение та авторътъ неволно е написалъ правилно *ѣт*: по светѣтъ 54, живеятъ въ градѣтъ 134, извѣнъ градѣтъ 134, студѣтъ 47. Оконч. *ѣт* безъ ударение: за вашѣтъ даръ 25.

11. Забележително е, че въ нашия текстъ членната форма често се изоставя — та трѣбва да заключимъ, че тя въ онова време още не е била така затвърдена въ широка употрѣба, както сетне тя, особено въ книжовния езикъ, се доразвива. И сега има изрази въ народнитѣ говори, въ които членътъ не се употрѣбява, ако и да подходатъ тия изрази да имъ се дава членъ. Всѣкакъ не изглежда, че изпускането на члена въ долу приведенитѣ примѣри става по нѣкакво чуждо влияние или поради незнание на езика: и граждани са расърдиха 27, и таринъ са върна 27, беше порасла пшеница на стени градски 29, туй като чуха егѣптяни 47, егѣптяни прочетуха писмо Филипово 48; прочети Дария писмо Александруву 56, Александру гониши персияни 76, варвяха следъ войска Дариюва 79 и вода беше сладка 90, и птици бяха едни бели 98, и изказа сичку на войводи 112, читеши писмо Поруву 116, и мо (=му) самъ привзелъ царство 117, и царица пригърна Александра 156.

12. Покрай задпоставения членъ указва се известна обичъ въ езика на нашия ръкописъ да се употрѣбява показателно мѣстоимение онзи, онази, оная, онуйзи, онова, онейзи, ония съ функция и на предпоставенъ членъ, както е познато и отъ подобна упо-

трѣба на сѣщото мѣстоимение и въ други по-стари новобългарски текстове. Въ своето издание „Коприщенски дамаскинъ“ (вж. Български старини, кн. II, 1908) азъ обърнахъ внимание върху казаната функция на показ. мѣст. онзи—онази, за което дадохъ много примѣри като: нѣкои постникъ имаше тамо на стълпъ...; фрьлиха го тамо близу при онзи стълпъ; и онзи стълпникъ векъ не може да тръпи онзи смрадъ, ами слѣзе от онзи стълп и пр. (вж. стр. XLV). И въ Свищовския дамаскинъ (Бълг. старини, кн. VII) се указватъ такива примѣри, ако и по-рѣдки, съ сѣщото значение на предпоставенъ членъ, напр. яви са на жената Манойова, и онази жена тича скоро и убади на мъжъ си; тури ги в' устата на свѣратокъ и този час разсипа са онзи свѣрь и пр. (вж. стр. 29). Ето че и въ нашия ржкописъ се указва такъвъ предпоставенъ членъ, сигурно така употребяванъ въ родния говоръ на автора. Отбележихъ си всички досежни примѣри отъ ржкописа: поснѣ едно яецѣ и разби са онуйзи яецѣ 6, са ужребило едно конче... и унова кончи растеши 9, искочи изъ оная гора, и онейзи птици като облакъ са спуснаха 36, украсѣна от сички цветове; и падна слана и повянатъ онйя цветове 65, имаши слова написани и така думаха онйя слова 90, беши река широка... тамъ надъ оная река 93, единъ готвачъ царски зѣ една риба... ету оная риба чи оживя и бяга въ езерото и онзи магаръ разума... 109, Александру видя единъ человекъ... и беши онзи человекъ полвина риба 109, и тамъ имаши караулъ... извика онзи караулъ 110, са спусна една риба на Александра... и Александру прободи оная риба и уби я 112, и плакаха онизи дивойки 113, и т'ва кату чуха онйя погани езици 125, единъ калпакъ сумурлия... сасъ златянь венецъ бяши онзи калпакъ 169, и самъ сурмахъ... и онзи сурмахъ рѣчи 173, дойде единъ човѣкъ... отговори онзи человекъ 174, зазвънтя и запиштя онова поли 177, бяши една жена лукава... и онази жена бяши отъ Македония 180, ни щя да фърли оная отрова 181.

И въ „Два бълг. ржкописа съ гръцко писмо“ (Бълг. старини, VI) има такива — по-рѣдки примѣри като: языка неговъ се пражель у онзи лютий пламакъ (стр. 12).

13. Сложното склонение на прилагателнитѣ постепенно е изчезвало въ българския езикъ споредно (паралелно) съ засилващето се развитие на новитѣ прилагателни членни форми. Следи отъ този процесъ дори и сега намираме по народнитѣ говори, гдето все още се говорятъ рѣдки вече преживѣлици отъ тоя родъ прилагателни форми, именно отъ общия падежъ ед. ч. на тритѣ рода, окончаващъ на *-ий*, *-ая*, *-ое*, мн. ч. *-ии*, *-ие*. Ще оставимъ тукъ настрана по-многобройнитѣ остатъци отъ косвени падежи на сѣщитѣ сложни прилагателни родителенъ падежъ съ оконч. *-аго* (ого), дател. пад. съ оконч. *-ому* (иму) и др., примѣри отъ които се посочиха по-горе, а ще се спремъ само на казаната обща падежна форма. Отъ Коприщенския дамаскинъ азъ посочихъ въ казаното издание доста досежни примѣри като: силны господъ, онзи богаты ювъ, със неговътъ си дум-

ливы и поганыи езикъ; красота райская, ёлинскаа вѣра, душевнаа добрина, лъсть дяволскаа, душевнаа правда, тази работа голѣма и чуднаа и пр.; от това злое и страшное мѣсто; това злое винопийство, острое дяволское оружїе (ц. с. 41 нат.). Сжщо такива форми има и въ Свищовския дамаскинъ (вж, стр. 50), а особено въ издаденитѣ отъ мене „Недѣлни поучения“, писани съ гръцко писмо (вж. въ Български старини, кн. VI: „Два български ржкописа съ гръцко писмо“), отъ гдето цитувахъ много примѣри на нестегнати още сложни прилагателни форми: чюдная и дивная гатанка, фодулская похвалба, туй постное времи, скривовище гнилое, тимота далбокая, голямая радость, работа млогу мачная, обрезаніе без рака сторенное и пр.; за множ. ч.: бесчестнии лошевини, законнии заповеди, сфетовние грижи и пр. и пр. (вж. ц. с. 11). Че въпроснитѣ сложни прилагателни сж били живи народни форми, това доказватъ остатъци въ нашитѣ народни говори, отъ които подобни примѣри посочихъ още въ студията си „Старото склонение въ днешнитѣ български наречия“ (Мин. сборникъ т. II, 226 нат.): стари татко, бели леб, високи чардак, лепи зелник, вели сам едини господ, пѣстри сукол; вещице дѣртая, вещице недная, у света младая неделя, на тая проклетая земя, та кѣде е малкая мома; — младай-та, другай-та (=младая-та, другая-та — у банатскитѣ българи); Карамфиле малой (=малое) моме; лудой младо, рудой стадо, на това место страшной, бедной; злой-ту, доброй-ту (у банат. б.). Много интересни сж подобни остатъци въ македонски говори отъ Солунско съ оконч. -ой за мжж. родъ ед. ч. и съ членъ -от (ут), окончаващи на -ойот, -оют, нпр. доброй, дебелой, голямоют, малкоют, голоют и пр. (вж. въ статията ми „Една особено забележителна форма на македонскитѣ говори около Солун“, печ. въ „Македонски прегледъ“ год. X, кн. 1 и 2, 1936 г.

Следъ гореказаното не може да има и най-малко съмнение, че сложнитѣ прилагателни отъ типа на гореуказанитѣ въ текста на нашата Александрия отъ 1810 год. сж досущъ народни форми, които потвърдяватъ, че нашиятъ авторъ наистина добре е владелъ своя роденъ говоръ. Разбира се, най-честа сложна падежна форма и въ нашия текстъ е формата съ окон. *и* за мжж. родъ ед. ч., която и днесъ е жива форма по говоритѣ и въ книжовния ни езикъ, като: мили, вишни боже, драги приятелю и пр. И нашиятъ авторъ си служи съ тѣхъ, но има нѣщо особено и загатно въ неговия правописъ на окончанието -ий, което той обикновено пише съ *ы* на края напр. небесни *ы* с. 5. Но покрай това често пише и -ий, -їи или просто -и. Но още по-необикновено е, че срѣщаме въпросното окончание и за множествено число. За да се разбере тази непоследователна пѣстрота, първо ще приведа примѣри отъ първитѣ 46 страници на ржкописа: о любезни мой Александре 8, да будешъ втори *ы* Ираклия 10; зовеши са далфински *ы* островъ 10, тамъ имаши многу юнаци избран *ы* 10; даскале, сичка философия ма научи на небесни и земни *ы* 8, да

поиде въ далфинскиѣ островъ 11, да си испита честа съ далфинскиѣ юнаци 11, надъ всички юнаци далфинскиѣ 11, македонскиѣ царь 13, азъ лежа въ тешкиѣ болясти 13, чу плачъ татарски 14, Францъ, новиѣ царь татарскѣи 15, а пелагонискиѣ царь 14, градъ филиппийскиѣ 15, високий и великиѣ персидскиѣ царь 18, умря македонскиѣ царь Филипъ 18, на моити порти персидскиѣ 19 седна на престолъ македонскѣи 19, на диванатъ царскиѣ 20, на твоити порти персидскѣи 20, младѣи разумъ скоро си скасява 21, сидна на престолъ златѣи 21, пишимъ азъ царь македонскиѣ до теби безумниѣ Дария 22, и засвириха в пищелки ясниѣ и удариха в тимпани громниѣ 23, царь новѣи македонскиѣ 24, прие даратъ солунски 25, сичкѣи Солунъ, малиѣи и велики 25, замина славниѣ градъ Солунъ 26, и биши Атина градъ великиѣ 26, отвориха врати градскиѣ 27, изгаси оганъ страшниѣ 30, поиде праву на великиѣ Римъ 31, с кадилници златниѣ 33, даруви безценниѣ 34, извадиха блюда златниѣ 34 с убрази челоуечискиѣ 36, да идатъ на беломорскиѣ острови 37, божѣи гробъ 37, поведоха в царскиѣ домъ 46.

Забележително е, че въпросното окончание се срѣща, ако и рѣдко, и въ думи съществителни и въ местоимения: отдѣ си и *чиѣ* еси синъ 12, а Птоломиѣ 37, ету *ниѣ* соборъ Іерусалимски 43, а що сти *виѣ* си-нови израилюви 43. Че авторътъ така разбъркано пише, това доказва неговата малограмотностъ, обаче тъкмо непоследователната употреба на *-иѣ* въ края, като се смѣнява и съ *-ии* и *-и*, подсказва, че авторътъ е дочувалъ въ много случаи нѣкакъвъ особенъ звукъ въ края на нѣкои отъ въпроснитѣ форми, а щомъ той го предава съ *и*, трѣбва да е този звукъ тъменъ и то слаботъменъ вокалъ, произлязълъ или отъ неударенъ *ъ* или по редукция отъ крайно *ѡ* или *ѣ*, така че може да предположимъ въ нѣкои отъ гореприведенитѣ примѣри такъво произношение: земниѡ 8, далфинскиѡ островъ, новиѡ царь 14, македонскиѡ царь Филипъ, млáдиѡ или млáдиѣ разумъ 21, безумниѡ Дария 22, порти персидскиѡ, пищелки ясниѡ, великиѡ градъ, врати градскиѡ 27, в царскиѡ домъ 46, беломорскиѡ острови 37 и пр. Отъ примѣритѣ ни *иѣ*, *виѣ* още повече става приемливо, че подъ *и* тукъ се разбира ирационаленъ вокалъ, защото и днесъ още се говори ни *ѣ*, ви *ѣ*, ни *ѡ*, ви *ѡ*. Разбира се, че писачътъ забъркано пише *-иѣ* и гдето нѣма основание, като нпр. въ Птоломиѣ 37. За това предположение намирамъ доводи и въ други, постари новобългарски ржкописи, па и въ днешни български говори, гдето има прилагателни множествени форми съ окончание *-иѣ* (= *иѣ*, *иѡ*) — отгласъ отъ староб. сложни форми съ оконч. *-ѣиѣ*, новоб. *-иѣ*, като нпр. вратата полатниѣ (*иѣ*=*и*), сички градскиѣ люди, рѣки великиѣ, с своите си поганѣи думи и пр. и пр. (вж. Коприщ. дамаскинъ LH); мръснѣи онѣи язици, със другѣи спахѣи, едни паднаха, а другѣи станаха (вж. Свищовски дамаскинъ, 37), безчестниѣи лошевини, законниѣи заповеди, сфѣтѣвниѣи грижи (вж. Два бълг. ржкописа съ гръцко писмо 11).

Върху тоя видъ слаби отгласи отъ сложното склонение въ множ. число азъ обърнахъ внимание и въ „Das Ostbulgarische“: пагѣт там дѣе каквѣиѡ царскиѡ коня; каквѣиѣ турци имашѣ; имашѣ караманлиѡ енниѣѣ

(вж. стр. 162) и пр. Съ всичко до тукъ казано се съгласява и фактътъ, че въ говора на нашия авторъ още много често се употрѣбаватъ сложни прилагателни и въ общъ падежъ ед. ч. ж. и ср. родъ, както се вижда отъ следнитѣ примѣри, които се срѣщатъ въ нашия ржкописъ като: войска персидская 2, царице моя мѣлая 3, кога би време вечѣрное 4, беши полуношное време 5, погледна на синюе небѣ 5, с великая слава 7, красута егвпетская 8, приплува великая река Марица 10, Белое море 10, 27, едно колело на високое месту 10, прославява гу слова далфинская 12, войска македонская 13, 34, заградиха татарская войска 13, пувърна са сас острая сабя 14, конница воуружена 14, новая звезда светливая 16, войска избраная 17, сасъ сичка слава македонская 19, 33, 35, нашету царсву македонскуе 10, земя твоя казалбашкая 23, секи да стани на филибийское поле 23, прости са сас мѣлая своя майка 24, раздели са на филипийское поли 24, с великая почастъ 32, 47, в черкува римская 34, черковата Сиинская 45, писмо егвпетское 49, чи си привзелъ сичка земля западная 54, царсво нѣши персийское 62, тамъ бѣши вяра прѣведная 42, написа втѣруе писмо, че има ... войска безкрайная 53, пиша тѣби Дария, магари турское и казълбашкое 55, поле персидское 58, слънци индийское, войска твоя индийская 73, 76, сладкая радустъ 74, злѣтная кочия 79, биши радостъ великая македонская 79, любовь жѣнская 83, заради безаконсво человеческуе 92, от сабя македонская 68, на твоту царсву казълбашкое 68, подадоха му златная чаша 69, отвориха му вторая порта, и отиде на третая порта и подади и третая чаша 71, втаса на Синарская река великая 71, и беши река широкая 93, извирашо златная вода 99, дунѣсохе златная типсия 100, презъ ширѣку поли райское 107, в езеру мѣрское 112, 113, стана радустъ великая 112, и распориха златная риба 113, драгий нашъ царю рибский 113, ох смерти невѣрная и свете лажовний 114, войска татарская 115, до мѣлая своя царица 120, 162, мѣленкая моя 120, войска избранная 123, корона безценная 123, Амазонская царица 135, о чудо голѣмуе 140, пещера страшная 147, 151, на свое мясту царское 143, царсво Евгаридское 142, златний градъ 159, с великая радостъ 161, 176, горкая чаша, смертная и крайная 163, светило гречиское и свешникъ македонский 167, зрѣва ли й мѣлая моя майка 167, да остани в Македония сѣми цѣрскуе 171, утиде на срѣща прекрасная царица 176, преслаткая моя щерко 176, мати моя мѣлая 176, 195, злѣтная колесница 176, цалуна й рака десная 177, поѣ и зѣ смертелная чаша 183, от тая смрътъ нивѣрная 184, на последное време 186, крайное прощѣвани и смѣртное разделяни 187.

15. Относително глаголнитѣ форми, които сж правилни, трѣбва да се спомене, че съгласно съ фонетиката на говора въ окончанията безъ ударение, разбира се, се указва и в. е, у в. о, така че въ 2-ро

и 3-то л. сег. вр. единств. ч. окончанието гласи: -иш (=еш), -и (=е) при о-основи, въ множ. ч. -ити (=ете); въ аористъ: -ух, -уха (=ох, оха), въ минало несвършено -иши (=ѣше) и др., както показватъ многочислени примѣри въ текста почти безъ изключения.

Заслужава да обърнемъ особено внимание върху нѣкои по-стари форми на спом. гл. съмъ (стб. ѱсмъ) въ нашия ржкописъ, а именно формитѣ отъ сег. вр. есам, еси, ест, които смѣтамъ за живи още форми на родния говоръ на автора. Знаемъ отъ други източници, че подобни форми съ начално е (=стб. ѱе) сж запазени и въ други бълг. говори — източни, а още повече западни (югозападни). Въ Свищовския дамаскинъ, за който по-горе се спомена, се срѣща за 3 л. ед. ч. ети вм. ѱстъ, та дори и сега въ Свищовъ се чува тази форма. По-добре сж спазени въ югозападнитѣ македонски говори: ест, ести, есум, и дори еса въ 3 л. мн. ч., за които е вече добре известно въ нашата диялектологична литература. Поради това не бива да се съмняваме въ домашния произходъ на тѣзи форми въ нашия ржкописъ: твой сонъ естъ праведянь б; онуйзи яеце естъ земя македонская, а замъчету ѱ син твой б; от дѣ си господине и чий еси синъ 12, азъ есамъ 12, азъ есамъ Амвисъ 73 (но: азъ ни съмъ такъвъ 68), той естъ богъ 85 (но: ни самъ душаль азъ 94), тамъ естъ Макаронъ велияъ 97, Филонъ рѣчи: азъ есамъ 126, и силянъ естъ твой господъ богъ 127, азъ есъмъ синъ Клеофили царици 145, азъ есамъ такъвъ 144, азъ есамъ Сахнось царъ 150, азъ есамъ Антиохъ 155.

16. Приведенитѣ примѣри ме навеждатъ и на друга мисль. Има една общобългарска форма на личното мѣстоимение аз, а именно формата азе. Прибавеното *е* въ края се смѣта до сега като прибавена частица отъ рода на показателнитѣ частици *е*, *ка*, нпр. ете, еве, та се образувала и форма азе, азека. Сжщо такава е и тизе, тизека. Но това обяснение не бѣше доста убедително. Произходътъ на въпросното *е* сега ми става ясенъ: това е станало по синтактиченъ пжтъ, като се е абстрахирали отъ *е* съм и се е свързало идейно съ личното мѣстоимение по сжщия начинъ, както изобщо се образуватъ чрезъ абстракция нови суфиксни елементи, та се схващали формитѣ аз+есъм въ новъ видъ: азе съм; по аналогия се образувала и форма тизе си. Въ множ. число отъ мы гесп. ны+ѱсмъ се образувало мие гесп. ние сме; сжщо така се образувало вие отъ вы+есте сир. вие сте. Ако се вземе въ гореприведенитѣ отъ нашия ржкописъ примѣри, вижда се, че за автора „аз есам“ означава азе сам, но затова пжкъ пише: азъ ни съмъ, ни самъ душаль. Въ 3 л. естъ е изгубило съгласнитѣ елементи, по подобие на бѣстъ и би. Най-сетне се затвърдява спомагателниятъ глаголъ безъ началното *е* изобщо, освенъ по народнитѣ говори, гдето се подържатъ формитѣ азе, тизе.

Трѣбва да отбележимъ, че два пжти се срѣща въ нашия ржкописъ и формата бистъ: Неѱанавъ бистъ човекъ като и други чловеци 5, и послѣ бистъ плачь гулямъ 15. И формата бистъ смѣтамъ тукъ за народна.

17. Вече се спомена по-горе, че въ говора на нашия авторъ безъ изключение глаголитъ съ и-основа предъ оконч. за 1 л. ед. ч. и 3 л. мн. ч. се произнасятъ съ твърда съгласна — характеристична особеностъ, свойствена и на други наши говори, напр. мола-молат, праваправат, вида-видатъ, и пр.

18. Отъ инфинитивъ има само рѣдки остатъци и то въ щърбата му форма безъ оконч. ти. Въ цѣлия ржкописъ има само тѣзи примѣри: та чи пакъ ви ща гу про води 19, тогáзи ща до да ма храниш 20; той ни мой (може) при плу ва река Сенарская 72; друго го шишъ на мѣри 94; дали моя (=мога) видя азъ раятъ 104, ни щешъ загина 145, ни дей влазя 148.

Синтактични особености.

Поради своята малограмотностъ нашиятъ авторъ и въ синтактично отношение, далечъ отъ всѣко странично влияние, изключително се води по своя говоръ и затова често си служи съ прости народни конструкции, които заслужаватъ да бждатъ отбелязани тукъ.

1. Отъ почти безизключителната употрѣба на конструкцията *щѣ* (хъщж) *да* + опредѣленъ глаголъ (*verbum finitum*) може да се заключи, че въ родния говоръ на автора тя е господствувала и че изпускането на *да* въ сжщата конструкция, изразяваща бждеще действие, е било въ началото си къмъ края на по-миналия вѣкъ. Така се е развивала тая конструкция и въ другитѣ бългáрски говори та отъ съчетанието *щѣ*+*да* се развили постепенно формитѣ *жда*, *жа*, *ш'*, па дори и *зда*, *за*+*verbum finitum*, напр. *щѣ да ида*, *жда ида*, *жа ида*, *ж'ида*, *за ида*. Това фонетично развитие азъ обяснихъ преди години въ Мин. сборникъ т. II (вж. въ отдѣла „Критика“, стр. 220—221). Честата употрѣба на тая конструкция въ 1 л. ед. ч. заедно съ личното мѣстоимение азъ напр. „аз+жда ида“ — „аз+жа ида“ по прогресивна асимилация е довела да се развиятъ и формитѣ *зда* и *за* (вж. за това въ съч. ми „Два любопитни въпроса отъ бългáрската фонетика“ печ. въ Спис. на Бълг. Академия на наукитѣ кн. 54). Че казаната най-стара конструкция съ *да*. още опорито се е държала въ народнитѣ говори до края на XVIII в., доказватъ многото примѣри и отъ нашата Александрия: добре щимъ да сторимъ 26, гуляма щи смъртъ да бади 27, щи да дойде Дария царь 43, азъ ща да са върна младъ 51, намъ са така чѣни, чи щишъ да си ти царю 51, малку пагуба щишъ да сторишъ 55, сички царии щатъ да ричатъ 55, знаимъ, що щемъ да казувами 55, знаишъ, чи ща да господарувамъ 55, ни ща да ути(д)а 55, аку ни навиятъ намъ, ни щемъ да убѣгнимъ 57, а вторий пътъ щемъ да сми безъ грѣжа 58 б, щешъ да му навиешъ 58 б, щемъ да му навиймъ 62, аку ли ни щешъ да сторишъ така... и щети да почините отъ сабя 68, какво щишъ да земишъ отъ насъ 94, ща да са бия сигá 117, и вий щети да загинити 119, ти щешъ да бѣдишъ царь; азъ ща да бжда царь 126, азъ нища да убада 156, ни ще да убий проводникатъ 158, щишъ да си по на хубаву мясту 185.

2. Твърде интересни изречения сж, въ които бждеще време на действието се изразява съ сегашно време на повторителенъ (итеративенъ) глаголъ. Този видъ изречения представляватъ една отъ тънкости на българския синтаксисъ: да си ни покланяти на онази войска... чи доходямъ сасъ остра сабя на васъ та ви извадямъ от оная влѣхва 40; ще да дойде Дѣрия царь та ни исача сасъ осра сабя 43, и рѣчи имъ, аку ми ни кѣжити прѣву, ей сигѣ загѣновати 53, аку ма ни послушашъ, доходямъ сасъ остра сабя вразъ теби 54, да са върни от тукъ назатъ, чи загѣнува 90, както речешъ намъ, ний с тѣби загиновати 92, 119, и тукъ да са ни бавишъ, чи загиновашъ 108, да са върна... чи загиновамъ 108, ни са вдѣгай на висѣку, чи ти доходяшъ тука в мука вечная 152, ни влизай, чи умирашъ 148, ако ли ни ще да са поклони, да знай, чи доходямъ сасъ сичка сила моя и ѣ разбивамъ гѣдови и ѣ пленявамъ землята и ѣ загубювамъ синови и дѣщери и да си не загубюва престолъ свой 146, той да зѣми сабята, като теби сто изсѣча 158, аку ли си ни дойдити, азъ умирамъ заради вашата мѣлустъ 180.

3. И въ другъ видъ конструкции нашиятъ авторъ умѣло си служи съ повторителни глаголи: и куги седѣши на трапезата, сѣ биваши веселъ 60, имъ речи: повичи да ни доходяти да са бийти 58 б, иматъ кобили да ги навасядатъ 110.

4. Едни отъ рѣдкитъ, но твърде оригинални изречения сж, въ които повелителната глаголна форма служи вмѣсто второстепенно изречение съ условно значение. Само добритъ познавачи на езика си служатъ съ този видъ изречения. Въ моята диялектология „Das Ostbulgarische“ въ единъ отъ приложенитъ разкази на една стара шумненка е казано: „...тя катѣ дрѣпнѣ грездѣ — ѣкѣпа сѣ женѣта“ (стр. 286). И въ нашия рѣкописъ такова е изречението: (така ѣ царсво на тоя святъ като едно дрѣво голяму) и духнѣ вятаратъ и паднѣ като (да) не ѣ било 62.

4. Една отъ синтактичнитъ тънкости на нашия глаголъ е, че може имперфектна форма да означава условно бждеще действие: по-добре бѣши да ни отсечешъ главити, а ни е да идишъ илчия при Дѣрия 66. (тукъ „ни е“ има значение: не бива).

5. Минало действително причастие е употрѣбено съ значение на бждеще време, което е пакъ чисто народна конструкция: царю Александре, ний сме днеска умрѣли от твойти рѣци 160.

6. Като съюзъ на временни споредни изречения вмѣсто когато се употрѣбява „кога би“: и куга би сиднаха да вичерятъ 12, и кога би дойде Кандаркусъ 19, и кога би дойде Анархосъ 14, и кога би да влезе 7, кога би на утри 154, кога би приближиха са до войска Александрува 159.

7. Съ съюзъ ако условно се употрѣбява глаголътъ бѣда вмѣсто спомагателния глаголъ сѣмъ: и речи имъ, аку бѣдити вѣй (=ако сте) богови, излести отъ огнѣятъ 86; ако бѣдити ма намразили (=ако сте ме) 92, а ваши гоепоство, аку бѣда ви умрѣзналъ 118.

8. Употрѣбѣва се „кога“ вм. „като“: повянатъ ония цвѣтови, кога чи ни са и биле 65, така са скончѣ Дария и кога чи ни е билъ на тойзи свѣтъ 82, стори му са, кога чи беши майка му 153.

9. „Кату кога“ вмѣсто „както когато“: азъ есамъ такъвъ, като кога бѣга чловѣкъ“... 144.

10. „Като да“ вмѣсто „щото“: с майстории сякакви, кату да ни можи да гу гори на огънъ 140.

11. Употрѣбено е „какъ“ вмѣсто „какво“ или „че“: Дорифанъ са закле, какъ ни ще да убий проводникатъ 158.

12. Условно се употрѣбѣва „да бѣхъ“ вмѣсто „ако бѣхъ“ съ минало действително причастие: да биши щялъ богъ, той биши (=щялъ) го далъ мѣни, а то (=та) би (=бихъ) гу намерилъ азъ 174.

13. Въ единъ случай се срѣща употрѣбенъ глаголътъ „имамъ да“ въ смисълъ на „ще“: чи имамъ да ми дойде помощъ 65.

14. Глаголътъ имамъ срѣщаме два пжти съ значение мисля, считамъ: ду сига та имамъ разумянъ 22, той гу имаши, чи й Антиохъ войвода 147.

15. Употрѣбѣва се втори безпредложенъ винителенъ падежъ: големъ даръ да та дара 4, подари гу големи даруви 5, до сига та имяхъ разумянъ 22, да та науча сичкка негова философия.

16. Глаголътъ „научи са“ съ обектъ въ общъ падежъ безъ предлогъ: научи са писмо и сички философии и сички красути 8. Обаче се срѣща и съ предлогъ на: да гу учатъ на мечъ и на копие и на стрели 10.

17. Срѣщатъ се примѣри съ дателенъ притежателенъ — толкова често употрѣбѣванъ въ срѣднобългарскитѣ и по-старитѣ новобългарски ржкописи, особено въ дамаскинитѣ: извадиха сабия Аремлеушу царю троадскому 34, извадиха калканатъ Патрикию царю 34, извадиха книга пророку Данилу 34, сабя Анцелушу царю 39, прѣстѣнъ царици Анцелуши 39, душата и тилоту човеку 166. достигналъ до царствуго Ераклию царю 1176, азъ есьмъ синъ Клеофили царици 145, цалуна нозѣти Антиоху 145, извадиха баницата Селвекио царю 60, извадиха короната Сихану царю 60, житници сиречь амбари царю Фараону 190, слазя отъ връхъ дрѣвоту 144 (общъ падежъ, очевидно вмѣсто по-старъ дателенъ притежателенъ). Така е употрѣбенъ общъ падежъ вм. родителенъ или дат. притежателенъ и въ примѣра: наоколу раятъ 104, разигравашъ гу на среща царскити палати 10.

18. По необикновенъ е редътъ на частицитѣ най и по въ изреченията: Александру най му ареса тойзи зговоръ 17, щижъ да си по на хубаву място 185.

19. Предлогъ на вм. съ: са бяха на сабли и боздогани 10.

20. Мжжки вмѣсто женски родъ: заради почасътъ (=почестъта) неинъ 60, заради смрѣтътъ си 144, душата и тилоту и мисалатъ човеку 166, обаче: сичките в една мисалъ 68, като го си намерилъ, той е твоя чесь (честь) 173.

21. Съюзъ оти: да познаятъ погани езици, оти ти си 128.
22. Глаголътъ вземамъ съ значение почвамъ: кога земи да бяга 56.
23. За-м-да вм. за-да: и имъ отрезаха езицитъ замъ да ни плашатъ войската 53.
24. Глаголътъ навивамъ постоянно има обектъ въ дателенъ падежъ: кой кому навийши 10, да му навиймъ 58 б и пр.
25. „Не е“ вм. „не бива“: по добре беши да ни отсечешъ главити, а ни е да идишъ илчия при Дария 66.
26. Често се употребява „дето“ вм. „който“: да ни приемишъ даратъ, дету ти гу пращами 136, много добрини, дету ни мо(ж)и да ги ги искажи езикъ человечески 65, Египетъ градъ, дето са зове Масъръ 47 и пр.
27. Вмѣсто дори се срѣща дору: дору излезе от светътъ 88.

Народни фрази.

Често се срѣщатъ фрази, очевидно обикновени въ родния говоръ на автора, които тъй сжщо свидетелствуватъ, че той добре го знае. Тѣ заслужаватъ да бждатъ тукъ отбелязани:

и да ричемъ поклонена глава сабия ни сиче 25, речи Александру: тешку и горку на тойзи градъ 30, са върна Александру на белаго свята 37, и да си царува е богумъ 64, нема що да сторимъ 64, и са зговорна дружина 68, жалку плачиши и милну думаша 72, кой си ти в кръви утъналъ 78, да ги съдишъ по законъ, както са стои и пада 81, царувати сасъ зрави 81, голи сурмаси 93, и плакаха онизи девойки ду звезда зорница и ни видяха са от тамъ 113, какъ ни можѡха да помогнатъ Дарию 117, припаса сабя дамашкия... и зе перна боздугана 128, и македонѣни ги гонѣха (и) сечѡха кату зели и падаха индияни кату снопи 129, а ония погани езици прѣснаха са и бегѡха кой кадя видя и ни чуха (са) и ни видяха 130, седна честитий царъ Александру 131, от никогу ни ма й грижа 137, и в черни кръви утъна 129, и той рѣчи да слѣзи от дръвѡту 144, ни са вдигай на висѡку 144, излѣзи живу и зраву изъ пещерата 153, Клеофила зѣ Александра за ръка и поведи гу 154, щѣтъ да ги расипатъ сасъ земѣта равну 155, поскору зѣ та скрѣи 157, а пакъ азъ що е било да убия единъ човекъ негувъ 157, заради твойта глава са размѣтюва сичкиятъ святъ 159, и обля гу сасъ радосни сълзи 161, ти са доврѣша царству ти 162, и ни са зная (=знае), кадя са дина и утидѣ 164, добрѣ ми си дойшла и по-добре самъ та найшла, пресладкая моя щерко, Роксандо 176, охъ, добрѣ та найдохъ и зраву заварихъ 177, и големениту на земята скоро са доврашува 183, жалну и милну 185, утиде и ни чу са и ни видя са 188.

Нека отбележимъ и следнитѣ фрази: твоити турци са кату ѡвци, а македонци са като вълци и аслани 56, а знаити, чи са турци овци, а македонци са юнаци 57.

Парафрази.

На автора често пжти известни изрази не му сж чинятъ доста популярни, та повтаря смисъла имъ съ други, по-обиходни у народа думи; последнитѣ често сж чужди думи. Отбележихъ си всички такива повторни обяснения: и литѣши и фракaши надъ царя Филипа единъ орелъ 6, сине мой, той ти й отецъ и баща 9, и направиха ризници и щитови сиречь калкани 17, саби и капии сиречь мажраци 17, ти провождамъ армаганъ — поклонъ 21, наготвиха са на войскобойсво — баталия 23, и т'ва беха поклони и даруви 34, синови израилюви сиречь евреите 41, Егвпетъ градъ, дету са зове турски Масъръ 47, проводиха писмо до враща Филипа, билерина 47, войската й многу и яку посърнала 50, царува м'годинъ слатку и хубаву 51, ами са пратили до влѣхва и до разбойника 55, да гу разбий и расипи 56, и вика Дарий сарваритъ сиречь везирятъ 56, извадиха сто лева — аслани 60, сенатори сиречь рицели 67, чи й яку умянъ и разумянъ 74, идатъ вразъ срѣшну и силну 75, така са сконча и свърши Дарий царъ 81, а лева аслана 84, ниисказани безкрайни 84, и него славлю и почитамъ 85, да ви слава и почитамъ 86, и така са весели Александру слатку и хубаву 86, подъимается, сиречь подимаса и става царъ 87, хора малосилни и невелни (=нефелни) 89, ни ядатъ имишатъ и овожито 89, человекъ прокопцанъ и научинъ на науки 95, рѣчи: от всякомъ (sic) радости сиречь за всичката радостъ 98, и са заградени с медени стени бакърѣни 103, извадиха бирлянъ (=брилянъ) и безценнии камени 110, ковчегатъ цѣклянъ кришалувъ 111, и ний та скору измамихми — уседлахми 114, приближиха са до слогатъ или синуратъ 115, да докаратъ сто слона сиречь фила 122, извадиха боздуганити сиречь топѹзити 129, палатити сараити 131, десетъ хиляди лева аслани 131, Александъръ царъ подъемається своимъ храбримъ войскомъ сиречь излези царъ Александъръ и трѣгна сасъ сичка своя войска 132, хиляди девойки, прекрасни и хубави 136, с медянъ бакъръ 140, кога бяга человекъ от лѣвъ асланъ 144, оряхови рѣлопи — кютюци 149, глѣчка и викъ 150, и зарева кату единъ лѣвъ асланъ 155, той врагъ и душманинъ 156, чи й дойшалъ илчия — проводникъ 157, даде Егвпетъ Мъсъръ 161, Венеция Венедишкая 161, престолъ вавилонский сиречь баадатлийский 162, една корабля гимия 165, 169, даруви хубави и прекрасни 168, си черниши и вапцоваши брадѣта 171, докараха три хиляди влѣхви разбойници из горѣта из шумата 172, звероловци сиречь авѣйи 173, и раскриха житницити или ханбарити ювови 174, единъ разбойникъ влѣхва 174, трѣгнаха камъ платносенници, сиречь камъ чадърити 177, Александру по е и зѣ смертелная чаша 183, повеле и заповеда 187, седамъ житници сиречь амбари 190.

Словарни особености.

Тукъ сж посочени чужди и по-особени български думи, нѣкои отъ които изглежда да сж новоисковани отъ автора или отъ съвременитѣ му българи. И тукъ се посочватъ страницитѣ на оригинала.

адамантови камени 55.

адамантъ камени 60.

аметистови камени 169.

анорксови камени 169.

анравутска земя 25.

асланъ, аслани 121.

байреци 17, 19.

банта — извадиха кѣа банта (?) златни 60.

безаконикъ — безакониче и непотребниче! 158.

бенишатъ — накри стѣлпатъ съ бенишатъ (?) 90.

баницатъ — извадиха баницатъ (?) Селвекию царю 60.

билеринъ — до врача билеринъ 47.

бирлянъ — извадиха бирлянъ (брилянтъ) и безценни камени 110.

боеринъ — единъ боѣринъ 172, излязуха на среща му сички боери 7, уклеветина отъ два боери царица Олимпиада 12.

боздоганъ — сабли и боздогани 10, князуви и боери немилостиви 151.

бойство — 16.

булика — и онеизи дръви са зоватъ булики и ованодъ 154.

венедишки — маистурии венедишки Аремлеушу царю 34.

венедишка — Венеция Венедишкая 161.

вести — зимници вести (=вехти) 51.

влѣхва — ами са пратини до влѣхва и до разбойника 54, сас твоити влѣхви 54.

войскобойство — и са наготвиха на войскобойство (сражение) 39, войскобойство 23, 121, да са готвишъ на войскобойство 52, 83, 86, 121, бягашъ отъ войскобойство 172.

вратни — камъ вратнити царски 70.

върли — билки върли 48, тейзи билки върли 180, от тия билки да ни пийти, да ни умрити, чи са яко върли 180.

големене — и големениту на земята скоро са доврашува 183, големени 116.

градопродажници — човекоубийци и градопродажници и проклѣти на веки 82.

громници — пушки громници 50, удариха въ тимпани громници 57.

громодъ — видяха татари толкузъ громудъ (гърмежъ) и уплашиха са 13.

дарникъ — похвалиха гу чи й дарникъ (дава дарове) и милостивъ 40.

десетоначалници — да поставимъ войводи, .. и десетоначалници 17.

диванъ — привтаса Александру на диванатъ 67, 144.

донанма — направиха донанма (веселба) 178.

дочипалъ — мой конь единорогъ, зергиданъ и дочипалъ (= буцефалъ отъ bucephalus) 188.

другучъ — дету биле другучъ (=нѣкога) палатити 174.

дуганъ — десеть хиляди дугана (=соколи).

едек — с коне едеци (конници) 177.

единорогъ — коньтъ на Александра Велики.

заркула — на главата мядна заркула 128, и да си турятъ зарколити на главити 175.

замогна — да ма помилувашъ и замсгнишъ (=подкрепишъ) 173.

замири — замири ги (примири ги, успокои ги) 14, замириха са като същи братя 79.

замче — замчету (змийчето) 6.

запои — и дади и запои царя 183.

звероловецъ — и тури ги Александру да му бъдатъ звероловци сиречь авции 173.

згриза — а макатъ гу згризухъ 22.

зговоръ — Дарий ареса тоя зговоръ (=съвѣтъ) 56.

зергиданъ — мой конь единорогъ зергиданъ 188, на зергидана коня ездиси 23.

иванидъ — онейзи дрѣви са зоватъ булика и иванидъ и кипарисъ 154.

илчйя — дойшалъ илчйя-проводникъ (пратеникъ) 157, 156, 70; да идишъ самси илчйя при Дария 65, 66; иди илчйя 153. илчийтъ царски 71.

икона — изписанъ на една икона (образъ, 155.

илати си — и си илати дома си 180.

имишъ — ни ядатъ имишатъ-овощито 89.

кавтанъ — сас златни кавтани 130.

каикъ — сас каик (лодка) минуваха 59, 93.

калканъ — извадиха калканатъ царски царю Давиду 46, 34.

камъшовъ — снопи камъшуви 36.

капланъ — извадиха к̃ хиляди каплани 131, 87.

ката — ката (всѣка) година 19, ходиси ката вечеръ 87.

каркодиловъ — каркодилова кожа (отъ персийски каркадонъ — носорогъ) 87.

кликъ — направиха кликъ (извикване) 93.

книжникъ — человекъ книжникъ 95.

каверъ — златанъ каверъ 177.

комора — да си намѣришъ скривалища и коморити (хазна) на богатого Юва 174.

кондисвамъ — кондиса надъ Ефратъ 52.

копла — за копла (?) костинная 128.

- корабля — една корабля гимия 165.
 кочия — златная кочия 75.
 крищалювъ — ковчегатъ цѣклянъ крищалювъ (отъ кристалъ) 111.
 кровопролийсво — (кръвопролитие) 23.
 крондиръ — дайти ми крондиръ вашъ 100.
 лажовникъ — да са ни покланяти на лажовника.
 липсане — заради липцание (изгубване) райское 101.
 люди — ний сми люди манички и хора малосилни и невелни 89.
 магаръ — магеръ, готвачъ 109.
 мажраци — удариха с мажрацити 91.
 макаронъ велиятъ (макаронъ — блажень) 95.
 малосилень — хора малосилни 89.
 маргарицъ — (маргарить, бисеръ) 62 и др.
 марторисовамъ — марторисова (свидетелствува) 161.
 масти — три хиляди масти(?) 161
 мати — послушай мати твоя 7, мати ваша 160.
 напоконъ — по-добре напретъ от напокунъ (после, сетне, по-диръ това) 11, 17, напокунъ да са сбиратъ сички 37, 84, 112, 174.
 неусетийно — грабна я ниусетийно (неусѣтно) 14.
 нефелень — маже ти (са) яку нефѣлни (нездрави) 133, хора малосилни и невѣлни 89.
 нефелникъ — та ви извадямъ от оная влѣхва Александра нефѣльника 40, да ни сяка Дарий, чи са нашити македонци нефелници 20.
 Новодосоръ — Новодосора, Навудоносоръ царя 41.
 оратя — оратихъ (говорихъ) сас блаженаго царя Ивандія 167.
 оседлавамъ — ний та скороу измамахми — усидлахми 114, не видишь ли чи та усидлава смъртъ? 172, щешъ да умришь старъ оседланъ с черна бръдѣ 172, видяхми как ни уседла Александру и утѣчи 72.
 оставямъ са — и са уставѣ от идолскити богови еленски 45.
 паленце — палянци 84, палянца (палета) 87.
 педесетуначалници 17.
 перень — перна (перестъ) боздугана 128.
 пискуни — засвириха в пискуни жални 57.
 платносенница — и трѣгнаха камъ платносенници сиречъ камъ чадарити 177.
 повеля — колкуту повелишь (заповѣдашь) 156.
 поконецъ — изка́за сичку поконѣцъ (до край) 153.
 порофира — порофирата (порфирата) ѣ раздрана 130.
 посланикъ — проводи посланика своего 18.
 потряба — хръна и потряба за войската 123.
 почасень — смрътѣ твоя ще да бѣди почасна (почетна) 62, прати я почасну 157.
 почината — с мойта войска почината (отпочинала) 123.
 прегледникъ — проводи Дария прегледници 52, изкачиха преглѣдници Дарюви 53, проводи прегледници и прегледа войска татарская 13.

- проводникъ — проводи свои проводници 40, проводи Дария проводникъ 53, 19, 147, испроводиха проводника Дарюва 23.
- разбой — да са готвятъ на разбой (война) 90.
- разкъсна — разкъсна гу сас забити 188.
- расипувам — единъ влъкъ много овци расипува 57.
- ралупи — оряхови ралопи кютюци 149.
- ризница — беши ублеченъ в ризница 62.
- рицѣли — дванадесетъ сенатори сиречь рицѣли 67.
- робски — царю робский (царю на робитѣ) 113.
- руканъ — носяха руканъ огнянъ 148.
- самсонъ — извадиха ꙗꙗ каплана и ꙗꙗ самсона
- сарай — сарайти (палатитѣ) 131.
- сарваръ — вика Дарий сарваратъ сиречь везирятъ 56.
- сякамъ — да ни сяка Дарий, чи са нашити македонци нефелници 20.
- свешникъ — светило греческое, свешникъ македонский 168.
- сенатори — сас сички войводи сенатори 153, дванадесетъ сенатори сиречь рицели 67.
- сеги — дету й сеги божий гробъ 41.
- сипки — и бяха сипки кату захаръ 93.
- скимтя — скимтеши на човекаъ 144.
- сладкодумъ — милостивъ и сладкодумъ 40.
- слогъ — до слогатъ или синуратъ 115, преминаха слогатъ Порувъ 125, сига самъ на слогатъ индийский 117 6.
- сокровище — сокровище 84.
- стихия — стихия 110, две стихии диаволски 149.
- стражда — уловиха страждити Александруви 74, да си натакма страждити 71.
- страждаръ — гу фанаха страждарите Александруви 143.
- стражникъ — привтасаха стражници Александруви 52.
- таляръ — секи таляръ чинише по иꙗ жалтици 84.
- таузъ — хиляду таузи (?) 121.
- терякъ — за да топи лякуви сасъ терякъ 183.
- тимпанъ — удариха в тимпани громни 23.
- топузъ — боздоганити сиречь топузити 129.
- трапезарница — трапезарница царска 69.
- уборникъ — не смейши никой да пристѣпи при негу усвенъ уборникаъ 9.
- упетля — упетля са 123.
- упетленъ — упетлени в ризници 87.
- устрашамъ са — ни бой са и ни устрашай са 156.
- усърна — Птоломей усърна и не му би по воля негова 137.
- факла — млади ъжнаци сасъ харби и с факли запалини 66.
- филъ — докарай сто слона сиречь фила 122.
- финикъ — хубави финици 89.
- хурма — хорми (фурми) 90.

харба — млади юнаци сасъ харба 66.

царивичъ — царъ Филипъ и синъ негувъ молодой царевичъ
Александру 18.

царичинъ — привтаса синъ царичинъ 156.

чирянъ — и прободи гу до самиятъ чирянъ презъ сърцету 129.

чулъ — коприняни чулови 60.

шапка — шапка казалбашка 70.

ширнополъ — направиха ширнополъ откакъ планината 90.

яблази — златни яблази на самъ цара Александру 23.

Александрията.

На втората страница на нашия ръкописъ има единъ листъ, прилепенъ като корица къмъ началото на ръкописа, на който е написано следното:

Исторія Александрія

Исписана и приведена изъ молдóвалáхийски изъ
влáшки: на македонски-болгарски езикъ слáвно
и похвáлно блаженной памáти

вечная

Задунаиски българинъ Македонскои родотетель (sic)

Павелъ Хажиски Банку хажи Кирилковъ

Калоферянь

1810 года мѣцъ їѣнь 29.“

На следната първа страница на ръкописа (първитъ четири страници сж на синя хартия) захваща самата Александрия:

„Исторія

или Александрія Великóму Царю Александръ

Македóнскомъ от создáния мира от адама. Начáлъ

5250. тому гóдъ билъ царъ Александръ синъ Филипъ.“

Ва врѣми ѓно разгневá сá господъ богъ на земский цари дѣто са рáвниха с господа бога нибѣснаго и помисли господъ богъ саваоѣъ да имъ провóди острáго мѣча. И избрá господъ богъ Макидóнию зарáди слáва свóл.

Начáло:

Во ѣнѣизи врѣми царствъваши в Макидоніа Филипъ царъ в Фѣлиппа града. А во Егѣпетъ царствъваши Неѓанавъ царъ егѣпетский, и той бáши философъ великий и звѣздочѣтецъ и голáмъ магиосникъ и магиóсоваши четѣри царства и вáши . . . нѣвато и овóцитъ и бáши неговата землá напóлнина сасъ сѣчки слáдости, а в онѣйзи четѣри царствá бáши гладъ . . . и бóлáсти тѣшки и койтъ царъ їдиши вазъ негу |

стр. 2 и нимóжиши да гъ бий от магѣити неговѣ. И тогáзи са сабрáха онѣйзи цари, а ѣменно: царъ авиронский, царъ арáпский, царъ еѣиопский, царъ асирийский, и написаха жáлоснъ пѣсмо заради Неѓанáва цáрѣ егѣпетскаго и провóдѣха до великаго цáрѣ Дариá, дѣто бáши най-висóкъ надъ мѣ цари царъ. И такá са мóлиха и дѣмаха: мóлим ти сá великий цáрю Дáриá, царъ надъ царий и богъ тѣрский и слѣнце персийское, и си поклáнами главѣти до земѣта и ти са молимъ да ни помилъвашъ отъ Не-

ѳа(на)ва църл егѣпетскаго. И т'ва като прочети персийский царь Дариал от онѣйзи четѣри цари писмо жалостн(») и домилѣха му онѣя четѣри църл и стана и поде сасъ сѣчка своѣ войска персийскаѣ. И проводи писмо да ставатъ онѣзи четѣри цари вразъ Егѣпетъ и Неѳанѣва църл егѣпетскаго. Ету чи привтѣса Вервелѣшъ войвода и ѡбѣди и казѣ Неѳанѣвъ царю егѣпетскому. И тогѣзъ са ѡплѣши Неѳанѣвъ царь и направи магии и излѣ восѣкъ показѣ мо сѣ чи ѣ разбѣлъ Дариал царь градъ егѣпетский. И заплака Неѳанѣвъ църь и рѣчи: Олеле за тѣби Егѣпте мѣ годинъ са веселѣ слѣткъ и хѣбѣвъ, а от сегѣ ти остѣна рѣбъ тѣрский подъ Дариал църл персийскаго. Ще да ви пленѣи и зарѣбѣи. | И написѣ Неѳа(на)въ царь писмо до егѣптѣни и . . . вѣи егѣптѣни мѣли и велѣики: ѡтѣвамъ от васъ стѣръ, а слѣдъ лѣ годинъ щѣ да са върнѣ младъ, да ви извѣда от рѣбствѣ от Дариал църл. И поставѣ онѣзи писмо на царскою трапѣзѣ, и свѣли сѣ корѣната от главѣта и поставѣ ѣ на трапѣзѣта и ѡбрѣснѣ сѣ мѣстѣкитѣ а брадѣта и главѣта и ѡблѣчи сѣ фѣвъ садранѣ дрѣхи прѣсти и излѣзи сасъ плѣчъ нѣщѣ изъ Егѣпетъ. И ѡтѣде в Македѣнската землѣ ѡ Филиппѣ града и направи сѣ врачъ и билѣринъ. И сидѣши на хѣнъ у Филиппѣ града потѣйнъ. И когѣ бѣ сабрѣха сѣ сѣчки егѣптѣни и ѡтидѣха на пѣлѣтитѣ Неѳанѣвовѣи и найдѣха писмо и корѣната цѣрска на трапѣзѣта цѣрска и плѣкаха жалнъ за своѣго цѣрл. Изградѣха стѣлпъ висѣкъ, излѣха Неѳанѣва църл от злѣту какѣто бѣши той и торѣха мѣ корѣната на главѣта и писмѣтъ в рѣцѣти. А Дариал царь привзѣ градъ Егѣпетъ и поставѣ кнѣзъ свой во Егѣпетъ. И върнѣ са назѣдъ в Персѣда града своѣ. А Филиппъ царь Македѣнский трѣгнѣ да ѣди на войска на Сѣлѣнъ градъ и викнѣ цѣрица своѣ Олимпѣда и рѣчи: Цѣрице мѣлѣ милѣлѣ, азъ ѡтѣвамъ на войска, да ми рѣдишъ чѣдъ до дѣ са върнѣ, ако ли не, да ма ни дочѣковашъ жѣва. И цѣлѣна ѣ слѣткъ. И ѡтидѣ на войска цѣрь. | Остѣна цѣрица Олимпѣда печѣлна и скрѣбна.

А една робѣна казѣ и рѣчи: госпѣждѣ цѣрице, има у нѣшего града врачъ той щѣ знѣлѣ бѣлки за рѣжба. И цѣрица проводи робѣната сѣ до Неѳанѣва и викѣ гѣ и ѡтѣде Неѳанѣвъ врачъ до цѣрици и поклѣни сѣ цѣрици. И рѣчи мѣ цѣрица: чѣловѣче бѣжий, ѣмаш ли бѣлки за рѣжба? Неѳанѣвъ рѣчи: ѣмамъ. Рѣчи мѣ цѣрица: ѣко ми направишъ да рѣда чѣдъ, голѣмъ дѣръ да та дарѣ. Неѳанѣвъ поглѣдна в лицѣту прѣкрасной цѣрици и кѣтъ сасъ срѣлѣ гѣ ѡсрѣли на сѣрцѣтъ хѣбѣсть цѣричина. Отгѣвори и рѣчи: госпѣждѣ цѣрице, с бѣжиемъ повелѣниемъ Амѣна и Апѣлѣна мѣжишъ да рѣдишъ чѣдъ. Рѣчи мѣ цѣрица: какъ знѣишъ чи щѣ да рѣдѣ чѣдъ. Неѳанѣвъ рѣчи: да бѣдишъ гѣтѣва, госпѣждѣ цѣрице, тѣлѣ нѣщъ у еднѣ кѣлѣлѣ самсѣ чи щѣ дѣйди при тѣби бѣгъ Амѣнъ да нѣщѣва сасъ тѣби и щѣ вѣдишъ да сѣ ни ѡплѣшишъ. И когѣ бѣ врѣми вѣчѣрное затвѣри сѣ цѣрица самѣ в кѣлѣлѣ и дѣйди Неѳанѣвъ и влѣзи при нѣлѣ и направи сѣ кѣтъ едѣнъ звѣрь — главѣ аслѣнова, нѣзѣти мѣ орлѣви и ѡпѣшка аспидска като лѣмиѣ и сасъ двѣ крилѣ орлѣви — еднѣтъ крило злѣтнъ а дрѣготъ крило чѣрнъ и срашнъ. И легнѣ стрѣшний врачъ Неѳанѣвъ сасъ цѣрицѣ Олимпѣдѣ и изгѣсѣха сѣчки свѣщи. И

стр. 3

стр. 4

- стр. 5 принощова сасъ нѣл дѣдѣ съмнѣ. | Когѣ бѣ наѣтра Нееанавѣ бистѣ чо-
 векѣ (ка)то и дрѣги челоуѣци и речи: Госпождо царѣце, от сегѣ ни ежѣ
 нѣщѣ мрѣсно мѣсѣ и да ни пѣйшѣ вѣно ни мѣдѣ ни ракиѣ, зашѣ зачѣ
 во ѣтрѣбата си чедѣ мѣшкѣ и ще да бѣди царѣ на сѣчкиѣѣ сватѣ, и
 направи си келѣѣ при тѣби блѣзѣ, и когѣ дѣйди врѣми да рѣдишѣ по-
 скорѣ да ма вѣкашѣ. И вѣзрадова са царѣца и подарѣ гѣ гѣлѣми дѣрѣви.
 И когѣ бѣ врѣми, чѣсѣ приближѣ са да роди царѣца Олимпиѣда чедѣ и
 прѣти и вѣка Нееанѣва. И тогѣзи бѣши полу(но)шное врѣми и речи Не-
 танавѣ на бѣбата да подражѣ царѣцѣ, и погледна Нетанавѣ на сѣнѣе
 небѣ на звезда зорници и на крѣгѣ небѣснии и на планети, и орисни-
 ците не бежа трагнѣли да са народѣ зашѣ бив... чѣвекѣ простѣ, и дра-
 жѣха царѣцѣ. И когѣ би исполни са сѣчки крѣгѣ небезни и поснѣха ца-
 рицѣ и родѣ са отрѣчи младѣ в месеца Мартиѣ 15 днѣи, и прие гѣ баба
 стѣра и занеси гѣ ѣ черкѣвата ѣленска богѣ Амѣнѣ и Апѣлѣнѣ, и благо-
 слови гѣ попѣтѣ еленски и нарекоха мѣ имѣтѣ избрѣнѣ сирѣчѣ по грецки
 Александрѣ Македѣнѣ. И бѣстѣ рѣдѣстѣ велика на сѣчка земѣ македѣн-
 ска по грѣдови и по сѣлѣ. | Етѣ Филипѣ царѣ чи са вращѣ от войскѣ,
 и во еднѣ нѣщѣ видѣ сѣнѣ, и сторѣ мѣ са, чи излѣзи изѣ платносѣ-
 ница сѣрѣчѣ чадѣратѣ и литѣши и фракаши надѣ царѣ Филипа едѣнѣ
 орѣлѣ, и поснѣ еднѣ лѣцѣ от гѣри при царѣ и разби са онѣѣзи лѣце, и
 излѣзи еднѣ замѣ живѣ и обѣколи онѣѣва лѣце, и когѣ би да вѣлѣзи в
 лицѣтѣ онѣѣѣзи змѣе и ѣмрѣ. И пакѣ видѣлѣ на сѣнѣ. чѣ дѣѣдѣ богѣ
 Амѣнѣ ѣдолскиѣ и дѣнеси мѣ отрѣчи млѣдѣ и рѣчи мѣ: рѣдваѣ са Фи-
 липѣ, чи са роди царѣе млѣдѣ. Етѣ чи вѣка царѣ македонски патриарха
 философѣ Аристѣтелѣ и каза мѣ санѣ си царски. Аристѣтелѣ филѣс(ѣ)вѣ
 рѣчи: господѣне царѣ, тѣой сѣнѣ естѣ правѣданѣ. Онѣѣѣзи лѣце естѣ земѣ
 македонскаѣ, а замѣчѣтѣ малкѣ ѣ сѣнѣ тѣой цѣрѣвичѣ. Сѣчка земѣлѣ ще
 да привзѣми и домѣ си в Македѣниѣ ни ще да са вѣрни. Етѣ чи прифѣ-
 тѣсаха писмѣ от царѣцѣ Олимпиѣдѣ и казаха царѣ Филипѣ, чи родѣла
 отрѣчи Александра царѣвича. И вѣзрадова са царѣ Филипѣ | и трагна
 стр. 7 да поидѣ в Македѣниѣ. И когѣ са приближѣ излѣзѣха насрѣща мѣ сѣчки
 боѣри и з великаѣ слава и изнесѣха млѣдѣ царѣе и поклонѣха гѣ царѣю
 Филипу. И прие гѣ царѣ на раѣцѣти си и цѣлѣѣна гѣ и благѣслови гѣ и
 речи: радѣѣ са сѣне моѣ Александрѣе, приличѣнѣ прекрасномѣ Јѣсѣфѣ и
 Еракѣлиѣ царѣю премѣдрѣмѣ и подадѣ гѣ патриархѣ Аристѣтелѣ. И благо-
 слови гѣ патриархѣ и рѣчи: да бѣдѣ рѣѣка тѣоѣ на сѣчки цѣри земскиѣ.
 И влѣзѣха ѣ Филипа града и весѣлиха са мали и велики.
 И когѣ би Александрѣ на седѣмѣ годѣнѣ, дадѣ гѣ царѣ Филипѣ на
 книга и на писмо. И прие го Аристѣтелѣ и наѣчи гѣ книга и сѣчки псалми
 Давѣдови. И наѣчи гѣ философѣи. И во едѣнѣ дѣнѣ поидѣ Нееанавѣ при
 царѣцѣ и речи: госпѣждѣ царѣце, даѣ мнѣ Александра да го наѣча фи-
 лѣсовѣи и крѣги небѣснии и считѣние звезд(ѣ)и и орисници и планети. И
 тогѣзи царѣца вѣкнѣ Александра и речи: сѣне моѣ Александрѣе, послу-
 шѣй матѣ тѣоя, да ходѣшѣ при тѣози философѣ да та наѣчи | сѣчка негѣва
 стр. 8 философѣи. Цѣлѣѣни мѣ рѣѣка и поклонѣ са. Александрѣ цѣлѣѣна рѣѣка Нееа-
 навѣ и Нетанавѣ цѣлуна Александра. И ходѣше Александрѣ ката вѣчерѣ

и ячиши гъ Нетанавъ ношѣ философиа, и за седемъ годинъ навъчи са Александръ писмо и сички философии и сичка красута егѣпетскаа. И во единъ день патриархъ Аристотелъ собра двесте момчета на връста Александрѣва и постави Александра на сто и сина си Птоломеа на сто да испитатъ честа Александрѣва. И раздѣлиха ги на две войски. И удариха са сасъ дравани сабли. И победи Александръ Птоломеюва войска. И тоги рече Аристотелъ даскалъ: О любезни мой Александре, щешъ да бѣдишъ царъ на сичкиятъ свѣтъ. И во единъ день качи са Александръ и Неѣановъ на чардакъ високъ, да речи Александръ: даскале, сичка философиа ма навъчи, на небесни и земни, да ми кажишъ от що щѣ да ти е смратта. Рече мѣ Нетанавъ: от единъ синъ мой. | Александръ по-

стр. 9.

мисли и рѣчи: Нетанавъ синъ нѣма и бѣтна гъ от чардакатъ и падна Неѣанавъ долу и строшиха мо са костити и извика и речи: о сине мой Александре, ти ми си синъ мой и от теби ямирамъ и дѣшата моа ятива во адъ неситий, дѣтъ влаватъ сички царии еленски. И з тейзи дѣми ямра Нетанавъ царъ егѣпетский. И това чѣ Александръ и яплаши са и слези от чардакатъ и отиде при майка си Олимпиада и каза и какво ѣ сторилъ и прибилъ Неѣанава даскала. Тогази са яплаши царица и речи: сине мой, той ти ѣ отецъ и баща. И напокънъ повеле царица и погребѣ Неѣанава ѣ грѣбъ с великая почастъ, и плакаха горкѣ царица и Александръ заради Неѣанава. И така са свърши Неѣанавъ царъ егѣпетский. И тейзи рабѣти Филипъ царъ не знайши.

Во една нощъ привтаса единъ слѣга царский и каза царю Филипу, чи са ужребило едно конче чѣднѣ червенѣ и помеждѣ яшити му единъ рогъ колкѣтъ единъ лакатъ. И почѣди са царъ Филипъ и повеле царъ и саградѣха ябори и направѣха врати желѣзнии и запраха гъ ѣ ябори желѣзни. И янова кѣнчи растеши чудно и хѣбавѣ и стана зло и сардитѣ и не смейши никой да пристапи при нѣгѣ ясвенъ яборникатъ. И во единъ день ятиде Александръ на яборнии прозорицъ погледа единорога конѣ и подади рѣката из прозорицатъ и конатъ приклони са на колени и цвилиши и прикрѣтаваши са и опозна госпо(да)рѣ своего, и Александръ го гладиши и цалуваши и за рогатъ фащаши, и много пати така | хо-

стр. 10.

И во единъ день поиде и разбилъ куфаратъ и олови конатъ за рогатъ и обизда гъ и осидла гъ и васедна гъ единорога ненавчина, и излези из града. И кѣтъ чѣ царъ Филипъ, оплаши са и повеле царъ по-скорѣ да тичатъ воиводи царски сладъ Александра, да ни загини царчѣтъ. И навасядаха воиводи добри кѣни и съ мечѣви златнии, и стигнаха гъ на врати градский. Александръ заварна конатъ и припусна гъ и остави ки (sic) катѣ прахъ и пепелъ, и посна и приплѣва великаа река Марица, и разиграваши гъ насреща царскити палати. И доиде и слези от единорогатъ ѣ дворъ царювъ. И поклониха мѣ са малии и велики катѣ същѣмъ царю. А конатъ запраха ѣ обори желѣзни. И подума царъ Филипъ и речи: благословенъ да бѣдешъ втории царъ Ераклиа и юнакъ надъ юнаци. И пакъ речи Филипъ царъ: господа(хъ) (sic) мои воиводи, да знайти от сега ни ще царъ никой да можи да пристѣпи въ Маке-

дѡниа и ни единъ царъ ни ще да са ѡпри на Александра сѣна моего. И царъ Филипъ да повеле да избиратъ ꙗко юнаци военнии и да ходатъ сладъ Александра царевича и да гъ ѡчатъ на мечъ и на копие и на стрели и да ходатъ на ловъ секии дѣнь.

И ва онѣзи времи беши камъ белое море мастъ и зовеша далфинский островъ. И направино беши тамъ прикачино едно колело на високое мѣстѣ с майстории сакакви. И тамъ имаши многъ юнаци избранныи и са биха на сабли и боздогани, и кой кому навиши, земиши мѣ конатъ и оражитъ и що имаши при него сребро и злату и напис(в)аха мѣ писмо и прославява гъ слава далфинская.

стр. 11. Александръ чѣ заради онѣва колѣло далфинско и поиде до царя Филипа и поклони са отцѣ своему и речи: моли ти са господинъ мой родитель да пѣснишъ своего Александра да поиде синъ твой в далфинский островъ да си ѡспита чѣста сасъ далфинский юнаци. Отговори царъ и речи: О миленькии мои Александре, ни са пада да идишъ в далфинский островъ, защо си ти ощи млáдъ на петнадѣсъ годанъ, а тáмъ има юнаци стари и силни, да ни загинишъ сине мои Александре. Отговори Александръ и речи: Господине мой и царю, акъ ми ни пѣснишъ, нещѣшъ веки да ма видишъ. И тогáзи царъ пригарна Александра и цалѣна гъ и баагъслови гъ и речи: да ти бѣде помощникъ, сѣне мои, богъ Амонъ и богъ Аполонъ, и да води рѣка твоá нáдъ сички юнаци далфинский. И тогáзи зѣ Александръ стѡ юнаци македонени и две млáди воиводи Птоломеа и Филона и зѣ сребро и златъ многъ и дрѣги потреби. И воседна единорога кѡна своего и ѡтидохъ в далфинский островъ и завратаха онѣва колело и излазѣха два юнака Калестинъ и Леомедлднъ (sic). И одари са Александръ с Калестина и прѣсечи гъ на две. А птолеми воивода ѡдари са с Лиомелдина и прѣсечи гъ. И зѣха имъ конетѣ и оружиетѣ. И излазѣха сички далфинани и почѣдиха са сила да (sic) царевича Александра и с неговата хѡбѣстъ. И напѣконъ излѣзи единъ философъ, името мѣ Ураниа, и попита Александра | и речи: от дѣ си господине и чий еси сѣнъ. Отговори Александръ и речи: азъ есамъ синъ храбрáго царя Филипа Македонскаго. Ураниа филисовъ речи: чул бихъ азъ отъ старии мой даскалъ, чи пророкѣваши и дѣлаши: ще да излѣзи остра сáба отъ Македѡниа, от Филипа царя и ще да привзѣми сичкиатъ сватъ. Да знайте чи ѡ тойзи юнакъ млáдий. И пакъ господинъ царевичъ, когá привзѣмишъ наша зѣмá далфинская, да ни помилѣвашъ какѣтъ баде вола божиа. И връща са Александръ в Македонию благополѣчно.

стр. 12. А Филипъ царъ беши напѣсналъ майка Александрова и бега и зѣмъ новою царицѣ, защо беши уклевѣтина от два болери царица Олимпиада. И катъ прифтаса Александръ и чѣ, чи направили майка мѣ кѣрва, и кѣга би сиднаха да вѣчератъ на царскѣю трапѣзъ и онийзи воиводи клеветници бѣаха тамъ. И стана Александръ катъ единъ звѣрь и зѣ единъ столъ и одари едноготъ и разби мѣ главата и ѡмрл, и ѡдари вториатъ и ѡби гъ а дрѣгити са разбагаха, и самси царъ са ѡплаши и повеле та дѣведѣхъ Олимпиадѣ царицѣ, и разболе са царъ Филипъ и лежá цѣла година.

стр. 13. И рахѣ са по сички страни, чи и бѡланъ макидонский царъ Фи-

липъ. Татарский царь Алтамашъ собра сичка сила татарска, и собра до „н“ избрана войска татарскаа и покри Дѣнаи река идеши на Македониа. И тва чѣ Филипъ царь македонский и оскраби са и викна на сина своего Александра и речи мѣ: Сине мой Александре, азъ лежа въ тешкии боласти, а ти избири во(й)ска македонскаа и иди на среща Алтамашъ царю татарскомъ по-скоръ да ни поробатъ наша земля македонскаа. И поклони са Александръ отцѣ своемъ царю Филипъ и собра македонци „л“ и отиде на среща Алтамаша царя татарскаго. И приближиха са, и проводи Александръ пригледници. И пригледаха воиска татарскаа распрасната и ниятакмена. И кога би вечеръ, накладоха огнови многъ и заградиха татарскаа вои(с)ка съ огнюви и ѱдариха ги от три страни и ѱдариха в тилат и изсвириха в трупи (sic) и в пищѣлки. И катѣ видаха татари толкъсѣ громѣдъ и ѱплашиха са и ни знааха када да багатъ, и исакъха ги македонцити до самнѣвани и паднаха дѣ „к“ татари, а онийзи „л“ изловиха ги живи. И Алтамаша царя самъси Александръ гѣ посѣчи. И викнаха „л“ татари: царю Александре, помилюваи насъ, покланаме са на твои царсвѣ да ти даваме данъ, ѱстави ни живи. стр. 14.

Александръ катѣ чѣ плачѣ татари и помилюва ги и воцари имъ царь от себе си, името мѣ Францъ, новий царь татарски и замери ги Александръ и варна са в Македонию.

А пелагонидский царь Анархосъ чѣ, чи идатъ татарити на царя Филипа в Македониа, и написа писмо: азъ Анархосъ царь пелагонитский, пишимъ братѣ моемъ Филипъ царю македонскомъ здравие и вѣкъ. Чѣхъ, чи идатъ татари на враз васъ. Да знаишъ чи ида с войска моа на помощъ и дѣ десетъ дни ща доида. И царь Филипъ прѣчети писмо Анархосѣвъ и зарадова са. И кога би дѣиде Анархосъ царь и почети гѣ царь Филипъ с великаа почастъ. И тогази Анархосъ царь видѣ царицѣ Олимпиадѣ прекрасна и хѣбава и грабна а ниясетиннѣ. И царь излѣзи да гѣ гони с малкѣ войска. И поварна са Анархосъ царь сасъ остраа саба и ѱдари царя Филипа и наранѣ гѣ злѣ. Утеде (sic) Анархосъ царь с майка Александрова, а Филипъ са варна нараненъ злѣ и боланъ и кровавъ от лютии рани Анархоса царя.

стр. 15.

Етѣ чи привтаса Александръ от войска татарскаа, и казаха мѣ, чи пленилъ Анархосъ царь майка мѣ и наранѣлъ бащѣ мѣ. И собра „и“ македонене коница возрѣженнаа войска и скоръ полетѣ и стегна Анархоса царя и ѱдари го и прасна мѣ войската и олови царя Анархоса жива и дѣведи гѣ при царя Филипа. И станѣ царь Филипъ и прободи гѣ с копие и ѱмрѣ Анархосъ царь. И тогазъ речи царь Филипъ: иди дѣшъ моа сига во адъ несѣтъ. И пакъ речи: да бѣ(де)шъ сине мой Александре благословенъ от господѣ бога и от мени и да бѣде рѣка твоа над вси цари земски. И цѣлѣна Александра и царицѣ Олимпиадѣ и прости са с мали и велики и свраши са и ѱмрѣ Филипъ царь македонский. И посла бистъ плачѣ гѣлѣмъ. И излѣзи сичкиатъ градъ Филиппийский и погребѣха великаго царя Филипѣ при Нетанава царя египетскаго въ месеца маиа въ ѣв денъ и целоваха гробъ царевъ.

стр. 16. Началъ царсво Александровъ от седемнадесетъ годинъ

Новаа звезда светливаа богомъ венчанимъ, богомъ дарованнимъ Александаръ императоръ македонский възходитъ на престолъ отечиски, сиречь сидна Александръ на престолъ бащин си и разпроводи писма по сички близни и двъ Франца царя татарскаго. И по повеление собрахъ са царь и князи и сички воиводи и воиноначалници въ Филипа града за великий зговоръ. И седна Александаръ на престолъ бащин си. И златън мѣ венецъ на главата и царский мѣ скиптеръ въ рѣката. Отговори Александаръ императоръ и речи: господахъ (sic) мо(и) началници и князи и воиводи, навъчете мене на царсво. Царъ вашъ, отецъ мой Филиппъ ѡмря и азъ ѡстанахъ младъ на престолъ македонский. Дайте мени развѣмъ на царсво. Селевкѡшъ воивода отговори и речи: царю Александре, царсво са дражи с чловеци много испитани и сговоръ добаръ. Антихохъ воивода речи: царю Александре, младъ(с), войска, боиство въздига царсва, на старосъ сиди мирнъ и хъбавъ катъ цвети и овошка въ градина.

стр. 17. | Антигонъ воивода речи: царю Александре, трѣбова да идимъ ний с войска вразъ дрѣгъ, до де ни са дошле дрѣгъ царь вразъ нѣзъ и по добрѣ напрѣтъ отъ напѣкнѣ. Птоломей воивода и Филонъ воивода бѣха въ идинъ зговоръ отговориха и рекъха: ваши царское пресветлое величество, трѣбъва да прегледами и да напишими войска избраннаа и да поставимъ воиводи и генерали и капетани и полковници и стоначалници и педесетъ-началници и десето-началници и баиреци и печати да знаимъ, комъ слѣжимъ. Александръ най мѣ ареса тойзи зговоръ и пофали и Птоломей и Филона. И распроводи Александръ повеление по сички страни, и собрахъ са сички майстори сакакви и направиха ризници и щитови сиречь калкѣни и сабии и капии сиречь мажраци и байреци и лѣкѣви и стрели. И поставиха писма и пичѣти и образи Александра царя македонскаго, и написаха войска из(б)ранный писци и конница. И причетъха сичка войска | и избрахъ четири воиводи: най- стр. 18. предни и первии Птоломей и Филона, Антихоха и Антигона прилични на царствъ то. И поставиха генерали и полковници и капетани и стоначалници и пидесето-началници и десѣто началници, и исправиха сичкѣ сичка во(и)скѣ за една цѣла годѣна се са изврѣши сичкѣ.

Високий и великий персидский царь Дарий катъ чѣ, чи умря македонский царь Филиппъ и ѡстана синъ негъвъ младий царевичъ Александръ на царсво македонское, и проводи послѣника своего Кандаркусъ воивода въ Македонию до воиводи и началници македонский и напѣса писмо: Азъ Дарий, царъ на сички царствѣ и равнѣ с бога небеснаго и грѣа равно сѣсъ сланцитѣ и царъ надъ сички цари земский, пишимъ вамъ, македонский господахъ (sic) боѣри Филиппѣви, да знайте, чи ра(з)брахъ чи ѡмрялъ царъ вашъ Филиппъ и ѡстаналъ синъ негъвъ царевичъ, и ми ѣ жалнъ и мѣлъ за царя Филипа, и така ми са иска да ѣ проводите сина Филипова да слѣгъва на мѣити порти персидски, до де порасте та чѣ пакъ ви щѣ | гъ проводи въ Македонию. А пакъ азъ ви проводѣмъ отъ мѣни Кандаркуса воивода да бѣди краль надъ васъ, и да стр. 19

ми прѣщати данъ ката годѣна и войска, кога ми потрѣбѣва. А сина Филипова да ми го проводите сасъ сички баиреци и сасъ сичка слава македонскаа да слѣжи на моите порти, защо има ъ мени мѣ царски синови та слѣжѣватъ на порти персидскии. Ами така да стѣрити, каквото азъ вамъ заповѣдамъ. И кога би доиде Кандаркѣсъ воивода в Македонїа и прее гѣ Птоломей воивода македонский и поведи гѣ двѣ царѣ Александра. И катѣ чѣ царѣ Александрѣ, чи иди проводникѣ от Дарїа царѣ, поскорѣ са премени в порфира царска и короната мѣ на главата и безценни мѣ скиптерѣ въ рацети, и сидна на златѣнъ престолѣ македонский, и млади юнаци сасъ златнии рїзници и зѣ злїтни мечѣви припасани, и остри имѣ саби в рацети, стояха около царѣ Александра и иѣ воиводи сидѣха на дванайсетѣ колена македонскии, и свѣщи ламбиди в рацети имѣ са слава македонскаа. Етѣ чи привтѣса Птоломей воивода | с Кандаркѣса воивода Дарюва и поклонїа са царю Александрѣ и подадѣха писмо Дарювѣ и прочетѣха гѣ придѣ лице царювѣ на диванатѣ царский. И расарди са царѣ Александрѣ и садрѣ писмѣтѣ и речи: ни трѣбѣва Дарїа да са грижи за наши царсѣвѣ македонскѣе. Да ни сѣка Дарїа, чи са нашии македонци нефѣлници, каквѣто са чїни немѣ. И написа Александрѣ писмо от себи си двѣ Дарїа: Пиша азъ Александрѣ царѣ македонский, пиша тѣби Дарїа здравие и животѣ и ни ти благодарѣ за твоитѣ писмо безѣмнѣ, и ни са грижи за мойта землѣ македонскаа, и ма викашѣ да слѣжѣвамъ на твоите порти персийский, и да ма ранишѣ като единѣ сърмахѣ, амї ма ѣстави да посѣча млѣко мѣйчино та чи тогѣзи ща до да ма хранишѣ. И повичи Кандаркѣса твой да ми гѣ ни прѣщашѣ, повичи да гѣ ни вїда, и да знаишѣ, ни е Македонїа бизѣ глава, какото сѣкашѣ ти Дарїа. И запичатѣха писмѣтѣ и подади гѣ Кандаркѣзѣ, Дарювѣ проводникѣ. И почетаха гѣ и дарїахѣ гѣ и испратїахѣ гѣ изѣ Македонїа ѣ Персїа. И Кандаркѣзѣ ѣтиди при Дарїа | царѣ и подѣди писмѣ Александрѣвѣ и прочетоха. И засмѣ са Дарїа. Отговори Кандикѣсъ и речи: господине царѣ, ни смѣй са са Александрѣ, той момче млѣдѣ, защо ѣ акѣ ѣманѣ катѣ старѣ. И написѣ Дарїа дрѣго писмо така: азъ Дарїа, царѣ персийский и богѣ тѣрский, пиша тѣби, сїне иой Алѣксандре, здравие. Азъ ни знѣахѣ, чи си бїлѣ толкѣсѣ разѣминѣ; и млѣдий разѣмѣ скорѣ са скасава. Ами да знаишѣ, сїне мѣй Алѣксандре, чи ти проваждамѣ армаганѣ поклонѣ игрї два кѣвчѣкѣа (sic) да ги напѣлнишѣ сасъ златѣ данѣ, и ти прѣщамѣ малки колца, да си играишѣ, и ти прѣщамѣ два мѣха сасъ макѣ, да гѣ причитѣшѣ и да видишѣ, колкѣ имамѣ войска, и да ми проводишѣ данатѣ. Акѣ ли не, да знѣишѣ, чи ща да та дѣкарамѣ врѣзанѣ при мѣне. И прѣщамѣ ти Калиндона воивода. И кога би поидѣ К(ал)индонѣшѣ в Македонїю до Александрѣ, пакѣ Александрѣ са премени и ѣкраси катѣ и прѣванѣ и сидна на престолѣ злати. И подади мѣ Календинѣшѣ писмо Дарювѣ, и прочетоа гѣ. | Александрѣ замѣха с главата си и речи: о, неразбранний Дарїа, твойтѣ гѣлемени сѣ ѣ празнѣ, какѣ мѣишѣ да са рѣвнишѣ с господа бога небеснаго! И зе Александрѣ да гризе мѣкатѣ и разби двата ковчѣга, а на проводника речи да пренонощѣва. И повеле да пишѣтѣ писмо двѣ Дарїа: пишимѣ азъ Александрѣ

стр. 20.

стр. 21.

стр. 22.

царь македонский дѣ теби безѣмний Дариѣ. Дѣ сега та нмахъ разѣмнѣ, а ти си билѣ по-глѣпавѣ от дѣте. И тѣя игри, дѣтѣ ми си ги провѣдиль на смѣхѣ, хѣбави да знаишѣ с божемѣ повелѣниемѣ ща да бада царѣ на сичкиѣ свѣтъ. И каквото са вѣрти зѣмета и тѣя колелца, така щѣщѣ да са вѣртишѣ и ти придѣ мѣни, а мѣкатѣ гѣ згрѣзѣхѣ. И азѣ ти прѣвѣдамѣ една торбѣ, пѣлна с пѣпѣрѣ, да гѣ погрѣзѣшѣ да вѣдишѣ колкѣ са люти нашиѣ македонци кѣтѣ тѣя пѣпѣрѣ, и македонци наши са кѣто звѣри и аслани, а казалбаши вѣши са кѣто овци. И ти дѣмамѣ, стр. 23 драшѣ си восточна зѣмла тѣва | казалбашкаѣ. И испровѣдѣхѣ провѣдника Дѣрѣюѣ. И повѣле Алексѣндрѣ да са зѣбере сичка вѣйска и вѣиноначалници, на рѣдат си секи да стѣни на Филибѣское пѣле прѣтъ полка си. И са зѣбра вѣйска ꙗко македонѣни избрани юнаци в рѣзници вѣзрѣжѣни ꙗко. И нѣтакмѣхѣ са сичкѣ и наготвѣхѣ са на вѣйскабѣйсво батѣлиѣ и кровѣпролийсво.

Началѣ:

Отъ ѣновѣ вѣреме и от ѣна чѣсѣ прославѣ господѣ богѣ Алексѣндра царѣ македонскаго, и наредѣ са вѣйска Алексѣндрѣѣѣ рѣдѣ сладѣ рѣдѣ, пѣлкѣ сладѣ полкѣ, сладѣ сички вѣйводи и генѣрѣли и вѣиноначалници. И вѣдѣгнѣхѣ вѣсоки баирѣци и засвѣрихѣ в трѣби добрѣ-гласни и в пѣщѣлки ѣснии. И ꙗдарѣхѣ в тѣмпѣни громниѣ, сабиѣ имѣ бѣхѣ кѣтѣ ѣсно слѣнце, бѣзрѣгѣни имѣ бѣхѣ кѣто златни ѣблази, копи имѣ бѣхѣ кѣто чѣста гѣра, и самѣ царѣ Алексѣндрѣ на зѣргѣрдѣна конѣ ездѣши. И излѣзѣхѣ изъ | Македонѣиѣ, изъ Филипѣи гѣрада и прѣсти са Алексѣндрѣ с мѣлаѣ свѣла майка царѣца Олимпѣиѣда. И плачиѣши царѣца и сѣна Алексѣндра изпѣраѣши и Алексѣндрѣ колѣна приклѣна-вѣши и от майка благѣсловѣние прѣсиѣши. И прѣстиѣ са и раздѣлиѣ са на Филипѣийское пѣли. стр. 24

И трагнахѣ правѣ нѣ Сѣлѣвна гѣрада. И кѣгѣ са приблѣжѣхѣ дѣ Сѣлѣвнѣ гѣрадѣ, и тѣѣ кѣтѣ чѣ Сѣлѣвнѣский царѣ Архѣдѣнѣ и ꙗплаѣши са, и сѣчки Сѣлѣвнѣ затрѣпѣра от Алексѣндра царѣ. И по-скѣрѣ царѣ сѣлѣвнѣски прѣвѣдѣ писмо вѣликомѣ царю Алексѣндрѣ македонскомѣ, и така бѣши написѣно: позравлѣемѣ вѣше царѣское прѣсвѣтлѣе вѣличѣсво. Кѣто чѣхѣ, чи та вѣздѣгнѣ и вѣцѣри господѣ богѣ царѣ новѣи македонский и ѣкѣ са зарѣдѣвахѣ. И нѣи с тѣбе нѣ щѣмѣ да сѣ бѣимѣ, амѣ са поклѣнами на вѣши царѣское вѣличѣство и та почитѣми колкѣто можѣмѣ и ти прѣвѣдѣми сѣна моего Полѣика сѣсѣ дѣрѣ щѣ са намѣра ꙗ насѣ. И да слѣжѣи сѣнѣ мѣи Полѣика при тѣвѣ царѣство, дѣдѣ бѣди вѣла вѣша. | А пѣкѣ насѣ, господѣне царю, мѣлим ти са да нѣ ꙗстѣвишѣ мирнѣ царѣство нѣши, да ти прѣщаѣми дѣнѣ, колкѣтѣ повѣлите. Амѣ ти са пѣкѣ мѣлимѣ, господѣне царю, да нѣ помѣилѣвашѣ, и акѣ вѣ е вѣла да излѣ(зѣ)мѣ сѣчки Сѣлѣвнѣ на поклѣнение. И поидѣ сѣнѣ царѣвѣ сѣлѣвнѣски и поклѣнѣи са царю Алексѣндрѣ и поѣдаѣи писмотѣ. И Алексѣндрѣ прѣчѣти писмотѣ и придѣ дѣратѣ сѣлѣвнѣски и зарѣдѣѣ са нѣи-повѣчи за сѣна Архѣдонова Полѣика и прѣе гѣ при себѣ си почѣстнѣ. И написѣ Алексѣндрѣ писмо от себѣ си такѣ: Пѣша тѣбѣ бѣратѣ мѣи Архѣдѣнѣ, царѣ сѣлѣвнѣски, зравѣи и стр. 25

животъ. Да знаишъ чи са акъ зарадовахъ за вашѣтъ даръ и да ричемъ поклонена главѣ сабиѣ ни сече. А синъ твой Полика да бади при мени до времи, а ти си царъвай сасъ зрави. Ами да ми прашашъ ката година данъ по сто хилади жалтици и десетъ хилади войска конница, воѣржена. И ѣставай си сбогѣмъ сасъ сичкий Солѣнъ, малии и велики мѣрнѣ и зрави.

Чѣдо вѣе аѣин(с)кое.

Аѣина ѣ града междѣ Бѣсна и междѣ Чѣрна гора и междѣ анравѣтска земля надъ Белое море. | Александръ замина славний градъ Солѣнъ и трагна и пѣиде до Атина града и преближи са до стѣни градъ-стр. 26.

схий. И биши Аѣина градъ великий и ѣкрасенъ отъ сички хѣбости. И тамъ царъ нѣмаши. Тамъ съдѣха дванадесетъ владѣици филѣсови, и на околѣ сички страни ѣленски. И катѣ привтаса Александръ с войската си подъ Аѣина града, собраха са сички аѣинени и ивѣ владѣици филѣсови на згѣворъ, дали да са поклонатъ на Александра или не. Отговори Софѣниѣ филѣсовъ и рѣчи: добре щимъ да стѣримъ да са поклонимъ царю Александръ, чи ѣ акъ разѣмѣнъ и милостивъ: зе земля татарскаѣ за единъ денъ и ѣби Алтамаша царѣ и доиде на Солѣнъ градъ и поклониха мѣ са, и замина ги. И ний, ако мѣ са поклонимъ и ще да ни помиѣва и да ни замѣни да иди право на Римъ градъ. Отговори дрѣги филѣсовъ и рѣчи: слѣшайти вий мнѣ сички соборъ аѣинский. От когатѣ ѣ Аѣина града ни идинъ царъ ни е можалъ да гѣ привзѣми. Когатѣ доиде Диѣнисий царъ сасъ сичка сѣла негѣва и гѣ праснахме и са варна с гѣламъ срѣмъ. И пакъ доиде Скидѣръ царъ тѣрский и ни можа да ни стори нищѣ и гѣ гѣнихми дѣрѣ са издави | в Бѣлое мѣре. Та ни трѣбова намъ да састр. 27.

поклонимъ синъ Фѣлиповъ. И ти ни знѣишъ що дѣмашъ, и дѣтѣ има многѣ ѣмни и тамъ има и многѣ глѣбави (sic). И тогѣзи са засрамѣ Софѣниѣ филѣсовъ на соборатъ и призъ ношѣ излѣзи потайнѣ из града Аѣина и ѣтидѣ при царѣ Александра и поклони мо са и каза мѣ за згѣворъ аѣинский. Александръ проводи еднѣго татарина с пѣсмо ѣ града Аѣина, и поиде провѣдникъ татаринъ ѣ града и рѣчи: такѣ рѣчи царъ Александръ, да мѣ са поклонѣте и да мѣ дѣвати дѣнъ златѣ и войска ката година. Акъ ли не, гѣламѣ щѣ смрѣтъ да бади на васъ. И аѣинени ни можаха да мѣ разбирѣтъ, що дѣмашѣ, и доведѣха драгомѣнъ. И каза имъ, що дѣма и казѣва татаринъ александрѣвъ. И граждѣни са расърдиха и посѣкоха драгомѣна и татаринъ рѣкѣха: иди и кажи Александръ, чи ни ще да бѣди синъ Фѣлиповъ царъ ва Аѣина града, и прѣвѣ и дошѣлъ а крѣвѣ ще да са вѣрни. И татаринъ са вѣрна и каза царю Александръ. И Александръ са расарди и повиле да бѣятъ града отъ три страни. И закачиха да бѣятъ града. И от кадатѣ бѣха татаритѣ, варѣваха срелитѣ като градъ от нѣби и аѣинѣни ни можаха да трапѣтъ и отвориха вѣрати градски и навалѣа са татаритѣ, пакъ атинѣни запалиха прѣхъ с пѣшка. |стр. 28.

И загѣнаха тамъ 11х. татарѣ и фѣ души макидонѣни отъ огѣнъ атинский И отстъпи Александръ назатъ и попита вѣйвѣди за згѣворъ. Отговори Деѣгенъ филѣсовъ и рѣчи: царю Алексѣндре, на сила ни моимъ зе Аѣина града, чи ѣма вѣтри ѣ сѣ дѣши, ами да направимъ майсторѣѣ, да

- ги измамимъ да излезатъ изъ града вѣнъ, защо тие ни вмеатъ на по́ли да са бѣлтъ. И Александръ (повеле) та дѣкараха ꙗ́ко вола и 11 хилади овци, и написа писмо така: азъ, Александръ македонский, пишимъ вамъ атинени, да знаите, чи доидо́хъ да са бѣл сасъ васъ, а та́ко но́щъ ми са двѣхъ богъвите ваши и ма вѣплашиха. Ами да знаите, чи са вѣрнахъ в Македонѣ, ами да исколити ꙗ́ко вола, 11 х. овци. И ториха писмотъ прикачинъ на едно древо. И варна са Александръ назатъ десетъ часа и скри са с войската си в една гъста гора, и раздели ги на три страни. И кога би на три, аѣинѣни поглѣдаха от града ни са види войска́ александрѣва освѣнъ волѣви и овци въ поли и артиа написана и прикачина на едно
- стр. 29. дре(во) високъ. И излезъха вѣнъ из града и рекоха: | Бига́ ли, Александре нефелнико! И излѣзъха ма́ли и вели́ки да гонѣтъ Александра. А едѣнъ философъ вѣкаши изъ града Аѣйна: ни гоните Алекса́ндра, защо видѣхъ сонъ та́йзи но́щъ, чи беше порасла пшеница на стѣни градски и а жаниха македоненити, и видѣхъ, чи ходиши Александръ изъ града Аѣйна на едѣнъ лѣвъ-асла́нъ. Филосовъ вѣкаши и пророкъваши, а тие ни слѣшѣха, ами гонѣха Александра до де гъ стигна́ха. Етъ Александръ чи искочи с войската си изъ она́а гора́, и вѣдари́ха в типани и трѣби засвѣри́ха добро́-гласни и обоко́лиха ги македонени аѣинени и вѣдари́ха ги от три страни с остры ме́чѣви. И вѣплашиха се аѣинѣни и ни зна́ха на ка́да да бѣгатъ. И така бѣга́ха атинѣни и пада́ха катъ снопи и обѣна́ха македонени въ кро́ви аѣинеки, и трагна́са кро́ви като реки и тѣпча́ха ги с кѣне катъ гнила калъ, а пихѣи македонени текъха напредъ и запали́ха Атина града. И изгорѣ имъ и черкъѣвата еленска и боговити
- стр. 30. елански и страшни огнюви горѣха | и димъ са дигаши до синю не́би. И по́сли излезъха сички жѣни аѣинский с ма́лки дѣца, и ко́сити имъ расплѣ́тини и вѣбра́зити имъ вѣдра́скани пла́чаха и вѣка́ха: поми́луй насъ, царю Александре, поми́луй насъ, изгасѣ о́ганъ стра́шный отъ насъ. И царъ Александръ тичаши сасъ зергирда́на ко́на и ни мо́иши македонска́ своа́ войска да запри. Пакъ пла́чаха и вѣка́ха граждани: поми́луй насъ, царю Александре, поми́луй насъ, оти са ний поклѣ́нами те́би сички гра́дъ нашъ. И Александръ изва́ди войската си вѣнка и изгасѣ́ха ога́натъ. И ни е била́ такава смрътъ от когато е била Аѣйна гра́да. И тога́зъ са поклонѣ́ха сички атинѣни ма́ли и вели́ки царю Александръ. И тога́зи речи Александръ: тешкъ и го́ркъ на то́йзи гра́дъ, де́тъ съда́тъ мно́гъ, и о го́ркъ вамъ аѣинѣни, да бѣхти слѣшѣ́ли Софони́а философъ, ни щѣхти да па́тити така зле. И заради тѣ́ва дѣмаши премѣ́дрий царъ Соломо́нъ, челове́ка развѣ́мнаго да гъ слѣшашъ и обѣ́чашъ, и по-добре
- стр. 31. ѣ с человекъ развѣ́манъ да носишъ ка́менъ на ра́мъ, а ни е с безвѣ́менъ | да пѣ́йшъ винѣ. И тога́зи пла́чаха атинени с гѣ́лѣми гласови и са чѣиши по сичкиа́тъ свѣ́тъ пла́чь аѣинский. И тога́зи са вѣплашиха на о́коля сички кнѣ́зи еленский и дойдѣ́ха и поклонѣ́ха са царю Александръ с вели́кии дарѣ́ви и с данъ на де́сетъ го́динъ. Дѣ де са глава ни пробѣ́й, кро́въ ни течѣ́. Така речи царъ на кнѣ́зи еленски. И си́да Александръ ва Аѣйна града десетъ днѣ́и и зами́ри ги подъ своа́ вла́стъ. И трагна́ Александръ ка́мъ немскою землю до Римъ гра́дъ. И излѣзъха на срѣ́ща

мъ четири кралюви тракийскии и аморейскии и далматскии и тривалийскии и поклониха мъ са царю Александръ с даръви великии и съ данъ многъ, и веселиха са многъ и сладкъ. И прости ги Александръ и отидоха си секи въ свою землю. А данатъ раздѣди на войската си, и сабраха войска сто хиляди конници и ѿи пешеходци.

И поиде Александръ правъ на великий Римъ. И това катъ чуха римляни и размѣтиха са на зговоръ: да ли да са поклонатъ или не царю Александръ. И наговориха са ѿ римляни и ѿтидоха в черквѣта еленска и молиха са богъ Амѡнъ три дни. И во една нощъ имъ са яви богъ Амѡнъ и имъ речи: сляшайте вѣе римляне, мали и велики, да пѣстити цара Александра в Римъ градъ с великаа почастъ, защо ѿ Александръ сѣнъ мой и царъ надъ царии. И тогѣзи излязъха римляни с великаа почастъ. Най-напредъ излязъха рабрии юнаци вооръжени и ѿпитлѣни в ризници златни, и греаха като слънци, и поклониха са и рекоха: поздравляемъ тебе, царю Александри на сичкии свѣтъ. И слатъ тѣхъ излязъха ѿ дивѡйки римскии, применѣни и ѿкрасени на бели кони с червени сѣнна атлѣзани, и златни имъ венци на гради, и триндафалъ имъ в рацети, и поклониха са и рекуха с песни момански: за многаа царю Александрѣ и царю на сичкии свѣтъ. И катъ видѣ Александръ толкъс почѣсть, и повеле на сички военоначалници войводи и гинирали и полковници ѿ капитани, да ѿридатъ и да ѿкрасатъ войска македонскаа и да вдигнатъ байрѣци златнии. И ѿкрасиха сичкъ и наре-

стр. 32.

диха са войска сладъ войска, и ѿдариа в тимпани и засвириа в труби доброгласни и в пискъни аснии. И самси Александръ ѣздише на зергиданатъ, примененъ и ѿкрасенъ и корона мъ на главата и скиптеръ мъ в рацѣте и идиха въ великий Римъ сасъ сичка слава македонскаа. И катъ са приближиа до Римъ градъ, ѣтъ чи излязъха ѿ граждани римски с байрѣци финикуви и поклониха са царю Александръ и рекуха: добре ми дойшалъ, господѣне царю Александръ на сичкиятъ свѣтъ. И ощи излязъха ѿ попови и дѣкони сасъ свещи факлии запалени, и с кадильници златни с таимѣнъ. И поклониха са и рекуха: да живѣтъ великий царъ Александръ за многаа лѣта. И влязъх(а) сасъ сичка слава въ Римъ градъ. И ѿтидоха правъ в черковата Соломонова, де е сагради Савѣлиа царѣца, сестра Соломонова, на прѣлика Йерусалимскаа и са наричаши свѣтаа свѣтихъ. И поклонѣ са Александръ в черквѣта римскаа сасъ войска македонскаа ѿ седна Александръ на прѣстѡлъ римский. И тогази извадиха даръви безценни: извадиха ѿ блѡда златнии, извадиха порофира и венецъ Соломоновъ, ѿплетинъ сасъ змийски очи: имаши на нѣгъ три безценни камени и ѿ майстврии венидишки; и извадиха корона Савѣли царѣци многоценнаа, и извадиха бѣлъ конъ змийский сасъ седло диаментови каменни безценни и с кожи аспидски покритъ; и извадиха саба Аремлеушъ царю троадскомъ, и копла филдишова сасъ маргарицъ опсѣпана; и извадиха калканатъ Патрикию царю, завитъ с кожи аспидскии. И тѣва бѣха поклонѣ и даръви римски царю Александръ. Извадиха кнѣга пророкъ Данилъ от Йерусалимъ. И така пишиши: от создание Адамово ѿ есѣ годанъ ще да излезѣ единорогъ и ще да

стр. 33.

И катъ видѣ Александръ толкъс почѣсть, и повеле на сички военоначалници войводи и гинирали и полковници ѿ капитани, да ѿридатъ и да ѿкрасатъ войска македонскаа и да вдигнатъ байрѣци златнии. И ѿкрасиха сичкъ и наре-

диха са войска сладъ войска, и ѿдариа в тимпани и засвириа в труби доброгласни и в пискъни аснии. И самси Александръ ѣздише на зергиданатъ, примененъ и ѿкрасенъ и корона мъ на главата и скиптеръ мъ в рацѣте и идиха въ великий Римъ сасъ сичка слава македонскаа. И катъ са приближиа до Римъ градъ, ѣтъ чи излязъха ѿ граждани римски с байрѣци финикуви и поклониха са царю Александръ и рекуха: добре ми дойшалъ, господѣне царю Александръ на сичкиятъ свѣтъ. И ощи излязъха ѿ попови и дѣкони сасъ свещи факлии запалени, и с кадильници златни с таимѣнъ. И поклониха са и рекуха: да живѣтъ великий царъ Александръ за многаа лѣта. И влязъх(а) сасъ сичка слава въ Римъ градъ. И ѿтидоха правъ в черковата Соломонова, де е сагради Савѣлиа царѣца, сестра Соломонова, на прѣлика Йерусалимскаа и са наричаши свѣтаа свѣтихъ. И поклонѣ са Александръ в черквѣта римскаа сасъ войска македонскаа ѿ седна Александръ на прѣстѡлъ римский. И тогази извадиха даръви безценни: извадиха ѿ блѡда златнии, извадиха порофира и венецъ Соломоновъ, ѿплетинъ сасъ змийски очи: имаши на нѣгъ три безценни камени и ѿ майстврии венидишки; и извадиха корона Савѣли царѣци многоценнаа, и извадиха бѣлъ конъ змийский сасъ седло диаментови каменни безценни и с кожи аспидски покритъ; и извадиха саба Аремлеушъ царю троадскомъ, и копла филдишова сасъ маргарицъ опсѣпана; и извадиха калканатъ Патрикию царю, завитъ с кожи аспидскии. И тѣва бѣха поклонѣ и даръви римски царю Александръ. Извадиха кнѣга пророкъ Данилъ от Йерусалимъ. И така пишиши: от создание Адамово ѿ есѣ годанъ ще да излезѣ единорогъ и ще да

стр. 34.

- гòни сички зверовѣ зàпаднии, и щѣ да варви сасѣ òвни рогати и големи, и рогата имѣ високи до синю неби, и щатѣ да бодатѣ секигѣ в сарцетѣ и щатѣ да трепѣратѣ сички погани езѣици по земата. Александрѣ
- стр. 35. попита филосова римский, за кого пророкѣва Даниль пророкѣ. | Рекѣха мѣ фи(ло)сови: господине царю, намѣ са чини, чи щѣ да бѣди ваши царское величисво. Александрѣ рѣчи: ни е вола наша, ами ѣ вола божиа. Единѣ философѣ рѣчи така: пророкѣва Даниль пророкѣ — зверѣви са цари зàпадни, а овнити са Пòрѣ царѣ индѣйский, а единорогатѣ и царѣ македонский. Александрѣ рѣчи, какѣтѣ бѣде вòла божиа. Истина казѣватѣ прорòци, чи сѣлнити щатѣ да отпадатѣ, а нефелници щатѣ да са въздѣгнатѣ. И сидѣ Александрѣ на престолѣ римски 11 дни и дсѣдоха сички цари и крãлюви западни и поклонѣха са царю Александрѣ с дарѣви велики и сасѣ данѣ за десетѣ гòданѣ. И прости ги Александрѣ и распѣсна ги по свои места. И веселиха са македонени и римлани 11 дни катѣ брãта. И излези Александрѣ изѣ великий Римѣ
- стр. 36. сасѣ сичка слãва македòнская | и поидѣ на полѣнощѣ призѣ лãцкою зѣмлю Полшѣ и привзе и великаа Россиа московска землã и кабардинскаа и сибирска и достигнã до пѣстии места. И излãзѣха на срѣща мѣ дивии лѣуди с ѣбразѣ чловѣчески и саз змейски тѣпкови. И би са Александрѣ сасѣ тãхѣ, и загинаха от тãхѣ дѣсетѣ хилãди. И от тãмѣ поиде Александрѣ покрай северное мòре и достигнã до една планена зєлазна. И тамѣ имаши чѣднии птѣици сасѣ обрãзи и с ненки женски и сасѣ длѣги коси и фракаха надѣ войска Александрѣва и грабнаха чевѣкѣ (sic) от конãт и занєсахã гѣ на жєлазнаа планена и мѣ изклавахã очити и гѣ изедãха. Александрѣ повеле да нафанатѣ снòпи камѣшѣви секи вòинѣ и да гѣ запãлатѣ с огãнѣ. И кога би да заминатѣ, запãлиха ги снопити и онейзи птѣици катò облакѣ са спѣснѣха на войската и изгѣрãха имѣ крилата и падахã на земата и потѣпкаха ги с кѣнети и погинаха ҃р҃, а войска погина ҃11҃ хилãди. | От там са варна Александрѣ на бѣлаго свãта и многѣ зѣмли привзѣ и дойде до Бѣлое мòре и застави села и градѣви да праватѣ ҃11҃ корãбли и вѣ сãка корãблã да влиза ҃11҃ войска и за шестѣ мѣсица наготвѣха ҃11҃ и отдели сѣкимѣ войводѣ войска по ҃е҃, Антиохѣ войвода на ҃с҃ войска, а Визãнтиа войвода на ҃и҃ войска. И повеле Александрѣ да идатѣ по Баломорски острови да превзѣматѣ градѣви и сѣла и да прãватѣ градѣви нови, секи войвода на свой име, и пакѣ да сã збиремѣ наедно ве Егѣпетѣ. А Птоломѣи и Филòнѣ две войводѣ да идатѣ по сѣхò сазѣ войска призѣ Полша лãцкаа да превзѣматѣ градѣви и села и да берѣтѣ данѣ мнòгѣ и воиска и напокѣнѣ да са збиратѣ сѣчки войски и войводи во Егѣпетѣ градѣ. А царѣ Александрѣ зє войска ҃л҃ и трѣгна с корãбли по Бело и Черно море. И трѣгнѣха сички войски по сички страни по зѣмлю и по мòри да превзѣматѣ сѣлã и градѣви. И ходѣ Александрѣ по вода шѣсть мѣсица и излези на сѣхѣ землю | камѣ истокѣ блѣзѣ до Егѣпетѣ и согради градѣ Александриа на свой име, и детò са зовє тѣрски Скєндѣрѣ. А Вєзãнтиа излези на сѣхѣ и согради новѣи градѣ на свои име, детò ѣ и до сєга Антиохиа. Сєлевкѣи войвода излези изѣ Черно мòри на сѣхò на арап-
- стр. 38.

скаа земля и сагради градъ Саваса. А Птоломий войвода и Филонъ войвода привзѣха по сѣхо Карѣмската земля татарската и привзеха Влашка земля и Богданската и привзеха земи мнози и фанаха кралоуи мнози и връзаха ги и ги водиха до Александра царя. И собраха са близъ при Египетъ и веселиха са слаткѣ и хѣбавѣ, и подадѣха царю Александрѣ онейзи кралоуи вразъни и казаха, чи нищѣли да са поклонатъ. Александрѣ ги ѡвѣри и прости ги и помилва ги и разпѣсна ги по своѣ земли секигѣ | да му даватъ данъ и войска по „11“ в годината. А онѣзи вои- стр. 39.
води ни са знааха на када ѡтидоха и ни са разбираха, и царъ Александрѣ беши скръбѣнъ и распроводи по сѣчки страни да са збиратъ. И сладъ една година са збраха сѣчки войски и са веселиха слаткѣ и хѣбавѣ и соградиха градъ новъ и нарекоха гѣ Собрание македонское. И сидѣ Александрѣ тамъ шестъ мѣсица, и са нагѣтвиха на войскабойсво. И трѣгна Александрѣ камъ анадолската земля до града Троада, а грецки са зове Фрикия. И тамъ съдѣа ивѣ владѣици филосоуи и поклониха са фрикѣни сасъ даръ великъ царю Александрѣ и извадиха саба Анцелѣши царю, и извадиха прѣстанъ царици Анцелѣши от антраксавъ каменъ — и болаънъ човекъ кога погледниши ва онзи прѣстанъ и озрѣваши. И по- стр. 40.
милова ги Александрѣ безъ данъ и прости ги и ни зе имъ нищѣ. |

Излѣзи Александрѣ и(с) Троада Фрикийската и поиде с войската си камъ персидскою землю казалбашката и достѣгна до слогатъ или синоратъ Дария царя. И катѣ чѣ Дария царъ, чи иди Алексаиндрѣ македонский и провѣди свои проводници да пригледатъ Александра и войската му. И ходиха и пригледаха и варнѣха са и казаха Дарию царю за Александра и похвалиха гѣ чи ѣ дарникъ и милостѣвъ и слаткѣдѣмъ. И Дария са почѣди и речи: найстина Александрѣ ѣ от царскѣ колѣнѣ. И тогази Дария царъ распроводи писма по сѣчки царсва негѣви да са збира войска от сѣчки страни. И напѣса дѣ Египетъ и до Иерусалимъ: пиша азъ Дария, царъ персидский, пиша вамъ Иерусалимѣни и египѣти да са ни поклѣнати на онази войска македонска и лажовника сина Филипова, чи доходаму сасъ остра саба на васъ та ви извадаму от онаа влѣхва Александра нефѣлника, сина Филпова. | Царъ Александ- стр. 41.
рѣ вдигна сѣчка своа войска и трагна камъ Иерусалимъ градъ, детѣ ѣ сѣги божий грѣбъ. И во тѣва врѣми живеаха тамъ синоуи израилюуи, сирѣчъ евреите и царя немаха, защѣ бѣахъ пленѣни от Наводосѣра, царя вавилонскаго. Заради тѣва мартѣрисѣва светѣе пасѣние, книга библиѣ: сѣдѣа евреѣи рѣби ѣ Вавилонъ градъ седемъ десетъ годинѣ, защѣ бѣахъ прегришили господѣ богѣ нѣбѣсномѣ, и сладъ ѡ годинѣ въздѣгна господѣ богъ Кѣра царя персидскаго и плени царсво вавилонскѣ и извади евреите от рѣбсво и превзѣ ги под своа рѣка и варна назадъ ва Иерусалимъ. И сладъ Кѣра царя в Персиѣ влѣзи Артаксѣркъ царъ и сладъ Артаксѣрса царя воцарѣ са синъ негѣвъ Дария царъ персидский. И от тогази остана Иерусалимъ градъ подъ царсво персидское. И во ѣнѣва врѣми сѣчки царсва зѣмскии кланаха са на ѣланските богѣви и на бездѣшнии идѣли, и ни вѣрѣваши никѣи ва истѣнаго бога освенъ евреите во Иерусалимъ градъ | и тамъ бѣши вѣра прѣведна и вѣрѣваха в исти- стр. 42.

- наго господа бога Саваоѳа небеснаго. Защо тогази бѣши ощи прѣди рожесво Христово и царь Алексѣандръ катъ са приближи до Иерусалимъ градъ и тѣ катъ чуха Иерусалимляни и собраха са малии и велики двѣ Еремиа пророка, защо тогази съдиши Еремиа пророкъ въ Иерусалимъ градъ, а той бѣши владика Иерусалимски. И са сговориха, дали да са поклонатъ царю Алексѣандръ или не. Алексѣандръ написа писмо до Иерусалимъ така: азъ Алексѣандръ, царь македонъ, пиша вамъ Иерусалимляни зравие и живото. Да знаете, чи привзехъ сички царства, за това да ми са поклоните и да ми давати данъ и войска сѣка година. И отиде проводникъ Алексѣандръвъ с писмо въ Иерусалимъ градъ, и Иерусалимляни прочетѣха писмо Алексѣандръвъ и въстрашиха се и написаха писмо двѣ Александра царя. И така бѣши написанъ: | Етъ ний соборъ Иерусалимски пишимъ великомъ царю Алексѣандръ македонскомъ зравие и вечное. Развѣмъхми, що ни пишишъ и повелѣвашъ. Такъ да знаишъ ваши царское пресвѣтлое величество, чи смѣи ний подъ ръка Дария царя персидскаго, ни моимъ да са поклонимъ днесъ вамъ, а вътри щѣ да дойди Дария царь та ни исача сасъ остра саба на люта смрътъ. Амѣ такъ ти отговори: иди прѣванъ та са бий с Дария царя, и ако мѣ навѣишъ, тогава сми твои. И Алексѣандръ прочѣти писмо Иерусалимское и написа вторѣе писмо: Алексѣандръ царь македонский и до сички царсва западни пишимъ вамъ, Иерусалимляне зравие вечное. И развѣмъхъ, що ми пишите и дѣмате, и ни са пада вамъ да са покланати Дарию царю, зашто сти вий синови Израилюви и синови истинскомъ господъ богъ Саваоѳъ, создателю небъ и зѣмлю, а Дария са кланя на бездѣшните
- стр. 43. | идоли. Амѣ такъ да знаете: доръ ни влезъ въ градъ | Иерусалимъ да са поклана сосподъ богъ Саваоѳъ та чи тогасъ щѣ дойда да са билъ с Дария. И прати Алексѣандръ проводникъ с писмо и трѣгна с войската си камъ Иерусалимъ. И Иерусалимляни прочетѣха писмотъ и смислиха. Пакъ Еремиа пророкъ имъ речи: Охъ вие Иерусалимляни, азъ ви дѣмамъ да са поклонимъ царю Алексѣандръ и да гъ пѣснимъ во градъ Иерусалимъ. И азъ заради тѣ пророкувахъ, и такъ рѣчи господъ богъ Саваоѳъ: немъ ѣ дадино да привземи сичкиятъ свѣтъ. И тогази послѣзѣха сички Иерусалимъ пророкъ Еремиа да пѣснать царя Александра въ Иерусалимъ. И таа нощъ сѣ двѣ пророкъ Еремиа царю Алексѣандръ на сѣнъ и мѣ рѣчи: стѣпай, царю Алексѣандре, въ Иерусалимъ градъ и поклонѣи са господъ богъ Саваоѳъ. И тогази иди та са бий с Дария царя и щѣшъ да мѣ навѣишъ и щѣшъ да гъ потѣпчишъ и щѣшъ да бѣдишъ царь на сичкиятъ свѣтъ. И кога са пробѣди царь Алексѣандръ ранъ и казѣ сънѣтъ си
- стр. 44. свой | на сички воиводи и генерали, и тогасъ вътвориша врата Иерусалимски. И излези Еремиа пророкъ сасъ сички Иерусалимляни с великаа почѣстъ. И Алексѣандръ катъ вида Еремиа пророка и позна гъ и рѣчи на воиводи и генерали: ей тогози видахъ на сѣнъ таа нощъ. И слези Алексѣандръ отъ конатъ и (са) поклони лицемъ до землю и цѣлна свѣтаа пѣтерица Ааронова и златаа кадильница таимѣнова на Еремиа пророка. И благословиша сички попови Иерусалимски царя Алексѣандра и влѣзѣха въ свѣтѣи градъ Иерусалимъ сасъ сичка слава македонскаа (и) Иерусалим-

скаа. И поё Іеремія пророкъ за рѣка царя Александра и поведи гъ в домъ божий в чѣрковата Сийнскаа светаа светихъ. И поклонѣ са царъ Александръ господъ богъ Саваоѳъ истинскомъ и цалъна светий ковчекъ кивотъ господанъ и са ѱстави от идолскити богови елѣнски и проклѣти. | стр. 46.

И отъ тамъ поведоха царя Александрѣ в царский домъ Давидовъ. И седна Александръ на златіе пристолъ Соломоновъ. И тогѣзи извадиха дѣрѣви хъбави: прѣванъ извадиха многъ златъ и сребро, и извадиха калканатъ царю Давидъ, и изадиха ѳаѳ ведра, пълни с миндали, и извадиха ѳв кѣна хранини. И Александръ върна данатъ иерусалимски и дади гъ Еремію пророкъ и рѣчи: да сторити жѣртва господъ богъ Саваоѳъ, и азъ Александръ Македонъ в негъ вѣрѣвамъ, и от сега немъ са покланѣмъ да ми бѣде помошникъ на всѣхъ местъ. И седѣ Александръ в светий градъ Іерусалимъ седѣмъ дни. И веселиха са македонени и иерусалимляни катъ братъ. И благословѣ Іеремія пророкъ Александра и рѣчи: господіне царю, сички светъ щѣшъ да привземишъ и в Македоніа ни щѣшъ да са върнишъ. И цалънаха са и простиха са и разделиха са | стр. 47.

Излѣзи Александръ изъ светий градъ Іерусалимъ и испратиха гъ с великаа почастъ. И трѣгна Александръ камъ Егѣпетъ градъ, детъ са зове тѣрски Масъръ. И тва катъ чѣха егѣптяни, затвориха са в града Егѣпта. И катъ са преближи Александръ до Егѣпетъ и повелѣ да биатъ града от четири страни. И биха града до вѣчера и ни можаха да сторатъ нищъ. И тойзи дѣнь беши акъ горѣщъ, и ѱкѣпа са Александръ в река Киндъ стѣденаа, и присечи гъ стѣдътъ и разболѣ са царъ Александръ. И тва като чѣха егѣптяни чи ѣ боланъ Александръ и проводиха писмо до врача Филипа билѣрина, и така бѣши написанъ: ний сички егѣптяне молими са тѣби, господине Филипѣ, да отровишъ Александра царя, а ти да бѣдишъ царъ егѣпетский. Филипъ четѣши писмотъ и са смейши, и писа писмо от себи си така: азъ Филипъ, врачъ, | пиша вамъ, о, ни- стр. 48.

разбрании магарита егѣпетский, ни мѣ трѣбова мѣни ваши царсво егѣпетское, и ако ми трѣбѣва царсвѣ, милій мой царъ Александръ ми дѣва, коетъ азъ щѣ. А царъ нашъ Александръ, така да знѣите, чи ни е боланъ; ѱтри щете гъ вида, чи ездѣ на единорога конѣ, чи ездѣ и нарежда войската си. И егѣптяни прочетѣха писмо Филипово и ѱплашиха са и написаха дѣруго писмо до Александра: пишимъ ние егѣптяне великомъ царю Александръ македонскомъ, да знаишъ, чи щѣ ѱтри рѣнѣ ди та ѱтрѣви Филипъ врачъ сасъ бѣлки върлии. Ами така да знѣишъ, царю Александре. И Александръ четѣши писмо егѣпетское и махаши с главата си. Ето чи прифгаса Филипъ | врачъ и подѣди чѣша, пълна сасъ билки стр. 49.

за зрави царю Александръ и рѣчи: пѣй господіне царю, да ѱрѣвѣшъ. И Александръ пое чашата от Филипа и рѣчи: ой милій мой Филипѣ, тая чѣша акъ ѣ изпѣл, щѣ ли да самъ живѣ, И Филипъ са ѱсѣти и поѣ чашата и испи половината и рѣчи: господине, царю, какъ моѣ азъ да отрова господіна моѣго и царя. И царъ Александръ подади Филипъ писмо егѣпетское. И Филипъ прочѣти писмотъ и заплака и рѣчи: охъ великий царю Александре, на твойта главѣ са надеѣ сичкиятъ свѣтъ, и азъ акъ бѣхъ та ѱтровилъ, какъ ще мѣни земета да мѣ приеми,

и по-добре живѣ въ зѣмѣта да влѣза, а ни е да стора тая рѣбѣта господинѣ моѣмѣ и царю. А онихъ магѣрита египетскіи истинна те ми прашахъ кнѣга безаконнаа и азѣ имѣ отписахъ | беззаконѣ каквотѣ знахъ и азѣ ги ни послѣшахъ, и за тѣва ги лѣтъ на мени, амѣ легни малкѣ та поспи и да станишѣ зравѣ господинѣ нашѣ и царѣ да развесели войската, зашто ѣ много и акѣ посърнала. И проспѣ са Александрѣ и стана ѣ повелѣ да бѣлѣтъ гѣрада Египта от сички страни. И ѣдариха с пѣшки грѣмници и разбѣха гѣрада от една страна, а от дрѣги стѣрнѣ варвѣха стрелити катѣ гѣрадѣ от нѣби. И ни можѣха египтѣни да трѣпѣтъ и отвориха вѣрата градскіи и викахъ сас жѣлни глѣсови: помѣлѣй насѣ сѣне Нѣѣанѣвовѣ. И Алексѣандрѣ, катѣ чѣ толкѣхъ плѣчѣ египетскіи и вазпра
стр. 50. войската, и влѣзѣха во Египѣтъ сасѣ сичка слава македонскаа. |

И седнѣ Алексѣандрѣ на прѣстѣлъ египетскіи, и поклонѣхъ са сички египтѣни, малии и велѣки царю Александрѣ. И попита гѣ Алексѣандрѣ: какѣ знѣите, чи самѣ азѣ сѣнѣ Нѣѣанѣва царѣ вѣшего. О(т)говориха египтѣни и рѣкохъ: господинѣ цѣрю, имахми царѣ Нѣѣанѣва, и царѣва надѣ насѣ мѣ годинѣ слаткѣ и хѣбавѣ, и гѣ изпѣди Дѣриѣ царѣ, и ѣтидѣ от насѣ и нѣ ѣстави короната на трапѣзата и писмо, и такѣ дѣзмаши писмѣтъ: ѣтѣвамѣ от вѣсѣ стѣрѣ, а щѣ да са вѣрна млѣдѣ. И намѣ са такѣ чѣни, чи щѣишѣ да си ти, царю Алексѣандре. И нѣи гѣ излѣхми от злѣтъ на едѣнѣ стѣлпѣ катѣ жѣвѣ и мѣ торѣхми корѣната на главата и писмѣтъ в рацѣти. И Алексѣандрѣ поидѣ га гѣ вѣди сасѣ сичкити. И когѣ са приближѣха до Нѣтанѣва, о чѣдо голѣмѣ, самѣ корѣна Нѣѣанѣвова паднѣ
стр. 52. на главѣ Алексѣандроѣ. И почѣдиха са сички македонѣни и египтѣни. |

И Александрѣ направи дрѣги стѣлпѣ и испѣса и себи си при бѣщѣ си Нѣтанѣва царѣ. И весѣлихъ са македонѣни и египтѣни като бѣратѣ. И извѣдиха египтѣни дарѣви безцѣнии и многѣ сребрѣ и злѣтъ, и отвориха зѣмници вѣти от стѣри цѣри египетскіи — от Фарѣѣна царѣ и от прѣкрѣснаго Іосѣфа. И приѣ Алексѣандрѣ дарѣви египетскіи и раздади ги на войската си. И повѣлѣ имѣ да са гѣтватѣ на войскобойсѣво, и воцѣри Филипа вѣрача царѣ во Египѣтъ. И седѣ Алексѣандрѣ во Египѣтъ тридѣсѣтъ днѣ. Етѣ чи привѣсаха стражници Александрѣви и рекѣха: господинѣ царю, да знаѣшѣ, чи иди персидскіи царѣ Дѣриѣ сасѣ сичка сила негѣва ѣ доишѣлъ до Ефратѣ рекѣ и ѣди вѣразѣ теби. И царѣ Алексѣандрѣ приглѣда войската си и сбѣра са войска шѣсѣсѣтъ хѣлѣди конници и мѣ пѣхци. И трѣгна Алексѣандрѣ с войската си на срѣща Дѣриѣ царѣ, и прѣблѣжи са до Ефратѣ рекѣ и кондѣса надѣ Ефратѣ. | А
стр. 53. Дѣрѣюѣва войска бѣши стѣ хѣлади конници и стѣ хѣлѣди пѣхци. И прѣводи Дѣриѣ прѣглѣдници да прѣглѣдатѣ войска Алексѣандрѣѣва. И докарѣха ги при Алексѣандра царѣ. И рѣчи имѣ Алексѣандрѣ: акѣ ми ни кѣжити прѣвѣ, ѣи сѣгѣ загѣиновати. И казѣха мѣ прѣвѣ, колко войска има Дѣриѣ царѣ. И тогѣзѣ повѣлѣ Алексѣандрѣ да накладѣтъ многѣ огнѣви бизѣ сѣчета ѣ войска Алексѣандрѣѣва. И изкѣчиха прѣглѣдници Дѣрѣюѣви на една планѣнѣ висѣѣка, и видѣха приглѣдници Дѣрѣюѣви толкѣхъ огнѣви Александрѣѣви. И поснѣха ги и ѣтидѣхъ си при Дѣриѣ и рекѣха: господинѣ царю, да знѣишѣ, чи акѣ многѣ войска има Александрѣ безкраѣнаа

и нема чѣта. А Дариѧ са расърди и имѣ отръзаха езицити замѣ да ни
плѣшатъ войската. И проводи Дариѧ проводникъ | до Александрѧ с пи- стр. 54.
смо и написа: азъ Дѧриѧ царъ надъ сички царсва земскии крепкий и
великий и равенъ с бога и равнѣ грѣѧ сасъ слънцитѣ по светѣтъ и богъ
тѣрцкии, пиша тѣби, сине Филиповъ, и азъ чѣхъ чи си привзѣлъ сичка
земля западнаѧ — Аѣина и Римъ и Ерѣсалимъ и Егѣпетъ, и сига си до-
ишѧлъ вразъ мѣни сасъ твоите влѣхви. Амѣ да ми пратишъ дѧнатъ
отъ всички царсва западнии и да ми са мѣлишъ да ти простѧ сѧгрешѣ-
нитѣ и когато са проспи (sic) да са варнишъ назѧтъ домѧ си в Маки-
дѣниѧ и да си дражишъ Макидѣниѧ бѧщината. И ако ма ни послѣшашъ,
доходѧмъ с остра сабиѧ враз теби и не единъ македѣнанъ ни ще да
ѣтичѣ изъ мѣите рѣци, и да ма познаишъ, кой самъ азъ, и такѧ да
сторишъ — да са върнишъ назѧтъ. И дойде проводникъ Дариювъ при
Алексѧндра и подѧди мѣ писмо Дариювъ. И Алексѧндрѣ прочети писмотѣ
и садрѧ гѣ и повелѣ да ѣбесатъ проводници Дариюви. А македѣнски стр. 55.
войвѣди ни дѧдѣха. | Алексѧндрѣ речи: ни сѧ прѧтини катъ до царѧ, ѧми
са прѧтини дѣ влѣхва и до разбѣйника, и влѣхви ѣбѣватъ проводници
цѧрски, и ни самъ крѣвъ азъ, ами ѣ Дѧриѧ. Отговѣриха проводници и
рекоха: господѣне царю, акѣ ни погѣбишъ, мѧлкъ пѧгѣба щешъ да стѣ-
ришъ нѧшемъ царю Дѧрию. И сигѧ ни сѣ влѣхва, и ако ни погѣбишъ,
сички цѧрии щатъ да ричатъ, чи си влѣхва. И прѣсти ги Алексѧндрѣ(и)
имѣ рѣчи: дѧрѣвамъ вѣ животъ от мѣни. Отговѣриха проводници и рѣкуха:
знѧимъ, господѣне царю, що щемъ да казѣвами нѧшимъ царю Дѧрию
заради вѧши милѣстѣвнѣ цѧрсво. Пакъ Алексѧндрѣ ги почѣти и дарѣ ги.
И написѧ писмо от сѣби си така: азъ Алексѧндаръ, царъ македѣнскии,
пиша тѣби Дѧриѧ, магѧри тѣрскѣе и казалбѧшкое, да знѧишъ, чи ти ни
благодѧра за твѣите дѣми безѣмнии. И ти ми пишишъ, чи самъ привзѣлъ
сички цѧрсва зѧпаднии и са фѧлишъ, чи ни щѧ да ѣтиѧ по сѣчкиѧтъ
свѣтъ от тѣби. И ти ѣщи ни знѧишъ, чи са нѧши македѣнѣни като ка-
мени адѧмѧнтови и лѣути като по... | И така да знаишъ, Дѧриѧ, чи щѣ стр. 56.
да господѧрѣвамъ на твѣитѣ цѧрсвѣ с божиемъ повелѣниемъ. И твѣити
тѣрци са катъ ѣвци, а македѣнци са като вѣлци и аслани, и не са боѧтъ
от смъртъ.

И ѣтидоха проводници при Дѧриѧ. И прочѣти Дѧриѧ писмо Але-
ксѧндрѣвъ прѣтъ сички паши и вѣзѣри. И рекѣха мѣ паши и вѣзѣри: великий
царю Дѧриѧ, ни са пѧда да сѧ бѣишъ сасъ Алексѧндра, чи ѣ той царъ
малакъ, а ти си царъ над мѣ цѧрии, амѣ прѧти нѧкъѣй пѧшѧ да гѣ раз-
бѣй и расѣпи. И Дѧрию аресѧ тѣѧ згѣворъ и вѣкѧ Дѧриѧ сѧрварѧтъ си-
речъ вѣзѣратъ Мѧмѧнтъ войвѣда и мѣ рѣчи: земѣ войска мѣѧ двѣсте хи-
лѧди конници и пѣхѣи и ҃дѣ войска еѣиѣпска и идѣ да мѣнишъ Ефрѧтъ
река да са бѣишъ сасъ онѧѧ влѣхва Алексѧндра. И кога земи да бѧга,
да гѣ гѣнишъ доде гѣ фѧнишъ и да гѣ докѧрашъ врѣзанъ сасъ сичкѧ
войска нѣгѣва при мѣни. И трѣгна войска Дѧрюва кѧмъ Алексѧндра царѧ. |

И катѣ видѧ Алексѧндрѣ, чи иди Дѧрюва войска ҃сѣдѣ, и вѣсѣдна стр. 57.
на еѣдинѣрѣгатъ и хѣдиши из войската си, вѣкаши и дѣмаши: брѧтиѧ
мои юнѧци макидѣнскии, дрѣшти са и молѣти са господѣ богѣ Саваѣѣ

- нибесномъ, чи са нѣмъ надѣл да ни помогни по-скоръ, и са надѣл, чи щатъ да бѣгатъ назатъ от страхъ бога Саваоѳа и тѣхнѣтъ царь нема сасъ тѣхъ, а вѣи сти с царатъ вашъ и ако навѣйти на Дѣриа, ща да бѣда царь на сичкиятъ свѣтъ. Ако ли навѣятъ тие нѣмъ, ни щемъ да ѡбѣгнимъ от Дѣриа царя по сичкиятъ свѣтъ. Ами по-добре ѣ да загинимъ, почѣснъ а ни е да бѣгами... И знѣйти, чи са тѣрци ѳвци, а македонци са юнаци, и единъ влѣкъ многъ овци расипѣва. И разделѣ Алексѣндръ войска македонскаа на три войски. И ѡдѣриха в тимпани грѣмници и засвириха в трѣби доброгласни и в пискѣни жални предъ господемъ богомъ Саваоѳомъ. И са ѡдариха лкъ страшнъ от три страни
- стр. 58. и са сѣкѣха цѣлъ день до вечера | и назатъ тѣрци бѣгаха и македонци ги гонѣха и тѣпчѣха. А Дѣриа от далѣтъ глѣдаши и от страхъ назатъ бѣгаши. И македонци много тѣрци живѣ изловѣха. И дѣстигнаха македонци до митирѣза Дѣрювъ и испѣдѣха ги. И кондѣса Алексѣндръ тамъ а тѣрцити живи ги поснѣ и прѣстѣ ги, а мрѣтвити закопѣ. И загѣна войска Дѣрюва сто хилѣди, Алексѣндрѣва 4к хилѣди македонска войска загѣна. И страшни крови са пролѣха на полѣ персидское. А персидский царь Дѣриа разпровѣдѣ ѡкази писма по сички царсва свои да сѣ збиратъ войски най-многъ по-скоръ на Вавилонъ градъ. И са збрѣха до 4н. И трагнѣ пакъ Дѣриа вразъ Алексѣндра на разбѣй. Пакъ Алексѣндръ восѣдна конѣтъ единорѣгатъ и хѣдиши из войската си брѣзъ и брѣзъ дѣмаши: брѣтил моѣ юнаци македонци, сѣга познѣйти, чи ѣ господъ
- стр. 58 б) богъ Саваѳтъ сасъ нѣсъ и нѣмъ са молете по-скоръ | да мѣ навѣймъ и да гѣ ѡборимъ като една мечка, и ако мѣ навѣймъ и сѣга вѣторѣй пѣтъ, щемъ да сми безъ грѣжа. И пакъ тѣа нѣщъ прѣтѣ господъ богъ Саваоѳѣ Іеремѣа прорѣка и лѣви са царю Алексѣндръ на сонъ и мѣ рѣчи: стопѣй Алексѣндре вразъ Дѣриа и щѣшъ да мѣ навѣешъ и да гѣ потѣпчишъ. И моли са господъ богъ Саваѳтъ непрѣстанъ и раздели Алексѣндръ войската си на две и ѡдѣриха в тимпани грѣмници и засвириха в (т)рѣби доброгласни и в пискѣни жални. И викна сичкѣ войскѣ в единъ гласъ: боже израилевъ, господи боже Саваѳѣе, помогни ни. И са ѡдѣриха ѡко силно и страшнѣ македонѣни с персиѣне и сѣ сѣкѣха три дни и три ноци. И назатъ персиѣни бѣгаха и македонци ги гонѣха и тѣпчѣха като... И пакъ загѣна войска Дѣриѣва 4м и македонска 11 х. и пакъ Дѣриа бѣгаши и плѣчиши. И пакъ Алексѣндръ изловѣ казалбаши многъ живѣ. И прѣстѣ ги и имъ рѣчи: повичи да ни дохѣдѣти да са бѣйти. |
- стр. 59. И трагнѣ Алексѣндръ камъ Вавилонъ градъ, щѣто са зѣвѣ тѣрски Баадѣтъ, и бѣше градъ голѣмъ и слѣванъ, и при негъ течеше райска река Ефратъ и ни моѣши да са гѣзи ѡсвѣнъ (с) кѣйкъ минѣваха. И като са приближѣ Алексѣндръ до Вавилонъ градъ и кондѣса с войската си и кондѣса надъ Ефратъ рекѣ и пѣвелѣ да кѣпѣатъ. И копѣха седѣмъ дни и отбѣха Ефратъ река настѣрнѣ. И ѡстѣна Вавилонъ градъ безъ водѣ. И пакъ вавилонѣни направѣха жѣртѣна на боговити вавилонски. И пакъ Алексѣндръ прѣтѣ македонци приз нѣщѣ и влѣзѣха потайнъ и запѣлиха Вавилонъ градъ от чѣтири страни. И тогѣзи са ѡплѣщиha вѣ-

ввлонци и ѡтвори́ха врати́ ваввлонски и навали са войскá конница и влázхa ѡ градá и сáкхa ваввлонцити дѣде самнá. И на ѡтри самси царь Александръ влезѣ ѡ великий градъ Ваввлонъ сасъ сичка войска македонскаа. И поклонѣхa мѡ са сички граждáни ваввлонски. | Плачаха и викаха: помилѡй насъ царю Александре, помилѡй насъ и изгасѣ оганѡтъ страшний. Извади́ха дърѡви скѣпи и ѡтвори́ха земници желѣзнии, извади́ха сто павѡри, пълни сас жалтици и извади́ха ꙗ́ конѡ едеци Дáриюви, и извади́ха сто лѣва аслáни се сасъ златни гирдáни, и извади́ха ꙗ́ каплáна, и извади́ха ꙗ́ самсóна, и извади́ха сто кóнѡ арапски áтюви с копрѣнáни чѡлѡви, и извади́ха ꙗ́ банта (?) златнии, и извади́ха ꙗ́ рóга позлáтени от единорóгъ. Извади́ха сто чáши злáтнии от адáмантъ кáменъ, извади́ха биницáтъ Севелкию царю, направинъ майсториѡ катѡ за сички очи и описипанъ сасъ мáргарицъ и с бихценни камени. И извади́ха корóната Сихáнъ царю, и извади́ха трапеза Дариюва от сапфиръ кáменъ, и кѡги седѣши на трапе(за)та, сѣ биваши веселъ. |

стр. 60.

И сидѡ Александръ ѡ Ваввлонъ градъ мѡ дни. И весели́хa са макидонѣнъ и ваввлонáни като брáтѡ. И тѡ катѡ чѡ Дáриѡ, чи ѡ привзель Александръ Македонъ градъ Ваввлонъ и жáлно плáчиши и мѡлно дѡмаши: охъ, гóрко менѣ злочѣстивий, азъ Дáриѡ, и как са безѡмно азъ равнáхъ с господа бога небеснáго, а сѣга ни можa да са изрáвна с Алексéндра, сина Фѣлипова, и поразѣ и разби мóйта сила; охъ, окалнний азъ Дáриѡ, и какъ сá скóръ довръшова мóйта рáдость лажóвна, и така ли мѡслахъ азъ Дáриѡ да дочáкамъ такóзи злó и срамъ от сичкиятъ свáтъ, и по-добре бѣши да ма бáха ѡбили македонѣнѣти а нѣ да тѣгла сѣга тóлко съ срамъ азъ Дáриѡ окалнний. И многъ врѣми зéмахми данъ от Макидонѣнѡ, а сѣга имъ плáщами с главѣти си.

стр. 61.

И тай плáчиши Дáриѡ царъ персидский жáлнъ и гóркъ. А единъ пашá нѣгѡвъ поиска да гѡ разговори и мо рѣчи: господине царю Дáриѡ, такá ѡ цáрсво на тóл свáтъ, като еднó дръвó голáмъ, и дѡхни вáтаратъ и падни катѡ чи не и бѣло. | И ни са грежѣ, господине царю, чи ни ѡ навилъ Александръ, и нѣи имáми по-силни юнáци казалбáши и щемъ да мѡ навѣимъ. Отговори дръгъ пашá, името мѡ Амвѣсъ, и рѣчи: господине царю, ти ма мнѣ от малек отрáни и мнóго добро сторѣ, и мѣни днѣсъ ми ѡ многъ жáлнъ за тѣби катѡ плáчишъ, и такá да знáишъ, господине царю, чи си тѡрамъ глáва моѡ заради тѣби и ѡтивамъ потáйнъ да ѡбил Александръ. Отговори Дáриѡ царъ и рѣчи: „о, милѣнки мóй Амвѣсе, ако сторишъ ти да ѡбиишъ Александра, смрѣтá тѡѡ щѣ да бѣди пóчасна и щѣ ти са поменѡва имѣто тѡѡ дѡ дѣ бѣди цáрсво нáши персѣйское. И благослови Дáриѡ царъ Амвѣса и дади мѡ саблáта си. И облѣче са Амвѣсъ в премáна македонска, ѡ поиди Амвѣсъ потáйнъ и намѣси са ѡ войска Александрѡва и прѣблежѣ са дѡ царѡ Александръ. И пáкъ Александръ бѣше ѡблечинъ въ ризница и ѡ пат... нъ и са разхождаши сасъ единъ рогатъ ѡп... | и лѡкавий дáволъ мѡхнá сасъ саблáта си призъ очѣти и ни можá да гѡ полѡчи и одари Александра царѡ по ризницата камъ шиѡта и пресечи мѡ краѡтъ на косáта като с браснáчъ и вдигна саблáта да повтори и ни можa, чи гѡ фанаха македонцити, а

стр. 62

стр. 63

царъ Алексáндръ извѣка и рѣчи: охъ, ꙗдарѣ ма сабиа персийска, а рѣка макидонска. И приведѣха поганиа Амвѣса придѣ царя. И попита гъ Алексáндръ и речи: чи от дѣ си ти и чий си синъ и какъ та зовáтъ. Отгворѣ погании Амвѣсъ и речи: азъ есáмъ Амвѣсъ слѣга Дариа царя персийскаго и от маничка ма отрани и много ма миловаши и гъ видáхъ, чи плáчиши жáлнъ и ми домилá и доидохъ да та ꙗбиа, да развесела господина моѣго Дáриа сасъ твойта смрѣтъ, а пакъ господъ богъ твой та пáзи и ни можáхъ да та ꙗбиа. Рѣчи мъ Алексáндръ: о безъмний Амвѣсе, днесъ ти ꙗмíрашъ заради твоѣтъ безъмствъ и заради господина твоего Дáриа. | И пакъ Алексáндръ рѣчи: о безъмний Амвѣсе, никъй такá не е сторилъ безъмствъ, етъ ти на сичкиáтъ свáтъ и да знáишъ, чи та прощавамъ и ти дарѣвамъ животъ, и да ѣдишъ при господина своего Дариа и да мъ речешъ такá: когáтъ пáзи господъ богъ и ни можи да гъ ꙗбий никой; и да мъ речешъ да ми са поклонѣ и да ми дáва дáнатъ и войска сáка годѣна и да си царѣва с богъмъ. И поклонѣ са безъмний Амвѣсъ лицемъ до земли царю Алексáндръ и отиде си при Дáриа царя и каза мъ, що мъ сá ѣ слѣчилъ сасъ Александра и какъ мъ дарова животъ. Пакъ Дáриа плачиши и дѣмáши: какътъ бѣди вола божия, и нема щó да сторимъ. И пакъ Амвѣсъ рѣчи: господѣне царю Дáриа, етъ смрѣта моá днесъ притъ теби, или ма посечи или ма прости, от днѣска ꙗтѣвамъ да слѣгѣвамъ на Алексáндра царя, чи ми дарѣва животъ, амѣ ти са мола да мá простѣшъ. И пакъ Дáриа царъ плáчиши и дѣмáши придѣ сички паши и везири: кóй са надѣйши, чи щѣ да излѣзи толкѣсъ сила от Македония и пакъ силнити от... а нефелнити са повдигнаха и на повалиха. | И пакъ речи Дариа на Амвѣса: иди и речи на Алексáндра, дѣтъ ѣ привзѣлъ, да мъ ѣ простенъ, и да мъ речешъ да сá замѣримъ, и азъ Дáриа ни щá да мъ са поклонá, защо царъ на царъ ни сá поклáнá, и от два царя единъ ꙗмри дрѣгáтъ царѣва. И акъ ни ще Алексáндръ да пристáни на тóйзи згóворъ, да мъ речешъ да мá почáка до петъ десáтъ дни, чи имамъ да ми дóйди помощъ войска индийска óт Пóра царя, и моá войска колкото ми ꙗстáна, и да сá бѣймъ ощи веднáшъ, и акъ навѣй, по-добре да загѣна почесно на мойтъ цáрсво с моите казалбáши. И простѣ са Амвѣсъ сасъ Дáриа царя и ꙗтѣде при Алексáндръ царя и поклонѣ мъ са и казá мъ, каквó ѣ рекалъ Дáриа царъ. И преѣ Алексáндръ Амвѣса и закле гъ и ꙗверѣ гъ и намѣс(т)и гъ ꙗ войска македонскаа. Отгворѣ Алексáндръ и речи: наистина царъ на царъ ни са поклáнá, чи ѣ цáрсвъ голѣма рáбѣта като една планена, ꙗкрасѣна отъ сички цвѣтови; и пáдни слана и повáнатъ онѣа цвѣтови, кога чи ни са и билѣ. Такá ѣ и цáрсво на тóа свѣтъ лажóвний. И пакъ Алексáндръ рѣчи: видáхъ тáа нóщъ на сóнъ, чи ми са лѣви прорóкъ Еримѣа и ми рѣчи: да идишъ, сѣне моѣ Алексáндре, самѣи илчѣа при Дáриа царя | и моли са господъ богъ Саваóвъ и ни бóй са. И каза Алексáндръ сънатъ си на сички войвóди. Отгворѣриа чѣтири войводи, Птоломѣа и Филóнъ и Антиохъ и Атигонъ, и рекоха: господѣне царю Алексáндре, по-добре беши да ни отсечѣшъ главити, а ни е да ѣдишъ илчѣа при Дáриа царя. И плачаха и ни пѣщаха гъ. И Алексáндръ ги разговáраше и дѣмáше имъ: о мѣлии

братъ, акъ загѣна азъ Алексáндръ при Дáриx, хѣбави да натакмѣти цáрсвѣ наши македонское, и да ни вѣстáвaти милах ми мáйка царица Олимпиáда. И са надѣл на господа бога Саваоѡа да ма извáди от Дáриx царъ. И прости́ха са сасъ плáчъ и разделиха са. И вѣдиде (sic) Алексáндръ илчѣх при Дáриx царъ в Персида. И катъ чъ Дáриx царъ, чи иди илчѣх про-
водникъ отъ Алексáндра царъ и сабрá дивáнъ голáмъ и вкрасѣ си па-
лáтити като... ци и сиднá на злáтний престóлъ свой, вкрасѣнъ с бех-
цѣннии кáмени и на околъ седáха сѣ млáдии юнáци сасъ харби и с факли
запалини, и околъ престолатъ бáха златни мечъви и крилáти ангели, | стр. 67
напрáвини от бехценни кáм(е)ни, и светиха катъ слънци. И сидáха два-
надесетъ сенатори, сиречь рицѣли; и седеха на дванадесетъ колéна
персийски на ѣв престóла злáтни, и ймаши ѣв стълпови мрáморни и бѣли
като снагъ. Ето чи прифтáса Алексáндръ на дивáнатъ и подáди писмотъ
на Дáриx царъ, и Дáриx повелé да четътъ писмóтъ. И такá беши напи-
санъ на писмотъ: азъ Алексáндръ Македóнъ и царъ нáдъ сички цáрсва
земскиx и с божиемъ повелéниемъ пиша тѣби Дáриx царъ персийски и
мидийский и ти донáсамъ на вмáтъ детъ си зимáлъ данатъ от бацá ми
Фили́па царъ, а азъ вѣстáнахъ млáдъ на пристóлъ бáщини, а ти иска
едно врѣми да ма извáдишъ от Макидония и прашá ми Кандáркъза да
бъди царъ в Македония, а пакъ господъ богъ нищá така, каквóтъ иска
ти, Дáриx, чи господъ богъ трапѣ и мѣлова и ма воцарѣ царъ в Ма-
кидóния и надъ сичкиxтъ свáтъ. А ти са фалиши, чи щѣшъ да ма до-
кáрашъ врѣзанъ | да слъжа на твоѣти пóрти персийскии. Ази сигá дой- стр. 68
дóхъ разврѣзанъ, и ти искаши да бъди мойтъ цáрсво твоѣ. Ами господъ
богъ така ни щá, а ми щѣ да бъди твойтъ царсво мóй с божиемъ по-
велéниемъ и щá да бъда царъ на сичкиxтъ свáтъ, И азъ ни съмъ такъвъ
нимилостѣвъ, каквото са чѣни тѣби, ами си прикротѣ сарцѣтъ та ми са
поклонѣи и ми прашай данъ и войска ката годѣна и си царъвай сбогомъ.
Со зрáви на твоx (sic) царсвѣ казалбашкое. Акъ ли ни щѣшъ да стó-
ришъ такá, ти си голѣмъ дъшмáнинъ на твоѣти тѣрци и казалбáши, и
щѣти да погѣните от сáбл македóнскаx. И ти Дáриx щѣшъ да загѣнишъ
от горгá (sic) смертъ. И да са гóтвишъ на войскобóйсвѣ сладъ ѣе дни.
Во веки амѣнъ. И напокóнъ отговóри Дáриx царъ и рѣчи предъ сички
паши и везѣри: кой са надѣйши, чи щѣ да излѣзи тóлкъсь сила от
царсво македóнское. Отговóри Алексáндръ на дивáнатъ и рѣчи: да знáйти,
чи са наши́ти македóнени силнии юнáци и сичкити като единъ и рев-
нѣви и сичките в еднá мисалъ, и ни са бохтъ от смрѣтъ, и са зговорна
дрожѣна, | Отговóри единъ пашá на дивáнатъ и рѣчи: какъ смѣишъ ти стр. 69
да дѣмáшъ предъ лицѣ цáрювѣ такѣва дѣми непотрѣбни? Алексáндръ
рѣчи: во́ланъ и илчѣх да отговáра придъ леце царюво. Дáриx царъ по-
пѣта Алексáндра: какъ ти й името? Алексáндръ рѣчи: Филóнъ ми й
иметъ. Дáриx рѣчи: Филóне да почáкашъ до втри до дѣ напи́ша писмо
до вáшего царъ Алексáндра. И повѣдоха гъ въ трапезáрница царска и
гостѣхъ гъ, и подадоха мъ златнаx чáша с вѣнъ. И Алексáндръ испи и
скри ѣ в пáзъва. И подадоха мъ и втора чѣша, и нѣл испи и скри ѣ в
дръга пазова. Подадоха мъ трѣтá чáша, и нѣл испи и скри ѣ. А единъ

и каза мѣ, какъ е втекалъ Алексѣандрѣ. Пакъ Дѣриѣ жалнѣ плачиши и милнѣ дѣмаши: Охъ, видѣхти ли, какъ ни вседла Александрѣ синѣ Филиппѣвъ и втечи изъ нашити рѣци. И пакъ Дѣриѣ дѣмаши; охъ, неверний и лажовний светѣ, какъ съ напредѣ показѣвашъ слѣдакъ, а напокѣнѣ горчѣвъ!

Персидский царь Дѣриѣ писа писмо до Пора царѣ индийский, дето бѣше и той царѣ и императорѣ великий и имаши подѣ рѣката си лѣсѣ вери и езици. И такѣ биши написаннѣ на писмотѣ Дѣрѣювѣ жалѣснѣ да мѣ провѣди Порѣ царѣ помощѣ: | Етѣ азѣ Дѣриѣ царѣ окалнний и жалнний и оплаканий и горкий пиша тѣбе почтанный и великий Порѣ царѣ индийский, равнѣ сѣ бога тѣрсакого и слѣнци индийское, поздравлавамѣ

стр. 73.

вѣши царское пресвѣтлое величество, чи ти ни знѣишѣ, брате мой, какво патимѣ ний отѣ нашити македонени и отѣ Алексѣандра, сина Филиппова, какъ са отфѣрли отѣ насѣ и превзѣ сички царсѣва зѣпадни и дойде врѣзѣ насѣ, и са бѣхми два пати, и разби ми войската и силата моѣ и привзе Егѣпетѣ, Иерѣсалимѣ и великий градѣ Вавѣлонѣ. И си покланѣмѣ главѣта до земаѣта и ти са моѣла да ми дадѣшѣ помощѣ войска твоѣ индийскаѣ, чи индиѣнѣти ни моѣ да ги бѣй нѣкъѣй, и на срѣща имѣ ни можи да стои нѣкъѣй. Ами зарадѣ тоѣ ти са моѣла да ми дадѣшѣ помощѣ да са бѣѣ сасѣ негѣ дано мѣ навѣѣ, и по-добрѣ ѣ да загинимѣ на земаѣта нашѣа почастнѣ, чи ни са пѣда да тегла толкѣзѣ зло при твоѣй силнѣ величествѣ, чи ни знѣишѣ, какъ ще да та искѣра и тѣби господѣ да дѣчакашѣ. Аминѣ. | Индийский царь Порѣ четѣши писмо

стр. 74.

Дѣрѣюво и си клѣтиши главѣта и дѣмаши: слѣдкаѣ радѣстѣ на тоѣ светѣ лажѣвний скорѣ стана горчѣва. Чи Дѣриѣ царѣ си равнѣваши сѣ бога небесни, а сигѣ ни моѣ да са изравни сѣ едѣнѣ человекѣ на земаѣта, и днѣска ѣ разбиѣтѣ отѣ нефелници македонени. И пакъ Порѣ царѣ повелѣ на войводиѣти да земаѣтѣ войска дѣ конница да ѣдатѣ на помощѣ на Дѣриѣ царѣ. И пакъ рѣчи Порѣ: кога земаѣтѣ да бѣгатѣ македоненѣти, да гледати да фанѣти Алексѣандра, сина Филиппова, до го дѣкарати врѣзанѣ прѣвѣ при мѣни, чи ѣ акѣ вѣманѣ и разѣманѣ, ами така да стѣорѣти. Войводи зѣха войска индийскаѣ и пойдѣха на помощѣ до Дѣриѣ в Персида гѣрада. И като привѣтѣса индийска войска отѣ Пора царѣ на помощѣ и ако са зарадва Дѣриѣ царѣ и развесѣли са. И дойдѣха мѣ отѣ мѣ царсѣва войски воѣрѣжѣни и натакмѣни. И сабра са воиска сичко хѣлѣдѣ хѣлѣди и трѣгнаха врѣзѣ Алексѣандра царѣ. Етѣ чи пратиѣха индиѣнѣти прегледници вѣ войска Александрѣва, етѣ чи ги вѣловиѣха страждѣти Александрѣви и привѣдѣха ги при царѣ Алексѣандра. Пакъ Александрѣ | повелѣ да ги изкѣчатѣ на еднѣ могѣла висѣка да вѣдатѣ войска Але-

стр. 75.

ксандрѣва. И пакъ Александрѣ повелѣ на войската си да трѣгнатѣ на разбой скѣрѣ силнѣ и хѣбрѣ. И вѣдѣриѣха вѣ тимпани и засѣвиѣха вѣ (т)рѣби доброгѣлѣсни и вѣ пискѣвни ѣсни и трѣгнѣха акѣ силнѣ врѣзѣ Дѣриѣ царѣ. А преглѣднициѣ индиѣски поснѣха и вѣтидѣха и казѣха и рекѣха: да знѣѣти, чи Александрѣ царѣ има войска акѣ силна и са акѣ силнѣ юнѣѣци, и конѣти имѣ са катѣ змеѣкови, и ѣдатѣ акѣ скѣрѣ вразѣ насѣ страшнѣ и силнѣ. И щѣи да има во(ѣ)ска кѣнница до дѣсѣ хѣлѣди и пѣхци дѣсѣ хѣлѣди.

И тѣ катѣ чѣха индиани Порови и жпѣлашиха са и варвѣха на разбѣй с голѣмъ стрѣхъ.

И кога са приближиха войска сасъ войска и въдариха са лъхъ стрѣшнѣ и силнѣ и размѣсиха са идни сасъ дръги, и вдигна са прѣхъ голѣмъ и ни моѣши да са познаѣ единъ от дръги. Етъ чи дади господъ богъ вѣ-
таръ голѣмъ и дохна от каде Алексѣндра враз Дѣриѣ. И са сѣхъха и бѣха
сѣчкиѣтъ дѣнь до вѣчера и зѣха индиѣнѣти да бѣгатъ, а макидонѣци
стр. 77 ги гонаха и сѣхъха. Пакъ царъ Александръ варвѣши в еднѣ злѣтна ко-
чѣѣ | сасъ ѣвъ войводи македонѣни и сѣхъха персѣѣни и индиѣни катъ
снопи и ги тѣпчиха като гнѣла (sic). И пакъ Дѣриѣ бѣгаши в Персѣда
и плѣчиши. А Филонъ войвода гонѣши войска индиѣскаѣ и вѣкаше на
индиѣнѣти да ни бѣгатъ, ами да са поклонѣтъ. И ѣплашиха са индиѣни
Порѣви и фѣрлиха си оружието индиѣское и поклонѣха са индиѣни Фи-
лонъ войводу. И зѣ имъ оружието и поснъ ги и рече имъ: идѣти и рѣ-
чѣти Порѣ царю повичи поможъ да ни дава Дѣрию царю и да знаѣ
Порѣ, чи щѣ азъ Филонъ да бѣда царъ в Персѣда града. И ѣтидохъ си
индиѣни при Порѣ царѣ и казѣха мѣ, що сѣ патѣли от македонѣни. И
почѣди са Порѣ. А Александръ гонѣши персѣѣни. И пакъ Дѣриѣ бѣгаши
и плѣчиши и дѣмаши: Охъ тѣшко и горго тѣби Дѣриѣ, кѣкъ та слѣвиши
сѣчкиѣтъ свѣтъ и са равниши с бога небѣсний, а сѣгѣ бѣгашъ от твоити
македонѣни и днеска бѣгашъ Дѣриѣ призъ полѣ персѣѣское. И така
Дѣриѣ царъ бѣгаши и плѣчиши. Ето чи гѣ стѣгнѣха двѣ войводи нѣгѣви,
името имъ Развѣнъ и Кандаркѣсъ, и като гѣ стѣгнѣха и въдариха гѣ с
мажрацити и двата и прободѣха гѣ и падна ве(ли)кий царъ Дѣриѣ от
стр. 78 конѣт на земѣта | и саблѣхъха гѣ и ѣбраха гѣ и ѣставѣха гѣ идѣм дѣ-
хѣши и сѣ тракѣлаши в прѣхътъ пот конѣти в нозѣти имъ. Ето чи при-
втѣса царъ Александаръ тѣмъ, и като гѣ видѣ Дѣриѣ царъ вѣкаши и
плѣчиши и дѣмаши: охъ, Алексѣндре, Алексѣндре, моѣла ти са Алексѣндре,
ни ма замѣнѣвай и ни ма ѣставѣй в прѣхътъ конски. Александръ го по-
пита: кой си ти в крѣви ѣтѣнѣлъ? Отговори Дѣриѣ и рѣчи: азъ есѣмъ
Дѣриѣ царъ, дѣто ма слѣвиши сѣчкиѣтъ свѣтъ и сѣчки ѣзици земский;
азъ есѣмъ Дѣриѣ, дѣто са равнахъ с господа бога небѣснаго, а сега
лежѣ и сѣ тракѣлам в прѣхътъ конски под нозѣти имъ; азъ есѣмъ Дѣ-
риѣ, слѣнце персѣдское, а днесъ съмъ прободѣнъ от мойти слѣги пер-
сѣдский; азъ есѣмъ Дѣриѣ царъ на сѣчкиѣтъ свѣтъ, а сѣга ѣмѣрамъ в
прѣхътъ конски. Ами ти са лѣхъ моѣла ни ма ѣставѣй, Алексѣндре, в прѣ-
хътъ да ѣмрѣ, защо си ти лѣко милостѣвъ. И Александръ, кѣтѣ чѣ тѣѣ,
дожилѣ мѣ и домилѣ мѣ Дѣриѣ и слѣзи от златнаѣ кочѣѣ и гѣ ѣтри с
стр. 79 крѣпѣта си от тѣшки крѣви и мѣ вѣза рѣнѣти. | И качѣ Александръ
Дѣриѣ на злѣтнаѣ кочѣѣ и повелѣ да гѣ возѣтъ полѣка до Персѣда
града. Отговори Дѣриѣ и рѣчи на Александра: лѣхъ ни ѣмра, голѣмо по-
четѣние щѣ да ви почѣта. И варѣха слѣдъ войска Дѣриѣѣѣ и вѣкаха:
стѣйте и ни бѣгайте, ами са поклонѣти, чи загѣна вашъ царъ Дѣриѣ.
И тѣѣ катъ чѣхъ персѣѣни, запрѣха и поклонѣха са сѣчки персѣѣни, маѣли
и велѣки, царю Александръ. И поѣдохъ македонѣни и персѣѣни и вѣлѣ-
зѣха ѣ слѣвний градъ Персѣда сасъ сѣчка слѣѣва македонскаѣ и персѣѣ-

скаа. И седна царь Алексáндръ на престолъ персийскій и мидійскій. И поставиха мѣ корона Дáриюва на глава Алексáндрѣва и пое и зѣ Алексáндръ безцѣнный скиптеръ Дáриювъ в деснаа рѣка, и пакъ са поклониха сички персиани и мидиани царю Александръ, поздравиха гѣ и рекоха за м(н)огаа лѣта, Алексáндре, царю персийски и мидійскій и македонскій. И сички персиани и мидиани и македонени замириха са като същии брата и биши радость великаа македонскаа и персийскаа и мидійскаа веселба тамъ. |

Етѣ чи доведѣхѣ Дѣриѣ царѣ въ крѣви отгнѣлъ и идѣмъ диха- стр. 80.
ши. И посрѣшна гѣ царица нѣгѣва с голѣми плѣчуви. И Дѣриѣ, кѣто
видѣ Алексѣндра на престѣлъ нѣгѣвъ и рѣчи: доведѣти ми щѣрка моя
Рѣксѣнда. И тоѣ часѣ доведѣоха Рѣксѣнда при бащѣ и Дѣриѣ царѣ. Пакѣ
Дѣриѣ плѣчиши и жѣлнѣ дѣмѣши: охѣ, милинка моѣ, дѣшинка моѣ, сер-
це мой и свѣте мой, щѣрко моѣ Рѣксѣндо, етѣ чи ти доведѣохѣ мѣжѣ
от Македонѣи безѣ надежди. Азѣ такѣ ни мѣслѣхѣ да ти напраѣ свѣдѣ-
бата скѣрѣ, и азѣ мѣслѣхѣ да калѣсамѣ сички цѣри и крѣли, а то гос-
подѣ богѣ такѣ нищѣ, ами та благослѣвамѣ с тогѣзи Алексѣндра, дѣто
гѣ воцѣри господѣ богѣ царѣ на сичкиѣтѣ свѣтѣ. И на твоѣта свѣдѣба
много са крѣвъ разлѣ персѣйскаѣ и македонскаѣ. Днесѣ македонѣни и
персѣѣни кѣто брата са веселѣтѣ. Азѣ ти заповѣдамѣ днесѣ, щѣрко
моѣ Рѣксѣндо, да почѣташѣ мѣжѣтѣ си и господѣна твоего и царѣ
твоего Алексѣндра, каквѣто са пада. И такѣ Дѣриѣ плѣчиши и цѣлѣ-
ваши щѣрка своѣ | Рѣксѣнда. И цѣлѣна ѣ слѣтѣ и подѣди Рѣксѣнда Алек- стр. 81.

сáндъръ и речи: поеми, Алексáндре, Рѣксáнда дѣшинка мѡа и мѣинка мѡа щерка да ти бѣди царица, чи си ти мнѡгѣ разѣманъ и хѣбавъ и акѣ милостѣвъ. И Алáксáндъръ станá оа престолатъ и поé Рѣксáнда за рѣкá и постаѣи ѡ на злáтанъ престѡлъ пре себе си и свали корѡната от главáта си и постаѣи ѡ на главата Рѣксáнди и зé ѣ прѣстанатъ от рѣкáта и торнá гѣ на своатъ прѣстъ и цалѣна ѡ слáткѣ и речи: да знáишъ, царю Дáрие, от днесъ на прѣтъ ще да ми е Рѣксáнда царѣца и женá, а царѣца твоá ще да ми é мáйка на местѣ мáти мой царѣци Олимпиáди дѣ де ѡмрá. Отговори Дáриа и речи: сине мѡй Алексáндре, да си благословенъ и да царѣвашъ с господомъ богомъ и съ щерка мѡа Рѣксáнда. Етѣ азъ Дáриа днесъ ѡмирамъ и дѣша мѡа ѡтива во адъ не-сѣтъ, детѣ варватъ сичкити дѣши еленски. А Кандаркѣза и Развáна, дето ма ѡбиха, да ги съдишъ по закѡнъ, както са стѡи и пáда. И остáвайти си с богомъ и царѣвайти сасъ здрáви. И съ тѣх дѣми ѡмрá великий царъ Дáриа. И царѣва Дáриа сичкѣ шесдесетъ годинъ. И така са сконча и свѣрши | Дáриа царъ и когá чи ни é и бѣлъ на тѡйзи свáтъ лажовни. И вдигнаха гѣ с великáа пѡчастъ на погребѣние. И Алексáндъръ и Рѣксáнда и царица Дариюва и сички македонени и персиани испроводиха гѣ до грѡбатъ и погрѣбоха гѣ въ месеца Авгѣста въ 16 дней, и цалѣваха грѡбъ Дáриювъ. Алексáндъръ са воцари новий царъ персийски и мидский. И викна Кандаркѣза и Развана, детѣ ѡбиха Дариа царъ. И рече имъ: защо ѡбихти господина вашего Дáри(а), дето ви стори мнѡгѣ добро и красиви като цватъ. А тѣе са непокѡриха, ами

стр. 82

стр. 80.

стр. 81.

стр. 82.

рекоха: смрътъ Дáриюва та воцари тѣби царъ персийский. Алeксандръ рѣчи: ами азъ като самъ единъ чуждиницъ и ни едно добрѣ ни самъ ви сторилъ, ами мѣни какво щити да ми сторите? И рѣчи: ѡбисети ги. И ѡбесиха ги. И пакъ Алeксандръ рѣчи: проклѣтъ да бѣде дето ви ѣ родилъ и отранилъ човекоѡбийци и кърва домашна и градопродажници и проклѣти на веки аминъ. |

стр. 83. Алeксандръ напи́са писмѣ до майка си и до даскалатъ Аристотела въ Македониа: азъ Алeксандаръ царъ надъ сички царева зѣмскии, пиша тѣби мѣти моѣ, царѣце Олимпиадо, и до даскалъ мой Аристотѣлъ зрѣвие и животъ вечанъ до ваши господствѣ. И сигѣ стѣва седѣмъ годинъ, какъ си ни смѣ пращали писмѣ нитѣ азъ вамъ, нитѣ вѣе мѣни ни за лошъ и за добрѣ, ама твѣ ѣ мой пригрѣшеніе, ами да мѣ прѣстите, чи до сега имамхи войскобойство сасъ сички царсва дъръ до Персида, и са бихми с Дáриѣ царѣ три пати и мѣ навихми и гѣ разбихми и мѣ превзехми царството. И са ѡженихъ за щерка мѣ Рѣксѣнда заради добротѣ нейна и заради хѡбѣста нейна. И сигѣ ми ѣ царица. А Дáриѣ царъ ѡмрѣ, и ас (с)амъ сигѣ царъ казалбѣшкий. И до де ни знѣхъ любовъ жѣнскаѣ и ми дохадаши на ѡмѣтъ за васъ, ами и вѣи да ми провѣдити писмо, какъ живеѣти вѣи и каквѣ ѣ Македониа и какъ чѣѣте.

стр. 84. И на́поконъ отвориѣ сокровища и зимници Дарюви и извадиѣ многѣ кюлчѣ златъ и извадиѣ сребрѣ безкрайнъ, и найдѣха скривалища, пѣлни сасъ жалтици, тѣлири, и секи таларъ чиниши п(о) и ѣ жалтици; и найдѣха кѣ скривалища, пѣлни сасъ златъ и с безценни кѣмени и сасъ маргарицъ и позлатени рѣгѣви — от единъ рѣгъ и извадиѣ кѣ чаши златни и извадиѣ ꙗ́ кона, хранини атови и ꙗ́ кона едеци с копри-нани чѣлѣви и ꙗ́ кона наѣчени на игри сакакви и ꙗ́ лѣва аслана сасъ златний гердани и и ѣ хилади сокола и десѣтъ хилади двѣгана и и ѣ хилади камили и стѣ хилади кѣтъри и стѣ хилади волови и и ѣ хилади хрѣтки и три хилади масти(?) и паланци и хиладѣ хилади овцѣ. И палатити Дариюви и стениѣ имъ се позлатѣни и ѡкрасѣни сасъ безценний камени, и свѣтѣха кѣтъ слѣнци, и дрѣги многѣ добрини, дето ни мой да ги искѣжи езикъ человеческий и ни исказани безкрайни. |

стр. 85. И тогѣтъ царъ Алeксандръ раздѣди и раздѣли сребрѣ и златъ на воивѣди и на войската си. И весѣлиѣ са македонѣни и персиѣни като брата. И во единъ дѣнъ качи са царъ Алeксандаръ на единъ чардакъ златанъ и висѣкъ, провикна са и рѣчи: да знѣѣти сички македонѣни и персиѣни и сичкий свѣтъ, мали ѣ велики, чи са ѡставамъ от боговити еленски, от Амѣнна и Аполѣна и от Спидѣна идѣлски и ги проклинамъ, и поклѣнамъ са истинскомъ господъ богъ Саваѣѡѣ и негѣ вѣрѣвамъ, дѣтъ направи и создади небъ и землѣ, и негѣ славлю и почитамъ, дѣтъ сѣди на херѣвими ангѣли и негѣ славѣтъ сѣрафими архангѣли. Той естѣ богъ единъ на веки вековъ аминъ. И повѣле Алeксандръ да стрѣшатъ и разбиѣтъ боговити идѣлски, и фал-

стр. 86. лиѣха ги во огънатъ. | И рѣчи имъ Алeксандръ: акъ бѣдѣѣти вѣи бо-гови, излѣсти изъ огънатъ, да ви слава и почитамъ. И ни излѣзи ни идинъ, ами сѣ изгѣраѣха и станахъ прѣхъ и пѣпелъ. Пакъ Алeксандръ

повелѣ на сичката войска да пилѣтъ и да адатѣ и да си хранат конѣти хѣбави „и да ѳсгрити сѣбити и вѣржието, и да са веселити и да почи- вати от сега за една година“. И така се весели царѣ Александръ с ца- рица Рѣксѣнда слаткѣ и хѣбавѣ. И сички македонени и персиѣни и рим- лани веселиха са една цѣла година като брата. И воцари Александръ царѣ Персиди Филѳна войвода царѣ тѣрскии и казалбашки. И следѣ еднѣ година повеле Александръ да са збирѣтъ от сички срѣни сасѣ войски на Казалбѣшѣ в Персиди града и да са готвѣтъ на войскобой- ствѣ. И по повеление Александрѣ сабраха са сички и наготвиха сѣ. | стр. 87.

Божию милѣстию Алѣксандарѣ Македонскии, Алѣксандарѣ персий- скии, Алѣксандарѣ царѣ земскии и повелѣителѣ (sic) всимѣ царемѣ земскиимѣ подѣймаетсѣ и своимѣ храбримѣ войскомѣ македонскимѣ, сирѣчѣ пойдѣими са и става царѣ Александръ с войскѣ своѣ от ка- залбашкаѣ землѣ и излѣзѣха сасѣ сичка слава македонскаѣ и персийска из Дариѳѣвѣ градѣ Персиди. И засвириха в трѣби доброгласни и в пис- кѣни ѣсни. И войска мѣ бѣши сто хилѣди кѳнници и сто хилѣди пешеходци и десѣтъ хилѣди макидонѣни, вѣпетлени в ризници. И написа Александръ десѣтъ хилѣди жѣни ѣлѣви и тори ги по(д) чадѣрити и постави имѣ на- чалникѣ капитанѣ. И повеле Александръ, койтѣ воинѣ пренощѣва сасѣ жена, да и дадѣ по еднѣ жалтѣца и на капетанинатѣ талѣрѣ, сирѣчѣ по ѳ жалтѣци, да бѣдатѣ тѣѣ жѣни да пиратѣ войската. И тварѣха ѣѣ ка- мили с брашнѣ и ѣс хилѣди катѣри сасѣ сички потрѣби. И повѣдѣха ѳ хилѣди лева аслана, навѣчини на бой и ѣѣ каплани и ѣѣ самсона и ѣѣ хрѣтки ѣѣ паланца и ѳ хилѣди биволи и сто хилѣди волѳви и сто хилѣди овни. И трѣгнѣха камѣ Криса царѣ и покриха лицѣ землѣ. | И ни щѣ стр. 88.

Крисѣ царѣ да са поклѳни царю Алѣксандръ и ѣдарѣха гѣ от чѣтири страни и разбиха мѣ градѣви и села и плениха мѣ сичкѣ сребро и златѣ. И такѣ загина Крѣсѣ царѣ. Алѣксандръ раздади сребро и златѣ на войскѣ своѣ. От там трѣгна Алѣксандръ камѣ истокѣ слѣнца и многѣ землѣ превзѣ и многѣ цари изби и плени. И варѣвѣ Алѣксандръ камѣ истокѣ слѣнца дорѣ излѣзи от светѣтъ и достигна до пѣстии места, детѣ жевѣлѣха гадѣнители и дивити хѳра, и поварѣвѣ Алѣксандръ по-напрѣтъ и излѣзи на единѣ велиатѣ страшанѣ. Ето чи излѣзѣха насрѣща мѣ дивѣ жѣни, космѣти катѣ свѣи и очѣти имѣ като звѣзди, чѣрни и срѣшни. И ѣдарѣха войска Алѣксандрѣва сасѣ дрѣви ѣкѣ силнѣ. И с божиемѣ повелѣниемѣ разбѣ ги Алѣксандръ и нави имѣ. И загинаха от тѣѣ жени ѣѣ хилѣди. И от там поидѣ Алѣксандръ пѣддесѣтъ дни и излѣзи на единѣ велѣетѣ сѣ песакѣ — пѣхковатѣ, и тамѣ живѣлѣха мравѣнкити в пѣсѣкатѣ и излѣзѣха нощи из дѣпкити си и земѣха чѣловека и гѣ ѣвлѣ- чаха в дѣпкити и го изѣдаха, защо бѣха ѣко ѣдри и голѣми. | И казаха стр. 89.

царю Алѣксандръ. Повеле да накосатѣ сѣно и слама, да имѣ запѣлат дѣпкити. И запѣлиха ги и изгорѣха многѣ. И заминѣ тѣхнѣатѣ велѣетѣ за десѣтъ дни. И от там поидѣ Алѣксандръ по напрѣтъ, излѣзи на единѣ велѣетѣ и намѣри тамѣ дрѣбни хѳра високи колѣктѣ единѣ лакѣтъ. Етѣ чи излѣзѣха отѣ тѣхѣ мнѳгѣ на срѣща царю Алѣксандръ и изнѣсоха дарѣви хѣбавѣ фѣници и ѣдри ѣбалки и поклонѣха са и рекоха: царю

Александре, ний сми лю́ди манички и хора малосилни и невелни, как-
 вото ни види ваши ца́рское вели́чество, ами та са мо́лимъ да нѣ поми-
 ловашъ. Александръ речи да ги ни зака́ча никой, а тие са па́къ пла́-
 чаха и рекоха: господине царю, гола́ма нивола́ имами от же́равити, до-
 хода́тъ ъ насъ и ни а́датъ имишатъ и ово́щото и си биймъ сасъ тахъ,
 навремена ний тахъ биймъ, навремена тие намъ навиватъ. И Алексан-
 дръ кондиса тамъ и направи имъ градъ акъ и ъбградѣ ги и воцарѣ имъ
 стр. 90. царъ отъ тахъ и ги наѣчи да са съдатъ и слъшатъ, и направи имъ оръ-
 жие да са бранатъ от же́рави. | Александръ зе от тахъ мно́гъ аблоки
 и финици, сиречъ хорми, и еди войската и насити са. От тамъ поиде
 Александръ по-напретъ и излѣзи на едно по́ли широкъ и хъбавъ и вода
 беши слатка и тамъ видѣ единъ ка́манъ стълпъ позлатенъ и тамъ бѣше
 написанъ Сахно́съ царъ на стълпатъ, и имаши слова́ написани еленски
 и така́ дѣмаха онихъ слова́: азъ Сахно́съ царъ царѣвахъ на сички сватъ
 и доде ми времи да ида в раа́тъ, и дойдохъ до тѣка и изла́зѣха на
 срѣща ми дивѣ люди и ми избиха войската сичка. И койтъ иска да иди
 в рай, да са върни от тѣка наза́тъ, чи заги́нѣва. И Александръ накри
 стълпатъ с бениша́тъ, а макидонѣни попитаха царѣ, що казѣватъ онихъ
 слова́. Александръ рѣчи: казѣватъ, чи има напредъ единъ велиа́тъ сла-
 дакъ и хъбавъ. И приближиха до една планена и Александръ повеле
 да кондисатъ тамъ да си почини войската. И направиха ширнополъ от
 камъ планената. И кога би на ѣтри, повеле Алекса́ндръ да са готватъ
 стр. 91. на разбо́й. И пакъ Александръ излезе с малкъ войска | камъ гората. Етъ
 чи излезе еди(нъ) челове́къ дивъ, споснаха са два́ма с конѣ и ѣдариха
 гъ с мажрацити, и той извика с гъла́мъ гла́съ. Етъ чи изла́зѣха дивѣ
 лю́ди, катъ прѣсъ и ли́стъ (?) с ка́мани и зъ дрѣви ѣдариха войска Але-
 ксандра́ва акъ силнъ, побѣгнаха изъ гората на по́ле и изла́зѣха дивити
 на по́ли. Пакъ Антихо́съ воивода ги загради отка́мъ гората, и дивити
 хора си доврѣшиха дрѣвити и каминито. И ги сакоха като зели и па-
 даха като снопи. И зѣха дивити хора да са а́датъ като кѣчита единъ
 дрѣги. И нави имъ Алекса́ндръ, и загинаха от дивити люди сто хилади.
 И ѣтидоха сички войводи при царѣ Алекса́ндра и рекоха: господине
 царю, чи ни ли нѣ стигна, дето са бихме по толкѣсъ ца́рсва, требова
 да си починимъ, а ти ни доведи да ни биа́тъ дивацити в постинити.
 Отговори царъ Александръ и речи: о милинкии мо́й бра́та македонени,
 истина мно́гъ цар(с)ва са бихми, требова да си починимъ та чи щимъ
 стр. 92. са върна | на светѣтъ, а пакъ вий, акъ бѣдити ма намразили, а вий ма
 ѣбийти та си царѣваити самички, какъ знайти. Отговориха воиво́ди и
 рекоха: господине царю, какъто речешъ на́мъ, и ний с те́би заги́иовами.
 И приминаха дивиа́тъ велиа́тъ за ѣѣ дни и достигнаха до единъ ве-
 лиа́тъ хъбавъ и видаха та́мъ стълпа каменний позлатений и написанъ
 бѣши на тахъ образатъ на Ераклиа́ царѣ и Серамидий царици. И отидѣ
 Александръ до стълпатъ и видѣ слова́ еленски написани. И казѣваха
 за Ераклиа́ царѣ какъ езла́зѣха от светѣтъ заради беззаконсво
 человеческѣе, и царѣвали тамъ ѣѣ годанъ и ѣмрѣли тамъ при онихъ
 стълпови. И плака царъ Александръ за царѣ Ераклиа́ и речи Алексан-

дръ: о, блаженный Ераклиа! И поварва Александръ по-напрѣдъ и стигна до палатити Ераклиюви, и бѣха ѡкрасени се сасъ безъценнии камени и позлатени. | И имаши наоколъ дрѣви финикъ, и бѣха сипки катъ захаръ; имаши кладенци стоденни И от тамъ замина Александръ и пойдѣ и достигна до една водѣ за се(де)мъ дни, и бѣши река широкаа, и са видѣха насрешта хора. И кондиса Александръ тамъ надъ онаа река и направиха кликъ, и речи да мини Александръ от оная стърна. Отговори Птоломеа войвода и речи: господине царю, недей минава на среща, чи ни знаишъ, що ще да ти са случи тамъ, ами да пойда азъ да вида, що има тамъ та чи тогази, ако щешъ, иди. Александръ речи: о, любезний мой Птоломей, ами ти ако загинишъ тамъ, дрѣгигъ веранъ като тѣби де ща да найда. Птоломѣа речи: ако загѣна азъ тамъ, дрѣгиго като мѣни щѣшъ намѣри на мой мѣстъ, ами ти ако загинишъ, дрѣги като Александра ни са (на)мира на сѣчкиатъ сватъ. И влѣзи Птоломѣй войвода в кайкъ сасъ сѣдамъ момци и ѡтиде на она островъ и намѣри тамъ челоуѣци голи сѣрмаси грѣци. И варна са Птоломѣа и каза царю Александръ и Александръ влѣзи в кайкъ сасъ сѣчки войводи и пойдѣ на она островъ и излѣзоха насрѣща мѣ | многъ челоуѣци голи, распѣсани и рекъха: царю Алексѣндре, защо си дошѣлъ до насъ и какво щѣшъ да зѣ(ми)шъ от насъ, чи сми хора голи сѣрмаси и немами храна никаква освенъ тѣя овѣшки и от тѣхъ са хранимъ. Александръ имъ рѣчи: ни самъ дѣшѣлъ азъ да зѣмамъ от васъ нищъ, ами дойдохъ да видѣ, какви сти вий люди и от дѣ сти дошлѣ тѣка и какъ живѣйти тѣка и какъ знѣйте името мой. Отговорѣха грѣци и рѣкоха: господине царю, ний сми люди от зѣмлю грѣческою, имахми ний цара Ераклиа еленски от Македониа и царица нѣгова Серамѣда. И ни можѣ да трѣпи беззакѣнсво и кровопроливание и разбойство, и намисли да излѣзи от Македониа, и направи 11 хилѣди корѣбли и избра челоуѣци и жени праведни и наполни онаа корабли и трѣгна и ходи по мори цѣла годѣна и излѣзи тамъ, дето бѣха палатити нѣгѣви и ѡкраси землѣ хѣбава и слатка и царѣва Ераклиа надъ насъ 11 годинъ слаткъ и хѣбавъ и ѡмра и ѡстанаха от тогази намъ | въ фило(со)ви да ни ѡчатъ и сѣдатъ, а ний ги ни слѣзѣхми, ами зѣхми пакъ да ходимъ по нѣшити беззакѣний и лошотѣи. | И тогазъ са расѣрди господъ богъ на насъ и ни проводи дѣви люди звѣрѣви и ни поразѣха и разбѣха и ни изѣдоха децѣта и ни запѣстѣха градови и села, и ний, колкото ѡстѣхми, бѣгахми и дойдохми тѣка на тоа островъ и са хранимъ от тѣя овѣшки, и повичи дрѣго нема да ѡдѣмъ нищъ. И пакъ ни са ѡстанали сѣдамъ философи или владици. Ако ви трабоватъ да ви завидѣтъ, господине царю, на Макоронъ велиатъ до Ивандиа цара блаженный, чи тѣе знѣатъ пѣтатъ до тамъ. И Александро са зарадова и зѣ сѣдамъ философи и речи: наистина на тоа свѣтъ нема по-хѣбавъ от челоуѣкъ прокѣпцанъ и наѣчинъ на наѣки сѣкакви. И вѣрнъ са царъ Алексѣндъръ ѡ войската си и рѣчи: челоуѣкъ книжникъ ни знай мо са цената. И трѣгна царъ Александръ с войската си, и варѣха 11 дни и стигнаха до единъ велиатъ с дѣви хора сасъ сѣдамъ рѣци и сѣдамъ нози. И удѣриха войска Александрѣва акъ силнѣ

стр. 93.

стр. 94.

стр. 95.

стр. 96. и срáшнѣ и бѣхѣ са до вечера | и с божиемъ повелениемъ нави имъ Александрѣ и загинаха многѣ, и многѣ изловиха живи. И искаши Александрѣ да ги извáди на светътъ заради чудаса и слава своѣхъ, и не знаѣйши що имъ бѣши éдинето, и измрѣха от гладъ. И замина техниатъ велиатъ за десетъ дни и достигна до песоглáвски велиатъ. Упрѣтъ бѣха с обра́зи чело́вечески, а отзатъ глава кѣчишка, и лааха като кѣчитѣ. И бѣхѣ са лкѣ силнѣ сасъ песоглавци и нави имъ царѣ Александрѣ. И замина имъ велиататъ за седамъ днѣ. И поиде Александрѣ на истокъ слънца и достигна до една рекá голáма и кондиса тамъ. И ѡмрѣ единъ ко́нъ на единъ во́инъ и ѡдѣтъ е онзи юнакъ и фарли конат си в рекáта. И излазѣхѣ рáки голéми и ѡвлáкохѣ конатъ, и чело́векатъ идвамъ ѡбáгна. И казахѣ царю Александрѣ, и той повелѣ да копáлтъ дѣпки далбóги (sic) и да ги закриатъ сасъ слáма. И така стóрихѣ. И излазохѣ презъ

стр. 97. нощá раки и испáдахѣ в дупкити. | И ни можѣхѣ да излезатъ из дупкити и (и)зловиха рáки многѣ и лдохѣ и насити са войска Александрѣва.

От тáмъ поидѣ Александрѣ напрѣтъ седемъ дни и достигна до една планена висóка. И видѣхѣ единъ чело́векъ стрáшанъ и врѣзанъ за планената сасъ верики (sic) жилéзнии. И висóкъ бѣше ꙗ́ко лахти, а ширóкъ ꙗ́ко лáхти. И такá плáчиши и викаши и гласатъ мѣ са чѣйши от три дни. И ни смеа да сá преблежи до негѣ никой. И па варѣхѣ Александрѣ ие́ дни и достигна до една река широка и голема. И от она́я стърна са видѣхѣ лю́ди блаже́ннии хóра. И рéкохѣ седемъ философи царю Александрѣ: тамъ естъ Макоронъ велиатъ, сиречъ блаженнаа землá. И влéзи царѣ Александрѣ в каикъ великъ сасъ дéсетъ войводи, и зе хлѣбъ мнóгъ чистъ и зе винъ червѣнъ и зе злáтъ мнóгъ. И заминахѣ от она́а стърна и излазѣхѣ на пóли ширóкѣ и хѣбавѣ и миризливѣ. Имаши

стр. 98. тáмъ дрѣви висóки и хѣбави. | И ово́щито имъ бáхѣ слáтки като захаръ, и подъ дрѣвѣти имаши клáдинци стодени, и вода бѣши слáтка катъ захаръ, и на дрѣвѣти имаши птици прекрасни и хѣбави, и пѣхѣ песни като едни дивóйки, и птици бѣхѣ едни бели, а втóри червѣни, а трети черни, а четвѣрти зелéни, а пети сиви. Етѣ чи са срѣшнахѣ с единъ чело́векъ голъ. Царѣ Александрѣ мѣ речи: миръ тебе, брáте. Отговори́ блаженъ чело́векъ и речи: от всáкомъ радости, сиречъ за сичката радость. И искаши Александрѣ да подѣмѣ сасъ нѣгѣ, а той мѣ речи: иди Александре пó напрѣтъ и щѣшъ да са видишъ сасъ нашиатъ царѣ Иванди́а, и той щѣ да ти иска́жи сичкити работи тво́й. И поварѣхѣ Александрѣ по-напрѣтъ и видѣ царѣ Иванди́а чи седи на е́динъ престóлъ злáтний и злáтна мѣ корóна на главата и салъ внока́тъ(?) и седеши

стр. 99. подъ едно дрѣво високъ и хубавъ, | отъ всѣчки цвáтови хѣбави и потъ, нозéти мѣ имаши клáдини́цъ, извираши златнаа водá. И като видѣ Иванди́а царѣ Алекса́ндра и заклáти си главáта и речи: охъ, Александре Алекса́ндре царю, от светътъ излáзалъ злочестивъ, и нивóлникъ, сичкиятъ сватъ щѣшъ да привземишъ и домá си в Макидо́ниа ни ще да сá върнишъ, макаръ и во адъ несѣтъ щѣшъ да слéзишъ от своа смъртъ ни щѣшъ да ѡмришъ. И царѣ Александрѣ са поклонѣ и цалѣвá рѣкá блаженномъ царю Иванди́ю, а Ванди́а цалѣна в главата царѣ Але-

ксандра и поста́ви гѣ на злѣтнѣ престѡлѣ при се́би си от десна́ сранна. И то́гизи отговѡри Алексáндрѣ и рѣчи: царю Ивандѣе, защѡ ми дѣмашѣ тѣйзи дѣми щѡ щатѣ да бѣдатѣ. Отговѡри Ивáндия и рѣчи: ни требова да са повтáря человекѣ разѣмноѣ. И пакѣ Алексáндрѣ му рѣчи: господине царю Ивáндия, ако ви бѣде | вола вáша да ви стр. 100. донесемѣ дáръ, щѡ са намира в нáсъ. Ивáндия рѣчи: донесѣти ми. Етѣ чи донéсоха злѣтнаѣ типсѣѣ, пълна сасѣ жалтѣици и хлѣпѣ чистѣ и вѣно червѣнѣ. И поклониха дáратѣ царю Ивандию, (и) Ивандия рѣчи: царю Алексáндре, ни é дáдинѣ нáмѣ да адѣмѣ и да пѣймѣ от тва, то ѣ дáдинѣ вáмѣ да адѣти. И пакѣ Ивáндия рѣчи: дайти ми крондѣръ вáшѣ да ви дамѣ и азѣ дáръ от мѣни. И зѣ Ивáндия царѣ крондиратѣ и напълни гѣ сасѣ злѣтнаѣ вода и пот нозѣти си и подади гѣ и рѣчи: земи Алексáндре дáръ и от мѣни вáмѣ. И Алексáндрѣ рѣчи: за коѣ ми ѣ потрѣба таѣ вода? Ивандия рѣчи: слѣшай, Алексáндре, когá остарѣй человекѣ на стѡ годѣнѣ и да са окѣпи от таѣ вѡда злѣтнаѣ и бива пакѣ младѣ на лѣ годѣнѣ. И Алексáндрѣ зѣ крондиратѣ и запечѣти гѣ и подади гѣ Апрѡдѣ войвѡдѣ. И такá мѣслиши Алексáндрѣ, когá земи да остарѣва, да са кѣпи от таѣ вода, да са подмладѣва и ни ще никѣга да ѣмри. И пакѣ Алексáндрѣ рѣчи царю Ивандию | Охѣ, блажѣний Ивáн- стр. 101. дия, ако ти са молимѣ да ми кáжишѣ, от дѣ сти дошлѣ вѣй тѣка на тѡйзи островѣ. Ивандия рѣчи: слѣшай Алексáндре, когáтѣ создáди господѣ богѣ небѡ и зѣмлю и преотца нашѣго Адама и Евва и жевѣ Адамѣ и Ева в рай и согрешѣха господѣ богѣ и испѣди ги господѣ богѣ из рай и тие дѡйдоха тѣка най-напрѣтѣ и родѣха двá сина, името имѣ Кáинѣ и Авелѣ. И Адамѣ и Ева мѣлнѣ глѣдаха камѣ слáткий рай и жалнѣ плáчиха заради липцáние райское. И смразиха са синови Адáмови два брáтия, и ѣбѣ Кáинѣ Авѣлѣ и плакáха жалнѣ Адамѣ и Ева за сѣна своѣго Авѣлѣ. И домилáха господѣ богѣ и дади имѣ и родиха дрѣгое чѣдо, името мѣ Сиѡѣ. И седѣ Адамѣ и Ева тѣка на тва мáстѣ пѣтѣ стѡтинѣ годѣнѣ, и ѣжѣни сина своѣго Сиѡѣ, и народѣха са синови и дѣщѣри и вѣнки и прѣвѣнки и ѣмножиха са. | И провѡди господѣ богѣ от стр. 102. небѣтѣ ангѣла и повелѣ Адáмѣ да излѣзи от тѣка, да иди на светѣтѣ тáмѣ, дѣтѣ жевѣйти вѣй. И излѣзи Адамѣ и Ева от тѣка сасѣ синови и онѣки, сасѣ ѣ ѣ хилади дѣши. А Сиѡѣ ѣстана тѣка и отдели са и синови и д(а)щѣри свѡй, по повелѣниѣ бсжѣю, та сми и нѣй от Сиѡѣ правѣднаго, защѡ бѣши прáвѣданѣ предѣ бѡгомѣ. А вѣй сти от Кáина. Отговѡри Алексáндрѣ и рѣчи: о, блажѣний Ивандия, ами вѣй в когѡ бога верѣвати и комѣ са поклáнати? Ивандия рѣчи: нѣй верѡвами в господа бога Саваѡѣа небеснаго, той естѣ богѣ истински, а вашити бѡгови елѣнски са бездѣшни идоли и са мѣчатѣ во адѣ несѣтѣ и горатѣ ва огѣнѣ вѣчний. И Алексáндрѣ са зарадова и рѣчи: и азѣ в бога Саваѡѣа верѡвавамѣ и немѣ са поклáнамѣ и немѡ са надѣлѣ. | И пакѣ Алексáндрѣ стр. 103. рѣчи: о, блажѣний Ивáндия. И пакѣ Ивáндия рѣчи: слѣшай Алексáндре, нашата ѣ мисалѣ сѣ в бога, и нѣй когá ѣмримѣ, а дѣшити наши пѡ на хѣбавѣ мáстѣ идатѣ. И мнѡгѣ са Алексáндрѣ чѣдѣ с тѣхнѣятѣ живѡтѣ и рѣчи пакѣ: о, блажѣний Ивандия, сѣчкѡто ми казѣвашѣ хѣ-

- бавъ и слаткъ, ами да ми кажишъ, какъ са раждати, чи жéни тѣка при васъ ни са видатъ. Ивандиѣ рéчи: ний имами жени, ала ни живéатъ сасъ насъ, ами живéатъ на дръги островъ и са заградéни с мéдани стени бакърани и доходитъ при насъ виднажъ в годината, и живéимъ сасъ тѣхъ лѣ дни, и тогáзи си жéнимъ синови и дещери и веселимъ са, и пакъ са варнатъ назáдъ во островатъ, и когá роди женá отрóчи мъшкѣ и гъ рани майка мѣ три годинъ, та чи сладъ три годинъ гъ донесатъ
- стр. 104. тѣка при насъ и расте при насъ. | И когá ъмри на женá мъжътъ, или на мъжъ женá, ни можи по-вичи да са жéни. И пакъ Александрѣ рéчи: о, блаженный Ивандиѣ, кажй ми от островатъ женский, каквó има по-напрéтъ. Ивандиѣ рéчи: слѣшай Александре, пò-напрéдъ и рáлтъ и на-околъ рáлтъ течатъ чéтери рéки и ѣ заградéнъ рáлтъ с меднии стéни бáкърани и ѣ покритъ с плáмáнъ огнéний и на врáта райский сидатъ херовими и серафими ангелски и пазáтъ рáлтъ ни престáннъ денá и нощá. Александрѣ пакъ рéчи: о, блаженный Ивандиѣ, дали мóѣ видá азъ рáлтъ. Ивандиѣ рéчи: слѣшай Александре, ни мóжи трѣпъ чéловéчиски да идив слаткий рáй ами тѣкѣ дѣшá можи да иди в слаткий рай и щешъ да идишъ, царю Александре, близъ при рáлтъ и щешъ
- стр. 105. да видишъ от далечъ слáткий рáй бóжий, ѡкрасений. | И щатъ да ти излэзатъ на среща два ангили божии, и щатъ да та върнатъ и щатъ да ти изкáжатъ сичкѣ. Отговóри Александрѣ и рéчи: господине Ивáндиѣ, да ми ни са мили мойте македонéни, азъ бихъ ѡсталъ тѣка при вáсъ да живéѣ при вашатъ живóтъ ангилски. А Ивандиѣ мѣ рéчи: иди, Александре, и варни са на светътъ, чи та чáка царсво Пора, царá индийскаго да гъ бийшъ и превзéмишъ, и щешъ да привзéмишъ сичкий сватъ и сички цáрсва земский и до рáй щешъ идишъ и дóлъ во адъ несйтъ щешъ да слѣзишъ и глобенй мóрский щешъ да достигнишъ и от своѣ смéртъ ни щешъ да ѡмришъ, щатъ да та ѡтрóватъ твоите слѣги и в землáта щешъ да гниишъ кáтo сичкѣ люди до второ прешествие божие. Печалний Алексáндрѣ заплáка жáлнъ и цалъна са сасъ Ивандиѣ, и простиha са два царá, и простиha са и всички войводи Александрови
- стр. 106 и Ивандиюви, и испратиха ги дѣ дé излáзъха изъ островатъ блаженный. | И вáрнъ са царъ Александрѣ назáдъ при войската си и исказа сичкѣ, щo е чълъ и видáлъ. Вдйгна Алексáндрѣ войската си и тръгна и заминъва покрай островатъ жéнский и повеле царъ да ни погледни никой камъ островатъ женский, защó тамъ толкѣ единъ богъ можи да глéда, защó самси господъ богъ ги варди и са благословени и бла-жени синови Сиѡови праведни и преподобни. От тамъ пойдé Алексáндрѣ десетъ дни и излэзи на еднó пóли прекрáсно и хѣбавъ и миришиши катъ тайманъ и змирна. И имаши тамъ от сички цвãтови иднй цвãтови бéли, а дръги чéрни и червéни и зелéни и синкави и шълти (sic) кáтo злáтѣ. И поглéдна честитий царъ Александрѣ кам истокъ слънца и видá прекрасний врáта рáйский и предъ порти райский горéши плáмéнь огнeний и стоéши слáткий рай кáтo еднá планена висóка, и са видáха дръви
- стр. 107 и овóшки райский висóки безкрайнии. | И варваши великий царъ Алексáндрѣ с войскá своѣ македóнскаѣ призъ ширóкъ пóли рáйское от осамъ

часа или сахата варвѣха слаткѣ и веселѣ. Етѣ чи излѣзѣха на срѣща мѣ два ангела божий и рѣкоха: стоѣй Александре царю, стоѣй на мѣстѣ, да ни пристѣпишѣ по̀вичи камѣ светий рай, чи ѣ тѣ мѣстѣ свѣтѣ, чи та изгарѣтъ херѣвими ангели и серафими архангѣли райскии, ами са върнѣ назатѣ. Така рѣчи господѣ богѣ, чи та чака царсво Пора, царѣ индийскаго, и щешѣ да гѣ победишѣ и превзѣмишѣ. Оскрабѣ са царѣ Александрѣ и рѣчи на ангели божий: господи мой господи, чи от дѣ ща да са върна на свѣтътъ и от дѣ ща да полѣча? Отговори́ха ангели божи́и и рѣкоха́: слѣшай Александре царю и разѣмѣвай, що ти дѣма́ми и казѣвами, етѣ чи течѣтъ четири рѣки райскии и напълнѣватѣ сичка землѣ: перѣва Тирѣ, вѣ Ефратѣ, гѣ Фисонѣ, дѣ Геонѣ. И трагни и варѣви покрай Ефратѣ река и ще да та изѣвади | на свѣтътъ и щешѣ да видишѣ и дрѣги стр. 108 чѣздеса́ многѣ. И тѣка да са ни бавишѣ, чи загиновашѣ. Така́ рѣчи господѣ богѣ Саваоѣтъ. И Александрѣ повелѣ, по-скорѣ изградиха камѣнь стѣлпѣ високѣ и позлатиха гѣ и написа на стѣлпатѣ слова еленски и еврейски така: Етѣ азѣ Александрѣ Македонѣ и царѣ земский дойдохѣ до тѣка с войска моѣ и излѣзѣха насрѣща ми два ангѣла божий и ма възпрѣха и ми заповѣдаха да са върна назатѣ на свѣтътъ, чи загиновамѣ. И отѣ тѣка са връщамѣ назатѣ на грешниѣтъ свѣтъ лажовни.

Отѣ там са върна Александрѣ царѣ камѣ свѣтътъ и достигна до едно ѣзирѣ хѣбавѣ и кондисѣ та́мѣ с войската си. А единѣ готѣвачѣ царски зѣ една риба да ѣ ѣмий на езерѣ. | Етѣ онаѣ риба чи оживѣ и блага стр. 109 во езирото, и онзи магарѣ разѣма, чи ѣ таѣ во́да живѣ. И искаши Александрѣ да пий от таѣ во́да и войската мѣ. И напрати́ господѣ богѣ со́нѣ на Александра царѣ, и легна́ и заспа́ царѣ Александрѣ, и стори мѣ са, чи гѣ води ангелѣ господанѣ покрай онова ѣзирѣ, а стори мѣ са, чи гѣ ѣвѣди во едни́ палѣти хѣбави. И тамѣ ви́да Александрѣ единѣ чело́вѣкѣ вѣтѣпѣнѣ (?), и бѣши онзи чело́векѣ полови́на риба, полови́на чело́векѣ, и седеши и дѣмашѣ и гледаши като зѣрѣ. И рѣчи мѣ ангелѣ господанѣ: слѣшай Александре царю, ако пийшѣ отѣ таѣ во́да живѣ и дѣшата твоѣ ни ще дойде предѣ бога на нѣби, ами щѣишѣ да бѣдишѣ и ти такѣви катѣ тогѣзи рѣбнаго чело́века, и ни щешѣ да ѣмришѣ до вѣка и спасение ни щешѣ да намѣришѣ и щешѣ да си като зверѣ дивий. И пробѣди́ са царѣ Александрѣ отѣ сѣнѣ в пот изпотѣнѣ и собрѣ́ сички войводи и каза имѣ сѣнѣ́т си. И повелѣ ди (sic) ни пий никой от таѣ вода, ами да си ѣкѣпатѣ конѣти да бѣдатѣ зрѣви и ѣки. И сичка войска си ѣкѣпаха конѣти, и ни пѣ́ нѣкѣѣ́ от онаѣ вода.

И от тамѣ поидѣ Александрѣ седемѣ дни и достигна до е́днѣ пещѣ́ра те́мна и голе́ма. | И Алекса́ндрѣ повелѣ да изберѣтъ колкѣтъ во́ини стр. 110 имѣтъ кобили да ги наѣса́датѣ и да влѣзѣтъ въ пещѣ́рата, а кончитата на вратата на пещѣ́рата. И така сторѣ́ха и влѣзѣха в пещѣ́рата. И царѣ Александрѣ варѣ́ши в пещѣ́рата най-напрѣтъ на еди́норѣ́гатѣ. И тамѣ имашѣ стихиѣ караѣлѣ в пещѣ́рата. Изѣ́вика онзи караѣлѣ, така рѣчи: се́ки юна́кѣ да зе́ми ви́днажѣ в рѣ́цети си що намѣ́ри ка́мени или дрѣ́вѣ, колкѣтъ мо́жи да зе́ми ви́днашѣ в ра́цети си и по-ѣ́чи да ни зи́ма. И така́ зе́ха поѣ́днашѣ сичкѣ́ти, по-ѣ́чи ни зе́ха. И ходѣ́ха в пещѣ́рата

единъ дѣнь и една нощъ. И кончитата цвилиха на вартата, и кобилити цвилиха в пещирата, и извадиха ги на гласътъ на кончитата, излѣзъха из пещерата, извадиха много сребро и златъ, и извадиха бирланъ и безценни камени. И тогази повеле царъ Александръ да гъ раздилатъ братски, на сичкити по малкъ. А тия, който извадиха, са кааха, чи имъ беши кривъ, чи дадоха и на ония, детъ ни са ходили в пещерата.

- Отъ тамъ поиде Александръ пиддесетъ дни и стигна до едно езе-
 стр. 111. ръ великъ и бистръ, и водата беши слатка като захаръ. | И кондиса Алексáндръ тамъ и видѣ во янъва езиръ много риба сакаква, и напръвяха ковчегатъ цъклянъ крищалувъ. И влѣзи Алексáндръ въ цъклянъ ковчекъ и пяснѣха гъ сас синциръ фавъ езиротъ на дънотъ, и видѣ Александръ, как са бийши рибата и кръв са проливаши въ водата, и видѣ много гадини и чюдиса морски, и видѣ Александръ, чи са задади една риба, китъ са зовѣши, страшна и голѣма безкрайна. И вървѣ китъ риба три дни и тогази ѝ са доврѣши краатъ. И кога и се доврѣши краатъ, удари с ѱашката и присѣчи синциратъ, и ѱстана Александръ в цаклотъ на дънѣтъ. И заплака Александръ и богъ са молиши в глѣбенъ морския като и дръгъчъ Ионна пророкъ. И домилѣ господъ богъ Саваоѱъ за Александра цара. И седа Александръ фавъ водата три дни и три нощи, и проводи господъ богъ дръга риба, дето беши нáчалникъ надъ рибити. И сабра онаѣ риба сичкити риби, и размесиха вода морскаѣ, и повдигна цъкляни ковчекъ и поде гъ онаѣ риба и изхвърли гъ на краатъ и разбѣ са цаклѣтъ. И с такози чакани беха войводи и сичка
 стр. 112. войска и подѣеха цара | с великаѣ радостъ безъ пáматъ. Етѣ чи превтáса по-скоръ Филипъ лекаръ вращъ сасъ билки и запой цара Алек-сандра, и поспа малкъ, и стана царъ зравъ, и изказа Александръ сичкъ на войводи, що е видѣлъ и патилъ в езиръ морское. И плакаха сички войска, прѣванъ за Алексáндра цара, а напокънъ стана радостъ великаѣ и пиха и адоха и веселиха са за зрави цара Алексáндра. И като би на ѱтри, речи Филипъ вращъ царю Алексáндръ да са ѱкъпи во янъва езеро, да бѣди савсемъ зравъ. И поиде Александръ да се ѱкъпи, и като са къпиши Александръ, етѣ чи са спъсна една риба на Алексáндра да гъ изидѣ, и Александръ по-скоръ побáгна на краатъ и повърна са с копи-итъ и прободи онаѣ риба и ѱби а и извадиха а на краатъ сасъ златний лѣспи. И тва марторисова гречиское писáние, чи бѣши се иднá риба, дето гъ изфърли на краатъ, и това беши се от бога. И такá ѱби царъ
 стр. 113. Александръ царатъ на рибити. | И тогази повеле царъ Александръ и распориха златнаѣ риба и найдоха на сарцето и бехцанъ камакъ като аце от патка. И прикачи гъ царъ Александръ на мажракатъ си и побѣ гъ въ войската. И приз нощá грѣйши като слънци онзи каменъ безцен-ний. И кога бѣ приз нощá, излѣзъха през ноща много дивойки, ѱкра-сѣнни, и косити имъ бѣха до зимѣта, и ходахѣ ноща изъ войската и плáчаха жалний плачъви и чюднии и дѣмаха: о миленкий нашъ царю, какъ та ѱби царъ Александръ Македонский, детъ гъ извáди на сѣхъ изъ езеро морское. И пакъ дѣмаха: да ни бѣши цара Алексáндра гониль да гъ изидешъ, той не щѣши да та ѱбий. И насъ къмъ ѱстáвлъшъ да ца-

рѣва надъ насъ, драгий нашъ царю рибский. И плакаха онизи дивойки дѣ звезда зорница, и ни видаха са от тамъ.

Поиде Александръ сто дни и достигна до една черкова хѣбава, и са зовѣши храм слѣнцовъ. И ѡтиде Александръ придъ черковата и поклони са господъ богъ Саваоѡхъ, и вида тамъ слова еленски написани и прочѣти ги Александръ, и така дѣмаха: да знаишъ Александре царю, сичкиятъ сватъ щѣшъ да привземишъ | и от смъртъ твоѡ ни щѣшъ да стр. 114. ѡбѣгнишъ, и щатъ да та ѡтраватъ твоѣйи слѣги. И Александръ са ѡскраби лѣхъ, и жалнѣхъ, плѣчиши и милнѣхъ дѣмаши: охъ смѣрте нивѡрнаѡхъ, и свѣте лажовний, какъ мѡмишъ человетецѣ на светѣтъ и скоро ги зимашъ и заривашъ подъ зимѣта. Отъ тамъ поидѣ Алексѡндръ и достигна до единъ велиатъ и намери тамъ дѣви люди с идинъ крѡкъ и с една рѣкѡ и сасъ овчи ѡпашки. И изловиха мнѡгъ от дивити. А тие плѣчаха и дѣмаха: помилѣй насъ, царю Александре, помилѣй насъ, чи сми ний едни люди нифелни, каквото ни вѣди вѡши царское пресветлое величество. И прости ги царъ Александръ и распѣсна ги сичкити. И варвѣши Александръ и идиши изъ една долчѣна с войската си и бѡши скръбанъ заради смъртътъ си. Пакъ онейзи люди дивѣ са искачѣха на една планина висока и вѣкаха и дѣмаха: царю Алексѡндре, мнѡгъ си ѡманъ, а ний та скорѣхъ измамахми, ѡседлахми. И Александръ са запрѡ с войската си, и десетъ дни ни беши брѣснатъ, защо бѣши скръбанъ заради смъртътъ си. | И тогази гѣ ѡбраснаха, и тогази рече: попитайти стр. 115. дивити люци, защо ма ѡседлѡха. И те и ги попитаха от долъ: какъ ни ѡседлахти. Отговориха дивити от планенѡта и рекѡха: да знаишъ царю Александре, нашитѣ месо ѣ най-слаткѣ от сѣчкити мѡса. И кожити нѡши сабѡ ни ги сечѣ и крѣшѣм ги ни пробѣва, нашити червѡ са пълни сасъ маргарицѣ и з бизценни камани, и нашитѣ сѡрце ѣ брилантовѣ камикъ катѣ пѡчи ѡйце. Александръ рѣчи: наистина сички птици ловатъ езикъ и тие загиноватъ. И повеле Александръ да ги ѡбиколатъ и заградѣтъ. И ѡбеколиха ги сасъ конѣ и пехци макидонски, сасъ хрѣтки и съ звѣри и аслани и с каплани, и изловиха живи отъ дивити сто хилади и исакѡха ги и ѡдрѡха имъ кожити и месото имъ еди войска татѡрскаѡ.

И заминаха техниятъ велиатъ и излѡзѡха на светѣтъ. И преближиха са до слогатъ или сѣнѡратъ Пора царѡ индийскаго. И тѡ като чѣ Поръ царъ индийский, чи иди Александръ царъ македонский | на стр. 116. вразъ нѣгѣхъ, и написа писмо до Александра така: азъ Пѡръ царъ индийский и царъ земский и равѡнъ с бога небеснаго, и света равно сасъ слѣнцитѣхъ, пиша теби, Александре, ти са поголеми, чи победи Дѡриѡ царѡ и зе мѣ царствотѣхъ, да знаишъ, чи ти (с)твоѣтѣхъ големени си загѣбѡвашъ главата и войската твоѡ и землата твоѡ; да ни сѡкашъ ти катѣ прѣвѡнъ, и ни са надеѣ ти на твоѣтѣхъ безѡмствѣхъ, чи ни щѣшъ да ѡтичѣшъ от мойти рѣци ни в Македонѡхъ ни по сичкиятъ сватъ. Ами ми са моли да ти простѡ сѡгрѣшението и си иди вѣ Македонѡхъ и да ми прѡтишъ данатъ от сички царства, дето ги си превзелъ. Ами така да стѡришъ, каквото ти повѣлавамъ. И Александръ читѣши писмѡ Порѡвѣхъ и

махаша с главата, и написа писмо от себе си така: азъ Александъръ царъ на сички царства земскии да знаишъ ти Поръ царъ, ни е сасъ
 стр. 117а моа вола, ами й с повеление бога Савоооа. | Пиша теби Поръ царъ зравие и животъ. Ти са хвалишъ, чи самъ змаалъ Дариа царъ и мо самъ привзелъ царство. И Дариа са така големеша и равниши с бога небеснаго като теби Поре, а господъ богъ така нища, ими така да знаишъ ти, Поръ царъ, чи приминахъ сички земли и звѣруи и ходихъ до раатъ и тамъ са видахъ и домъхъ сасъ блаженный царъ Ивандиа, и той ми изказа сичкъ и за вашити боги, чи са мьчатъ въ адъ неситъ сасъ Дариа царъ, и вашити богови какъ ни можѡха да помогнатъ Дарию царю, така и теби ни щатъ да ти помогнатъ. И така да знаишъ ти Поръ царъ, чи азъ ни багамъ от теби, ами ида вразъ теби сасъ сичка войска моа. Ами да излезишъ на срѣща ми да са бѣимъ. И така проводи Александръ писмо до Пѡра царъ индийскаго. И пакъ проводи дръго писмо в Македония до мати своа царица Олимпиада и до даскалатъ Аристотела така: азъ Александъръ, царъ македонский и надъ сички царсва зѣмски пиша вамъ, мѣлаа моа мѣйка царица Олимпиада,
 стр. 117б и до милий | мой даскалъ Аристотелъ, пиша вамъ зравие вѣчное и до ваши господство, ако ви са мола да ма простѣте, чи пѣтъ гѡдинъ писмо ни съмъ ви провождалъ, чи са акъ далѣчь отдаличими и приминахми многъ земли и пѣстии места, звѣрский и дивий и гори и планени висѡкий, и са бихми съ дивити люди и с песоглавци, и найдохъ дрѣбний люди колкотъ единъ лакалъ, и достигнахъ до царствъто Ераклию царю и найдохъ палатити негови пѣсти, и достигнахми дъ Макаронъ велиаъ, до Ивандиа царъ, и хвратѣхъ с нѣгъ и ми исказа сичкъ и ми каза, чи са мьчатъ богивити ѣленски долъ во адъ неситъ. И достигнахъ блѣзъ до раатъ и видахъ порти райскии и стоаха херувими ангели и серафими архангели, и пазаха раатъ, и ма посрѣшнаха два ангела божии и ма възпраха и ми рѣкахъ да са върна назатъ. И са върнѣхъ от рай покрай Ефратъ рѣка, и излазѣхъ на светѣтъ, и сѣга самъ на слогатъ индийский. И щѣ да са бѣа сѣга сасъ Пѡра царъ. Ами да ми проводи и вий писмо. Етъ Поръ царъ сабра сичка своа войска ꙗ хилади конница и ꙗ пѣхци и ꙗ лѣва аслѣна, навчени на бой, и сичка сила своа
 стр. 118. индийскаа възрѣжена | .

И тѣа катъ чѣха македонѣни и персиѣни толкъсъ сѣла Порѣва и са ѡстрашиха и ѡплашиха и са зговорѣха да фанатъ Александра царъ и да гъ дадѣтъ в рѣцѣ Порѣ царю, а тие да са молатъ на Пѡра царъ, да ги прости да си идатъ македонени в Македония, а персиѣни в Персидѣ. И тѣа катѡ чѣ Птоломей войвода по-скоръ ѡидѣ и каза царю Александръ, и царъ Александръ сабра сички ѡйноначѣлници и гѡркъ въздѣхна и жѣлнѣ подѣма: охъ, любѣзни моѣ храбрии юнѣци, разѣмнии и от свѣта избѣрѣнии и рѡдѣнии моѣ македонени, помислѣти брѣта моѣ, какъ привзѣхми сичкиаъ свѣтъ и поразѣхми Дариа царъ и многъ сѣли на светѣтъ разбѣхми. А вий са днѣска ѡплашихти от нефелници Порѣви и от страшнии индиѣни. Да знаѣти, чи ни щѣ да ви изидѣ, каквото са чѣни вамъ, а ваши господсво, акъ бѣда ви ѡмрѣзналъ, а вий ма ѡбѣйти, когѣ ви са чѣни вамъ,

чи ща да ви й по-добре при Пóра царѧ. Де щѧ да ви ѡстѧни слѧвата
 вѧша да ма загѧбити мѧни Алексѧндра. А мѧни ми са така чѧни, ако
 погѧбити | Алексѧндра, ни щѧти да видѧти до века Македонѧ. И ви такѧ стр. 119
 пророкѧвамъ, чи щѧ да ви гóни Поръ царъ и сѧчки погани езици и
 щѧтъ да ви гонѧтъ от сѧчки страни дѧръ до Македонѧ. Акѧ ли на-
 вѧймъ нѧй Порѧ царю, по-скóръ щѧти видѧ Македонѧ. И пакъ кога ви ѧ
 стрѧхъ васъ да са бѧйѧти с Пóра царѧ, азъ ѡтивѧмъ самси да са бѧл с
 Пóра царѧ. И акѧ мѧ навѧл, щѧ да бѧда царъ на сѧчкиѧтъ свѧтъ, а вѧи
 щѧти да загѧнѧти по светѧтъ като вѧлци и мечки. И тогази отговориѧ
 сѧчки македонѧни: господине царю, и нѧй сѧчки загиновѧми с тѧби. Да
 знаишъ, чи ни сме криви нѧй, тѧвѧ направѧха тѧрцитѧ Дѧрѧви, чи са
 комшиѧ сѧсъ индиѧнѧти. И тогази са расърди царъ Алексѧндръ на тѧр-
 цитѧ и имъ навѧ на главѧта чалми, каквото са и до днеска. И тогѧзи
 повеле | царъ Алексѧндръ да припишѧтъ и пригледѧтъ войската, и найде стр. 120
 са войска сто хѧлади конница и ,и' хѧлади пѧхци войска. И провóди
 писмó в Персѧда грѧда до вернѧго своего войвода Филóна и до мѧлѧ
 свóл царица Рѧксѧнда, и така бѧше написѧнъ: азъ Алексѧндръ царъ ма-
 кедóнъ пѧша дѧ любезнѧй мой приѧтелъ Филонъ войвода и до милѧн-
 каѧ мóл царица Рѧксѧнда зрѧвѧе и животъ и благополѧзчѧе. Кой часъ
 видишъ пѧсмóтъ, тóл чѧсъ пó-скóръ да трѧгнишъ да доидѧишъ с войска
 персѧйскаѧ при мѧни на Индиѧ, чи щѧ да са бѧл съ Пóра царѧ. И да
 варвишъ денѧ и нощѧ по-скóръ да дойдѧишъ. И да ми провóдѧишъ писмо
 напрѧтъ да знаѧ, кога щѧишъ да прифтѧсѧшъ и от де щѧишъ да изле-
 зишъ с войската си. И така поиде Олкарѧ с пѧсмо до Филонѧ царѧ
 персѧйскаго в Персѧда грѧда. И царъ Алексѧндръ са гóтвиши на войско-
 бóйство. И така са гóтвиши и Пóръ царъ индийскиѧ сѧсъ войскѧ и
 сѧсъ зверѧви. | стр. 121

Индиѧстанъ велиѧтъ. Начало. Кровопролиѧство и вой-
 скобойство. Алексѧндръ македóнскиѧ и Поръ царъ
 индийскиѧ.

Поръ царъ индийски вдѧгна сѧчка свóл войскѧ и трѧгна камъ Але-
 ксѧндра царѧ макидóнскаго и искѧра отпрѧдъ дѧсетъ хѧлади лева, аслѧна,
 навѧчени на бой. Алексѧндръ искѧра ,ѧ' хѧладѧ бивола, и тѧл навѧчени на
 бой, и хѧладѧ тѧвѧзи, и ѡдѧриѧ са аслѧни сѧсъ биволи акѧ силнѧ, и на-
 вѧхѧ биволи на аслѧни. Етѧ чи са ѡдѧри войскѧ акѧ силнѧ от три страни.
 И ѡдѧриѧ в тѧмпѧни грóмни и засѧвѧриѧ в трѧби доброгѧслѧни, и са
 сѧкоѧ цѧлъ дѧнъ до вечѧра. И назѧдъ Пóръ царъ са отстъпѧ. И загѧ-
 наѧ тамъ индиѧни ,м' хѧладѧ, а макидонѧни i' хѧлади. И тѧвѧ кѧтъ видѧ
 Поръ царъ тóлкѧсъ кровопролиѧство и сѧбра сѧчки свóй войвóди и
 речи: О, любезнѧй мой юнѧци индийскиѧ, | ами сѧгѧ щó да чинѧмъ, стр. 122
 като ни навѧ Алексѧндръ, синъ Филиповъ? А тѧе мѧ рѧкѧхѧ: господине
 царю, да дѧкарѧтъ сто слóна сирѧчь фѧла и да напрѧвѧтъ дрѧвѧни одѧри,
 и на секи одѧръ да кѧчатъ по к' пѧшки топовѧ и топчий по к'. И такѧ
 сторѧхѧ и искѧрѧхѧ ги отпрѧдъ. И трѧгнахѧ на войскобóйствѧ сѧсъ фи-

- лявити. А царъ Александръ искара ꙗꙗ камили се сасъ звънци, и ꙗꙗ катъри се сасъ звънци. И кога тръгнаха катърити и камилити зариваха и зазвънтаха страшно. Етѣ филѣвити Порѣви са ꙗплашиха и побѣгнаха назатъ, с божиемъ повелениемъ испотрошиха одарити дръвани. И тамъ загинаха ꙗꙗ пѣшкѣри. Етѣ чи са ꙗдариха войскѣ сасъ войска и са сѣкѣха цѣль денъ до вечера. И назатъ Пѣръ царъ бѣгаши сасъ войската си, и премина Ефратъ рекѣ по-скорѣ от стрѣхъ и кондиса от ꙗналъ стърна на край Ефратъ река. И пакъ загина тамъ Пѣрова войска ꙗꙗ хилади. Александрѣва войска загина ꙗꙗ хилади. И така Пѣръ царъ плѣчиши |
- стр. 123 Етѣ чи привтаса персидский царъ на помошъ Филонъ войвода сасъ сто хилади войска избраннаѣ и докара сто хилади камили сѣсъ сѣчка хрънѣ и потраба за войската. И докара Филонъ сто хилади катъри, натоварини се сасъ жалтици за войската, и донѣси дѣръ от царици Рѣксанда, корона безцѣннаѣ царю Александрѣ. И Александрѣ са зарадова, и са веселиха най-повиче за Филонѣ приѣтѣла. Отговори Филонъ и рѣчи: господине царю Александре, ни требѣва ли да чакашъ и да гледашъ на Пѣра царѣ, защо Пѣръ, колѣктѣ седи, той толѣкъсъ поизмислюва и мѣ иди войска от сички стрѣни; посни ма мени Филонѣ с мойта войска починѣта, да гѣ ꙗдара каквотѣ знаѣ азъ. Александрѣ мѣ рѣчи: Ами Ефратъ рекѣ какъ щѣшъ да приминишъ? Филонъ рѣчи: кѣтъ види вѣши царское величество. Александрѣ мѣ рѣчи: иди с господомъ богомъ Саваоѣомъ |
- стр. 124 И тогѣтъ повеле Филонъ на войската си, секи конникъ да зѣми пешѣкъ отзѣтъ на кѣнатъ. И така сториха. И кога би вечернѣе вѣреми, Пѣръ царъ вечериши с войската си. А Филонъ войводѣ викнѣ на войската си, скорѣ, скорѣ ꙗдариха и приплѣваха Ефратъ рекѣ и излазѣха ꙗꙗналъ стърнѣ на сѣхъ благополѣчнѣ. И тоѣ часъ ꙗдариха войска Порѣва нѣхсѣтинѣ. И Пѣръ царъ кѣтъ вечераши скѣчиха и ꙗдариха са и сѣкѣха са. И царъ Александрѣ кѣтъ видѣ, че приплѣва Филонъ войвода и той викна и преплѣва Ефратъ река сладъ Филонѣ. И ꙗдариха Пѣра от три страни лѣкъ силнѣ, и сѣ сѣкѣха цѣль денъ до вѣчера. Етѣ чи зѣха индиѣни да бѣгатъ, а македонѣни ги гониха и сѣчаха. Етѣ и сам си Пѣръ царъ зѣ да бѣга ꙗ великий гѣрдъ Индиѣ. И така Порѣ царъ бѣгаши и жалнѣ плѣчиши и милнѣ дѣмѣши: олеле сѣрмѣхъ за мѣни оѣаѣний азъ Пѣръ и нѣвѣланъ! И какъ силнѣни отпаднаха, а нѣфѣлнѣни са въздигнаха. И какво макидонѣнѣни дойдоха вразъ Дѣриѣ царѣ и ꙗбиха гѣ, и така вразъ мѣни дойдоха днѣсъ и ми са качиха кѣтъ трѣнь на главѣта и ми разбиѣ
- стр. 125 войската и ма расипаха. И Ефратъ рекѣ ни можа да ги запри. | И такѣ си ꙗтидѣ Пѣръ царъ сасъ плѣчь ꙗ Индиѣ гѣрада. И пакъ Александрѣ ги гѣниши и ги сѣчѣши, и многѣ индиѣни загинаха и многѣ изловѣха живи. И прѣсти ги Александрѣ и пѣсна ги. И приминаха слогатъ Порѣвъ и плениха села и гѣрдѣви. И пакъ Пѣръ царъ распрѣводи писмѣ по сички царства нѣгѣви на вѣсточний кѣдъ погѣни езици, и така бѣше написанъ: Пиша азъ Порѣ царъ индийский до мои бѣратѣ и добри приѣтели зѣравѣе. И такѣ да знѣити, бѣратѣ мои, чи дойдѣха вразъ мѣни македонѣни, и са бихми три пѣти и ми разбиѣ войската моѣ и ма расипаха. Ами заради тѣва ви са моѣла, бѣратѣ мои, по скорѣ да дойдѣти на помошъ,

чи акъ ми навий Алексáндръ, и вий ни щéти да зтечети от техните ръци, ами по-скоръ да дойдити на по́мошъ. И твá катъ чѣха онихъ погани езици, скóчиха и превтá(саха) к'дъ хилáди войска до Пóрѣ царѣ на по-мошъ. И пáкъ царь Александръ с писмо Филóна войвода до Пóра царѣ. И така баше написанъ: Азъ Александаръ царъ македонский и надъ сѣчки царствá земский, пиша тéби Поръ царъ зрáвие вéчное и благо-ползчiе. | Да знайшъ, чи поклонéна глава сáбѣ ни сечé нѣкога. Ама стр. 126

такá ти дѣмамъ, да ми са поклонѣшъ и да ми прáтишъ дáнъ и войска катá годѣна, и си царѣвай с бóгъмъ. Акъ ли ни щéшъ да ми са покло-нишъ, а ти да излэзишъ самси да са бѣимъ двáма царюви, да ни тро-шимъ войскáта и толквъсъ юнáци загѣноватъ заради нáсъ. Чи каквото ти ѣ тéби милъ за Индия, така ми ѣ мéни милъ за Македония. Ами такá, да излезимъ двáма да са бѣимъ, а войскити нáши да сидатъ на-срѣща, еднá войска спроти дрѣга да гледатъ, и никой да сá ни меси. И ако ма збѣишъ ти мéни, ти щéшъ да бѣдишъ царъ на сѣчкиатъ сватъ. Акъ ли та збѣи азъ, а щá да бѣда царъ на сѣчкиатъ сватъ. И така зтиде проводникъ Филонъ войвода до Пóра царѣ и подади писмóтъ на дивáнатъ Поровъ. И прочетъха гъ. Отговóри Пóръ царъ и речи: ти ли си Филонъ войвода? Филонъ рéчи: азъ есамъ. Рéчи мъ Поръ царъ: Филóне, по-клонѣ са мéни, да ти дамъ щéрката си царéвна мóла, и ако сторишъ такá, Але-ксандръ ѣ от сéга змрáлъ от нашити ръци, и ти давамъ полвина царство мóе. |

Отговóри Филонъ войвода и рéчи Пóръ царю: вáши величество, сич-киатъ сватъ да сá збирé, ни можѣ ма разделѣ от любóвъ и от дрá-гъстъ Алексáндръва. И Пóръ царъ са расърди и рéчи: иди и речи Фи-лóне на Алексáндра да излэзи да са удáримъ двáма, каквотъ иска той, и така да сидатъ и двети войски една спроти дрѣга. И така са върна Филонъ войвода и казá царю Александръ, какво ѣ рéкалъ Пóръ царъ, да излэзатъ и да сá здáратъ двáма царюви. И Алексáндръ попита Фи-лóна и речи: какви юнáци има Пóръ царъ? Филонъ рéчи: има юнáци високи по петъ лахти, ама са гнѣли. И пакъ рéчи Филонъ: иди, царю Алексáндре, иди и щешъ да му навѣишъ, защо ѣ чистá твоѣа акъ гъ-лáма и сѣланъ естъ твой господъ богъ Саваоѣ и помага, кой са немъ надеѣ. И царъ Александръ си приклонѣ колéната си на земéта и вдигна си ръцети на гóри камъ нибéтъ и рéчи: боже вечный и превечный боже, Саваоѣ нибесный и земный, дeтъ седишъ гóри висóкъ на херъви́ми |

ангили и та славатъ серафими архангели, послъшай мéни, господи мóй, стр. 128

господи, рабá твоéго и слъга твоéго грéшнаго Алексáндра, дeтъ ти са мóла днесъ, потáпчи врáзи твоѣи под нози мóи и помогни ми, господи мóй господи боже Саваоѣ, вразъ Пóра царѣ, дето са рáвни с тéби. И да познáатъ невѣрнии и погани езици, оти ти си единъ господъ богъ истински ѣ во веки вековъ аминъ. И напокънъ станá царъ Алексáндръ и зблече са в рѣзници железни и зпетлá са и тори си на главáта мѣд-нахъ заркъзла от стомана, и припаса сáбѣ дамáсикиа и зе коплá костин-нахъ и зе пѣрна боздъгана и простѣ са сасъ сѣчки войвóди и генерáли, и васéдна единорóгатъ конатъ. И повеле да засвѣратъ. И такá засвѣ-риха в тръби добрóгласни и излэзи войскá македонская и наредиха са

войска спорѣтъ войска, и засвѣриха трети пътъ и излези помеждѹ Алек-
ксандаръ царъ македонскій и дочипала конѹ разиграваши, и засви-
риха четверти пътъ. Етъ чи искочи Пóръ царъ индїйскїй страшанъ като
стр. 129 звѣрь дѣвий и ревѣши като да погълни | Александра царѹ. И като са
преблежиха, подадоха си с мажрацити цѣрское почтѣние и повториха с
мажрацити и удараха са и пребѣха си мажрацити и двѣта, и тогѣзь из-
вадиха боздѣганити, сирѣчь топѣзити, и удариха са по десѣтъ пъти в
главити и ни можа да падни нѣкой, и тогѣзь извади Пóръ царъ саблѹ
дамашкѹ. Алексáндръ са запрѹ и рѣчи: стой, Поръ царъ, намъ такѹ ни
бѣши дѣмата. И Поръ са запрѹ и рѣчи: ами какъ бѣши? Александръ
рѣчи: да сидатъ войскити на мѣстѹ, дѣде сѹ биймъ ний двѣма. И Пóръ
царъ са ѹбърнѹ назáдъ да поглѣдни камъ войската си, пакъ Алексáндръ
стисна конатъ единорогатъ и извади мѣчатъ и ѹдари Пóра царѹ подъ
мишницата и пробóди гъ до самѣатъ чирѹнъ призъ сарцетъ. И паднѹ
индїйскїй царъ Пóръ мрѣтъвъ на земѣта и в чѣрни кръви ѹтъна, а ко-
натъ единорогатъ Алексáндръвъ фанѹ сасъ зъби конатъ Поръвъ и за-
валя гъ на земѣта и пробóди гъ сасъ рогатъ и ѹморѹ гъ при господарѹ
мъ. И тва катъ видаха индиѹнитѹ, чи падна Поръ царъ и ѹмрѹ и
стр. 130 конатъ мъ, и ѹплáшиха са и зеха да бѣгатъ, | а макидонѣни ги гонѣха и
сѣчаха катъ зѣли, и падаха индиѹни катъ снопи и загинаха индиѹни тамъ
ꙗ лѣ хилади, и паднаха и поклониха са царю Алексáндръ, и простѹ ги,
а онѣмъ погáни езици прѣснѣха са и бегáха кой кадѹ видѹ, и ни чѣха са
и ни видѹха. И Алексáндръ повеле та качиха Пóра царѹ мрѣтавъ на
златѹ колесница и закараха гъ ѹ града негъва Индиѹ. И влези царъ
Алексáндаръ ѹ великий и слáвний градъ Индиѹ сасъ сѣчка войска ма-
кедонскѹ и индїйскѹ. Етъ чи излези сасъ плáчь печáлнаѹ царица Пó-
ръва насрѣща сасъ десѣтъ владѣици и с десѣтъ хѣлади попóви и с де-
сѣтъ хѣлади дивойки ѹдраскани и расплетини. И царица Пóрова расплѣ-
тина и гологлава и порофирата ѹ раздрáна до зимѣта. И жалнѹ плá-
чиши надъ Пóра царѹ и мѣлнѹ наричаши. И Алексáндръ повелѣ та ѹ
тѣриха корóната на главата и Пóра царѹ тѣриха в златѹнъ ковчѣкъ и
внѣсѹха гъ в палáтити и погрѣбоха гъ с великаѹ почастъ в гробатъ, по-
крѣтъ сасъ златѹй кавтáни в месеца Іѹнѣмъ кзъ денъ. И такѹ са до-
стр. 131 врѣши Поръ царъ индїйскїй. | И цалѣваха гробъ Пóра царѹ. И така
бѣше Пóръвъ градъ Индиѹ ширóкъ, колкѹтъ да стрелишъ сасъ стрела
дѣ пъти. И палатити или сарáити Пóрови стенити полени и позлатени
се сасъ златъ и покрити сасъ златъ и ѹкрасѣни сасъ безцѣний кáмани
и триста стѣлпа мрамърни сѣ позлатѣни и чѣтири безценнии камени го-
лѣми колкѹтъ дина, и нощѹ светаха катъ слънци. И дрѹги чѹдѣсѹ и ни-
исказани и ниизрѣчени, детъ ни може езикъ челоуечески да ги изкажи
и ѹмъ челоуечески да ги изпиши. И седна честѣтий царъ Александръ
на безцѣнный престóлъ индїйскїй. И тогѣзи извадиха дърѹви царю Але-
ксáндръ и отворѣха скривалища и зимници Пóръви. Извадиха ꙗ аѣ конѹ
хрáнини арапски; извадиха сто хѣлади конѹ индїйскїй, сасъ копринани
чѹлѹви покрѣти; извадиха десѣтъ хѣлади лѣва аслана сасъ златнии гир-
дáни; и извадиха пакъ дрѹги кѣ хѣлади аслáна, навчени на бóй; и изва-

диха к̃ хилѣди капла̀на сѣкакви. | Изва̀диха десетъ хилѣди са̀бли да- стр. 132
машкии позлатени; и изва̀диха сто хилѣди ча̀ши злѣтнии; изва̀диха сто
фила велики и двесте хилѣди камили и двесте хилѣди катьри и сто
хилѣди хрътки и петъ хилѣди пала̀та и петъ хилѣди кьщи, пълни
сасъ жалтици, и десетъ хилѣди кьщи пълни сасъ сребро̀, и дръго
многъ богатство По̀ръвъ ниискѣзанъ. И седа̀ та̀мъ царъ Александаръ
една̀ цѣла година. И веселиха са македонѣни и индиѣни катъ брата̀. И во-
царѣ та̀мъ Алекса̀ндръ во Индиѣ Антиоха войвода царъ индийский. Ин-
дия са зове тѣрски Ингистанъ велиа̀тъ.

Начало Амазонское.

Богомъ венча̀нимъ богомъ дарѣванимъ Алекса̀ндъръ, царъ маке-
до̀нский, Алекса̀ндръ персийский, Алекса̀ндаръ царъ индийский подь-
емаетса и своимъ хра̀бримъ воискомъ сиречъ излѐзи царъ Алекса̀ндръ
изъ великий и златни гра̀дъ Индиѣ и тръгна ка̀мъ Амазон(с)кою землю
сасъ сичка своѣ войска и та̀мъ царствѣваши | царица Фалистрада и стр. 133.
войската и ба̀ши се жени и дево̀йки, а мажети имъ седа̀хъ изъ вьнь
градътъ и ра̀бѣтаха и ги хранѣха, за̀що имъ ба̀ха мажете акъ нефѣли.
А жени́тъ ба̀ха акъ си́лни и воѣнни. И царъ Алекса̀ндръ са приближи
дъ онзи островъ амазонский и пра̀ти прова̀дникъ сасъ писмо̀ и та̀ка
ба̀ше написанъ: азъ Алекса̀ндаръ, царъ македонъ и надъ си́чки ца̀рсва
зе́мский, пиша теби Амазо̀нская царице Фалистрадо да знаи́шъ, чи
привзе́хъ ца̀рсва́тъ Да̀риува̀ и По̀ръва̀, и сига доидохъ до васъ сасъ
мойта сила и ти дѣмамъ да ми си поклони́шъ и да ми пра̀щашъ данъ
златъ и войска са̀ка година, и си царѣвай с бо̀гъмъ. Ако ли ми са ни
поклони́шъ, мно̀гъ ще ти злѣ да па̀тишъ. И та̀ка вѣиде прова̀дникъ Але-
кса̀ндрѣвъ в амазонский островъ и пода̀ди писмо̀тъ царици Фалистра́ди.
И царица прочѣти писмо̀ Алекса̀ндрѣвъ и написа писмо̀ от себи си та̀ка:
азъ Амазонская царица Фалистра́да пи́ша великомъ царю Алекса̀ндръ
зравие и ти известѣвамъ да зна́й ва̀ши ца̀рское | пресвѣтлое величиство, стр. 134.
ка̀къ живе́имъ ний тѣка в то́йзи островъ и сми вгра̀дени в градъ си́ланъ
и акъ, и на́шити же́ни живе́ат в градътъ, а мажети живе́а́тъ извьнь
градътъ и ра̀бѣта́тъ, и що спечѣла́тъ, се ни гъ пра̀щатъ в градътъ. И в
годината видньшъ дохо̀дѣтъ при жени́ти си и же́веа́тъ са́хъ та́хъ еди́нъ
ме́сицъ, и тѣ́гази си же́нимъ си́нови и дащѣ́ри, а па̀къ си ида́тъ вьнька.
И има́ми войска же́нска избра̀наѣ н̃ хилѣди с кѣнѐ и с мажра̀ци и к̃
хилѣди пехци се сасъ сре́ли и с лы́кѣви и с ме́чѣви. И кой́тъ до́йди
врагъ вра́зъ на́съ, и ний изле́зимъ на сре́ща имъ и са бий́мъ и имъ
навий́мъ и ги оберѣ́мъ и пленимъ и са вѣ́рнимъ ꙗ̀ нашего гра̀да Ама-
зо̀на. И мажети ни изле́затъ и ни посрещна́тъ с вели́каѣ радѣ́съ, и са
виси́лимъ. И ме́ни та̀ка ми са иска да са бий́мъ, та чи що даде́ гос-
подъ. И да ни ча́кати потъ до́лъ подъ го́рата да са вѣ́даримъ. И та̀ка
прова̀ди писмо̀ царица Фалистра́да царю Алекса̀ндръ. И той прочети
писмо̀тъ. | И па̀къ написа второ̀ писмо царъ Алекса̀ндръ от себи си и стр. 135.
та̀ка ба̀ши написанъ: азъ Алекса̀ндаръ царъ македонский и надъ сички
царства зе́мский, пиша теби Амазонская царице Фалистра́до зравие и

животъ. И така да зна́шъ, чи привзехъ сичкиа́тъ свѣтъ с крѣвопролиство́, и мѣни сага така́ ми са чини, ако́ са ни биа́ сасъ теби, гола́мъ срамъ ще да ми бѣди. И пакъ ти си помисли, и акъ щешъ да ти встѣни остро-
 ватъ и твойти села цели и гра́довити пѣсти и вий да загинити сички, а
 вий да излѣзити потъ горѣта, детъ да са вѣдѣримъ и биймъ, дѣтъ рекъхти
 вий. И царица Фалисра́да прие писмо Алекса́ндрѣвъ и прочѣти гъ и на-
 писа вто́ръ писмо́ до царя́ Алекса́ндра така́: пи́ша азъ Амазонскаа́ ца-
 рица великомъ́ царю́ Алекса́ндръ македо́нскомъ́ здравие и животъ. И ти
 дѣмамъ и дръго са па́къ чѣда, като искашъ да са бийшъ сасъ насъ. И
 азъ тва́ ни вѣрзвамъ, чи щисъ да са биишъ сасъ жени. И добре, ако
 стр. 136. ни навийшъ, ама и да ни навийшъ | и ни една́ по́часть ни щешъ да
 ймашъ. Ако ли ти пакъ навиймъ ний, по-гола́мъ щешъ сра́мъ да до-
 бийшъ от сичкиа́тъ свѣтъ, чи ти навѣли жѣни амазонскии. Ами заради
 тва ти са молимъ на ва́ши ца́рское пресветлое вели́чество, да ни помѣ-
 ловашъ и да ни преемишъ да́ратъ, детъ ти гъ прашами. И щѣ ти прата
 да́натъ и войска, колкотъ повели(шъ) ти. И така́ провѣди да́ръ амазо́н-
 скаа́ царица Фалисра́да царю́ Алекса́ндръ две хилади дево́йки прекрас-
 нии и хъбави, вкрасени и пременени сасъ зла́тний венци на главити и
 червени свѣ́кна вблѣчени и съ зла́тни мѣчѣви припасани, и се́ на бе́ли
 конѣ амазонски избрани. И втидохъ с про́водника Алекса́ндрѣва. И по-
 клониха са царю́ Алекса́ндръ и наредиха са наредъ се на бе́ли коне
 пременѣни и вкрасѣни, една от дръга по-хъбава. И почѣди са царъ и
 сички войводи сасъ онѣйзи диво́йки прекра́сни. И седа́ха наредени и
 стр. 137. вкрасени придъ лице ца́рювъ. | И тога́зи отговѣри Птоломеа́ войвода
 предъ сичкити и рѣчи: господарю́ царю, кага́ ми ни да́ди до се́га ни
 едно ца́рско, дай ми сига тѣа́ две хилади диво́йки да царѣвамъ над тѣхъ
 и да си премина младоста сасъ тѣхъ, чи ми са акъ ре́внатъ. И царъ
 Алекса́ндръ са засма и рѣчи: о драгий мой Птоломе́й войво́да, ни ти
 давамъ да царѣвашъ надъ тѣа́ две хилади диво́йки, чи ми си ти мѣни
 пе́рвий войво́да. Ами кога́ ти са ре́внатъ, избери́ си ко́ѣтъ аре́сашъ да
 ти бѣди жена́ по зако́нъ и господа́рка, и ти сти́га една. И пакъ рѣчи
 Птоломе́й войво́да: господине царю, азъ ви́да, чи та ѣ по́-страхъ от мѣни
 от тѣйзи диво́йки и щешъ да ги провѣдишъ наза́тъ це́ли. И Алекса́н-
 дръ мѣ рѣчи: о любѣ́зний мой Птоломе́ю, ни ма ѣ стра́хъ мѣни от ни-
 ко́гъ, ами така ми са мѣни иска. От ни́когъ ни ма ѣ грижа, ами така
 ми ѣ во́ла да ги провѣда наза́тъ. Защо́ ми на́мъ диво́йки ни требоватъ,
 ами вий сички мо́и войво́ди, комъ тре́бѣва жена́ да си избере́ диво́йка
 за жена, ко́ѣто си ареса и ко́ѣ мѣ ѣ во́ла. И тва като чѣ Птоломе́й вой-
 стр. 138. вода от царя́ Алекса́ндра, вѣ́рна и не мѣ би́ по во́ла негова. | И то-
 га́зи са засма́ха сички кра́люви и войводи. И изва́ди царъ да́ръѣви хъ-
 бави и прекра́сни, и дари онѣйзи диво́йки ца́рскии да́ръѣви и да́ди имъ
 зла́тнии байреци и провѣди ги назадъ до амазонскаа́ царица Фалис-
 стра́да, и написа повеление до царица Фалисра́да, да мѣ пра́ща данъ
 са́ка година по сто хилади жалтици и по де́сетъ хилади войска́ женска
 ко́нница во́ръжѣнаа́.

Начало мерсѣнское.

От там поиде Алексáндръ с войската си камъ мерсѣнскою землю вразъ Евимитриѣ царѣ, и твѣ като чѣ Евимитриѣ царъ и сабрѣ сичка своѣ войска мерсѣнскаѣ и двадесетъ и две хѣлѣди погáний и зверообразний езици и излези Евимитриѣ царъ на срѣща царю Алексáндръ да са бий. И като са приближиха войскá с войска и ѡдáриха са лкѣ храбръ и силнѣ. | Царъ Алексáндръ изсѣчи гѣ и плени мѣ села и градови и ѡбра мѣ сребрѣ и злѣтъ, а онѣйзи кѣ погáние езици бегахъ в мерсѣнскаѣ стр. 139

планена и скриха са в една планенска пещера гѣлѣма. И Алексáндръ ги гони ѣ дни, доде ги стигна до пещерата. И ѡбеколиха ги. И кондисаха тамъ на планенáта околъ пещерата. И царъ Алексáндръ си преклони коленáта на землѣта и вдигна си рацѣти гѣри камъ небѣтъ и помѣли са богъ и рѣчи: о боже, вѣчний и превѣчний боже, детъ си гѣре висѣкъ на херѣвѣми англии и та слáватъ серафѣми архангели, боже, сотворивий нѣбъ и зѣмлю и сѣчкѣ создáние твѣе, видими и невидими. господи мой, боже Саваоѣ небесней и земний, молим ти сѣ, господи, многогрешний рабъ твой и слѣга твой послѣшай мене грешнаго рабá твоѣго Александра, дето ти са моли днесъ. И с твой повелѣние, господи, победихъ сички царствá земский и привзяхъ сичкиятъ свѣтъ, и сега повели господи мой господи, на тейзи двѣ планени да са съберáтъ блѣзъ и да затворатъ тѣлѣ погáний и неверни езици и да познáтъ, оти ти си единъ господъ богъ истински аминъ. | О чѣдо голѣмѣе! Послѣша господъ стр. 140

богъ Саваоѣ рабá своего Алексáндръ царѣ македѣнскогѣ и повеле и затрѣси са землѣта, и сабрáха са двети планени една до дрѣга помеждѣ ѣ лахти нараздалечъ, и видѣ Алексáндръ сѣла божѣи и благодари господѣ богъ Саваоѣ, и повеле на войската и преградиха, ѡградиха помеждѣ двети планени о(т) стени кáменни, и полѣ ги сасъ крѣшѣмъ и с медѣнъ бакѣръ и с майстории сáкакѣи и кога вейши вѣтаратъ и звѣнецатъ цвантеши самѣчакъ лкѣ лсно и глáсно. И кога искаха онѣйзи погани езици да излезатъ из пещерата на свѣтъ, и тие чѣха звѣнецатъ чи звѣнтеши и сáкаха чи ги вáрди царъ Алексáндръ и до днеска | стр. 141

и са върнатъ назáдъ в пещерата и седатъ и до днеска. И са зоватъ онѣйзи погани езици така: Гогъ, Имагѣгъ, Ирѣсъ и Агаръ и Аксѣсъ и Дибисъ и Ксѣтинъ и Канартъ и Аханъ и Канмандъ и Фалнийнъ и Ксианинъ и Мартатинъ и Хоханинъ и Аграматинъ и Амфликъ и Псоглавъ и Фарачийнъ и Ярацийнъ и Сисакианъ и Нѣхѣианѣнъ и Аскрѣтинѣнъ. И такá мартарисова и казова свѣтое прорѣческое божѣе писáние, чи щатъ да излезатъ онѣйзи погáний езици во врѣми антихрѣстово и щатъ да са поклонатъ антихрѣстѣ дѣволѣ и щатъ да мѣчатъ хрѣстиѣнѣти сасъ еврѣи и с цигани и щатъ да лѣдѣтъ дѣцата хрѣстиѣнски придъ очити ви, и бащи и майки щатъ да плáчатъ за дѣцата си, много щатъ зло да чѣнатъ ва цáрсво антихрѣста дѣвола в трѣ годинъ и половина ще да са продалжи твѣ зло и ще да бѣди страхъ велѣкъ. |

От тамъ поиде Алексѣндръ камъ Масридийскою зѣмлю, и Мaстридийскій градъ бѣши една планена висока, и тамъ царѣваши царица Клеофѣла и имаши два сѣна царюви; единатъ са зовѣши Елѣвсалъ, а другиятъ Дерифтанъ. Единатъ дражеши царсво Евагридцкое, а другиятъ Етлѣпское, а майка имъ дражиши царсво Мaстридийское; беши и градъ Масридийскій акъ чѣдѣнъ и украсе(нъ) от сички хѣбѣсти на светѣтъ, и такѣви градъ немаши по сичкиятъ свѣтъ, и по врѣхатъ бѣши се с безцени камѣни, и светиши катъ слънци градъ Мaстридийскій. И тѣа катъ чѣ царица Клеофѣла, чи иди царъ Алексѣндръ вразъ нѣа, и

стр. 143 проводи и прегледа лице Александра царя македонскаго. | И напоконъ — викна царица Клеофѣла единъ иконописицъ и испѣса царя Алексѣндрѣ на една икона като живѣ и скри гѣ в палатити. И Алексѣндръ са приближи с войската си до мaстридийскій градъ Кандѣсалѣвъ, и тѣа катъ чѣ Кандѣсалъ царъ и ѣплаши са и бѣга от Евагридскій градъ при майка си в Маисрида. И катъ бѣгаши Кандѣсалъ царъ презъ Евагридскою землю и тогази излѣзи на срѣща мѣ Евагридскій царъ и плени Кандѣсала царя и зѣ мѣ сичкѣ сребро и златѣ и зе мѣ жената и децѣта. И така Кандѣсалъ царъ бѣгаши и жалнѣ плѣчиши от Евагрида царя. Етѣ чи гѣ фанѣха сраждарити Алексѣндрѣви и гѣ водѣха при Алексѣндрѣ царя. И тѣа катъ чи царъ Алексѣндръ, чи водатъ Кандѣсала царя, сина Клеофѣлина, и сабрѣ Алексѣндръ сички свои войводи и постави Антихоха войвода на престолъ свой и на свое масть царское, а пакъ Алексѣндръ сидѣши равѣнъ сасъ онийзи войводи на Антихохѣ

стр. 144 масть. | Етѣ чи доведѣха Кандѣсала на дивѣнатъ македонски. И поклони са Кандѣсалъ Антиохъ войводѣ катъ същомъ царю Алексѣндрѣ. И тогази попита Антиохъ Кандѣсала: кой си ти и от дѣ идишъ и какъ та зовѣтъ? Отговори Кандѣсалъ и рѣчи: господине царю Алексѣндре, азъ есамъ такѣвъ катъ кога бѣга человекъ от лѣвъ аслѣнъ и са искѣчи на едно дръво висѣкъ и отичѣ от смрътъ и погледни от дръвѣтъ нагѣри и видѣ една змѣа чи слѣзѣа отгѣри от врѣхъ дръвѣтъ вразъ негѣ да гѣ изиде, и той рѣчи да слѣзи от дръвѣтъ на землѣта да убегни от змѣята, а аслѣнатъ седѣши под дръвѣтъ и гледаши нагѣри и скимтеши на човекатъ да гѣ изиде и да гѣ погълни катъ една ламѣ. Така и азъ днеска бѣгахъ от твой страхъ, господине царю Алексѣндре, и излѣзи насрѣща ми Евагридъ царъ и ми плени войската и ми зе сичкѣ сребро и златѣ и ми зе жената и децѣта. И азъ едѣамъ ѣтекѣхъ и бѣгахъ отъ Евагрида

стр. 145 царя, и ма оловѣха страждарити твои | и ма доведѣха при ваши царское пресветлое величество. И азъ есмѣ синъ Клеофѣли царици и ма зовѣтъ Кандѣсалъ. И тогази мѣ рѣчи Антиохъ: ни бѣи са Кандѣсалъ, кога видѣ лице мое ни щѣшъ загина. И поклони са Кандѣсалъ лицѣмъ до земли като същомъ царю Алексѣндрѣ и цѣлѣна нозѣти Антиохъ и рѣчи: охъ, господине царю Алексѣндре, заради тѣа та воцарѣ господъ богъ царъ надъ сичкиятъ свѣтъ, чи си милостивъ и прощавашъ грѣшницити. И напоконъ викнѣ Антиохъ Александра като единъ слѣга и мѣ

повеле да земи войска сто хиляди и да идишъ с тогѡзи царъ Кандъсала да са бийшъ сасъ Евагрида царъ и да мѣ пленишъ царсвотъ и да извадишъ жената и децата Кандъсалови, и кога са върнишъ, щъ да та проводи с писмо до Клеофила царица. И Александръ са поклони Антиохъ като същомъ царю. И простиha са и зе Александръ войска сто хиляди и поиде вразъ Евагрида царъ на бой. Ето чи излези и Евагридъ царъ с войската си | на срѣща царю Александръ, и одариха са ако стр. 146 силнъ, и победи Александръ Евагрида царъ и разби гъ и плени мѣ села и градови и извади жената и децата Кандъсалови и сичко мѣ. И проводи Кандъсаль жената си и децата си до Клеофила царица до майка си. И са завърнаха и дойдоха съ войската си при Антиоха и поклониха са като същомъ царю. И пофали ги Антиохъ. И напокънъ рѣчи Антиохъ: идѣти сига при царица Клеофила и и речѣти да ми са поклони и да ми проводи данатъ и войска сѣка година. Ако ли ни щѣ да са поклони, да знаи, чи доходамъ сасъ сичка сила моа и й разбивамъ градови и й пленявамъ землѣта и царсвото и й загъбювамъ синовни и дщери, и да си ни загъбюва престолъ свой мастритский. И написа писмо и проводи Антиохъ Александра и Кандъсала до царици Клеофили в Масардиа. |

И поклониха са Александръ и Кандъсаль Антиохъ войводъ. И по- стр. 147 братаха (sic) са Александръ и Кандъсаль като рѡдни братѣ. И ни знайши Кандъсаль, чи й самси царъ Александръ сасъ нѣгъ, той гъ имаши, чи й Антиохъ войвода, а Антиоха имаши, чи й царъ Александръ. И втиде Александръ проводникъ с писмо с Кандъсала до царици Клеофили. И вървахъ три дни и приближиха са до една пещера темна и страшна и далбѡка безкрайна. Отговори Кандъсаль и рѣчи: брате Антиохъ, тѣзи пещера са й скоръ тѣка двила на тѣа мастъ, и казоватъ хората, чи й таа пещера дѣхлотъ на адъ несидъ, и са мѣчатъ вътри боговити еленски и цари земский и дѣшити грѣшний. И Александръ мѣ рѣчи: да знайшъ, брате Кандъсаль, чи ще да влѣза в таа пещера страшна да са изпълни дѣмата блаженомъ царю Ивандию. | Кандъсаль мѣ рѣчи: ни дѣй влаза, стр. 148 брате Антиохъ, чи ни знайшъ, какво шишъ да пѣтишъ, защѡ койтѣ влѣзи в таа пещера, наза̀тъ ни излѣзи, ами заради тѣа ти са мола, брате, ни влазѣй, чи вмирашъ, ами ако загинишъ, брате Антиохе, ами азъ Кандъсаль де щѣ да са скрия от Александра царъ вѣшего, и щѣ да риче, чи самъ та вбилъ азъ. Александръ мѣ рѣчи: ни са грежи, брате, ти заради тѣа. И бистъ дѣхъ господанъ на Александра царъ и поведоха гъ ангили божи нивидимъ. И влѣзи великий царъ Александръ, вгѡдникъ божий во оганъ вѣчний в пещера адова. И варвеша Александръ в срѣшна пещера и достигна до едно мастъ видимъ и светлѣ. Етѣ чи гъ срѣшнаха два диавола, чи носѣха рѣканъ огнанъ на единъ прѣтъ дълкъ и рѣкѣха: вишъ, царю Александре, какво има тѣка в нѣсъ. И отвориha мѣ пѣтъ, и замина ги. И поварва Александръ | по напѣтѣ и пакъ срѣшна стр. 149 два диавола, чи нѡсѣха орахови рѣлопи кютюци на единъ прѣтъ жилѣзанъ. И повърва Александръ по-напѣтѣ, етѣ чи излѣзѣха на срѣща мѣ две стѣхии диаволски — образити имъ като аслѣни и страшни ниискѣ-

зани. И вплаши са Александръ ако страшно и помоли са господъ богъ Саваоедъ. И отвори мо са пътъ и замина онѣйзи зверъви страшни безъ грижа, защо гъ водиши сила божия. И поварва Александръ по напретъ и вида богъвити елѣнски чи ги мъчиха страшний дяволи во оганъ вѣчний: Аполѡна и Амѡна и Аспидѡна. И вида Александръ много дъши челоуѣческий, връзани сасъ вериги жилѣзни, и гораха и са мъчиха ва оганъ вечний. И пакъ вида Александръ много змии сакакви и подъ займѣтъ (sic) отдолъ писакъ и плачъ | жаленъ и глъчка и вѣкъ много. И поварва Александръ по на прѣдъ и вида Сахноса царъ, връзанъ сасъ вериги железни. И рѣчи мъ Александръ: челоуѣче, ни знаа, де самъ та видалъ. А той мъ рѣчи: азъ ѣсамъ Сахнось царъ, дето бахъ царъ на сѣчкиатъ свѣтъ и искахъ да ида до рай божий, и ми избѣха войската дѣвити люди и ми си видалъ образатъ на единъ стѣлпъ каманъ. Александръ мъ рѣчи: кажи ми, царю Сахнось, онѣзи дъши връзани какви са. Рѣчи мъ Сахнось: слѣшай, Александре царю, и тие са бѣле челоуѣци като теби и заради беззаконството тѣхнъ и гълѣмѣнитъ тѣхнъ и на богъ хълаха и сирѣтъ и сѣрмаи мъчиха и крѣвъ правѣдна проливаха. И щѣтъ

стр. 150 да са мъчатъ | тѣка до сѣдмий векъ, а напѣкѣнъ щатъ да идатъ на дѣнотъ адовъ в рѣци тартарови и тамъ щатъ да са мъчатъ во вѣки вечниа. И пакъ Александръ го попита: ами онѣи зверъви, дѣтъ баха сасъ образи асланови, какви са? Отговори Сахнось царъ и рѣчи: тие баха на землата князѣви и боери нимилостиви. Заради тѣа ги превърна господъ богъ сасъ образи асланови, и щатъ да са мъчатъ до века безкрайнаа. И пакъ Александръ гъ попита: ами тамъ дѣтъ баха змии много, какви са тие дѣши? Отговори Сахнось царъ и рѣчи: тие са дѣши общи грѣшний и са мъчатъ и пищѣтъ. Отъ тамъ поварва по-напрѣтъ и вида тѣща своего дѣда Дѣриа царъ и Пѡра царъ връзани сасъ верѣги жилезни. И Дѣриа царъ, катъ вида Александръ и жалнъ заплака и рѣчи: Охъ, Александре, Александре, и ти ли дойде тѣка да са мъчишъ? Александръ рѣчи: ни самъ дошѣлъ тѣка да живѣа сасъ васъ, ами дойдѡхъ да ви видѣ. Пакъ Дѣриа мъ рѣчи: о, премъдрий и блаженный Александре, какъ ти дѣди господъ богъ да видишъ сичкотъ вѣдимъ и нивидимъ, ами да ми кажишъ, Александре, сине мой, какъ живѣйшъ и царѣвашъ с мойта щѣрка Рѣксанда и какъ живѣйшъ с персианити, и какъ почиташъ царица моа, тѣща твоа. Александръ мъ рѣчи: | Ни са грежи ти Дѣриа за живѣити, ами са грижи за мрѣтѣвити. Ами ти така да знайшъ, Дѣриа, чи твоита щѣрка ми ѣ царица милаа на сѣчкиатъ свѣтъ, а царица твоа ми ѣ мама, а Персида така проминѣва сасъ мени, каквотъ сасъ теби. Пакъ Дѣриа мъ рѣчи: иди, Александре по напрѣтъ. И ѣтидѣ Александръ по напрѣтъ и приближи са до Пѡра царъ. И той бѣши връзанъ сасъ верѣги жилѣзни. И рѣчи мъ Александръ: охъ, велнкий Пѡръ царъ индийский, знайшъ ли и повнишъ ли, какъ са голѣмѣши и са равниши сасъ господа бога небеснаго, а сѣга си връзанъ съ вериги жилѣзни и са мъчишъ во адъ несѣтъ. Отговори Поръ царъ и рѣчи: така да знайшъ, Александре, така щатъ да са мъчатъ сѣчки цари зѣмский, ами и ти са пази от беззаконствъ и ни са вѣдѣгай на висѡкъ, чи и ти доходашъ тѣка в мѣка вѣчнаа.

стр. 151

стр. 152

От тамъ завърна Александръ сила божия назадъ и излѣзи на светътъ благополучнѣ, и намери вѣнка Кандѣсала, чи плѣчиши. И спосна са Кандѣсалъ и пригърна Александръ и цалѣна гѣ слѣткѣ и рѣчи: охъ, милинкий мой брате Антиохе, що са толкѣсъ многѣ бѣви в пещерата, защо бих са аз акѣ ѱплѣшилъ да ни загинашъ, и пакъ благодаря азъ господѣ богѣ, чи излѣзи живѣ и зрѣвѣ изъ пещерата. |

Отъ тамъ трѣгнаха и двѣта камъ Матрида и рѣчи Кандѣсалъ: мо- стр. 153

лимъ ти са, брате Антиохе, да ми кѣжишъ, каквѣ видѣ в пещерата. И Александръ мѣ изказа сѣчкѣ поконѣтъ, що е видѣлъ в пещерата адова. И при(в)тѣсаха в Матрида града до Клеофила царица. И царица катѣ чѣ, чи иди илчиѣ от Александръ царѣ сасъ сина ѣ Кандѣсала, и тѣгѣтъ са премени и окраси Клеофила царица и торѣ си корѣната на главѣта. И корѣната ѣ бѣши се сасъ безцѣни кѣмени и излѣзи насрѣща Александрѣва царица Клеофила сасъ сѣчка слѣва мастридскаѣ, сасъ сички войводи, сенѣтори и с владици. И царица бѣши акѣ хѣбавица и прекрѣснаѣ. Етѣ чи са срешнаха сасъ Александръ и съ сина си Кандѣсала, и сасъ великаѣ почастъ са посрешнаха. И катѣ видѣ царѣ Александрѣ царица Клеофѣла, стори мѣ са, кога чи бѣши майка мѣ Олимпиада, защѣ ѣ бѣши такава в лицѣтъ, катѣ Александрѣва мѣйка. И тогази срешнаха и поклонѣха са и цалѣнаха са слѣткѣ и влазѣ(ха) ѣ безцѣний градъ Матрида и пиха и адѣха и веселиха са тѣзи дѣнъ на царскаѣ трапѣза. И благодари царица на Александръ | за сина си Кандѣсала, чи гѣ ѣ довелъ Але- стр. 154

ксандрѣ. И кога би на ѣтри на втѣрилѣтъ дѣнъ, царица Клеофѣла зѣ Александрѣ за рѣка и повѣди гѣ ѣ една златнаѣ палѣта, и таванѣтъ ѣ се безцѣнни кѣмени, и постелити бѣха се позлатѣни и ѣкрасѣни се сасъ мѣргарицѣ; и столовити бѣха сѣ позлатѣни, и трапѣзата бѣши от адамантовѣ каменѣ, и чаши бѣха наредѣни на трапѣзата, чаши антраксови и змарагдови и замфирови и порфирагдови и хрисодадови и крищалиови. И фѣнаѣ палѣта тичѣши и извираши вода бистра катѣ златѣ и слѣтка катѣ зѣхарѣ. И от тамъ повѣди царица Александръ в дѣругѣ палѣта, и тѣ бѣши ощи по-хѣбава и по-ѣкрасѣна сѣ сасъ безцѣни кѣмени и опсѣпана сасъ мѣргарицѣ и светиши като слѣнци. И оттѣмъ повѣди царица Александръ в третѣ палѣта и тѣ палѣта бѣши издалана от дѣрѣви ивансѣви и маинсапови. И онѣйзи дѣрѣви и оганѣ ни може да ги гори, и онѣйзи дѣрѣви са зоватѣ бѣлика и иванидѣ и кипарисѣ. И седѣши онаѣ палѣта на менгимѣта и на вартѣна жилѣзни из онаѣ палѣта да са върти, и са изкѣчоваши и вдигаши нагѣри и пакъ са свѣлаши надѣлъ. И тѣ видѣ Александрѣ такива чѣдиса много ниискѣзани ѣ царица Клеофила. И многѣ са чѣди царѣ Александрѣ и рѣчи: охъ, | стр. 155

господѣ царице, тѣизи хѣбости и палѣти вѣши са прилѣчни нашемѣ царю Александрѣ. Отговѣри царица и рѣчи: добре кажишъ Александрѣ, нѣка бѣдатѣ тѣйзи рѣбѣти ѣ тѣби, дѣтѣ са ѣ мени. Александрѣ рѣчи: не, господѣ царице, ни сѣмъ азъ Александрѣ, азъ есѣмъ Антиохѣ войвода Александрѣвѣ. Царица мѣ рѣчи: азъ ти дѣмамъ, чи си ти сѣмси Александрѣ. И пакъ гѣ зѣ за рѣка и пѣведи гѣ царица во едена палѣта мѣлка и показѣ мѣ образѣтъ, дѣто бѣши изписанѣ на една икона, и

речи царица: глѣдай Алексáндри и вишъ и познай, кои исписáнъ на таа икона. И пакъ речи царица: каквото си дойшáлъ, Алаксáндре, лѣсно тѣка, ни щешъ така лѣсна да излезишъ от тѣка. И Александръ заплака и зарева катъ единъ левъ аслáнъ и промени си лицетъ от страхъ и зе мечъ в рѣката си и щещи да сá прободѣ себе си. И по-скоръ го фана царица за рѣката и ни дади мѣ да сá прободѣ. И пакъ мѣ речи царица: Алексáндре, азъ щъ да излеза от тѣка, а ти ни щешъ вѣки да излезишъ от тѣка до вѣка. Алексáндръ рѣчи: акъ ни излеза азъ оттѣка, войската мѡа да чѣй, чи ма ни пѣщашъ, градъ твой и палатити твоѣ щѣтъ да ги расѣпатъ сасъ земѣта равнъ, и твойти синови щѣтъ да загинатъ и ти сама щешъ да загинишъ на лютае смрѣдь (sic), ако стр. 156. ма погъбишъ мѣни, Алексáндра, и щáтъ да ти пленáтъ сичкѣтъ царсвѣ. | И царица пригърна царъ Алексáндра и цалѣна гъ слаткѣ и рѣчи: ни бой са, Алексáндре царю, ни бой са и ни ѱстрашай са, чи ни съмъ азъ такава безѣмна, каквото са чѣни тѣбе, чи койтъ тѣби ѱбий, той врагъ и дошмáнинъ на сичкиáтъ сватъ, чи рáди тѣби стои сичкиáтъ сватъ и твоѣта главá врѣхъ надъ сички глави земскѣй, и от твоѣта главá единъ кóсамъ плáща сичкиáтъ сватъ. Ами азъ тѣка искахъ да та опитамъ и да та наѣча, да ни ходишъ дрѣги пѣтъ илчиá, чи тѣби не тá ѣ родѣла твоáто мáйка да хóдишъ илчиá, ами тá ѣ родѣла царица Олимпѣада да бѣдишъ царъ надъ сички цари земскѣй. И вишъ, какъ са намиратъ чело́вѣци ѱ насъ и та познаватъ. Ами азъ, царица Клеофѣла, искамъ да ми бѣзишъ сѣнъ рóдний от сега напредъ, и азъ ни щá да ѱбада придъ моѣти синови, и щá да та приѣма и почитáм като единъ царъ великий, и щá да ти дамъ дáнатъ за десетъ гóдинъ, колкоту повелишъ. Ами ти са пакъ мѡла, господине царю Алексáндре, да имашъ живóтъ с моѣте синове. И тогáзи са зарáдва Алексáндръ и цалѣна царица Клеофила и рѣчи: мáма да ми си от сѣга напредъ.

Етѣ чи привтаса сѣнъ царичинъ Дориѡáнъ, разбитъ и расипанъ от войската Алексáндрѣва и войската мѣ избита, а той самси идвáмъ ѱблаг- стр. 157. налъ. | И дойдѣ Дорифтáнъ при мáйка си и чѣ, чѣ ѣ доишáлъ илчиá проводникъ от Алексáндра царъ и са зовѣ Антиохъ войвода. И Дорифтáнъ бáши сардитъ на царъ Алексáндра, чи мѣ бѣши избѣлъ стó хѣлади войска, и катъ и ѱби тѣста мѣ — дада мѣ Пóра царъ. И катъ привтаса Дорифтáнъ и трѣсиши да ѱбий проводникáтъ Александрѣвъ, Антиѡха войвода. И твá катъ чѣ царица Клеофила и по-скóръ зѣ та скри Алексáндра и затвóри гъ фафъ една палáта скришна. И излези вѣнъ на вратата царица Клеофѣла и посрѣшна сѣна своего Дорифтана и прегарнá гъ и рѣчи: о, милинки моѣ Дорифтáнъ, ни требъва да сичѣшъ проводникáтъ Алексáндрѣвъ, чи той извáди изъ рѣбствѣ на брáта ти Кандѣсáла женáта и децáта от плѣнсѣвѣ Евáгрида царъ и прати ѱ почаснѣ до мѣни сасъ проводникъ вѣрáнъ, Антиѡхъ войвода. Дорифтáнъ рѣчи: мѣни ми изби Алексáндръ царъ стó хѣлади войска, а пакъ азъ що е било да ѱбил единъ човѣкъ нѣгѣвъ. А Кандѣсáловата жена на брата мѣ поскоръ ѱтиде и кáза на мъжът си Кандѣсáла и рѣчи: господине моѣ мъжъ, иска брáтъ твой Дорифтáнъ иска да ѱбий проводникáтъ Алексáндрѣвъ Антиѡха вой-

вода, дѣто мѧ извѣди мѣни от робствѣ и твоѣти дѣла. И тѣа кѣмъ чѣ
 Кандѣсалъ, поскорѣ ѡтиде | при майка си и завѣри брата си Дорифтѧна, стр. 158.
 чи гѣ дражи майка мѣ на рацети си, и ѡдари Кандѣсалъ брата своего
 Дорифтѧна по лицетѣ колкото можа и дрѣпна сабата изъ рацети мѣ и
 фарли ѧ на земета и рѣчи: о, безакѡниче и нипотрѣбниче, ти искашъ
 да посичѣшъ проводникѣтъ Алексѡндрѣвъ! Чи той да зѣми сабата, като
 тѣби сто изсѣча. И още много гѣ псѣва и сади. И Дорифтанъ са заклѣ,
 какъ ни ще да ѡбий проводникѣтъ Алексѡндрѣвъ. И послѣ ѡтидѣ ца-
 рица Клеофѣла, майка имъ, и изведи Алексѡндра на лице при тѣхъ,
 придѣ Кандѣсала и Дорифтѧна и замири ги царица Клеофѣла, и цѣлѣ-
 ваха са и простиа са. И тогазъ рѣчи Алексѡндрѣ: да знѣйши царъ Але-
 ксѡндрѣ, чи сичѣ Клеофѣла царица проводници царский, и той ни бѣши
 пратилъ проводникѣ до вѣсѣ, ама и ти Дорифтанъ, да ма бѣши посла-
 кѣлъ, дѣ щѣши да ѡтичѣшъ от царѣ Алексѡндра и въ корѣмѣтъ май-
 чинъ си ни щѣ(ши) да са скрийшъ нѣто по сѣчкиѣтъ свѣтъ ни щѣши
 да ѡтичѣшъ. И напѡконъ са пакъ цѣлѣваха и замираха, и пѣха и ѡдоха
 и веселиа са. И тогазъ извѣди царица Клеофѣла дѣрѣви хѣбави и по-
 дари Алексѡндра корѡна безцѣннаѧ и | прѣстанъ царский многоценний, и стр. 159.
 дарѣ мѣ сабѣла отъ жилѣзѣ ѡакинеѡвѣ, и дѣди мѣ дѣнъ сто колесници,
 пѣлни сѣсъ жалтици за десѣтъ годинъ. И Алексѡндрѣ ни щѣ да ги зѣми.
 И пакъ царица Клеофѣла рѣчи: приими, царю Алексѡндре, данѣтъ мой,
 да та не ѡсетѣтъ мойти синѣви, чи си ти царъ Алексѡндрѣ. И пакъ гѣ
 пригѣрна царица и гѣ цѣлѣна три пѣти и рѣчи: охъ, сине мой и милий
 мой драгий Алексѡндре, мола ти са, да имѣти любѡвѣтъ и живѡтъ мирѣнъ
 с мойти синѣви. И прѡсти са мастрѣдийскаѧ царица сѣсъ Алексѡндра
 македѡнскаго и разделиа са. И испровѡди гѣ царица сѣсъ двѣ своѣ
 сина, Кандѣсала и Дорифтана и сто колесници сѣсъ данъ за дѣсѣтъ го-
 динъ. И излѣзѣха (изъ) златний гѣрдъ Мѣстрида. И кога би приближи
 са до войска Алексѡндрѣва, етѣ чѣтири любѣзѣни войвѡди Птолѡмѣѧ и
 Филѡнъ и Антиѡхъ и Антигѡнъ и посрѣщѣнаха царѣ Алексѡндра с вели-
 каѧ пѡчастъ и сѣсъ сѣчка слава македѡнскаѧ и пригѣрѣнаха са и цѣлѣ-
 наха са слѣткѣ и рекѣха: о, миликий и драгий нѣшъ царю Алексѡндре,
 защѡ си тѣрѣшъ главѣта твоѧ заради единъ косѣмъ от глаѣа и заради
 твоѣта глаѣа са размѣтѡва сѣчкиѣтъ свѣтъ. И ти сѣсъ | тѣа хѡдини стр. 160.
 щѣшъ да загинѣшъ безъ надежди и насъ ѡставѣшъ да загинѣмъ, и нѣй
 по чѣжди земли. Ами заради тѣа ти дѣмаи да ни ходишъ дрѣги пѣтъ
 илчѣа проводникѣ никога. И тѣа като видѣха синоѣи Клеофѣлѣдини, Кан-
 дѣсалъ и Дорифтанъ, чи седна царъ Алексѡндрѣ на прѣстолъ свой цар-
 ский, и ѡплѣшиха са и рѣкоха: кога си билъ самси царъ Алексѡндарѣ,
 нѣй сми днѣска ѡмрѣли от твоѣти рѣци. И царъ Алексѡндрѣ имъ рѣчи:
 ни бѡйти са, ни щѣти да ѡмрѣти заради мѣти вѣша прѣмѣдраѧ царица
 Клеофѣла, заради пѡчасѣтъ неинъ и заради разѣмѣтъ нѣинъ. Ами си
 зѣмѣти дѣнѣтъ сто колесници сѣсъ злѣтъ, дѣрѣвамъ ѣи ги заради мѣйка
 вѣша царица Клеофѣла. И дари ги царъ Алексѡндрѣ и почѣти ги и дѣ-
 рѣва имъ царсѣвѣа да ги ни закача никѣй царъ. И поклонѣа са синоѣи
 Клеофѣлини царю Алексѡндрѣ и благодарѣа мѣ за неговѣта милѣстѣ.

И испратиха ги и ътидоха си назадъ Кандѣсаль и Дорифтанъ в Ма-
стрида при майка си Клеофѣла царица и много са чѣдиха. И призова
царъ Александръ сички войводи и генерали и сичка войска и пиха и
адоха и веселиха са, ма̀ли и велики. И исказа Алексáндръ на войводити.
що е видалъ во адъ неситъ и ъ царица Клеофила.

стр. 161

От там си ътиде Александръ с войската си в Персида гра̀да при
царица своа Рѣксанда. И посрѣшна гъ царица Рѣксáнда с великаа ра̀-
достъ и пригърна гъ и обла гъ сасъ радосни сълзи. И седна на пре-
столъ персийский. И привзе великий царъ Алексáндаръ сички царсва
земскиа, като и светое писание марторѣсова. И сладъ твá царѣва Але-
ксáндаръ ивъ гóдинъ мирнъ и слаткъ. И тогáзи зé Александръ да раз-
делава царсвата, на сѣки войвода царсвъ раздели на ратъ: Антиохъ вой-
водъ да̀ди царсво Пóръвъ великаа Индиа, сирѣчь Индистáнъ велиатъ.
Филонъ войводъ да̀ди царсво Дáриковъ персийское, сиречь казалбáшкое
црсво. Антигóну войводъ да̀ди царсво мерсидинское царсво Евемитриа
царя. Филипъ врачъ да̀ди Анадóлска землá, великаа Азия и Киликия
сасъ острóвити мóрский. Птоломéю войводъ да̀ди Егвпетъ — Мъсьрь,
Иерѣсалимъ и Пелагонитскаа землá. Селевлю войводъ да̀ди великий и
стáрий Римъ. Леомилдъшъ войводъ да̀ди Ингилиа и Венеция — Вене-
дишкаа и Пóлша Лацкаа землá. Финекъ войвóдъ да̀ди Немéцкаа землá. |

стр. 162

Византию войводъ да̀ди Фрáнция и Шпáния. И сички царсва западнии
и раздели Александръ на сички воино-начáлници сички царсва зéмскиа.
И седа Александръ в Персида еднá цала година сасъ милаа своа царица
Рѣксáнда и сáчка своа войска и вдигна престолъ свой и ътиде ъ вели-
кий градъ Вавулóнъ. А Филóнъ ѡстанá царъ в Пдрсида. И седнá вели-
кий царъ Александръ на престóлъ вавилóнский сирѣчь Баадатлийский и
тамъ царѣва десетъ годинъ. И приближава са царю Александръ смрътьта.
И во еднá нóщъ мъ са а̀ви пророкъ Иеремиа на сънатъ царю Алексан-
дръ и мъ рѣчи пророкъ Иеремиа: сине мой Алексáндре, сине мой мѣлий,
етъ чи са преблѣжава и са испалнюва твойтъ царсвъ чѣтиридесатъ гó-
динъ, ти са доврѣша царствотъ и днити твои, и са приближаватъ че-
тѣри стихии на твоитъ тело: пѣрво стодѣни жилизá зелѣни, а втóръ
кашлица бала гъ и кръвь червена, стрелити са преблѣжаватъ и щатъ

стр. 163

да тѣглатъ на смрътъ. И да зна́йшъ, сине мóй | Александре, чи тѣлотъ
твой ѣ от землата и пакъ щѣ в землата да влѣзи и щѣ да са расѣпи и
изгний. И пакъ да зна́йшъ, сине мой Алексáндре, чи сичкиатъ сватъ
привзѣ и обоколи, и смрътьта твоа ще да бѣди от рѣката от твоатъ
веранъ сляга, от нѣгъ щѣшъ да испѣйшъ горкаа чáша смѣртнаа и край-
наа. Ами си раздели, сине мой Александре, царсвата зѣмский и натакми
ги, и натакми си войска̀та, чи твоитъ тело ще да ѡстáни мрътвъ на зем-
лáта, дъшáта твоа ще да иди прáвъ прѣдъ господа бога Саваооа на ни-
бѣтъ и щѣ да а̀ приѣми господъ богъ Саваооѣ и ще да а̀ натакми детъ
ѣ нѣмъ вола. И многъ щѣшъ даваций да имашъ на мѣтарствата нѣбес-
ний заради кръвта, дѣтъ си а̀ проливáлъ на землата. Ами да са ни бóйшъ,
сине мой Александре, и да зна́йшъ, чи щѣ дъшáта твоа спасѣние да
намери. Ами хъбави господъ богъ Саваооѣ да са мóлишъ и вáрнъ в нѣгъ

да вѣрвашъ. И пакъ трѣпашъ твоѣ ще да са расипи и пакъ на вториѣ пришествіе божіе ще да ѡживѣи и да воскрѣсни телѣтъ и дѣшата твоѣ. И да знаѣшъ, чи сичкити мрѣтви щѣтъ да ѡживѣатъ и щѣтъ да са познаѣтъ тѣгѣзи и синъ сасъ баща и щерка сасъ майка и роднина сасъ роднина. И да ма вѣрвашъ, | сине мой Александре, що ти дѣмамъ и стр. 164 пророкъвамъ азъ Іереміа пророкъ, чи самъ прѣтинъ отъ господѣ бога Саваоѣа да ти искажа сичкѣтъ, чи та господъ богъ любви и ѡбича и сѣ грижи за твойта дѣша, и да вѣрвашъ, сине мой Александре, чи щѣ да бѣди стрѣшний сѣдъ божій на землата ѡ светій градъ Іерѡсалимъ в дворовити Давидови и тамъ ще да сѣ постави стрѣшний престѣлъ божій и тамъ щѣ да сѣдни стрѣшний сѣдиѣ богъ боговъ и царъ надъ цѣрий, да сѣди прѣведнити и грѣшнити. И наоколъ сина божіа ще да стои сичка войска нибѣсна и щѣдъ (sic) да гѣ слѣватъ херовими ангели и сѣрафими архѣангели и да мѣ пеѣтъ свѣтъ, свѣтъ, свѣтъ господъ Саваоѣтъ. И тогѣзи щѣтъ да трѣперѣтъ сички цари и сички езици зѣмскій. И правѣдницити щѣтъ да приѣмѣтъ царсво нибѣсное, а грѣшнити мѣка вѣчнаѣ и безкрайнаѣ. Прѣведнити щѣтъ да са подъ милѣстъ божіа и щѣтъ да са весѣлатъ, а грѣшнити щѣтъ да плѣчатъ ва огѣнъ вѣчний, и тамъ ни ще да има ни свѣта, ни нижѣнини и щѣтъ да сѣ сичкити се едно сирѣчь на трѣдѣсетъ гѣдинъ, и щѣтъ да сѣ познаѣтъ сички приѣтели, и повичи веки ни щѣшъ да ма видишъ на ѣви и тамъ щѣшъ да ма познаѣшъ | на стрѣшний сѣдъ божій. И такива дѣми подѣма Іереміа стр. 165 пророкъ царю Александрѣ и ни са знаѣ, каѣ са дина и ѡтидѣ. И Александрѣ са пробѣди отъ санѣт си и свѣли си корѣната отъ главѣта и торѣ ѣ на възглавницѣта, и сѣдѣше на постѣлата си и жѣлнѣ плачиши. И станѣ мѣ сѣрцѣтъ като една корѣбѣ гиміа, кога ѣ биѣтъ вѣтрѣвити в морѣтъ. И кога самна, еѣ чи привѣсаха рѣнѣ две войводи, Птоломѣѣ и Филѣнъ и завѣриха царѣ Александрѣ, чи плѣчиши жѣлнѣ и горѣ (sic). И прѣближиха са до Александрѣ и заплѣаха и тѣе и попитаха гѣ и рѣкѣха: охъ, мѣлинкій и дрѣгий нѣшъ царю Александрѣ, заѣщо си давашъ радѣста на плачь и печѣлъ, ами са развесѣли, господѣне нѣшъ царю, заѣщо така жѣлнѣ плѣчишъ. И царъ Александрѣ имѣ искажа сичкѣ, какво мѣ ѣ са ѣвилъ Іереміа пророкъ и ѣщо мѣ ѣ казѣвалъ и пророковѣлъ. Ѧ Птоломѣѣ и Филѣнъ поѣскаха да поразговѣратъ царѣ Александрѣ и рѣкѣха: господѣне царю, ни трѣбова да вѣрвашъ сѣнъ никѣга: нѣи никѣга сѣнъ ни вѣрѣвами, чи чѣловѣкъ кога сѣнѣва повичи за смрѣтъ сѣнѣва, и ни трѣбова чѣловѣкъ разѣманъ да спи мнѣгъ; чи кога спи чѣвѣкъ, телѣто мѣ ѣ кѣтъ мрѣтѣвъ лежи, | а дѣша ѣ живѣа и дѣшѣта с телѣтъ стр. 166 са бѣде като два ю(н)ца ненаѣчѣени. И пакъ дѣшѣта и тѣлѣтъ и мѣсѣлатъ чѣвѣкъ като вѣтарѣтъ с морѣтъ. И така чѣвѣкъ ѣщо мѣсли дѣнѣ и нѣгъ сѣнѣва нѣщѣ. И така щѣи господъ богъ да разѣдели дѣшѣти и телѣтъ на тѣйзи свѣтъ и пакъ на стрѣшний сѣдъ бѣжи щѣтъ да ѡживѣатъ прѣдъ правѣднаго сѣдиѣ и щѣтъ да сѣ зѣберѣтъ дѣшѣти с телѣтъ. Отговѣри Александрѣ и рѣчи: ами кога ѣмра азъ, кой щѣи да ѡстѣни да ма помѣнѣва? Отговѣриха Птоломѣѣ и Филѣнъ и рѣкоха: господъ богъ си има грижа за господѣина нѣшего и царѣ. И отъ тамъ станѣха и ѡтиѣоха с

войската призъ поле Синърское камъ Седийска страна, детъ жива богатий Ювъ, детъ баха дворовити Ювови. И во единъ день поискаха войводи да развеселатъ царъ Александра и рѣкѣха: господине царю, да са искачимъ на таа планена висока да ловимъ ловъ. И така са искачиха гори на планената и погледнаха от гори на долъ и видаха сичката войска долъ на полѣтъ, детъ нѣмаши смета, и рекоха войводи: господине царю, погледни и вижъ, на колко хилади та воцари господъ богъ царъ зѣмский! | Александръ имъ рѣчи: твѣ ѿ сичкѣтъ до врѣми к(р)ѣтъ, таа щѣ сичка войска да влѣзи подъ землата. И напоконъ слѣзѣху от планената и втидоха при войската и пиха и адоха и веселиха са сички, мали и велики за зрава царя Александра. Етъ чи привтаа от Македония Аристотель, даскалъ Александръвъ, сасъ писмѣ ѿ майка Александръва, да ричѣмъ от макидонский царици Олимпиади. И акъ са зарадѣва царъ Александръ и рѣчи: добре ми си дойшѣлъ, премъдрий мой даскале, светило грѣчиское и свѣшникъ македонски. Кажи ми, кажи, мой даскале, зрава ли ѿ милаа моа майка царица Олимпиада и каквѣ ѿ наша Македония и каквѣ чѣйти за насъ. И вѣрѣвати ли, даскале, чи привзехми сичкиятъ сватъ земский и ходихми на Макаронъ велиатъ и оратихъ сасъ блаженаго царя Ивандѣа и ми исказа сичкѣ и ми каза за богъвити еленски, чи са мѣчатъ долъ во адъ неситъ с повеление бога Саваоѳа. И многъ са чѣди Аристотель даскалъ и рѣчи: благодаря господъ богъ, чи ти просвети лицѣтъ твой и привзѣ сичкиятъ сватъ. И пакъ рѣчи Аристотель: да знайшъ, господине царю Александре, сасъ теби са фѣли Македония и са просветава, | и катъ теби царъ ни е билъ на тойзи сватъ и ни ще да бѣди. И мати твоа царица Олимпиада жива ѿ зрава и многъ плачи и жилей за теби, и мѣни ма проводи до теби, да та питамъ, щѣшъ ли да са върнишъ и да дойдишъ в Макидония. Ако ли ни дойдишъ в Македония, да дойди мати твоа при теби. Отговори Александръ и рѣчи: блазѣ на тогѣзи, детъ слѣша бащѣ си и майка си. И мѣни ни ми ѿ дадинъ да вида вѣки Македония, ами щѣ проводи да дойди мати моа царица Олимпиада тѣка при мени. И поставиха царски трапѣзи, и наредиха са сички цари и князи и войводи и генирѣли и капетѣни на царскаа трапѣза. И седна великий царъ Александръ на високий престолъ свой и постаѣи Аристотела даскала найвисѣко от сички цари и князи. И така насѣдаха по прилика своа на царскѣю трапѣзѣ по братски. И тогѣзи извѣди Аристотель даскалъ дѣрѣви хѣбави и прекрасний: извѣди две корѣни златнии и сѣ с безцѣний камени опсипани. Една корѣна царю Александрѣ, а дръга царици Роксандѣ; и два кафтани златний и с драгоцѣнный камени и с маргарѣцъ; и две порофири бѣли одежди сасъ диамѣнтовѣ камени | и единъ калпакъ самѣрлиа, сасъ златѣнъ венецъ бѣши онзи калпакъ; и два прѣстѣна от камени анѣраксовѣ и филиѳѣовѣ и амѣтѣсовѣ; и двѣ блюда златни сасъ синѣири маргарѣцѣви позлатени. И извѣди писмѣ от Александръва майка, от царица Олимпиада, и така бѣши написанъ на писмѣтъ: пиша азъ, македонскаа царица Олимпиада теби, сѣне мой Александре, царю мой слѣткий. Поздравлявамъ ваши царское присвѣтлое ве-

личество. И да знайшъ, сине мой слаткий, майка твоа Олимпиада от тогази ми са й заклочелъ сарцетъ мой и дъшата моа заради теби, сине мой Александре, и ни можа да си прикрота и развесилъ. Пролива твоа майка салзи денъ и ноца непрестаннъ и се мисла, да ли ща та вида или не, и са била с мисалити катъ корабла гимии в моретъ с талазити. И азъ си немамъ никъго освенъ теби, сине мой Александре. Ами заради тва ти са моли милаа твоа майка и та заклинамъ в господъ бога и заради нѣнката и млекотъ детъ го си свкалъ, сине мой Александре, да ми провѣдишъ писмо от теби, щешъ ли ти | да доидишъ при мени, стр. 170 а то да дойда азъ, мати твоа при теби. Ако ли ни стѣришъ така, каквото ти пѣша, сине мой Александре, сама себи си щѣ да сѣ ѡбѣхъ от горги (sic) жалѣби твоѣ, чи сигѣ стѣва кѣ годинъ, сине мой Александре, откакъ та ни самъ видѣла. И ощи веднѣшъ да та видѣ, чи тогази да ѡмра, слаткий мой Александре. И така са азъ подписѣвамъ мати твоа македонскаа царица Олимпиада, синъ моемъ царю Александру зравѣе за многаа лета во веки аминъ. И царъ Александръ читеши писмотъ мати своѣй и жалнъ заплака и милнъ продъма и рѣчи: охъ, тѣшкѣ и горѣ томѣзи, детъ ни слѣша бащъ си и майка си. И пѣха и адѣха и веселиха са на собѣратъ царский. И тоѣзи денъ привѣса на трапѣзата единъ слѣга царский и рѣчи: господине царю Александре, открѣднаха еднѣ чаша царска. Александръ рѣчи: де да е, та си й се чаша царска. И тогази Аристотелъ попита царѣ и рѣчи: господине царю Александре, с каква сила и прѣлика привзе сѣчкиатъ сватъ? Отговори царъ Александръ и рѣчи: слѣшай, господине даскале, | с повелѣние бога Саваоѡа стр. 171 имѣхъ чѣтири помѣшника: едѣниѣтъ слѣтка дѣма, вториѣтъ рѣка пространа евтина, а трѣтиѣтъ свѣдъ прѣваданъ и милостѣвое сѣрце. И сасъ тѣхъ (чѣтири) помѣшника привзехъ сѣчкиатъ (сватъ). И така трѣбѣва да бѣди человекъ царъ. И пакъ исказа Александръ на Аристотѣла даскала, каквѣ й видѣлъ по свѣтътъ, колѣхъ царсва пленѣлъ. Пакъ Аристотѣлъ рѣчи: ами имѣнитъ от царсвата када гѣ динѣхти? Александръ рѣчи: имѣнитъ гѣ раздѣдѣхъ на войската. Аристотелъ рѣчи: трѣбѣва да ни родѣ господинъ нашъ от царица Рѣксѣнда еднѣ царчѣ да ѡстанѣ в Македонѣхъ сѣми царскѣе. Александръ мѣ рѣчи: ни мѣ й дѣдинъ мени да имѣмъ азъ чѣдѣ. И пакъ подѣма тамъ деверѣтъ Александрѣвъ и рѣчи: господине царю, трѣбова да забѣремъ дѣнатъ от сѣчки царсва зѣмский. Александръ мѣ рѣчи: цари и кнѣзи зѣмский многъ сѣбро и злѣтъ имѣха и тѣ имъ нѣщѣ ни помѣгна, и ги пленѣхми и имъ запѣстѣхми царсвата сасъ нашѣти сѣлни юнѣци македонски. И во единъ денъ видѣ Александръ от неговѣти воѣни единъ тѣрчанъ нѣгѣвъ, чи си черниши и вапцѣваши брадѣта да бѣди меркисъ млѣдъ. Александрѣ мѣ рѣчи: о любезний мой меркисъ, що ти помѣга, като си чернишъ брадѣта да си млѣдъ? | Ни видѣши ли чи тѣ ѡседлѣва стара смѣртъ? Чи ти си брѣ- стр. 172 дѣта чернишъ, а в кракѣта ѡслабнѣвашъ, и ти са подмладѣвашъ, а днѣти ти са доврѣшатъ и щѣшъ да ѡмришъ старъ и ѡседланъ с чѣрна брѣдѣ. И тогази са исмаха сѣчки кралѣви и воѣводи. И пакъ сидѣши тамъ единъ боѣринъ, името мѣ Александръ, и той бѣши акъ хѣбавѣцъ,

ала бѣши и ѡвѣ страшливъ, чи кога са бѣхѣ войска сасъ войска, а той бѣгаши, и царь Александръ вида многѣ пѣти, чи бѣгаши, и мѣ рѣчи: о любѣзний мой Александре, мола ти са промени си иметѣ, чи ми прѣвишъ голѣмъ срѣмъ катѣ бѣгашъ от войскобѣйство, и щѣтъ да ричѣтъ хората, чи бѣга царь Александръ. И тогѣзи са исмаха сѣчки крѣлюви и войводи. И твѣ като са весилѣхѣ царь и сѣчки войводи, етѣ чи докѣраха три хилѣди влѣхви разбойници из горѣта из шѣмата, и рекѣхѣ сѣчки войводи да ги избѣсатѣ. Александръ рѣчи: кога видѣхѣ тѣх влѣхви мой цѣрское лицѣ, ни щѣтъ да ѡмрѣтъ, чи ѡ дѣдинѣ на боѣритѣ да бѣсатѣ и ѡбѣватѣ, а на цѣритѣ дѣдинѣ да прощаватѣ грѣшници | и да ги милѣватѣ. И прѣсти ги царь Александръ и торѣ ги царь да мѣ бѣдатѣ зверолѣвци сирѣчь авѣи. И дарѣ ги дѣръ цѣрский и премени ги се в червѣни свѣнѣ царский. И нѣпоконѣ сладѣ твѣ дойдѣ единѣ человекѣ и рѣчи: господине царю Александре, имамѣ да си жѣна една щѣрка моѣ и самѣ свѣрмахѣ, амѣ ти са мола, да ма помилѣвашъ и замѣгнишъ. И Александръ имѣ рѣчи: дѣйте мѣ сто ведрѣ, пѣлни сасъ жалтици. И онзи свѣрмахѣ рѣчи: многѣ ми ѡ, господине царю. Александръ мѣ рѣчи: дѣръ цѣрский голѣмъ бѣва. И поклони са онзи свѣрмахѣ и зе жалтицити и ѡтидѣ си. И во единѣ денѣ дари царь Александръ Аристотѣла дѣскала стѣ ковчѣга пѣлни сасъ жалтици и десѣтъ ведрѣ, пѣлни сасъ мѣргарицѣ, и гѣ постѣви патриархѣ надѣ сѣчки патриархии зѣмский, и дади мѣ пѣтерица златнаѣ с драгоцѣнный камени и гѣ (и)спрѣти в Македонѣ, да доведе майка мѣ царица Олимпиѣда. Пѣ послѣ твѣ дойдѣ единѣ человекѣ и рѣчи: господине царю, найдѣхѣ еднѣ скривѣлищи, пѣлнѣ сасъ жалтици. Александръ мѣ рѣчи: като го си намѣрилѣ, то ѡ твѣ чѣсѣ, чи сѣчкѣ срѣбро и златѣ | сѣ ѡ в рѣци божий. Да бѣши щѣлѣ богѣ, той бѣши гѣ дѣлѣ мѣни, а то бѣ гѣ намѣрилѣ азѣ. Отговори онзи человекѣ и рѣчи: господине царю, носѣхѣ и возихѣ трѣ дни и трѣ нѣщи и насѣтихѣ са и стѣга ми. Отговори царь Александръ и рѣчи: истина прорѣцити свѣти прорѣкѣвахѣ, чи щѣтъ в моѣти дни да сѣ намѣратѣ скривѣлища та и комѣрити на богѣтого Іова. И стана царь Александръ сасъ сѣчки войводи и с мѣлкѣ войска и ѡтидѣхѣ сасъ онзи человекѣ накраѣ Ефрѣтъ река и кондисаха на единѣ брѣгѣ, дѣтѣ билѣ дрѣвгѣчѣ пѣлѣтити и кѣщити на богѣтий Іова, и раскрѣха житницити и хамбѣрити Іовови. И найдѣхѣ пѣтстѣтинѣ бѣчѣви, пѣлни сасъ жалтици. И повелѣ Александръ на войскаѣта си да зѣма кой колкѣ иска. И зимѣхѣ кой колкѣ искѣ. И насѣтихѣ са кой колкѣ искѣ, и ѡстахѣ сто бѣчѣви. Етѣ чи дойдѣ единѣ человекѣ и рѣчи: господине царю, дай мѣстѣ да си живеѣ и да си сѣда. И подари мѣ царь Александръ единѣ градѣ хѣбавѣ сасъ сѣчкотѣ. И нѣпѣкѣнѣ доведѣхѣ при царѣ Александра единѣ разбѣйникѣ влѣхѣва. Попита гѣ царь и рѣч: человекѣи божий, защѣ си тѣ станѣлѣ разбѣйникѣ и ѡбийца? | Отговори онзи человекѣ и рѣчи: от свѣрмашиѣ самѣ ѡбийца и ѡбѣвамѣ по единѣ человекѣ, и гѣ ѡбѣѣ и гѣ ѡбира, щѣ намера при нѣгѣ, и са хрѣна. И ми дѣматѣ хѣрата, чи сѣмѣ разбѣйникѣ и ѡбийца. Амѣ щѣ да рѣча сѣга една дѣма господинѣ моемѣ и царю та чи тогѣзѣ ма посѣчи: азѣ ѡбѣвамѣ нѣвременѣ по единѣ человекѣ, амѣ тѣ, господине

царю, като пленишъ какъй градъ и избийшъ по нѣ души в градътъ та си ти по-голама влѣхва от мени и ти ни дѣматъ хората влѣхва, ами кажатъ царъ Алексѣндръ Македонский. И азъ да имамъ толкъсъ войска и мени щѣ да ми вѣкатъ хората царъ, та чи си помесли царю, ни ли правъ дѣмамъ азъ. И царъ Алексѣндръ са засма и рѣчи: наистина право си кажишъ. И прости гъ царъ и облечи гъ и премени гъ и тори гъ капетанинъ на ꙗко души. И напоконъ привѣсаха юнаци от Македония и казаха царю Алексѣндръ, чи иди майка Алексѣндрѣва, македонская царица Олимпиада. И тогѣзи заповеда царъ Алексѣндръ на сѣчки крѣлюви и войводи и генерѣли и капетани да украсѣтъ войската и да са применѣтъ и да си тѣратъ зѣрколити на главѣти и да вдигнатъ златний байреци и да засвиратъ в трѣби доброгласни та да излезатъ да посрѣшнатъ | царица Олимпиада слѣтъ и хѣбавъ с великаа почасти. Етъ чи са стр. 176 наготвиха и излазѣха на срѣща царици Олимпиади и нареди са войска сладъ войска, и засвириха в трѣби доброгласни и сѣчки воиноначѣлници предъ войската. И самси царъ Алексѣндръ, корѣна мѣ на главѣта и безцѣнный мѣ скиперъ в рѣката, применѣтъ и украсѣтъ на единорѣга конѣ ѣздиши. И найнапрѣтъ вѣиде на срѣща прекраснаа царица Рѣксѣнда, применѣна и украсѣна. Етъ чи са срѣщна(ха) и двѣти царици, пригърнаха се и целѣнаха са слѣтъ и вѣселъ с великаа радость. И отговѣри царица Олимпиада и рѣчи царици Роксанди: добрѣ ми си дойшла и по-добре самъ та найшла, преслѣткаа моѣ щѣрко Роксѣндо, дѣшинка моѣ и сѣрце моѣ и свѣте моѣ Рѣксѣндо царице. И пакъ Рѣксѣнда рѣчи: добрѣ ми си дойшла мати моѣ мѣлаа и мати господина моѣго и царѣ, царице, гѣспожда на сѣчки свѣтъ зѣмский. И такѣ са целѣнаха слѣтъ трѣ пъти и са качиха на златнаа колесница и варѣха камъ Алексѣндра царѣ. И сѣчки войводи и начѣлници | приклониха байреци и покло- стр. 177 ниха са царици Олимпиада, мали и велики. Етъ чи привѣса и царъ Алексѣндаръ с двѣнадесѣтъ сенаторѣни и сѣсъ сѣчка слѣва и с конѣ едѣци, украсѣни. И катъ са преближиха, излазѣха и двѣти царици из златнаа колесница и послаха златанъ коверѣтъ. И слѣзи царъ Алексѣндръ от единорѣгатъ и пристѣпи на коверѣтъ и поклони са лицѣмъ до земли мѣлѣий свѣой мати царици Олимпиади и целѣна ѣ рѣка дѣснаа слѣтъ и мѣлѣ. И майка сѣна целѣна мѣлѣна и жѣлѣна. И рѣчи Олимпиада: охъ, добрѣ та найдохъ и зравъ завѣрихъ, мѣлинки моѣ сѣне, царю дрѣгий Алексѣндре, на сѣчки свѣтъ зѣмский. И пакъ майка сѣна пригърна и целѣна гъ трѣ пѣти слѣтъ и хѣбавъ. И трѣгнаха сѣсъ сѣчка слѣва камъ платно-сенници, сѣречъ камъ чадѣрити. И одѣриха в тѣмпани и засвириха в трѣби доброгласни и в писѣвѣни дѣсни и в гѣсли и въ оргѣни и в пѣсни сѣкакѣви. И зазвѣнта и запишта онова поли и цѣвилини конѣ, и ни мѣжиши да са чѣиши нищѣ от пѣсакъ и от крѣсакъ, чи заглѣашѣвши человекъ вѣшѣти, защо баха трѣ хѣлѣди свѣрачи сѣкакѣви | и седемъ стр. 178. стѣтинъ гѣсли и оргѣни, идни по-дѣбелѣ свѣриха, а дрѣги по-тѣнѣ, и ни е билѣ такова чѣдо по светѣтъ нетѣ щѣ да бѣди до века. Ето чи привѣсаха при чадѣрити и кондѣсаха и седнѣха на царѣскаа трапѣзи. И седна Алексѣндръ на престѣлъ свѣой и майка сѣ царица Олимпиада по-

ста̀ви от де́сна стър̀на при нег̀, а царица Рѣксáнда от ле́ва стър̀на при нег̀ си. И пих̀ и а́доха и весели́ха са́ ця́лтъ де́нь до́вече́ра. И ко́га би я́три, пове́ле ца́рь Алекса́ндръ на мла́ди юна́ци да излеза́тъ с коне́ и пехци́. И напра́виха до́нанма, и игра́ха игри́ са́какви и весели́ха са́ три́ дни и три́ но́щи сла́ткъ и ве́силъ.

Е́тъ чи привта́са и дойде́ еди́нь по́пъ от све́тлий гра́дъ Іерѣ́салумъ, и каза́ царю́ Алекса́ндръ, чи я́мрълъ́ вели́кий проро́къ Іере́мий, и до́неси́ еди́нь ча́дъръ безце́нний, червѣ́нь и позла́тѣнь. И оскра́би са́ ца́рь Алекса́ндръ и запла́ка жа́лнъ за Іере́мий проро́ка и пове́ле ца́рь да ида́тъ и да мѣ́ приниса́тъ мо́щити и тило́тъ на А́мександри́а гра́да и та́мъ да гѣ́ погребáтъ да ви́ псзи́ от си́чки бо́ласти и злени́. И то́газъ ꙗ́ Алекса́ндрѣ́а ни́мѡй да ꙗ́хапе́ заимá чо́вѣка и до́ днеска́ во Алекса́ндрѣ́а.]

стр. 179. Ва́ оновá вре́ми дойде́ една́ жена́ при ца́ря Алекса́ндра и ре́чи: госпо́дине ца́рю, мо́латъ мѣ́жъ ма́ бий и ма́ пцѣ́ва и те́би ти́ ѡ́ вра́гъ и двѣ́шма́нинъ го́лемъ. Алекса́ндръ ре́чи: ни́ е́ да́динъ на́ жена́ да клевети́ ма́жтъ си́. И пове́ле ца́рь та́ и одреза́ха ези́ка́тъ. И па́къ во я́нѣйзи́ вре́ми изле́зи Дарда́въшъ во́йвода прѣ́дъ ца́ря Алекса́ндра и ре́чи: госпо́дине ца́рю, требо́ва да ни́ разпѣ́снишъ да си́ идимъ́ се́ки до́мази́ (sic), да си́ ви́димъ ви́лиѣ́тито, чи́ до се́га ста́ва л́ го́динъ, ка́къ сме изле́зли из до́мѡвити́ си́. И ца́рь Алекса́ндръ пове́ле та́ изва́диха да́ръѡви́ хѣ́бави и безце́нний и да́ри ца́ри и кра́люви и во́йводи́ с ко́принли́и оде́жди ара́пски и са́съ зла́тни по́лси, и да́ри ма́ргари́цъ и драгоце́нний ка́мени, и раздели́ имъ́ ца́рствата́ и распра́ти ги́ се́кигъ́ до́ма́ си́. А ца́рь Алекса́ндръ ꙗ́тиде́ с ма́йка си́ цари́ца Оли́мпиáда и с ца́ри́ца Рѣксáнда́ во Ефи́ла́тъ гра́дъ да са́ прохóди́ и да презова́ва ма́йка си́ и да са́ весела́тъ.

Нача́ло сме́рти ца́ря Алекса́ндра.

стр. 180

Во (он)ѣ́йзи́ вре́ми бѣ́ши една́ жена́ лѣ́кава́] и го́ла́ма ма́гѣ́сница, и има́ши двá сина́ во́йводи при ца́ря Алекса́ндра. Е́днѡго́тъ зова́ха Левка́дъшъ, а дрѣ́гийтъ зова́ха Вреонъ́шъ. А ма́йка имъ́ зова́ха Ми́невра. И она́зи́ жена́ бѣ́ши от Македо́ниѣ́а. И она́зи́ жена́ Ми́невра про́води́ писмо́ от Македо́ниѣ́а и та́ка пи́шиши в писмо́тъ: си́нови мо́и дра́ги и ми́лий Левка́дъшъ и Вреонъ́шъ, ка́кво до́бро до́бихти́, ка́то хóдити то́лкѣ́съ го́динъ са́съ ца́ря Алекса́ндра по́ чѣ́жди ви́лиѣ́ти и мѣ́ слѣ́гѣ́вати? Ни́ ли ѡ́ по́-до́бре да си́ ца́рѣ́вати на ва́шата зе́мла македо́нска́а? А́ми иска́йти от ца́ря Алекса́ндра да ви́ даде́ Македо́ниѣ́а, да бѣ́дити ца́ри македо́нский. И си́ ила́ти до́ма́ си́. А́къ ли си́ ни́ до́йдити, а́зъ ꙗ́мирамъ́ зара́ди ва́шата ми́лѣ́стъ. И па́къ, а́къ ни́ ще́ да ви́ даде́ ца́рь Алекса́ндръ Македо́ниѣ́а, а́зъ ви́ пра́щамъ́ та́а́ тривá и те́йзи́ бѣ́лки въ́рли, да отро́вити ца́ря Алекса́ндра, да ви́ я́стани́ Македо́ниѣ́а. И ви́й от та́а́ бѣ́лки да ни́ пѣ́йти, да ни́ ꙗ́мрити, чи́ са́ а́ко въ́рли. И то́гази́ си́нови Ми́неврини́ про-
стр. 181 чѣ́тоха́ писмо́ти от ма́йка си́.] Отго́вори ма́лкиятъ́ бра́тъ Вреонъ́шъ и ре́чи на го́леми́ятъ: бра́те Левка́дъшъ, мо́ла ти́ са́ фарли́ те́йзи́ бѣ́лки, чи́ та́а́ ра́бота ни́ е́ до́бра. А лѣ́кавий́ диа́волъ Левка́дъшъ́ бе́ши заведлѣ́въ́ ка́то ма́йка си́ Ми́невра́ и ни́ щá́ да фѣ́рли она́́а отро́ва. И

ѣтиде при царѣ Алексѣндра и рѣчи: господине царю, да ми дадешъ Македонїа. Александръ мѣ рѣчи: о любѣзний мой Левкѣдѣшъ, ни давамъ ѧ никому Македонїа, никому, чи ѣ Македонїа сарцетъ на светѣтъ, и заради твѣ ѧ ни давамъ, чи са азъ наричамъ Александръ Македонъ. Ами ти давамъ да царѣвашъ Ассїа и Киликиѧ и великаѧ Россиѧ Московскаѧ. А лѣкавий Левкѣдѣшъ ни щѣ тѣѧ царсва да ги приѣми. Исаши да ѣтрови царѣ Алексѣндра, а братъ мѣ Вреонѣшъ ни даваши и много гѣ мѣмриши и дѣмаша мѣ: вѣрдѣ са брате отъ тоѣзи царѣ слѣванъ и чѣданъ, чи шишъ да размѣтишъ сѣчкиѧ свѣтъ, и ний щимъ да загинимъ на люта смрѣтъ, и мѣйка си ни щемъ да вѣдимъ. А лѣкавий Левкѣдѣшъ ни послѣша брата си, ами мислиши да отрови царѣ Алексѣндра, да земи царица Рѣксѣнда да бѣди тоѣ царѣ. | И пакъ ѣтиде лѣкавий дѣѣволъ Левкѣдѣшъ стр. 182 при царѣ Алексѣндра и рѣчи: господинъ царю, дай ми Македонїа. И пакъ царѣ Александръ мѣ рѣчи: о драгий мой Левкѣдѣшъ, ни ти давамъ Македонїа, искай дрѣго царсво да ти дамъ. Сердѣчний царѣ Александръ ни знайши, що мѣ мѣслиши поганний Левкѣдѣшъ. О сѣрце дѣѣволскѣ и дѣшманско нимилостѣво, наби мо сарцѣтъ дѣшманскѣ и като кѣмакъ, оти и кѣменъ има сарце и тракѣлни са, и востанъ (?) и восплачи Алексѣндре, що ти мисли вѣрагъ твой Левкѣдѣшъ. Прости са, прости, Алексѣндре, сасъ сички цѣрсва зѣмский. Востанъ и помисли, Алексѣндре, кой царѣ вида врата райски телѣсно, и кой царѣ стигна глѣбени морскиѧ като тѣби. Повѣна и исѣхна като цвѣти в градина, потавна звезда твоѧ, Алексѣндре царю македонский. И пакъ, да ричемъ, расѣрди са Левкѣдѣшъ, и кога бѣ да обѣдова царѣ Александръ, пои(с)ка винъ да пѣй и Левкѣдѣшъ натопи вѣрлий билки в чашата и подади смертелнаѧ чаша. | стр. 183 И царѣ Александръ поѣ и зѣ смертелнаѧ чаша отъ верний свой слѣга Левкѣдѣшъ и вдигна ѧ и испи ѧ. И тоѣзи часъ извѣка царѣ Александръ и рѣчи: охъ течѣ скоръ по скоръ мѣлинкий мой вѣрачъ Филипъ, чи изпихъ слѣткѣ винъ, а напѣконъ горчивѣ кѣтъ отрова. И по-скоръ Филипъ зѣ да топи лѣкови сасъ терѣкъ и дади и запои царѣ Алексѣндра. И твѣ като чѣ Вреонѣшъ, братъ Левкѣдошѣвъ, и ѣплѣши са и пробѣди са сасъ ножъ и ѣмрѣ. И тогѣзи легна царѣ Александръ и рѣчи: охъ, мѣлинкий мой Филипъ, дай ми мѣлкѣ дни отъ тѣби си, да поживѣѣ. Отгѣвѣри Филипъ вѣрачъ и рѣчи: охъ господине мой и царю, господъ богъ мѣжи да ти даде животъ, азъ можа да ти дамъ толкѣ три дни да поживѣйшъ, а по-вичи ни мѣжа, дѣ де си разделишъ и нѣтакмишъ царсвата. И Александръ си заклѣти глѣвата и заплѣка и рѣчи: охъ, лѣжѣвний и прѣзний свѣте, какъ са изпрѣѣнъ показѣвашъ хѣбавъ и сладакъ и скоръ ѣмораѣвашъ чѣловѣцити на землѣта. Какъ са скѣсѣѣ радости скоръ жална, и големенитѣ на землѣта скѣро са доѣрашѣѣѣ. | И пакъ стр. 184 рѣчи печѣлний Александръ: охъ, свѣте и слѣнци и мѣсицъ и звѣзди небесни и цѣѣтови земни и сѣчкѣ создѣние божїе да поплачити днѣсъ за Алексѣндра, чи мѣлко вѣреми царѣѣѣѣ и живѣѣ на землѣта. И пакъ рѣчи печѣлний Александръ: охъ, землѣе, землѣ мѣти наша, какъ рѣстѣтъ чѣловѣцити на светѣтъ на тѣби и скѣро ги зимаѣшъ по сѣби и скѣро ги поглѣщѣшъ и изѣдаѣшъ. И пакъ рѣчи печѣлний Александръ: охъ, ми-

- линкий мой и драгии мой храбрии юнаци македонени, мола ви са, брати
 мои, избавети ма от таа смрътъ нивърнаа, да поживел ощи малкѣ
 сасъ васъ. И тва като чѣха сички войводи макидонени ридание Але-
 ксандровѣ, и сички жалнѣ заплахаха и горкѣ, и милнѣ подѣмаха: охъ,
 великий царю нашъ Александре, да бихми можели, ний бихми си дали
 животатъ нашъ и днѣти наши теби, ами ни можимъ да ти помогнимъ
 нищѣ, господине нашъ царю. И пакъ ти си промина царството твой на
 стр. 185 землата чесно, слаткѣ и хѣбавѣ, и ний щим та погреба по-хѣбаво. |
 Варви, царю Александре, варви на мѣстото твой, детѣ ти ѣ наготвину
 от господа бога Саваоѣа, и тамъ щѣшъ да си по на хѣбавѣ мѣстѣ придѣ
 бога твоего Саваоѣа, детѣ ти теби помѣгаши. И тогѣзи зѣ Филипъ врачъ
 и разпра единъ конъ и тори Александра царѣ голъ в конатъ да пожи-
 вѣй три дни, и рѣчи Филипъ: господине царю, разделѣ си царската
 зѣмскии и натакми ги. И Александрѣ тогава викна майка си Олимпиада
 царица и Роксанда царица и рѣчи: охъ, мѣлаа моя мѣти, защо ма си
 родѣла и прости ма прости, мѣлаа моя мѣмо. И майка синѣ Александрѣ
 цѣлѣваши и сасъ сѣтни гѣ сълзи обливаши, така и царица Рѣксанда пла-
 чише и жалнѣ и милнѣ наричаши. И цѣлѣнаха са горгѣ (sic) и прости-
 ха са. И пакъ рѣчи Александрѣ на своѣ четири верни войводи, Птоломею
 и Фѣлонѣ и Антиоѣхъ и Антигѣонѣ: охъ, мѣлинкий мой четири вѣрний
 братѣ, мола ви са и ви давамъ на рацѣти мѣлаа моя мѣйка и мѣлаа
 моя Рѣксанда да ги почитати заради братството наши и да ни забо-
 равати наша Македонѣа, да ѣ натакмити. | И пакъ ви са мола, братѣ
 стр. 186 мой, телѣтъ мой да гѣ занесѣти в мой градъ Александриѣ, тамъ да ма
 закопайти, и да знаѣти, братѣ мой, чи щѣмъ да са зберемъ пакъ на вторѣ
 пришествие божие, сички живи и мъртви щемъ да сми сѣ гѣли на страш-
 ное садовищи предѣ сина божѣа. И пакъ да знаѣти, братѣ мой, чи щатъ
 на послѣднѣе времи и тѣрци Македонѣа да привзематъ и да царѣв(ат)ѣ,
 и щѣти да имъ сти рѣби, каквото сѣ тѣрци намъ сига рѣби. И пакъ
 викна Александрѣ царица своѣ Рѣксанда и зѣ ѣ за рѣка и рѣчи: охъ,
 щѣрко Дѣриюва Рѣксанда, мѣлинка моя царице и дѣшѣнка моя. Рѣксандо,
 днѣсѣ какъ ни скѣрѣ разделява нивѣрнаа смрътъ, и живѣтъ нашъ ни-
 вѣранъ скоро са доврѣши, и нашата верносъ нѣйди ѣ немаши. И от
 днеска са раздѣлами, мѣлинка моя Рѣксандо, и азъ днесъ ѣмирамъ и
 ѣтѣвамъ на она светъ вечний и от тамъ ни ща веки да са върна. |
 стр. 187 | И оставай си с господомъ богомъ Саваотомъ. И цѣлѣнаха са горго
 (sic) и слаткѣ и прости ха Александрѣ и Рѣксанда крайное прощѣвани и
 смѣртное разделни — великий царѣ Александарѣ и прекрѣснаа царица
 Рѣксанда. И повелѣ и заповѣда Александрѣ и собраха са сички войводи
 и генерѣли и войноначѣлници и сички цари и крѣлюви зѣмский. И рѣчи
 имъ Александрѣ: О любѣзний мой македонени, да знаѣти братѣ мой, чи
 дѣрѣги царѣ като Александрѣа ни щѣти да имати. И пакъ рѣчи Алексан-
 дѣрѣ: о, любѣзний мой македонени, доведѣти ми конатъ мой единорѣ-
 гатъ да са проста сасъ мѣленкий мой конъ любѣзний. И тоѣ часъ до-
 ведѣха конѣа единорѣга при царѣа Александра. И видѣ конатъ единорѣ-
 гатъ царѣа Александра, чи ѣмира, и ѣко ѣсно цѣвилиши и сѣ краката си

ровиши ѿ бийиши. И преближи са до Алексáндра царя и приклонѣ си коленáта на землáта и приклонѣ си главата на градити на господина своего царя Александра и вплáкхъваши господина своего и царя и сълзи мѣ течаха изъ очѣти като изъ изворъ. И подáди си Алексáндръ рýкáта и фáна конат си за грѣвата и цалъна гъ трѣ пъти и рéчи: охъ, мѣлин кий | мой конь единорогъ зергиданъ и дочипáлъ, прости са сасъ мѣни стр. 188
 днесъ и разделявай са, чи дръги царъ като Алексáндра ни ще да та васѣдни. И конатъ единорогатъ пакъ цвѣлиши и приклони си коленáта на земéта и поклонѣ са трѣ пáти царю Александръ, господинъ своемъ. И вдѣгнь си главъта и поглéдна камъ вой(с)кътá и позна Левкáдоша, тогóзи детъ отрови Александра, и спосна са и припъсна призъ войскáта и удáри с рогътъ Левкaдъша и пробóди гъ призъ сарцétъ и вбѣи гъ. И пáдна и вмрa погáнни и мръсний Левкaдъшъ и стáпка гъ с нозéти си и раскъсна гъ сасъ забити си и пакъ поцвили конатъ и припъсна и втиде и нѣчъ са и ни видá са. И така загина поганий Левкáдъшъ. Заради твá рéчи пророкъ Дáвидъ: ровъ и трапъ ископахъ за дръгигъ да пáдни, и азъ паднáхъ самичакъ в трапътъ. И пакъ рéчи Давидъ прóрокъ: обърна са боласта нéгова в на връхъ главъта нéгъва. И напъкнъ рéчи Александръ за Левкaдъша: пѣй и ти брáте Левкадошъ от чашата, дето ма запои мѣни и напѣй са. И тогáзи Птоломéй войвода фарли мръша Левкадошова на псетата и изáдоха а. | И пакъ проклé Алексáндръ Левкá- стр. 189
 доша и рéчи: проклáтъ да бѣди тóа, дето ви роди и отхрани цари-вбийци ѿ кърва домашна и градопродажници. И пакъ рéчи Алексáндръ: о драгий и любезний мóй юнáци макидонéни, а смеслéти, брáта мóи, кáкъ привзéхми сѣчкиатъ сватъ зéмский и ходихми близъ до светий рай божий и видахми сѣчки чюдиса земский, и азъ сигá днесъ какъ ни мóжа да втичá и да са скриá от напрáснаá смéръть ниварнаá. И вий ни мóжити да ми помóгнати нѣщъ, и азъ Алексáндръ днесъ вмирамъ и втивамъ на онзи сватъ вéчный, детъ варвътъ сички дъши чelовечиский во веки вечни, и встáвайти съ господомъ, мѣлий мóй брáта македонéни и сѣчки мáлий и великий. И пакъ щемъ да са вѣдимъ на второ пришéствие божие во веки вековъ аминъ. И пакъ рéчи Алексáндръ: молим ти са, господи боже Саваоѣ, приими дъша мóа грешнаá в ръци твои, господи мой, господи боже Саваоѣ светий, правда твоá правда во вéки вековъ, аминъ. И с тѣйзи дъми вспе и вмрa великий и прекрасний царъ Алексáндръ макидонский вѣчнаá и блаженой пáмáти во веки вековъ Аминъ |.

И така да ричемъ вмрa и почѣна великий царъ Алексáндръ в землю стр. 190
 Гергисемскю, близъ до Егвпетъ, тáмъ дѣтъ сагради прекрáсний Юсифъ сѣдáмъ жѣтници сѣречъ амбари царю Фараонъ. И вмрa великий царъ Алексáндръ в мѣсица авгъста въ 1ѣ денъ. И твгáзи стáна тóлкъсъ плáчъ ниискáзанъ, дѣто ни е билъ на светáтъ и ни ще да бѣди до вéка нѣкога.

Плáчъ македонский царици Олимпиади, мáти Александръви.

И тогази заплака мѣлаá мáйка Александръва, жáлнъ плáчиши и мѣлнъ дѣмáши: охъ, Алексáндре, Алексáндре, царю мой, сине мой, и

къмъ ма мѣни вѣтавашъ, чѣдо мой, на чѣжда земля. И кога та раждахъ бѣласть такава немахъ, сине мой, а сига люта бѣласть имамъ, чѣдо мой. Дѣ й сига Филипъ царъ да поплачи сасъ мѣни, сине мой, и кого имамъ азъ да ма вѣтеши, чѣдо мой, и теби дѣмамъ, сине мой Александре и. . . чѣдо мой, отвори си очити, сине мой, и. . . твоа майка, колкѣ
 стр. 191 сълзи излива заради | теби, чѣдо мой. И да бѣхъ имала майка. . . нци на очити, та беа сички мой сълзи изтекли, чѣдо мой. И от днеска са разделява твоа майка от теби, сине мой Александре, чѣдо мой, и колко целованіе и прощаваніе да ти отдамъ, чѣдо мой, защо вѣки на землата ни щѣ да та вида, сине мой Александре, чѣдъ мой. И ощи многѣ плачѣви ниисказани плачиши майка Александрѣва, дѣтъ ни мой да ги искажи езикъ человечески.

Плачъ втѣрий Роксѣнди царици Александрѣви.

И така плачиши Рѣксѣнда, царица Александрѣва, и милнѣ дѣмаши: охъ, Александре, слатки мой Александре, царю мой и господарѣ мой, и щѣто бѣхъ толкѣсъ нимилостѣва, царю мой и ма доведи на чѣжди земли, а сига мѣ вѣтавашъ Александре, царю мой, жална и горчива, а заради твоа плача и дѣмамъ, Александре, царю мой, да възплачатъ днеска сички цари и крѣлюви зѣмски и сички стари и млади, Александре, царю мой; и да поплачатъ сасъ мѣни днесъ сички планеніи и горіи и сички реки и извори зѣмский заради теби, господинѣ мой, и днесъ зайдѣи и потавна слѣнци макидонское, драгий мой Александре, гѣргий
 стр. 192 (sic), мой сладкий. | И днеска да поплачи Александре, царю драгий, слѣнци и мѣсѣцъ и сички звѣзди нѣбѣсний, и поліи и цѣѣтови зѣмский О, драги мой Александре, слѣткий царю надъ сички цари зѣмски, и слѣнце мой и дѣшинка мой и сердце мой, мѣлий Александре. И от днеска от сега ни ще нѣкой да васѣдни седло твоѣ, и от теби ни сѣ разделямъ Александре, мѣлинкий мой. И такива плачѣви изплака Рѣксѣнда, мѣлаа царица Александрѣва. И цѣѣвна гѣ три пѣти слѣткѣ и хѣбавѣ, и прѣсти са. И долови и зѣ Рѣксѣнда мечѣтъ Александрѣвъ и пробѣди са в сѣрцѣтъ Рѣксѣнда и вѣмрѣ на рацѣти Александрѣви. И стана такова чѣдѣ голѣмѣ и ниисказѣнѣ, дѣто ни е билѣ по сичкиѣтъ свѣтъ нѣйди. И тогѣзи ги прѣмениха и вѣкрасѣха царѣ Алексѣндра и царица Рѣксѣнда и ги торнаха фѣвъ единѣ злѣтанѣ ковчѣкъ и двѣта и ги занѣсѣха на Александрѣи гѣрада. И изгѣрадѣха фѣвъ сѣредъ гѣрадѣтъ и направѣха единѣ стѣлпѣ камѣнѣ и висѣкъ и ги загѣрадѣха вѣвъ стѣлпатѣ. | И погѣрѣбоха ги сасъ велѣкаа почѣстъ в великий гѣрадъ Алексѣндриѣ, и сидѣтъ и до днеска.

И така са свѣрѣши великий царѣ Александрѣ Македонский и прѣкраснаа царица Рѣксѣнда.

(Тѣкъ последната страница на рѣкописа е разкѣсана до долѣ та само началото на редѣветѣ — 17 реда — още може да се прочѣте).

ИСТОРИЯ АЛЕКСАНДРА

ИСТРАСНА И ПРИДЕВИНА ИЗ МОЛДО
ТАЛАХИНСКИ ИЗ ПЛАШКИ: НАВАЛСЕ
ВОИНА БЛАТАРСКИ ЕЗЫКЪ СЛЪЗНО И ПО:
ХВАЛНО БЛАЖЕННЫ ПАМЯТИ

ВЪ ОУЧЕНИИ

Докладуемъ Благороднѣ Мн
Къ Столбовою родомъ Бѣла Павла
Ханниста Батру Ханни Рѣ
риурава

II Александръ

2810 Году мѣѣ 1486 29

ПИСАНО

иже Александрѣ Великомъ Царю
 рече мислѣнскыи помыслии мѣрѣ
 мѣрѣ иже : 5250 : помыслии
 зѣнѣ Царю Александрѣ сѣнѣ дѣла

Въскрѣніи ѡбѣ раздѣлился гдѣ бгѣ Назаретскій члвкъ:
Авѣмъ рабаица гдѣ бгѣ нѣбеснаго аполѣмъ:
гдѣ бгѣ Савѣтѣ гдѣмъ Правѣмъ аспѣтъ гдѣмъ:
нѣмъ гдѣ бгѣ нѣмъ парѣмъ Зарѣмъ слѣтъ гдѣмъ:

ДОУУУУУУ ВРЕМЯ ЦРКВЫ ВЛАДИСЛАВА
 ЦРКОВЬ ФИЛИППА ГЛАГОЛА: АВОСТЕПЕСА ЦРКОВЬ
 НЕТИМЪ ЦРКОВЬ ЕСТЬ ПЕСЕЧНЫ ИСТОЙ БОЖИИ ФОН
 ВЪ ВЕЛИКОМЪ ИЗВЕЩАЮЩЕ ГЛАГОЛАЮЩЕ ИСТОЙ
 СНАХО И МОЛЕТСЯ ВАШИ ГЛАГОЛАЮЩЕ ЦРКОВЬ ИСТОЙ
 ВАШИИ ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ
 ЗЕМЛЯ ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ
 ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ
 ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ ИСТОЙ

12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534

ІСТОРИЇ

І АЛЕХАНДРІЙ

ЧЕЛУ МАРЕ ДИИ МАКЕДОНІА
ШН АЛХІ ДАРІЕ ДИИ ПІРА
ІНДА АПЗРАЦІАШ.

МАКЕДОНІА

МАКЕДОНІА

ОД ТУПІРІТ ЛА АНДА АУД.

ІСТОРИА ДЕСПРЕ МАРЕЛЕ ІАЛЕХАНДРІА
РАТ: АТРА ЧЕА БУРАМЕ КЖА БРАКХ-
РІА АЗМІН ЧІННІ МІН ДОЛШ СЪІ
ШН ЧІННІ ДЕНІ АЛІН.

АПЗРАЦІА НА РІЗІРІТ А ІНДІА
МАРЕЛЕ ПОР АПЗРАТ: ШН СПІА АЛІ-
АЗЕ СІА АПЗРАЦІА МАРЕЛЕ ДАРІЕ
АПЗРАТ: ІРІА ГЖА АПЗРАЦІА
МЕРІКІА АПЗРАТ: ШН ТОТ АПЗРА
КЪ ТОЦІ КРАІН. ШН ЛА МАКЕДОНІА
БРА ФІАНО КРАІН. ШН ПРЕТЕ
БІУПІТ АПЗРАЦІА НІАНАВ АПЗ-
РАТ

Б

Съдържание.

	Стр.
Уводъ	1
Въпросът за най-стария български преводъ на Александрията. Запазенитъ стари български ръкописи, съдържащи повестта за Александъръ Велики	6
Единъ ромънски текстъ на Александрията отъ 1809 год. е послужилъ за оригиналъ на нашата Александрия отъ 1810 г.	7
Пряки езикови указания, че и ромънската Александрия отъ 1809 г. е била преведена отъ български	10
Печатана новобългарска Александрия, преведена отъ гръцки	20
Езикътъ на Александрията отъ 1810 год. Незначителни примѣси отъ чуждо влияние	22
Звукове	24
Форми	30
Синтактични особености	38
Народни фрази	41
Парафрази	42
Словарни особености	43

Александрията (текстъ).

Нетанавъ, египетски царь, и раждането на Александъръ Велики	48
Аристотель философъ става учителъ на Александра	50
Подвизи на юношата Александъръ	52
Смъртъта на царь Филипъ Македонский и въцаряването на Александра	53
Походътъ на Александра въ Солунъ, Атина, Римъ, Фригия, Ерусалимъ и Египетъ	56
Войнитъ на Александра съ Дария, персийски царь	64
Александъръ се оженва за Роксанда, Дариева дъщеря	73
Александъръ въ страната на царь Крисъ, дивацитъ и голигъ хора	75
Александъръ дохажда на острова на блаженитъ	78
Александъръ доближава до Рая	80
Приключение съ голъмата риба Китъ и избавлението на Александра	82
Войната съ индийския царь Поръ	84
Александъръ дохажда въ земята на Амазонкитъ	89
Александъръ въ царството на царица Клеофила	92
Александъръ въ голъмата пещера	93
Александъръ се връща въ Персия. Пророкъ Еремия се явява на сънъ Александру и му предвещава близка смъртъ	98
Аристотель дохажда отъ Македония съ писмо отъ царица Олимпияда, майка Александрова	100
Пристигането на царица Олимпияда	103
Левкадушъ отравя царя Александра	104
Смъртъта Александрова и плачътъ на Олимпияда и Роксанда. Самоубийството на Роксанда	106
Факсимиле отъ оригинала на Александрията (стр. 0, 1, 25, 27, 113, 132) . . .	109
Факсимиле отъ печатаната ромънска Александрия отъ 1809 год. (стр. 1—4) . . .	115—116

1-13

ARTIST'S COPY
18 9350

PG
703
B83
kn.13

Bulgarski starini

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

CIRCULATE AS MONOGRAPH

